T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI
LATİN DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

GALATIA EYALETİ İLE İLİŞKİSİ BULUNAN *LEGIONARIUS*'LAR VE *LEGIO* HİZMETLİLERİ: PROSOPOGRAFİK BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

Etem DÖNMEZ

Ankara, 2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI
LATİN DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

GALATIA EYALETİ İLE İLİŞKİSİ BULUNAN *LEGIONARIUS*'LAR VE *LEGIO* HİZMETLİLERİ: PROSOPOGRAFİK BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

Etem DÖNMEZ

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Çağatay AŞKİT

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI
LATİN DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

GALATIA EYALETİ İLE İLİŞKİSİ BULUNAN *LEGIONARIUS*'LAR VE *LEGIO* HİZMETLİLERİ: PROSOPOGRAFİK BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Çağatay AŞKİT

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı	**İmzası**
1- Prof. Dr. Fatma Gül ÖZAKTÜRK	
2- Doç. Dr. Çağatay AŞKİT	
3- Dr. Öğr. Üyesi Tolga ÖZHAN	

Tez Savunması Tarihi

30.12.2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Çağatay AŞKİT danışmanlığında hazırladığım "*GALATIA* EYALETİ İLE İLİŞKİSİ BULUNAN *LEGIONARIUS*'LAR VE *LEGIO* HİZMETLİLERİ: PROSOPOGRAFİK BİR İNCELEME (Ankara.2022)" adlı yüksek lisans ☒ - doktora/bütünleşik doktora ☐ tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

30.12.2022
Etem DÖNMEZ

ÖNSÖZ

2015-2019 yılları arasında Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'nde tamamlanan lisans eğitimimin ardından, Eskibatı Tarihi alanında çalışma isteğimin bir sonucu olarak ilgili antik dilleri öğrenebilmek için, değerli hocam Sayın Prof. Dr. Bülent İPLİKÇİOĞLU'nun önerisi üzerine Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimime başladım.

Bu süreçte, Tarih Bölümü mezunu olmamın da etkisiyle, danışman hocam Sayın Doç. Dr. Çağatay AŞKİT tarafından yapılan öneri ve yönlendirmeler sayesinde Epigrafya alanında çalışmaya karar verdim. Danışman Hocam ile gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde, özellikle Küçük Asya hakkında yürütülmüş araştırmaların Roma İmparatorluğu'nun diğer coğrafyalarına nazaran daha az olması üzerine yüksek lisans tezimin Roma Çağı Küçük Asyası hakkında; epigrafik verilerden daha iyi yararlanılabilmesi için ise söz konusu materyalin niceliksel artış gösterdiği *Principatus* Devri özelinde olmasını kararlaştırdık. Küçük Asya'nın kıyı kesimlerinin aksine, hakkında yapılmış daha az çalışma bulunan ancak barındırdığı malzeme ile araştırmaya değer olan iç kesim bölgelerinden Galatia ve çevresine ilişkin askeri tarih araştırmalarına, bölgenin oynadığı tarihi rol de göz önüne alındığında, katkı yapılabileceğini düşündük. Böylece *Principatus* Devri'nde *provincia Galatia* ile ilişkisi bulunan *legio* görevlilerini ele alan tezimin konusu şekillenmiş oldu.

Tez yazım sürecimde Erasmus+ Programı kapsamında 15 Ekim 2021 – 23 Mart 2022 tarihleri arasında, Freiburg im Breisgau'da bulunarak, Albert-Ludwigs-Universität Freiburg bünyesindeki kütüphanelerden; 23-27 Mart 2022 tarihleri arasında ise Paris'teki École normale supérieure bünyesinde yer alan Ulm Lettres et Sciences humaines'den ve Collège de France'a bağlı Bibliothèque byzantine'den yararlanma fırsatı elde ettim.

Çalışma konumun belirlenmesinden itibaren katettiğim bütün mesafelerde emeği bulunan, tezimi satır satır, tekrar tekrar okuyan ve gerekli düzenleme önerilerini esirgemeyen, her daim ulaşılabilir olan, hafta sonlarını dahi bana ayıran değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Çağatay AŞKİT'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Kendisinin, yolumu aydınlatmak üzere tuttuğu meşalenin olmaması durumunda bugün ulaştığım sonuçlar son derece yetersiz kalacaktı.

Lisans dönemimden itibaren sorularımı sabırla yanıtlayan, bana rehberlik eden, bilimsel araştırma, düşünme ve sorgulama yöntemlerini öğreten değerli hocam Sayın Prof. Dr. Bülent İPLİKÇİOĞLU'ya minnet duyuyor ve teşekkür ediyorum. Çalışmanın hazırlanma sürecinde kendilerini pek çok kez rahatsız ettiğim, her defasında vakit ayırarak değerli fikir ve önerilerini benimle paylaşan, dakikalarca sorularım üzerinde benimle birlikte düşünüp tartışan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Ayşe SÖNMEZ YAKUT ve Arş. Gör. Nalan BURULDAĞ'a minnettarım. Çalışmamı destekleyici haritaları büyük bir özveriyle hazırlayan, bu hususta bana pek çok kez vakit ayıran saygıdeğer hocam Doç. Dr. Erkan YILMAZ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Erasmus+ Programı'na katılabilmem için çaba sarf eden değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Serap GÜR KALAYCIOĞULLARI'ya minnet ve şükran duygularımı ifade etmek istiyorum.

Üzerimde emekleri bulunan değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Fatma Gül ÖZAKTÜRK'e; Sayın Prof. Dr. Ümit Fafo TELATAR'a; Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ceyda ÜSTÜNEL'e; Sayın Dr. Öğr. Üyesi Esra YALAZI'ya; Sayın Öğr. Gör. Dr. Rukiye ÖZTÜRK'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum. İngiliz Arkeoloji Enstitüsü (BIAA) bünyesindeki The David H. French Library sorumlularından Nihal UZUN'a; Universität Freiburg bünyesindeki Provinzialrömische Archäologie bölümü kütüphane sorumlularından Katharina WEINERT'a; Bibliothek für Rechtswissenschaften sorumlularından Prof. Dr. Thorsten SCHMIDT ve Solveig RÖHRICH'e; Institut für Archäologische Wissenschaften, Abt. Klassische Archäologie sekreteri Silvia RUßIG'e; ayrıca Seminar für Alte Geschichte bünyesindeki kütüphanenin sorumlularına sabır, anlayış, yardım ve özverileri için teşekkürlerimi sunuyorum.

Freiburg'taki ailem; Niklas BENDER, Carla DETTLING, Miriam HARTMANN, Anna BRIESCH, Milena von TOTTLEBEN ve Stanley GEORGE'a bana sundukları çalışma ortamı ve sıcak yuva için teşekkür ediyorum. Kütüphanelerden yararlanabilmem için Paris'te ikametimi sağlayan sevgili Halil ERGİN ve ailesine

minnettarım. Çalışmamı hazırlayabilmem için sundukları maddi ve manevi katkıları için Sayın Mehmet Özgör'e, Sayın Özer Eksen'e, Sayın Ramazan Şimşek'e ve Sayın Muhammet Alaybeyoğlu'ya şükranlarımı sunuyorum.

Last but not least, eğitimimi sürdürebilmem için hâlen yaşına ve sağlık durumuna aldırmaksızın ağır bir işte çalışmayı sürdüren biricik annem Meryem Dönmez'e; rahatsızlığına rağmen ailemiz için fedakârlıklarını esirgemeyen babam Tahsin Dönmez'e; yaşantımıza girdiği günden itibaren her birimize umut aşılayan sevgili kardeşim Eda Dönmez'e yürekten teşekkür ediyorum.

Ankara, 2022 Etem Dönmez

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

1. *Principatus* Devri'nde Roma Ordusu ve *Legio* Sistemine Genel Bakış 1
2. *Principatus* Devri'nde *Provincia Galatia*'nın Durumuna Genel Bakış 20
3. Konuya İlişkin Antik Kaynakların ve Modern Literatürün Durumu 28
4. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı 39
5. Araştırmada Uygulanan Yöntem (Kuruluş Düzeni) 41
6. Teknik Noktalar 43

I. *PROSOPOGRAPHIA* 46

1. Belgeleri *Galatia*'da Bulunanlar 46
P01 AEBVTIVS VICTORINVS, M. 46
P02 AELIVS NOVELLVS, P. 48
P03 ANCHARIVS CAPITO, L. 50
P04 ANNIVS MAXIMVS, C. 51
P05 ANTONIVS LONGVS, M. 53
P06 ANTONIVS VALENS, L. 55
P07 AQVILIVS LVCIVS, Q. 56
P08 AVRELIVS ASCLEPIADES 57
P09 AVRELIVS CRISPVS 59
P10 AVRELIVS KALLISTHENES 60
P11 AVRELIVS LONGINVS 61
P12 AVRELIVS MAXIMINVS 62
P13 AVRELIVS MAXIMVS 63
P14 AVRELIVS MENANDER, T. 64
P15 AVRELIVS MITHRIDATICVS 66
P16 AVRELIVS NESTOR 67
P17 AVIANIVS, C. 67
P18 CAMPVSIVS, T. 69
P19 CARBO, C. 70
P20 CARBO, P. 71
P21 CASSIVS 72
P22 CATTANIVS TERTIVS, C. 73
P23 CEIVS, M. 75
P24 CERVONIVS LVCIVS, T. 76
P25 [---]S CHRESTVS 77
P26 CISSONIVS, T. (QVINTI FILIVS) 78
P27 CISSONIVS, T. (SERGII FILIVS) 80
P28 CLAVDIVS CRESCENS, TIB. 81

P29 COELIVS, L. 82
P30 FLAVIVS AVDAX 83
P31 FLAVIVS MARCIANVS 84
P32 HENNIVS MARVS, L. 86
P33 HETEREIVS MAXIMVS, L. 88
P34 HORTENSIVS PAVLINVS, L. 89
P35 IVLIVS, C. (MISSICIVS LEGIONIS VII) 91
P36 IVLIVS AQVILA, C. 93
P37 IVLIVS CANDIDVS, C. 94
P38 IVLIVS CRESCENS 95
P39 IVLIVS GEMELLINVS 96
P40 IVLIVS INGENVVS 97
P41 IVLIVS MAXIMVS 98
P42 IVLIVS MAXIMVS, L. 100
P43 IVLIVS PROCVLVS, C. 101
P44 IVLIVS RVFVS, M. 103
P45 IVLIVS TERENTIVS 106
P46 IVLIVS VALERIVS MARCIANVS 107
P47 LOLLIVS, M. 108
P48 MANNAEVS, Q. 109
P49 MESTRIVS MAECIANVS, P. 110
P50 NICETES 111
P51 OCTAVIVS MODESTVS, L. 113
P52 OCTAVIVS VICTOR, L. 114
P53 [---] PAVLLINVS 115
P54 POMPONIVS NIGER, L. 117
P55 PONTIVS SENECA, L. 118
P56 PONTIVS VARRONIVS SENECA, L. 120
P57 QVINTIANVS MAXIMVS, C. 122
P58 SANCTINIVS SEVERVS 123
P59 SECVNDINIVS IVLIANVS, C. 126
P60 SEIVS, M. 127
P61 SEMPRONIVS AVGVSTINVS, T. 129
P62 SERVAEVS SABINVS, L. 131
P63 SERVAEVS SABINVS, T. 133
P64 SEXTILIVS, T. 134
P65 TERENTIVS CENTRVS, A. 135
P66 TIBERIVS, M. 137
P67 TREBONIVS, C. 137
P68 VLPIVS ANTVLLINVS, M. 138
P69 VLPIVS MAXIMVS 139
P70 VALERIVS CLEMENS, C. 141
P71 VALERIVS SATVRNILVS 143
P72 VALERIVS STRABO, C. 144
P73 [*Anonymus*] 145
P74 [*Anonymus*] 146
P75 [*Anonymus*] 147

2. Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunanlar 150
P76 AELIVS, P. 150
P77 AELIVS ALEXANDER, C. 151
P78 AELIVS DEIOTARVS 152
P79 AELIVS EQVINVS, P. 153
P80 AELIVS GEMINVS, C. 154
P81 ANCHARENVS, L. 155
P82 ANCHARENVS, T. 157
P83 ANTISTIVS VALENS, C. 158
P84 ANTONIVS, T. 159
P85 ARRVNTIVS, L. 161
P86 ATILIVS, L. 161
P87 AVFIDIVS, C. 163
P88 AVRELIVS DOMITIANVS, M. 164
P89 BAEBIVS 165
P90 BAEBIVS, Q. 167
P91 BASSIVS CELER, C. 168
P92 BASSIVS CRISPVS, C. 169
P93 CANIDIVS 170
P94 CASSIVS, M. 171
P95 CILLIVS, T. 172
P96 CORNELIVS 173
P97 CORNELIVS, C. 174
P98 CVPITIVS PAVLVS, M. 175
P99 DIDIVS, C. 176
P100 DOMITIVS, Cn. 176
P101 EGNATIVS VALENS, C. (PATER) 177
P102 EGNATIVS VALENS, C. (FILIVS) 179
P103 FLAVIVS ALEXANDER, T. 179
P104 GENVCIVS 182
P105 GRANIVS, C. 182
P106 HELVIVS, C. 183
P107 IVLIVS, C. (MILES LEGIONIS II ADIVTRICIS) 184
P108 IVLIVS, C. (MILES LEGIONIS VII) 185
P109 IVLIVS, C. (VETERANVS LEGIONIS VII) 186
P110 IVLIVS CELER, C. 187
P111 IVLIVS DEIOTARVS 188
P112 IVLIVS MAGNVS, C. 188
P113 IVLIVS MARCELLINVS, C. 190
P114 LIBVRNIVS SATVRNINVS, M. 191
P115 LICINIVS, L. 192
P116 LOLLIVS, M. (COHORTIS IV) 193
P117 LOLLIVS, M. (COHORTIS V) 194
P118 LONGINVS, C. 195
P119 LONGINVS, L. (TRIBV SERGIA) 195
P120 LONGINVS, L. (TRIBV POLLIA) 196
P121 LONGINVS, M. (ETENNENSIS) 197

P122 LONGINVS, M. (GANGRENVS) 198
P123 LVSIVS, SEX. 199
P124 MANILIVS, C. 200
P125 MARCILIVS, L. 201
P126 MESSIVS PVDENS, M. 202
P127 MVMMIVS, L. 203
P128 MVNATIVS, SEX. 205
P129 MVNATIVS PLACIDVS, M. 205
P130 OPPIVS SEGNINVS, L. 207
P131 OTACILIVS, Cn. 208
P132 PAPIRIVS, P. 208
P133 PONTIVS SABVRIANVS, M. 209
P134 SABINIVS, T. 210
P135 SEMPRONIVS CELER, M. 211
P136 SENTIVS, C. 212
P137 SOS(S)IVS, C. 213
P138 SOSIVS, M. 214
P139 SVLPICIVS 215
P140 TITIVS, M. 215
P141 VALERIVS, C. 216
P142 VALERIVS, Q. 217
P143 VALERIVS GERMANVS, T. 218
P144 VALERIVS SATVRNINVS, M. 220
P145 VARIVS T. 220
P146 [---]TVS 221
P147 [*Anonymus*] 223

II. TARİHSEL DEĞERLENDİRME 225

1. Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Durumu 225
1.1. Belgeleri *Galatia*'da Bulunanlar 227
1.1.1. Belgelerin Buluntu Noktaları 227
1.1.2. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Kökenleri 228
1.1.3. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Yaşadıkları Yüzyıllar 230
1.2. Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunanlar 232
1.2.1. Belgelerin Buluntu Noktaları 232
1.2.2. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Kökenleri 234
1.2.3. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Yaşadıkları Yüzyıllar 236
2. Mensup Oldukları *Legio*'lara Göre *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Durumu 238
2.1. Belgeleri *Galatia*'da Bulunanlar 240
2.1.1. Asker Sayıları Bakımından Öne Çıkan *Legio*'lara Mensup Kişilerin Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre Değerlendirilmesi 243
2.2. Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunanlar 249
2.2.1. Asker Sayıları Bakımından Öne Çıkan *Legio*'lara Mensup Kişilerin Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre Değerlendirilmesi 250

3. Rütbelerine Göre *Legionarius*'ların, Sorumluluk Alanlarına Göre *Legio* Hizmetlilerinin Durumu . . . 257
3.1. *Primi Pili* . . . 260
3.2. *Centuriones* . . . 260
3.3. *Beneficiarii* . . . 266
3.4. *Aquilifer* . . . 266
3.5. *Imaginifer* . . . 266
3.6. *Signiferi* . . . 267
3.7. *Optiones* . . . 267
3.8. *Tesserarius* . . . 268
3.9. *Speculator* . . . 268
3.10. *Custos Armorum* . . . 268
3.11. *Singulares* . . . 268
3.12. *Milites* . . . 269
3.13. *Equites* . . . 273
3.14. *Missicii* . . . 273
3.15. *Medicus Ordinarius* . . . 274
3.16. *Veterani* . . . 274
4. Hazırlandıkları Dillere Göre Yazıt ve Papirüslerin Durumu . . . 282
4.1. *Galatia*'da Bulunan Belgeler . . . 282
4.1.1. Hellence Olarak Hazırlanmış Belgeler . . . 282
4.1.2. Çift Dilli Olarak Hazırlanmış Belgeler . . . 284
4.2. *Galatia* Dışında Bulunan Belgeler . . . 286

GENEL DEĞERLENDİRME . . . 287

ANTİK KAYNAKLAR DİZİNİ . . . 292

1. Edebî Kaynaklar . . . 292
2. Epigrafik Kaynaklar . . . 293
3. Papirolojik Kaynaklar . . . 302

EKLER . . . 303

Harita 1: Belgeleri *Galatia*'da Bulunmuş Olan *Legionarius*'lara ve *Legio* Hizmetlilerine Ait Yazıtların Buluntu Noktaları . . . 304
Harita 2: Belgeleri *Galatia*'da Bulunmuş Olan *Galatia* Kökenli *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Memleketleri . . . 305
Harita 3: Belgeleri *Galatia*'da Bulunmuş Olan, Kökenleri *Galatia* Dışına Dayanan *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Memleketleri . . . 306
Harita 4: Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunmuş Olan *Legionarius*'lara ve *Legio* Hizmetlilerine Ait Yazıt ve Papirüslerin Buluntu Noktaları . . . 307
Harita 5: Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunmuş Olan *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Memleketleri . . . 308

KISALTMALAR LİSTESİ . . . 309

KAYNAKÇA . . . 312

ÖZET 335

ABSTRACT 336

GİRİŞ

1. *Principatus* Devri'nde Roma Ordusu ve *Legio* Sistemine Genel Bakış

Geleneksel anlatıya göre Roma ordusu, kentin kurucusu Romulus döneminden itibaren, Roma'nın ilk 3 *tribus*'unun, her biri 1000 piyade ve 100 süvari sağlayarak bir araya getirdiği 3000 piyade ve 300 süvariden oluşmaktaydı. Bu küçük orduya yalnızca *patricius* kökenli kişiler katılabildikleri için, gereği halinde niceliksel bir artış sağlanması mümkün olmamaktaydı; daha sonraki dönemlerde sözü edilen ordunun muharebelerde yetersiz kalmaya başlaması üzerine, Roma'nın 6. kralı Servius Tullius'a (*ca.* MÖ 578-535) atfedilen bir reform ile toplum, maddi olanaklarına göre sınıflandırılmış ve askere alım şartları düzenlenmiştir.[1] Bu sınıfların zenginliklerinin büyükten küçüğe doğru sıralaması ve söz konusu dağılıma göre temin etmeleri gereken silahlar şu şekilde belirlenmiştir:[2]

Birinci Sınıf:

- Tamamı bronz olacak şekilde; miğfer (*galea*), yuvarlak kalkan (*clipeus*), dizlik/baldır zırhı (*ocrea*), göğüs zırhı (*lorica*), kargı (*hasta*), kılıç (*gladius*).

İkinci Sınıf:

- Bu sınıfta yuvarlak kalkan (*clipeus*) yerine dikdörtgen büyük kalkan (*scutum*) kullanılıp, göğüs zırhı (*lorica*) devreden çıkarılırken, diğerleri aynen korunmuştur.

Üçüncü Sınıf:

---

1 Parker 1928, 9-11; Keppie 1984, 14-17.

2 Liv. 1,43; Dion. Hal. ant. 4,16-17. Bu sınıflandırmada Halikarnassoslu Dionysios, Titus Livius'tan farklı olarak 4. kademe mensuplarının kılıç (ξίφος), kargı (δόρυ) ve dikdörtgen büyük kalkan (θυρεός) kullandıklarını, 5. kademede bulunanların ise sapan ile kullanılan minik taş bilyeler (σφενδόνη) ve ayrıca cirit (σαύνιον) bulundurduklarını ifade etmektedir. Bk. Dion. Hal. ant. 4,16-17.

- Bu sınıfta, bir öncekinden farklı olarak dizlik/baldır zırhı (*ocrea*) devreden çıkarılmış, diğerleri aynen korunmuştur.

Dördüncü Sınıf:

- Bu sınıftakilerden, yalnızca kargı (*hasta*) ve cirit (*verutum*) temin etmeleri beklenmiştir.

Beşinci Sınıf:

- Bu sınıfta bulunanlar ise yalnızca fırlatmak üzere taşlar (*lapides*) ve muhtemelen sapan ile kullanılan minik taş bilyeler (*fundae*) temin etmekle yükümlü tutulmuşlardır.

Söz konusu reform ile maddi gücü belirtilen donanımı karşılamaya yeten herkes Roma ordusunun mensubu olmaya hak kazanmıştır. Böylece, önceleri yalnızca *patricius*'ların dâhil olabildikleri ordu, *plebs* kökenli insanların da katılımına açık hale gelmiştir. Bununla birlikte artık Roma'nın bu yeni ordusunun mensupları, kuruluşu yine Servius Tullius'a atfedilen bir ordu meclisinin de (*comitia centuriata*) doğal üyeleri olmuşlardır.[3] Belirtilen sınıflar, piyade, süvari, mühendis, trompetçi ve *proletarius*'lar da dâhil olmak üzere toplamda 193 *centuria*'ya ayrılmıştı.[4] Livius'un *phalanx* düzeninde çarpıştığını ifade ettiği[5] bu ordunun muharip kesimi kabaca 10 ila 18 bin kişiden oluşmaktaydı.

Roma ordusunun yukarıda belirtilen sistemi, antik kaynaklara göre M. Furius Camillus'a atfedilen birtakım düzenlemelerle değiştirilmiştir.[6] Öte yandan L. Keppie bu düzenlemelerin, tek bir kişinin yaşam sürecine sığdırılabilecek gelişmeler değil, kademe kademe uygulanmış belirli bir sürece yayılan reform hareketleri olduğunu düşünmektedir.[7] Buna göre:[8]

- Askerlere ilk defa olarak maaş (*stipendium*) bağlanmıştır.

---

3 Özüsağlam-Mutlu 2014, 16-17.

4 *DNP* 5 (1998) 229, *s.v.* «Heerwesen, III. Rom» (Le Bohec); Goldsworthy 2007, 25.

5 Liv. 8,8.

6 Liv. 5,10; 8,8; Plut. Cam. 2,2-3; 40,3-4.

7 Keppie 1984, 19.

8 Liv. 8,8; Parker 1928, 11; Keppie 1984, 19.

- Yuvarlak kalkan (*clipeus*) yerine dikdörtgen büyük kalkan (*scutum*), *hasta* yerine ise *pilum* kullanılmaya başlamıştır.[9]
- *Phalanx* düzeni ilga edilerek, *manipulus* sistemine geçiş yapılmıştır.

Bu dönemde Roma'da daimi bir ordu bulunmadığından, askerlere bağlanan maaşın, yalnızca görev yaptıkları dönemlere ilişkin harçlıklar düzeyinde olduğu düşünülebilir. SOUTHERN'a göre bu düzenleme, Etrüsk kenti Veii'ye yönelik kuşatmanın 10 yıl boyunca (MÖ 406-396) devam etmesi üzerine bu uzun süre zarfında askerleri motive etmek ve ekonomik destek sağlamak amacını gütmüştür. Zira bu dönemde Romalı askerler, harekâtlar sona erdikten sonra asıl meslekleri olan çiftçilik ile uğraşmaya geri dönmekteydiler; 10 yıllık bir kuşatma süreci boyunca mesleklerini icra edememiş olmalarının onlar açısından sıkıntılar doğurmuş olması muhtemeldir.[10]

Bu dönemde Roma ordusunun muharebe düzeni, askerlerin yaş ve tecrübelerine göre hazırlanmış saflara göre kurulmaktaydı. *Hastati* olarak anılan genç ve tecrübesiz askerler en ön sıraya, *principes* denen 20'li – 30'lu yaşlardakiler orta sıraya, *triarii* adındaki en tecrübeli ve en yaşlı kişiler ise en arka sıraya yerleşmekte idiler.[11] MÖ 5. yy. sonlarından itibaren başlayan, 387 yılında bizzat Roma kentini büyük bir tehlikeyle karşı karşıya bırakan Galler istilası ve ardından yüzyılın ortalarına dek süren mücadeleler esnasında *phalanx* düzeninin düşman karşısında hantal kalmasının bir sonucu olarak *manipulus* sisteminin temellerinin atıldığı anlaşılmaktadır. Buna göre muharebe düzeninde ilk iki sıraya yerleşen *hastati* ve *principes* olarak adlandırılan askerler *manipulus* sistemine geçip, *pilum* kullanmaya başlamış ve *antepilani* olarak anılmış, fakat *triarii* ise *hasta* kullanmaya devam ederek *phalanx* düzenini sürdürmüş ve bu sistemde *pilani* olarak adlandırılmıştır.[12]

MÖ 343-290 yılları arasında meydana gelen Samnit Savaşları sırasında Romalı devlet adamı App. Claudius Caecus, daha önce atılan temeller üzerinde

---

[9] Saplama silahı olarak kullanılan *hasta*, daha büyük ve uzun olurken, belirli bir mesafeden fırlatmak için kullanılan *pilum* kısa ve hafif olurdu. Türkçe terminolojide bunlardan ilki kargı, ikincisi mızrak olarak karşılanabilir.

[10] SOUTHERN 2006, 105-106.

[11] GOLDSWORTHY 2000, 43.

[12] PARKER 1928, 12-13.

manipulus sistemini tam olarak teşkilatlandırmıştır.[13] Buna göre ilk iki sıranın aksine *phalanx* düzeninde hareket eden *triarii* de artık *manipulus* sistemine geçmiş, fakat bununla birlikte *hasta* kullanmayı sürdürmüştür.[14] Bu sistemde *hastati*, *principes* ve *triarii* gruplarının her biri 10'ar *manipulus*'tan oluşmakta idi. *Hastati* ve *principes*'teki her bir *manipulus* 120 kişiyi içerirken, *triarii*'deki *manipulus*'ların her birinde 60 asker bulunurdu. Her bir *manipulus* 2 *centuria*'ya ayrılır, bunlara da birer *centurio* komuta eder, daha üst rütbeli olan *centurio*'nun birliği *manipulus*'un sağ kanadında bulunurdu. Dolayısıyla toplamda 30 *manipulus*, 60 *centuria* ve 3000 kişi olurdu.[15] Bunun yanında bahsi geçen *centuria*'ların her birine 20'şer adet eklenerek, toplamda 1200 kişiye ulaşan hafif silahlı *velites* adlı bir sınıf daha mevcuttu.[16] İlk olarak MÖ 211 dolaylarında ortaya çıktığı düşünülen[17] *velites* adlı bu grubun üyeleri, hafif kargı (*hasta velitaris*), kılıç (*gladius*) ve küçük ve hafif bir yuvarlak kalkan (*parma*) taşımaktaydılar.[18] Bunların görevleri çarpışma başlangıcında hızlı bir şekilde öne atılıp, fırlatmaya uygun küçük kargılarını düşman üzerine attıktan sonra yine hızla geri dönerek ağır silahlı birliklerin arkasına geçmekti. Bu birliklerin rollerini daha önceleri *rorarii* olarak adlandırılan askerlerin üstlendikleri düşünülmektedir. *Velites*'e kaynaklarda son defa Iugurtha Savaşı esnasında, MÖ 109-108 yıllarında rastlandığı bilinmektedir.[19] Bunun yanında süvarilerin de (*equites*) *manipulus* sisteminde yerlerini aldıkları belirtilmelidir. 300 kişiden oluşan bu atlı askerler, yürüyüşlerde öncülük etme, arazi keşfi yapma gibi vazifelerin yanı sıra, muharebe esnasında kanatlarda yer alır ve yenilen düşmanı takip ederlerdi.[20] Böylelikle toplamda 3000 ağır silahlı askere eklenmiş 1200 hafif silahlı piyade ve 300 süvari, toplamda 4500 kişilik bir *legio*'yu oluşturmaktaydılar.[21] Öte yandan bütün bunların ideal rakamlar olduğunu, bir *manipulus*'un 120 ila 200 kişi, bir *centuria*'nın 60 ila 80 kişi arasında asker barındırabildiğini ifade etmek

---

13 Özüsağlam-Mutlu 2014, 20-21.

14 Parker 1928, 18.

15 *OCD*[3] 918, *s.v.* «manipulus (maniple)» (Campbell); Goldsworthy 2000, 45.

16 Özüsağlam-Mutlu 2014, 23.

17 *OCD*[3] 1584, *s.v.* «*velites*» (Campbell).

18 Liv. 26,4; 31,35.

19 *OCD*[3] 1584-1585, *s.v.* «*velites*» (Campbell); Rawlings 2007, 56.

20 Parker 1928, 14; Özüsağlam-Mutlu 2014, 23-24.

21 Cagniart 2007, 85.

gerekmektedir.[22] Roma ordusunda MÖ 4. yüzyıldan beri var olan fakat özellikle MÖ 3. ve 2. yüzyıllarda ağırlığı hissedilen bir başka grup da *socii* olarak adlandırılan, fakat bütün müttefikleri değil, yalnızca *Italia* dâhilindekileri kapsayan toplulukların yollamakla yükümlü oldukları askeri birlikler olmuştur. Bunlar talebi halinde Roma ile aynı miktarda piyade, Romalılar'ın üç katı miktarında da süvari göndermekle yükümlüydüler. MÖ 3. ve 2. yüzyıllara gelindiğinde bunların miktarı, Roma ordularının yarısı ila üçte ikisini oluşturacak boyutlara ulaşmıştır.[23]

Roma *legio*'larının MÖ 2. yy. sonlarına dek muharebe düzeni *manipulus* taktiği ile kurulmuştur. Ancak bu süreçte yaşanan bir takım olaylar ve karşılaşılan yeni durumlar, *manipulus*'u işlevsiz hale getirmiş ve yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Zira özellikle Kartaca Savaşları[24] esnasında uzun süre evlerinden uzak kalan askerlerin çiftçilik görevlerini yerine getirememesi ekonomik problemler doğurduğu gibi, muharebe meydanında da kolaylıkla etrafı sarılamayacak daha kuvvetli birimlere ihtiyaç doğmuştur.[25] Özellikle Hispania'da gerçekleşen çarpışmalarda vurkaç taktiği kullanan ve şiddetle ön saflara yüklenen hücumlar düzenleyen bölge yerlileri karşısında *manipulus*'un tutunamaması sonucu, hızlı olduğu kadar da dayanıklı birliklere gereksinim duyulmuştur. Bu durumda yeni birliklerin ne *phalanx* kadar hantal ne de *manipulus* kadar küçük olması gerekmiştir. Üç *manipulus*'un P. Cornelius Scipio tarafından birleştirilip, tek bir birlik haline getirilmesiyle hem sürat hem de dayanıklılık problemi çözülmüş, bu yeni taktik birimi ise *cohors* olarak adlandırılmıştır.[26] İlk defa İkinci Kartaca Savaşı esnasında Hispania'da kullanılan *cohors*, MÖ 2. yy. sonunda Gaius Marius tarafından gerçekleştirilen reform hareketiyle Roma ordusunda *manipulus*'un yerini alarak temel birim haline gelmiştir. Bunun nedeni hem daimi hem de profesyonel bir orduya duyulan ihtiyaçtır. *Manipulus* taktiğinin kullanıldığı dönemde önce Latium'u, daha sonra *Italia*'yı ve ardından Batı Akdeniz'i egemenliği altına alan Roma, Doğu Akdeniz'e de müdahil olarak MÖ 129 yılında

---

22 Özüsağlam-Mutlu 2014, 33.

23 *OCD*[3] 1418, *s.v.* «socii» (Sherwin-White – Cornell); Rawlings 2007, 51-53; Hoyos 2007, 70-71; Erdkamp 2007b, 99-100; Özüsağlam-Mutlu 2014, 24.

24 I. Kartaca Savaşı MÖ 264-241; II. Kartaca Savaşı MÖ 218-201; III. Kartaca Savaşı MÖ 149-146.

25 Özüsağlam-Mutlu 2014, 26-29.

26 Cagniart, 2007, 85.

Batı Anadolu'da, Asya kıtasındaki ilk eyaleti olan *provincia Asia*'yı kurmuş, diğer bir deyişle, *manipulus* taktiği ile Akdeniz'i fethetmiştir. Önceleri Roma kentini savunmak için toprağını terk edip muharebe meydanlarına gelen çiftçilerin artık Kuzey Afrika, Hellas ve Anadolu topraklarında yurt savunması yapıldığına ikna edilmesi güçleşmiş, doğal olarak yalnızca askerlikle uğraşan bireylerden müteşekkil, daimi ve profesyonel bir ordunun gerekliliği kaçınılmaz hale gelmiştir.[27]

MÖ 2. yy. sonlarında tarih sahnesine çıkan C. Marius, ordu içerisindeki sorunları gideren ve birlikleri profesyonelleştiren yeniliklerin icracısı olmuştur. Daha önce P. Cornelius Scipio tarafından Hispania'da uygulanan *cohors* sistemi, Iugurtha Savaşı esnasında (MÖ 111-105), Metellus ve Marius tarafından kullanılmıştır. *Velites* denen hafif silahlı birlikler ile *manipulus* taktik biriminin isimlerinin son defa geçmesi, ayrıca süvarilerin de lağvedilmesi aynı savaşta gerçekleşmiştir. Marius, MÖ 102 ve 101 yıllarında, önce Cimber'ler (*Cimbri*), sonra da Teuton'lar (*Teutoni*) ile karşılaşılan muharebelerde, *legio*'ları için *cohors* sistemini tercih etmiştir. Yaptığı diğer reformlar ile birlikte bu sistem Roma ordusunun standart düzeni haline gelmiş ve Cumhuriyet Dönemi'nin geri kalanıyla bütün Roma İmparatorluk Çağı boyunca kullanılmıştır.[28]

Cohors sistemine göre, her *legio*'da 10 *cohors*, her *cohors*'ta 6 *centuria*, her *centuria*'da 10 *contubernium* bulunmaktaydı. *Contubernium*, 6 ila 10 askeri barındıran bir çadır/baraka idi. Bu askerler yalnızca *contubernium*'u değil, aynı zamanda yiyeceklerini, yüklerini, endişelerini de paylaşırlar, aralarında bir dayanışma ve kader birliği tesis edilirdi.[29] 60 ila 100 kişiden oluşan *centuria*'ya bir *centurio* tarafından komuta edilirdi. Her bir *cohors*'ta ise 360 ila 600 asker bulunurdu; fakat bu hesaplamalarda genellikle ortalama alınmakta ve araştırmalarda *contubernium*'da 8, *centuria*'da 80, *cohors*'ta 480 kişinin bulunduğu ifade edilmektedir.[30] *Cohors*'ları oluşturan 6 *centuria*, *manipulus* sistemindeki *hastati*, *principes* ve *triarii*'den başkası değildi; fakat bunlar arasındaki yaş, tecrübe ve servet farkı kaldırılmış, dolayısıyla geleneksel isimleri

---

[27] Özüsağlam-Mutlu 2014, 29.

[28] Parker 1928, 28-29; Southern 2006, 95; Cagniart 2007, 86-87; Özüsağlam-Mutlu 2014, 31-32.

[29] Cagniart 2007, 86.

[30] Webster 1969, 114; Keppie 1984, 64; Goldsworthy 1996, 13; Goldsworthy 2000, 97.

bir yere kadar korunmuş olsa da aralarında herhangi bir fark kalmamıştı.[31] Her *cohors*'taki 6 *centuria*'nın komutanları olan *centurio*'lar hiyerarşik olarak büyükten küçüğe doğru *pilus prior*, *pilus posterior*, *princeps prior*, *princeps posterior*, *hastatus prior* ve *hastatus posterior* olarak sıralanmaktaydılar; ancak söz gelimi *hastatus posterior*'un komuta ettiği *centuria*'nın askerleri, *pilus posterior*'un *centuria*'sındakilerden daha genç, daha fakir ya da daha tecrübesiz değildi.[32] Bir *cohors*'un bütününden sorumlu bir görevlinin adından bahsedilmemiş olsa da uzmanlar bu birimlere, her *cohors* içerisindeki en yüksek rütbeli *centurio* olan *pilus prior*'un komuta ettiğini ifade etmektedirler.[33] Öte yandan her bir *legio* içerisindeki birinci *cohors*, diğer dokuzundan daha önemli bir kademede bulunur ve diğer *cohors*'ların iki katı miktarda asker barındırır, buna karşılık 6 değil fakat 5 *centurio*'ya sahip olurdu. Birinci *cohors*'un en üst düzey *centurio*'su ise *pilus prior* değil, *primus pilus* olarak adlandırılırdı.[34]

Marius'un *cohors* sistemine kesin geçiş dışında da birtakım düzenlemeleri olmuştur. Bunlar arasında her şeyden önce, orduya dâhil olmak için gereken, belirli bir maddi olanağa sahip olma zarureti ortadan kaldırılıp, gönüllülük esasına dayalı askere alım sistemine geçilmiş ve böylelikle yoksul kişilerin (*proletarii*) orduya katılımının önü açılmıştır.[35] Bununla birlikte Marius'un çalışmaları arasında ordunun yürüyüş hızını artırmak ve askerlerin disiplinini pekiştirmek amaçları güden bir takım reformlar yer almıştır. Marius, kendisinden önceki Roma ordu sisteminde askerlerin yüklerini taşımak üzere orduyla birlikte gelen kölelerin ve bu köleleri pazarlamak üzere yine orduda hazır bulunan köle tacirlerinin ve hatta orduyla birlikte yol alan hayat kadınlarının mevcudiyetine son vermiştir. Buna göre her asker kendi yükünü (yiyecek, kap kacak, kamp kurmak için gerekli levazımat vs.) sırtında taşımakla ve kendi silahlarının bakımını yapmakla görevlendirilmiştir. Bunun yanında sözü edilen yükle birlikte yapılan günlük askeri yürüyüşler ve askerler arasında talim amaçlı dövüş müsabakaları düzenlenmesi, ayrıca kampları bizzat askerlerin kurması ve bozması gibi yükümlülükler de eklenmiştir.[36] Bütün bu yeniliklerin ardından

---

31 Keppie 1984, 174.

32 Goldsworthy 1996, 14.

33 Goldsworthy 1996, 15; Goldsworthy 2000, 126; Southern 2006, 100; Cagniart 2007, 86.

34 Keppie 1984, 174-176.

35 Özüsağlam-Mutlu 2014, 32.

36 Cagniart 2007, 86-87.

askerler, üzerlerine yüklenen bu görevler, özellikle de kendi yüklerini taşıma mecburiyetleri dolayısıyla "Marius'un katırları" (*muli Mariani*) olarak adlandırılmışlardır.[37] Marius'un düzenlemeleriyle birlikte askerlerin taşıdıkları silahlar da standart hale getirilmiştir; buna göre her *legionarius* mızrak (*pilum*), kılıç (*gladius*), dikdörtgen büyük kalkan (*scutum*), miğfer (*galea*/*cassis*) ve göğüs zırhı (*lorica*) taşımaktaydı.[38] Bu dönemde lağvedilen hafif silahlı birlikler (*velites*) ile süvarilerin yerini ise, Numidia, Hispania, Gallia ve Germania'dan getirilen süvariler, Giritli okçular ve Balear Adaları'nın sapancıları almışlardır.[39] *Principatus* Devri'nde (MÖ 27 – MS 284) bu birliklerin önemli kısmı Augustus tarafından teşkil edilen *auxilia* kuvvetleri içerisinde yer alacaklardır.[40] Son olarak askerlerin birliklerine bağlılığını tesis eden *legio* kartalının (*aquila*), boğa, at, kurt ve yaban domuzu gibi diğer sembolleri geride bırakarak standart hale getirilmesi de Marius tarafından gerçekleştirilmiştir.[41] Marius'un bu yenilikleri, kendi döneminde başarılar kazandırdığı gibi, sonraki yüzyılda Sulla, Lucullus, Pompeius ve Caesar gibi generaller tarafından benimsenerek sürdürülmüş ve imparatorluğun sonuna dek yürürlükte kalmıştır.[42] Öte yandan Marius'un, toplumun yoksul kesimlerinin orduya dâhil olmasının yolunu açması ve askerliği bir vatani hizmet olmaktan çıkarıp, profesyonel bir meslek haline getirmesi, maddi olanakları zayıf kişilerin para kazanabilmek için askerlik yapmalarının yolunu açmıştır. Bu durum da devletlerine bağlı olan eski askerlerin yerini, kendilerine daha fazla ücret ödeyebilen generalleri takip eden kişilerin almasına, dolayısıyla MÖ 1. yy. boyunca meydana gelecek olan iç savaşlar dönemine zemin hazırlamıştır.[43]

Uzun iç savaşların ardından Roma dünyasının tek hâkimi olan Augustus'un yönetime gelmesiyle Roma Devleti bambaşka bir siyasal çehreye bürünmüştür; yeni başlayan bu devir, *Principatus* olarak adlandırılacaktır. Pek çok alanda olduğu gibi, askeri konularda da birtakım reformlar yürüten Augustus, Cumhuriyet Dönemi'nden kalan ordu sistemini değiştirmiş ve yaptığı

---

37 Frontin. strat. 4,1,7.

38 Keppie 1984, 173; Özüsağlam-Mutlu 2014, 34-35; Breeze 2016, 23-24.

39 Parker 1928, 43; Hoyos 2007, 68; Cagniart 2007, 88.

40 *DNP* 2 (1997) 364-365, *s.v.* «Auxilia» (Campbell).

41 Southern 2006, 95.

42 Cagniart 2007, 87.

43 Parker 1928, 26; Özüsağlam-Mutlu 2014, 36.

düzenlemeler ile kendisinden sonraki 2 yüzyıl boyunca varlığını koruyacak olan bir barış döneminin (*pax Romana*) mimarı olmuştur. Marius tarafından profesyonelleştirilmiş olan Roma ordusu, düşmanlarla silahlı mücadele yürütüleceği zaman ihtiyaç halinde toplanıyor ve savaş sona erdiğinde terhis ediliyordu; dolayısıyla kimi seferlerde askerlerin 3 yıl içerisinde terhis edildiği görülürken, uzayan savaşlarda 20 yıla yaklaşan zaman diliminde henüz evlerine gönderilmemiş birlikler söz konusu olmaktaydı. Savaş için yetki verilen her bir komutan kendi ordusunu toplamakta, seferlerini öngördüğü şekilde tamamladığı zaman yine kendisinin belirlediği emekli ikramiyesiyle askerlerini terhis etmekteydi. Bu durumda ordu neferleri, kendilerini devletten ziyade komutanlarına bağlı hissetmekteydiler. Caesar'ın Gallia'yı ele geçirmesinin ardından *Italia*'ya dönerken *legio*'larını dağıtmadan başkente yürüyebilmesini sağlayan etken, askerlerin devletten ziyade komutana olan bağlılıklarının bir örneği idi. Augustus, *princeps* olarak pozisyonunu koruyabilmek ve tesis ettiği düzenin devamlılığını sağlayabilmek için ordunun doğrudan kendi şahsında, imparator ailesine ve devlete olan bağlılığını temin etmek durumunda idi. Bu hususta her şeyden önce *legio*'ları kalıcı hale getirmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde *legio*'lar her bir seferden sonra dağıtıldıkları için, kalıcı bir numerik değer ve *cognomen* taşımaları da söz konusu olmuyordu; örneğin *Principatus* Devri'nde karargâhlarını ve katıldığı operasyonları takip edebildiğimiz bir *legio III Cyrenaica* söz konusu iken, Cumhuriyet Devri'nde her dağıtılan birliğin *cognomen*'i yeni kurulan bir başka birliğe aktarılabiliyordu. Augustus ile birlikte, terhis edilenlerin ardından elde kalan *legio*'lar (28 adet) (Teutoburg Muharebesi'nin ardından bu sayı 25'e inecektir) kalıcı olarak *limes*'lere yerleştirilmiştir. Aralarından bazıları düşman tarafından yok edilmiş kimileri de lağvedilmiştir. Bununla birlikte yeni *legio*'lar da teşkil edilmiş, böylelikle bu sayı (25 adet) hemen hemen *Principatus*'un sonlarına dek korunmuştur.[44] Marius tarafından kaldırılan *legio*'lardaki süvari varlığı ise bu dönemde geri getirilmiş, ancak eskiden her *legio*'da 300 süvari bulunurken, bu sayı 120'ye indirilmiştir.[45] Bu yeni sistemde askerlere savaşlardan bağımsız olarak belirli bir hizmet süresi tayin edilmiş, öngörülen süre doldurulmadıkça askerler terhis edilmemiştir. Bu süre, MÖ 13'te 16+4 yıl, MS 5'te ise 20+5 yıl olarak düzenlenmiştir; buna göre

---

[44] Gilliver 2007, 184-188.

[45] Keppie 1984, 173.

söz gelimi 16 yıllık görevini tamamlayan asker, 4 yıl içerisinde olağanüstü bir durum gerçekleşirse yeniden silahaltına çağrılma şartıyla terhis edilip *missicius* olarak anılıyordu. 4 yılın ardından ise tamamen emekli olarak *veteranus* statüsü kazanıyordu.[46] Bu durum Flavius'lar zamanında tamamen değişmiş ve askerlik süresi doğrudan 25 yıl olarak belirlenmiştir.[47] Görev sürelerini tamamlayan askerlerin emekli olmaları *honesta missio*[48] kavramıyla ifade edilirdi. Buna göre, her birliğin komutanı askerleri arasında terhis olacaklar için *honesta missio* kararı alırdı. Hizmet süresini dolduran askere emeklilik esnasında ikramiye ya da arazi verilirdi; bu ikramiyenin askerlerin hizmet süresi sonunda hazır hale getirilebilmesi adına MS 6 yılında Augustus tarafından bir askeri hazine (*aerarium militare*) kurulmuş, böylelikle askerlerin emeklilik ikramiyeleri için komutanlara değil, devlete bağlı olmaları sağlanmıştır.[49]

Cumhuriyet Dönemi'nde askerlerden komutanlarına yönelik istenen bağlılık yemini, Augustus'un düzenlemesiyle imparatora yönelik hale getirilmiş ve yıllık olarak yenilenmesi emredilmiştir. Ayrıca ordunun taşıdığı, barış zamanı her birliğin ana karargâh binasında, savaş zamanı ise kamplardaki *sacellum*'larda muhafaza edilen simgeler (*aquila*, *signum* vs.) arasına imparatorun tasviri (*imago*) eklenmiş ve bundan sorumlu bir memuriyet (*imaginifer*) kurulmuştur. Bu düzenlemeler neticesinde imparator, ordunun bütün kademelerinde kendisinin hatırlanmasını sağlamış ve askerlerin devlete olan bağlılıklarını tesis etmiştir. Bu dönemde askere alımlar ise genellikle gönüllülük esasına dayalı başvurular ile gerçekleştirilmiş, fakat olağanüstü durumlarda (Pannonia İsyanı, Teutoburg Muharebesi vs.) zorunlu alımlar da söz konusu olmuştur.[50]

Kural gereği Roma vatandaşları arasından seçilen *legionarius*'ların yanında, kökenleri itibariyle Roma vatandaşı olmayan, fakat hizmet sürelerini tamamlamalarının ardından yurttaşlık hakkı verilen, yardımcı kuvvetler olarak da nitelendirilebilecek *auxilia* birlikleri, Roma ordusunun ikinci büyük unsuru konumunda idiler. Nicelik bakımından *legionarius*'lar ile denk düzeyde olan bu birlikler, *cohors* (piyade), *ala* (atlı) ve *cohors equitata* (hem piyade hem atlı)

---

46 Domaszewski 1967, 78-80; Campbell 1994, 20; Gilliver 2007, 186.

47 Parker 1928, 214; Domaszewski 1967, 80; Keppie 1984, 172.

48 *DNP* 8 (2000) 264-265 *s.v.* «Missio» (Weiß).

49 Parker 1928, 76; Gilliver 2007, 185.

50 Gilliver 2007, 187.

olmak üzere 3 gruba ayrılırlardı. Augustus zamanında *legio* ve *auxilia* birliklerinin sayısı toplamda 300.000 kişiye ulaşmakta, bunun yarısını *legio* askerleri, diğer yarısını ise *auxilia* mensupları oluşturmaktaydı.[51]

Bu birlikler haricinde Roma ordusu, Augustus tarafından teşkil edilmiş olan 3 birime daha sahipti: Bunlar, *praetor*'luk muhafızları (*cohortes praetoriae*), kent kuvvetleri (*cohortes urbanae*) ve itfaiye birlikleri (*cohortes vigilum*) idi. Bu üç grubun özellikle *Italia* yerlilerinden olmalarına dikkat edilir ve bilhassa *praetor*'luk muhafızları uzun boylu kişiler arasından seçilirlerdi. *Cohortes praetoriae*, Roma'ya yakın bölgelerde konuşlandırılmış olan, imparatorun güvenliğinden sorumlu özel birliklerdi. Her biri 500 ila 1000 askerden oluşan 9 *cohors*'tan müteşekkildi. Görev süreleri 16 yıl olan bu askerlerin, maaşları da diğer askerlere nazaran daha yüksekti. *Cohortes urbanae* ise, yalnızca Roma kentinin asayişini temin etmekle görevli kent polisleri idiler. Bu birlikler, *praetor*'luk muhafızlarının devamı olarak 10., 11. ve 12. *cohors*'ları teşkil ederlerdi. 7 *cohors*'tan müteşekkil itfaiye birlikleri ise, MÖ 7 yılında Augustus'un 14 bölgeye (*regio*) ayırdığı *Italia*'nın her iki bölgesinden bir *cohors* sorumlu olacak şekilde görevlendirilmiş, yangınları önlemekle yükümlü kolluk kuvvetleri idiler.[52] *Italia*'da görevli bu birliklerin dışında, bizzat imparator ve aile üyelerini en yakından koruyan, Roma'daki siyasi çekişmelerden uzak olmaları için Germania ve Batavia'dan getirilen, 500 ila 1000 kişilik bir muhafız grubu (*Germani corporis custodes*) bulunuyordu; ancak bu birlik Galba tarafından ortadan kaldırılmıştır.[53] Flavius Hanedanı zamanında kurulmuş olan ve mensupları genellikle Germania, Raetia, Noricum ve Pannonia'dan toplanan, *equites singulares Augusti* adında, 500 ila 1000 kişilik atlı birliği ise *praetor*'luk muhafızlarına destek olmaktaydılar.[54] Sonuç olarak Augustus tarafından kurulan bu sistem ile Roma ordusu, *legio*'lar, *auxilia* kuvvetleri, *cohortes praetoriae*, *cohortes urbanae*, *cohortes vigilum*, *Germani corporis custodes* ve *equites*

---

51 *DNP* 2 (1997) 364-365 *s.v.* «Auxilia» (Campbell); Gilliver 2007, 185-186.
Auxilia birlikleri hakkında ayrıca bk. Holder 1980; Spaul 1994a; Spaul 2000; McLaughlin 2015.

52 Campbell 1994, 38-39; *DNP* 5 (1998) 230, *s.v.* «Heerwesen, III. Rom» (Le Bohec); *OCD*[3] 356, *s.v.* «*cohortes urbanae*» (Campbell); *OCD*[3] 1241, *s.v.* «praetorians» (Campbell); *OCD*[3] 1598, *s.v.* «*vigiles*» (Purcell); Southern 2006, 115-120; Goldsworthy 2007, 58.

53 Bellen 1981, 53 ve 104; Webster 1981, 101-102; Southern 2006, 118.

54 Campbell 1994, 42; *OCD*[3] 552, *s.v.* «*equites singulares Augusti*» (Parker; Campbell); Southern 2006, 118.

singulares Augusti, adlı birliklerden oluşan daimi bir yapıya dönüşmüş ve MS ilk iki yüzyıl boyunca süren *pax Romana* adlı barış ve huzur çağının teminatı haline gelmiştir.

İmparatorluk Dönemi *legio*'ları önceki dönemlerden farklı olarak, sınırlarda (*limes*) garnizonlar kurup, Roma coğrafyasının etrafını bir ağ gibi örmüşlerdir.[55] Cumhuriyet Dönemi'nde seferden sefere koşan, daima savaşlara katılan fakat kalıcı olmayan *legio* birlikleri *Principatus* ile birlikte, sınırlarda konuşlanmış, nadiren çıkan savaşlar dışında sıcak çarpışmaya girmeyen ancak sıkı bir iletişim sistemiyle imparatorluğun iç ve dış güvenliğini sağlayan birimler haline gelmişlerdir.[56] Bu zaman zarfında, ordudaki eyalet kökenli askerlerin sayısı gitgide artmış ve *Italia* menşelilerin sayısı ise erimiştir. Öyle ki, Augustus ile Caligula'nın hükümranlık dönemleri arasında *legio* birliklerindeki askerlerin yaklaşık %65'i *Italia* kökenliyken, Claudius ile Nero dönemlerinde bu oran %48'e, Flavius Hanedanı ile Traianus dönemi arasında %21'e inmiş, MS 2. yüzyılda ise askerlerin yalnızca %1'ini *Italia*'dan gelenler oluşturmuştur.[57]

Yukarıda genel bir çerçevesi çizilen Roma ordusunun kesin bir sadakat ile imparatora bağlı olmasının yanında, her bir birimin kendi komuta kademesi bulunmaktaydı. Örneğin her bir *legio*'nun en yetkili üyesi *legatus legionis* iken, *auxilia* kuvvetlerinin başında *praefectus cohortis* ya da *praefectus alae* bulunur, *praetor*'luk muhafızlarına *praefectus praetorio*, *cohortes urbanae* birliğine ise *praefectus urbi* komuta ederdi.

Bu çalışmada ele alınan *legio* birliklerinin *Principatus* Devri'ndeki komuta kademesi ve çeşitli görevlileri şu şekildedir: *Legio*'nun komutanı olan *legatus legionis*, *Senatus* Sınıfı'ndan (*ordo senatorius*), *praetor*'luk yapmış (*praetorius*) 30'lu yaşlarda bir kişi olur ve 3-4 yıllığına görevlendirilirdi.[58] Parker tarafından da ifade edildiği üzere, imparatora bağlı eyalette tek *legio* bulunması halinde, *legio* komutanı söz konusu eyaletin aynı zamanda valisi (*legatus Augusti pro praetore*) olurdu; ancak eyalette birden fazla *legio* konuşlandığında, her birinin ayrı komutanı (*legatus legionis*) olur, bunlar toplu olarak *consularius* kademesindeki

---

55 Webster 1969, 47.

56 Gilliver 2007, 183.

57 Webster 1969, 107-109; Keppie 1984, 180.

58 Webster 1969, 116; Keppie 1984, 176.

bir eyalet valisinin emrinde bulunurlardı.[59] Fakat Mısır'daki *legio*'ların komutanları *legatus legionis* değil, *praefectus legionis* olarak anılır ve Atlı Sınıfı (*ordo equester*) mensubu kişiler arasından seçilirlerdi.[60] Öte yandan İmparator Gallienus'tan (MS 260-268) itibaren bütün Roma *legio*'larının komutanları *praefectus legionis* olarak anılmaya başlamışlardır.[61] *Legatus legionis*'lere Hellencede ἄγων, μυρίαρχος, στρατάρχης ve ταξίαρχος isimleri verilmiştir.[62] *Legatus legionis* olarak görevini başarıyla tamamlayan kişilerin, bir eyalette valilik görevine gelmeleri ya da Roma'daki *Senatus* hazinesinin başına *praefectus aerarii Saturni* olarak getirilmeleri beklenirdi.[63] *Legatus legionis*'lerin askeri tecrübesi olmayan, senatör ailelerinin genç mensupları olmaları, bu makamın işlevini zamanla sembolik hale getirmiş ve yıllarca orduya hizmet veren *centurio*'ları askeri anlamda *legio*'nun disiplin ve idaresi bakımından ön plana çıkarmıştır.[64]

Her *legio*'da toplamda 6 *tribunus militum* bulunur, bunların biri *Senatus*, diğerleri ise Atlı Sınıfı mensubu olurlardı. *Senatus* Sınıfı mensubu olan subay, *tribunus militum laticlavius* adıyla bilinirken, diğerleri *tribunus militum angusticlavius* olarak anılırlardı. Bunlar Hellence kaynaklarda ise genellikle χιλιάρχης/χιλίαρχος πλατύσημος (*laticlavius*) ve χιλιάρχης/χιλίαρχος στενόσημος (*angusticlavius*) olarak ifade edilirlerdi.[65] *Tribunus militum laticlavius*, *legatus legionis*'in ardından *legio* içerisindeki en yetkili kişi idi. Genellikle 18-19 yaşlarında ya da 20'li yaşların başında göreve gelir ve ilk askeri deneyimini yaşadığı bu vazifeyi 1 yıllığına sürdürürdü; *laticlavius*, *legatus legionis*'in gözetiminde bulunur ve *legio* içerisinde ona en yakın kademeye sahip olurdu. Ayrıca *laticlavius*'lar bu görevin ardından doğrudan *quaestor* olarak *Senatus* Sınıfı devlet kariyerine başlayabilirlerdi.[66]

Hiyerarşik olarak *legio* içerisinde *tribunus laticlavius*'u, diğer *tribunus*'lar (*angusticlavii*) değil, *praefectus castrorum* izlerdi. Augustus zamanında *praefectus*

---

59 Parker 1928, 187-188.

60 Parker 1928, 193.

61 *DNP* 10 (2001) 245 *s.v.* «[12] *Praefectus* legionis» (Eck).

62 Mason 1974, 191.

63 Keppie 1984, 176.

64 Parker 1928, 54 ve 188.

65 Mason 1974, 76; 85; 205.

66 Parker 1928, 189-190; Webster 1969, 117; Keppie 1984, 176; *OCD*[3] 1549, *s.v.* «*tribuni militum*» (Campbell); Gilliver 2007, 190.

castrorum kademesine, *primus pilus* ya da *tribunus militum* rütbesinde olan askerler terfi ederek erişebilmişlerdir. Iulius-Claudius'lar Hanedanı'nın ilerleyen yıllarında ise yalnızca *primus pilus*'lar bu kademeye gelmeye başlamışlardır. *Praefectus castrorum*, *legio* ordugâhının sorumlusuydu. Görevleri, kampın kurulmasını ve bakımını sağlamak, askerlerin sağlığı için önlemler almak ve hastanenin işleyişine özen göstermek, ağır silahlar ile talim silahlarının bakım ve denetimiyle alakadar olmak, savaş zamanında mühimmat temin etmek ve *legio* kafilelerini organize etmek idi. Ayrıca hekimler (*medici*), saatçiler (*horologiarii*) ve ölçüm uzmanları da (*mensores*) ona bağlı çalışırlardı. *Praefectus castrorum*, *legatus legionis*'i denetleyerek, *princeps*'e karşı isyan etmesini önler ve onun yokluğunda *legio*'ya komuta edebilirdi. Domitianus'tan önceki dönemlerde, her *legio* için bir *praefectus castrorum* olur, ancak iki *legio*'nun aynı yerde ordugâh kurması durumunda burada iki değil bir tane sorumlu bulunurdu. Domitianus ile birlikte bu durum değişmiş ve her *legio*'ya ayrı bir *praefectus castrorum* atanmıştır. Septimius Severus döneminden itibaren ise, Mısır dışındaki bütün Roma coğrafyasında *praefectus castrorum* yerine *praefectus legionis* tabiri kullanılmaya başlamıştır.[67] *Praefectus castrorum*'un Hellence kaynaklarda στρατοπεδάρχης ve φρούραρχος olarak yer aldığı görülmektedir.[68]

Praefectus castrorum'un ardından hiyerarşik düzende, *tribunus militum angusticlavius'lar* gelirdi. Bu subaylar, *municipium magistratus*'luğundan, *auxilia*'larda *praefectus*'luktan ya da *legio*'larda *centurio*'luktan (*centuriatus*) terfi ederek bu kademeye ulaşırlardı. Genellikle 20'li/30'lu yaşlarında olan *angusticlavius*'ların görevleri, asker listelerini güncel tutmak, yaralı ve ölülerin kaydını yapmak, terhis işlemleriyle ve askerlerin izinleriyle ilgilenmek ve kamptaki adli meselelerle alakadar olmaktı. Gereği halinde emirlerine verilen askeri birliğe de komuta edebilirlerdi. Bu subaylar görevlerini tamamladıktan sonra ya *tres militiae*[69] düzeni içerisinde askerlik yapmaya devam ederler ya da

---

67 Parker 1928, 191-196; Webster 1969, 117; Keppie 1984, 176-177; *DNP* 10 (2001) 243 *s.v.* «[5] *Praefectus* castrorum» (Eck).

68 Mason 1974, 197.

69 Atlı Sınıfı mensuplarının kariyer yaparken aldıkları askeri görevlerde takip ettikleri silsileye *tres militiae* adı verilmektedir. Iulius-Claudius'lar Hanedanı'nın başlarında *tres militiae* düzeni sırasıyla *praefectus cohortis*, *praefectus equitum* ve *tribunus militum* kademelerinden oluşmaktaydı. İmparator Claudius zamanında *praefectus equitum* kademesi, *praefectus alae* olarak adlandırılmaya başlamış, Iulius-Claudius'lar Hanedanı'nın sonlarına doğru ise söz konusu sıralama *praefectus cohortis*, *tribunus militum* ve *praefectus alae* olarak değişmiştir.

Roma'daki *cohors*'lara (*cohortes praetoriae*, *cohortes urbanae*, *cohortes vigilum*) subay olarak atanırlardı.[70]

Angusticlavius'ların ardından *legio*'nun en yetkili üyeleri *centurio*'lar idi. Sayılarının 59 adet olduğu bilinmektedir. Dağılımları ise şu şekildedir: Her *legio*'da 10 *cohors*, her *cohors*'ta 6 *centuria* bulunur ve her *centuria*'ya bir *centurio* komuta ederdi. Birinci *cohors*'taki askerlerin miktarı diğer *cohors*'lardaki asker sayısından iki kat fazla olur (480 yerine 960), fakat bu *cohors* 6 yerine 5 *centuria*'ya bölünürdü. Bu 5 *centuria*'ya komuta eden *centurio*'lar (*primus pilus*, *princeps*, *hastatus*, *princeps posterior* ve *hastatus posterior*[71]) ise *primi ordines*[72] olarak anılırlardı. Bunlar arasında en yüksek rütbelisi *primus pilus* adını alırdı. *Senatus* ya da Atlı Sınıfı'ndan olmayan sıradan bir askerin kariyerinde gelebileceği zirve noktası *primus pilus* kademesi idi. Keppie, sıradan bir askerin bu kademeye ulaşmasının, bir *senator*'un *consul* makamına erişmesine denk olduğunu belirtmektedir.[73] *Primus pilus* kademesine, *centurio*'lar arasından terfi olarak ya da Roma'daki kent *cohors*'larından geçiş yapılarak gelinirdi. *Primus pilus*, kendi *cohors*'unun yönetimiyle ilgilendiği gibi, *legio* kartalı da (*aquila*) onun sorumluluğunda bulunurdu. Görev süresi 1 yıl idi. Bu süre sona erdiğinde Atlı Sınıfı'na dâhil olur ve başarı durumuna göre çeşitli görevlere gelebilirdi. Yeniden *centurio* olarak görev alabilir, *tribunus militum*'luk, *praefectus castrorum*'luk gibi kademelere yükselebilir, Roma'daki *cohors*'ların *praefectus*'luğuna getirilebilir ya da bir *procurator*'luğa terfi edebilirdi. Öte yandan bir *primus pilus*, *praefectus castrorum* olduğu takdirde, bu onun kariyerinin son noktasını teşkil eder ve daha ileriye gitmesi beklenmezdi. Kent *cohors*'larında göreve gelenler ise, kariyerlerinin devamında Mısır'da *praefectus legionis* olarak hizmet vermeye

---

Dolayısıyla, söz gelimi İmparator Vespasianus zamanında devlet kariyeri yapmaya başlayan bir Atlı Sınıfı mensubu sıra, askeri görevlere geldiğinde önce bir *cohors*'a *praefectus* olarak komuta eder, daha sonra bir *legio*'da *tribunus militum* olur, ardından bir *ala*'nın komutanlığını üstlenirdi. Pflaum 1960, 960; *DNP* 12/1 (2002) 783 *s.v.* «Tres militiae» (Eck).

70 Parker 1928, 190; Webster 1969, 118; Keppie 1984, 177-178; *OCD*[3] 1549, *s.v.* «*tribuni militum*» (Campbell).

71 Goldsworthy 1996, 14'e göre, bu sıralama şu şekildedir: *Primus pilus*, *princeps*, *princeps posterior*, *hastatus*, *hastatus posterior*.

72 Parker 1928, 201'e göre, Cumhuriyet Dönemi'nde *primi ordines* kavramı yalnızca ilk *cohors*'un *centurio*'larını ifade ederken, *Principatus* ile birlikte *pilus prior*'lara karşılık gelmeye başlamıştır. Goldsworthy 1996, 15 de, *primi ordines*'in, ilk *cohors*'un dışında kalan 9 *cohors*'taki *pilus prior*'ları ifade ettiğini düşünmektedir.

73 Keppie 1984, 179.

başlayabilirlerdi. İkinci-üçüncü kez *primus pilus*'luk görevine gelenler, *primus pilus bis*, *primus pilus ter* gibi sıfatlarla adlandırılırlardı.[74] İmparator Claudius döneminden itibaren ise tekrar görev yapan bu subayların tamamına, kaçıncı defa olduğuna bakılmaksızın *primus pilus iterum* denmiştir.[75] Bu subaylar Hellence kaynaklarda πριμοπῖλος olarak anılmaktadır.[76]

Geriye kalan 9 *cohors*'un her birindeki 6 *centurio*, hiyerarşik açıdan şöyle sıralanırdı: *Pilus prior*, *pilus posterior*, *princeps prior*, *princeps posterior*, *hastatus prior* ve *hastatus posterior*. *Primus pilus*'un ilk *cohors*'un komutanı olduğu gibi, *pilus prior*'ların da kendi *cohors*'larına komuta ettikleri düşünülmekle birlikte bunlar arasında terfi durumunun nasıl gerçekleştiği belirsizdir.[77] Söz gelimi 9. *cohors*'taki *hastatus posterior*'un terfi etmesinin ardından aynı *cohors*'ta *hastatus prior* kademesine mi geleceği, yoksa *hastatus posterior* olarak 8. *cohors*'a mı geçeceği anlaşılamamaktadır.

Centurio'lar farklı kaynaklardan gelirlerdi; *centurio* kademesinin altında *principales* olarak görev yaptıktan sonra terfi edenler, *auxilia* birliklerinde görev almış olanlar, *municipium*'larda *magistratus* olarak vazife yapanlar, Atlı Sınıfı'ndan olduğu halde servetini yitiren ya da kariyerinde başarısız olan kişiler (Atlı Sınıfı'ndan ayrılmak koşuluyla), *evocati*[78] olarak göreve getirilenler ve son olarak *praetor*'luk muhafızı olarak görev yapanlar, hizmetlerini tamamladıktan sonra *centurio* olabilirlerdi.[79] Keppie, ortalama bir askerin, 15-20 yılda *centurio* olması için biraz okuma yazma bilmesinin ve yanlış bir davranışta

---

74 Parker 1928, 36, 197 ve 204; Webster 1969, 118; Keppie 1984, 178-179; Campbell 1994, 46-47; *OCD*[3] 1246, *s.v.* «*primipilus*» (Campbell).

75 Webster 1969, 118.

76 Mason 1974, 79.

77 Gilliver 2007, 191-192. Örneğin, Parker 1928, 202'ye göre 10. *cohors*'taki *hastatus posterior*, rütbe atladığı zaman aynı *cohors*'ta *hastatus prior* kademesine gelirdi. Dolayısıyla bir *centurio*'nun *primus pilus* kademesine ulaşması için 59 defa terfi etmesi gerekmekteydi.

78 Herhangi bir birim içerisinde (örn.: *Legio, auxilia, cohortes praetoriae, cohortes urbanae*, vs.) askerlik vazifesini tamamlamış, yetenekli ve Latince hakimiyeti iyi olan kişiler *evocatio* (*evocare*: çağırmak) sistemi ile yeniden göreve çağrılabilirlerdi. Bunlar ayrı bir ünite oluştururlar ya da var olan askeri birliklerin içine dâhil olurlardı; rütbeleri sıradan askerin üzerinde, fakat *centurio*'nun altında idi. Ordu içerisinde özel askeri ve teknik vazifeler üstlenen *evocatus*'lar, rütbelerini normal askerlere karşı vurgulayan göz alıcı nişanlar ile donatılmaktaydılar. Domaszewski 1967, 75-78; *DNP* 4 (1998) 328-329 *s.v.* «Evocati» (Campbell).

79 Parker 1928, 199-200; Keppie 1984, 179; Gilliver 2007, 191.

bulunmamasının yeterli olduğunu belirtmiştir.[80] *Centurio*'ların sorumlulukları arasında, *centuria*'nın yönetim ve disiplinini sağlamak, birliklerine talim yaptırmak, muharebelerde askerlerine komuta etmek ve üst kademelerden gelen emirlerin askerlere iletilmesini sağlamak gibi işlerin bulunduğunu belirten Campbell, bu askerlerin ayrıca, tecrübeli oldukları için, yeni atanmış ve konulara hakim olmayan üst rütbeli subaylara da tavsiyelerde bulunmuş olabileceklerini eklemiştir. Belirli miktarda askerden oluşan ve *legio*'dan ayrılarak bağımsız göreve yollanan müfrezelere komuta etmek, yabancı komutan ve krallara elçi olarak gitmek ve birtakım özel görevler üstlenmek de yine *centurio*'ların görevleri arasında olmuştur.[81] *Legatus legionis* ve *tribunus militum*'lar genellikle askerlik konusunda tecrübesiz kişiler oldukları için, uzun yıllar orduda görev yapan *centurio*'lar, tecrübe ve birikimleriyle *legio*'nun belkemiğini oluşturmaktaydılar.[82] *Centurio*'lar terfi ederek *primus pilus* ya da *tribunus militum angusticlavius* olabilirlerdi.[83] *Centurio*'lar, Hellence kaynaklarda ἑκατοντάρχης, ἑκατόνταρχος, κεντυρίων, κεντορίων ve λοχαγός olarak karşımıza çıkmaktadır.[84]

Legio bünyesinde, *centurio* kademesinin altında 2 önemli grup bulunurdu: *Principales* ve *immunes*. Bunlardan *principales* özel görevler verilen, yüksek maaş alan ve normal askeri yükümlülüklerden (*munera*) muaf tutulan kişilerden oluşurken, *immunes* yalnızca askeri yükümlülüklerden muaf tutulan ve bu muafiyetin karşılığında belirli görevler yüklenenleri ifade etmekteydi. Bu grupların her ikisinin üyeleri de, üstlendikleri görevlerin türü gereği bürokratik ve askeri olarak iki farklı kademeye ayrılırlardı. Bürokrasi kademesinin (*officium*) başında *legatus Augusti pro praetore*, *legatus legionis*, *praefectus castrorum*, *tribunus laticlavius* ve *cornicularius* olurdu.[85] *Cornicularius*, askeri ya da sivil makam sahiplerinin (*legatus*'lar, *praefectus*'lar, *tribunus*'lar vs.) emir subaylarının genel adıydı. Bağlı bulunduğu makam sahibinin yardımcılığını ve her türlü bürokratik işlerini üstlenen bu kişinin unvanı, onurlandırma maksadıyla kendisine verilen, iki küçük boynuzu olan miğferden (*corniculum*) gelirdi.

---

80 Keppie 1984, 179.

81 Campbell 1994, 47; *DNP* 2 (1997) 1068-1069 *s.v.* «Centurio» (Campbell).

82 Parker 1928, 54 ve 188; Gilliver 2007, 190.

83 Keppie 1984, 178-179; *DNP* 2 (1997) 1068-1069 *s.v.* «Centurio» (Campbell); *DNP* 10 (2001) 326-327 *s.v.* «Primipilus» (Campbell).

84 Mason 1974, 178.

85 Parker 1928, 205-206.

Cornicularius'tan sonra *officium*'daki görevliler arasında *beneficiarius* öne çıkmaktaydı. *Cornicularius* gibi emir subaylığı ve yazmanlık görevlerini üstlenen *beneficiarius* ise adını, bağlı bulunduğu makam sahibine yararlılık (*beneficium*) göstermesinden alırdı. Yine *cornicularius*'ta olduğu gibi, hem eyalet valilerine hem ordu mensuplarına yaverlik edenlere *beneficiarius* adının verildiği bilinmektedir.[86] *Beneficiarius*'lar üstünlüklerini de hizmet ettikleri kişilerden alırlardı, *legatus*'ların, *praefectus castrorum*'un, *tribunus militum laticlavius*'un *beneficiarius*'u *principales* sınıfına dâhil olurken, *tribunus angusticlavius*'ların *beneficiarius*'ları *immunes*'ler arasında sayılıyordu. *Officium*'a bağlı diğer görevliler, seyis (*strator*) ve kayıt tutma işleriyle ilgilenen kâtiplerden (*librarius, notarius, actuarius, commentariensis, cerarius, canalicularius*) oluşuyordu. *Librarius*'lar, askerlere ait hesapları tuttukları, o zamana göre kitap (*liber*) biçiminde olan evraklardan dolayı bu isimle anılırlardı. Hızlı ve şifreli kayıt (*nota*) tutan *notarius*'lar ise günümüzün stenografları gibi çalışırlardı. *Actuarius*'lar günlük işlerin (*acta*) kayıtlarını tutar, *commentariensis* ise arşivle alakadar olur askerlerle ilgili kayıtları (*commentarius*) hazırlardı. *Cerarius*'un balmumu tabletlere (*cerae*) yazı yazdığı, *canalicularius*'un ise su kanallarının (*canaliculi*) uzmanı olduğu ve bunlarla ilgili kayıt tuttuğu görülmektedir.[87] Ayrıca *legio*'nun bünyesinde tercümanların (*interpretes*) bulunduğu da bilinmektedir.[88]

Principales sınıfının askeri kanadı, hiyerarşik açıdan *centurio*'dan sonra en yüksek konumda bulunan *aquilifer* ile başlıyordu. Bu kişinin görevi *legio* kartalını (*aquila*) taşımak ve muhafaza etmekti. *Aquilifer*, yine bu kartaldan sorumlu olan *primus pilus*'un emrinde görev yapardı. Onun ardından *optio ad spem ordinis* gelirdi; bu kişinin kadro açıldığı takdirde *centurio* olması beklendiği için bu ismi aldığı bilinmektedir. Orduda ayrıca imparatorun tasvirini (*imago*) taşımak için de *imaginifer* bulunurdu. Daha sonra askeri alametleri (*signa*) taşıyan *signifer* hiyerarşik düzende yerini alırdı. *Signifer*'i ise, *centurio*'nun vekili olan sıradan *optio* takip ederdi.[89] *Optio* sözcüğü, "seçmek, intihap etmek" anlamındaki Latince *optare* fiilinden türetilmiş bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır; zira bu kişiler *centurio*'lar tarafından seçilir ve *centuria* içerisinde onlara yardımcı olurlardı.

---

[86] Le Bohec 1993, 51, 58 ve 60.

[87] Parker 1928, 206-207; Le Bohec 1993, 58.

[88] Le Bohec 1993, 58.

[89] Parker 1928, 207-208; Le Bohec 1993, 53.

Optio kademesinde görev alan kişiler, *centurio*'nun başyardımcısı idiler ve görevleri şunlardı: *Centuria* içerisindeki asker mevcudunu liste halinde *centurio*'ya sunmak, birlik içinde görev dağılımını ve koordinasyonunu sağlamak, savaşta ve barışta *centurio*'nun emirlerini askerlere iletmek, çarpışma anında *centurio* ile askerler arasında hızlı haberleşme sağlamak, hastalık durumunda *centurio*'nun görevlerine vekâlet etmek, barış zamanlarında askerlere talim yaptırmak, *centuria*'nın her türlü günlük ihtiyaçları ve iaşesini temin etmek, birliğin hesap kitap işleriyle ilgilenmek ve gerekli kayıtları tutmak.[90] *Optio*'dan sonra günlük olarak üst kademedekilerden aldığı parolayı (*tessera*) askerlere ileten *tesserarius* gelirdi. Onun ardından gelen *speculator*, casusluk, ulaklık, polislik, adli memurluk ve cellatlık görevlerini üstlenirdi. Bunların ardından *immunes*'e dâhil olan trompetçiler (*tubicen*, *cornicen*, *bucinator*), silah yapımı ve bakımından sorumlu usta (*custos armorum*[91]), hekim (*medicus*) ve veteriner (*pecuarius*) gibi görevliler de *legio* içerisindeki yerlerini alırlardı.[92]

[90] Veg. mil. II,7; Domaszewski 1967, 43-44; Probst 2020, 121-132.

[91] Dig. 49,16,14,1; Parker 1928, 205; Lewis-Short 1958, 505; Webster 1969, 148.

[92] Parker 1928, 208; Le Bohec 1993, 54-55, 57.

2. *Principatus* Devri'nde *Provincia Galatia*'nın Durumuna Genel Bakış

Roma Cumhuriyeti, I. Kartaca Savaşı'nın ardından, Sicilya'nın batısında ilk eyaletini kurmuş, bunu MÖ 238'de *Sardinia et Corsica*, II. Kartaca Savaşı'nı takiben MÖ 197 yılında *Hispania Citerior* ile *Hispania Ulterior*, MÖ 146'da ise *Africa* ve *Macedonia* eyaletlerinin oluşumu izlemiştir. Bu şekilde Batı Akdeniz'de tam bir egemenlik kuran Roma Cumhuriyeti, MÖ 190 yılında Seleukos Krallığı'na karşı mücadele etmek için ilk defa Asya kıtasına ordu sevk etmiş ve Anadolu'nun önemli bir kısmının kendisine bağımlı yapıların denetimine girmesini sağlamıştır. Bu dönemde Roma'nın Küçük Asya'ya yönelik politikası, gerekmedikçe doğrudan egemenlik kurmamak, bölgenin yerel krallıklar aracılığıyla yönetilmesini sağlamak olmuştur. Bu politikanın ilk olarak MÖ 133 yılında yaşamını yitiren Pergamon kralı III. Attalos'un, topraklarını vasiyet olarak Roma'ya bırakmasıyla sekteye uğradığı görülmektedir. Bunun üzerine Anadolu'daki ilk eyaleti olan *provincia Asia*'yı kuran Roma, Akdeniz'i çevreleyen 3 kıtanın tamamında da resmen toprak sahibi haline gelmiştir.

Anadolu'daki Roma egemenliği, genellikle krallıkların yönetimde yetersiz kalması ya da hanedanların son bulması ile genişlemiş, MÖ 101 yılında *Cilicia*, MÖ 74'te *Bithynia* eyaletleri kurulmuş, MÖ 63 yılında ise Pontos bölgesi *provincia Bithynia*'ya eklenerek *Pontus et Bithynia*[93] olarak düzenlenmiş, aynı yıl *Cilicia* Eyaleti de yeniden organize edilmiştir. Bu dönemde Anadolu'da Roma eyaletlerinin haricinde kalan bölgelerde yerel krallıklar mevcuttu. Bunlar, Kappadokia, Galatia, Armenia, Kommagene, Paphlagonia ve Kolkhis krallıklarıydı; ayrıca *provincia Cilicia*'nın dışında kalan ve Kilikia bölgesinin doğusunu kapsayan bir krallık daha mevcuttu.[94]

Galatia Krallığı, yalnızca Galatlar tarafından iskân edilmiş olan coğrafyayı değil, aynı zamanda Lykaonia'yı ve Pamphylia'nın bir kısmını da kapsamaktaydı. Actium Muharebesi'nin ardından Pisidia, Isauria ve Kilikia Trakheia bölgeleri de

---

[93] MÖ 63 yılında Pontos'un eklenmiş olmasına rağmen bu eyalet Nero zamanına dek yalnızca *provincia Bithynia* olarak anılmış, Nero'nun saltanatından MS 195 yılına dek *Pontus et Bithynia*, 195 yılından sonra ise *Bithynia et Pontus* formlarında kaydedilmiştir. Bk. Baz 2013, 262.

[94] Sherk 1980, 956.

bu krallığın sınırlarına dâhil edilmiştir. Bu bölgelerin eklenmesiyle Augustus'un amacı Actium'da kendi saflarına geçen Galatia kralı Amyntas'ı ödüllendirmenin yanında, sarp arazilerin bulunduğu bu dağlık alanlarda yerleşik düzene karşı çıkan başıbozuk toplulukların kontrol altına alınmasını ve sükûneti sağlamak olabilir. Nitekim Actium'dan hemen 6 yıl sonra, MÖ 25 yılında yaşamını yitiren Amyntas, bahsi geçen topluluklardan Homonadalılar (*Homonadenses*) ile mücadele ederken öldürülmüştür. Dolayısıyla Augustus'un Amyntas vasıtasıyla bölgenin başıbozuk topluluklarını dize getirme planı başarısız olmuş ve Amyntas bölgede huzur ve barışı tesis etmeye çalışırken yaşamını yitirmiştir.[95]

Anadolu'da yönetimi mümkün olduğu ölçüde yerel krallıklara bırakan Romalılar, eyalet kurma politikasını işletmek için bölgelerin Hellenize olmasına, dağlık bölgelerde yaşayan toplulukların faaliyet sahalarından ziyade, Hellen kentlerinin çoğunlukta olduğu kültürel düzeyi yüksek kesimleri seçmeye özen göstermişlerdir. *Provincia Asia*, *Pontus et Bithynia* ve *Cilicia* bu kriterlere uygun eyaletler olarak teşkil edilmişlerdir. Augustus, bu tarihe dek Roma'nın Anadolu'da titizlikle uyguladığı bu politikayı terk ederek, Amyntas'ın MÖ 25 yılındaki ölümünün ardından, sınırları dâhilinde henüz kabile geleneklerine dayanan bir yaşam şeklinin hüküm sürdüğü Galatia Krallığı'nın toprakları üzerinde bir Roma eyaleti (*provincia Galatia*) kurmuştur.[96] Araştırmacılar Augustus'un o yıllarda *Hispania Tarraconensis*'te bizzat mücadele etmek durumunda kaldığı dağlı kavimlerin (*Cantabri*, *Astures*) bu tür mücadelelerin zorluğunu Augustus'a gösterdiklerini ifade etmekte ve bundan dolayı imparatorun, Anadolu'daki dağlık bölge toplulukları ile mücadele etme görevini bağlı krallıklara bırakılamayacak kadar önemli bir mesele olarak görüp, Amyntas'ın bir veliahdı olduğu halde Galatia Krallığı'nı ilhak ettiğini düşünmektedirler.[97]

Galatia, Pisidia, Lykaonia, Isauria ve Kilikia Trakheia ile Pamphylia'nın bir kısmından oluşan *provincia Galatia*, ilk toprak kaybını Roma tarafından MÖ 20 yılında Kappadokia kralı Arkhelaos'a verilen Kilikia Trakheia ile yaşamıştır. Bununla birlikte MÖ 6/5 yıllarında kral Deiotaros Philadelphos'un ölümü üzerine, Gangra, Pompeiopolis ve Phazemon ile çevresinden oluşan Paphlagonia

---

95 Sherk 1980, 957-958.

96 Kaya 2016, 149-150; Marek 2017, 407-408.

97 Sherk 1980, 958; Kaya 2016, 153.

Krallığı, Roma toprağı haline getirilerek *Galatia*'ya eklenmiştir. MÖ 3/2 yıllarında ise Amasia ve Sebastopolis gibi kentleri içeren bölge (Pontus Galaticus) *provincia Galatia*'ya dâhil edilmiştir.[98] Augustus döneminde, gerçekleşen bu değişikliklerle eyalet sınırlarının genişlemesinin yanında, bölgenin bir *provincia* olarak düzenlenmesindeki en önemli etkenlerden biri olan başıbozuk topluluklar ile mücadele edilebilmesi için *Galatia*'nın içyapısı güçlendirilmiştir. Bu doğrultuda, belirli noktalara koloniler (*coloniae*) kurularak emekli askerler yerleştirilmiş, böylelikle hem *veteranus*'ları iskân etmek için topraklar bulunmuş hem de bölge güvenliği emekli askerlerin yerleştirildiği bu koloniler vasıtasıyla temin edilmeye çalışılmıştır. Öte yandan bu koloniler bölgeyi uygarlaştırma amacını da gütmekteydiler. Augustus döneminde *provincia Galatia*'da kurulan koloniler şunlardır: Antiocheia (colonia Caesarea), Parlais, Olbasa, Conana, Cremna, Lystra, Germe, Iconium, Ninica Claudiopolis, Attaleia, Apollonia (Uluborlu), Neapolis (Kırkağaç), Isaura (Bozkır).[99] Bu koloniler arasında lojistiğin sağlanması için bir de yol sistemi (*via Sebaste*) inşa edilmiştir.[100] Başlangıç noktası (*caput viae*) Antiocheia olan *via Sebaste* üzerinde mesafeler bu kente göre ölçülmüştür. Bu durum, diğer kentlere nazaran oldukça yüksek miktarda askeri yazıtı da barındıran Antiocheia'nın, Pisidia'daki huzursuzlukların giderilmesi ve bölgedeki Roma egemenliğinin sağlamlaştırılması için koloniler arasında en büyük rolü oynadığını göstermektedir. Nitekim *Galatia* Eyaleti'nin kuruluşundan itibaren *legio V Macedonica* ve *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*) de, MS 9'da eyaleti terk ettikleri tarihe dek Antiocheia'da konuşlanmışlardır.[101] *Via Sebaste*, MÖ 6 yılında, *Galatia* valisi Cornutus Arruntius Aquila'nın döneminde tamamlanmış,[102] hemen ardından MÖ 5-3 yılları arasında bu dönemin valisi P. Sulpicius Quirinius tarafından düzenlenen operasyonlar ile Homonadalılar teslim olmaya mecbur edilmiş ve esir alınarak farklı bölgelere yerleştirilmişlerdir. Akabinde MS 6 yılında Isaurialılar tarafından bir isyan çıkarılmış, buna karşı vali M. Plautius Silvanus görevlendirilmiştir. Sözü edilen isyanın ardından MS 3. yüzyıla dek *Galatia*'da büyük çaplı huzursuzluklara rastlanmamış olması, Plautius

---

98 Sherk 1980, 959-961; Mitchell 1993, 63; Kaya 2016, 154, 165-166; Marek 2017, 408-409.

99 Levick 1967, 29-38; Macro 1980, 675; Rémy 1986, 25; Kaya 2016, 161.

100 French 1980, 707.

101 Farnum 2005, 26.

102 *OCD*[3] 1595-1596, *s.v.* «via Sebaste» (Mitchell).

Silvanus'un bölgedeki başıbozuk toplulukların üstesinden geldiğini göstermektedir.[103] Nitekim *Galatia* bünyesindeki *legio* birlikleri MS 9 yılında eyaletten ayrılmışlardır. Sonuç olarak, Pisidia ve Isauria gibi bölgelerde yerleşik düzen karşıtı olarak faaliyet gösteren topluluklarla doğrudan mücadele edebilmek için MÖ 25 yılında Augustus tarafından eyalet haline getirilerek Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olan *Galatia*, MS 9 yılında huzura kavuşmuş, dolayısıyla Augustus'un *Galatia* politikası başarılı olmuştur.

MS 34 yılına gelindiğinde, Tiberius'un imparatorluğu döneminde, Komana Pontika'nın *Galatia*'ya eklendiği görülmektedir.[104] İmparator Claudius'un tahtta olduğu MS 43 yılında ise Lykia bölgesi bir Roma eyaleti (*provincia Lycia*) haline getirilmiştir. Bu esnada Pamphylia'nın da Lykia'ya eklendiği ve MS 43 yılında *Lycia et Pamphylia* Eyaleti'nin kurulmuş olduğu yönünde görüşler bulunmakla birlikte,[105] bu dönemde Lykia'nın tek başına eyalet olduğu ve Pamphylia'nın MS 70 yılına dek *Galatia*'ya bağlı olarak kaldığı anlaşılmıştır.[106]

Galatia Eyaleti, İmparator Nero zamanında Roma ile Parthia arasında yaşanan savaş (MS 58 – 63) esnasında tarihinde ilk defa olarak MS 17 yılında kurulmuş olan *provincia Cappadocia* ile birleştirilmiştir.[107] Bu birleşimin başlangıç ve bitiş tarihleri tam olarak bilinmemekle birlikte, savaşın yaşandığı dönemle hemen hemen örtüştüğü düşünülebilir. Roma generali Cn. Domitius Corbulo'nun Parthlar'a karşı yürüteceği seferinde ona geniş askeri ve ekonomik kaynaklar temin etmek amacıyla gerçekleştirilmiş olan bu birleşim, ileride uzun süreli olarak kurulacak olan *Galatia-Cappadocia* Eyaleti'nin prototipi gibidir. MS 64 yılında kral II. Polemon'un elinden alınan ve Pontus Polemoniacus (Polemon'a ait Pontus) olarak adlandırılan, Zela, Neokaisareia, Trapezous, Kerasous ve Sebasteia'yı kapsayan bölge, *provincia Galatia*'ya eklenmiştir.[108] Böylelikle *Galatia* Eyaleti, sıradan bir Roma *provincia*'sı olmaktan öte, artık *Asia* Eyaleti'nin güneybatı uçlarından Kafkaslar'a dek uzanan bir sahayı kapsamaya

---

[103] Sherk 1980, 968-970; Rémy 1986, 25; Kaya 2016, 158-160.

[104] Kaya 2016, 166-167.

[105] *RE* XVIII/3 (1949) 372, *s.v.* «Pamphylia» (W. Ruge); *OCD*[3] 894, *s.v.* «Lycia» (Mitchell); *OCD*[3] 1103, *s.v.* «Pamphylia» (Mitchell); Kaya 2016, 172.

[106] İplikçioğlu 2008, 5-23; Özüsağlam-Mutlu 2011, 16-17; Kolb 2019, 316; İplikçioğlu 2020, 61-62.

[107] Kaya 2016, 174-179.

[108] Idem, 180.

başlamıştır.[109] Aynı zamanda hâlihazırda Pamphylia kentleri üzerinden Akdeniz'e açılabilen *Galatia*, Pontos bölgesi vasıtasıyla da Karadeniz'e çıkan limanlar kazanmıştır.

Flavius Hanedanı (MS 69-96) döneminde imparatorluğun Küçük Asya politikası yeniden şekillendirilmiştir. O zamana kadar imparatorluğun doğu sınırında kalıcı bir *legio* garnizonu bulunmamakta, güvenlik, *auxilia* birlikleri ve tampon vazifesi gören yerel krallıkların orduları ile sağlanmaktaydı. Gereği halinde ise bölgeye Tuna kıyılarından ve *Syria*'dan da *legio*'lar gönderilmekteydi. Vespasianus, Nero zamanındaki Parthia Savaşı'nda tecrübe edilen *Galatia* ve *Cappadocia* eyaletlerinin birleşimini uzun süreli olarak yeniden tesis edip, bölgeye kalıcı *legio*'lar yerleştirerek bir Doğu *Limes*'i oluşturmuştur. Bu *limes*'in korunması tamamen Roma *legio*'larına devredilerek, vasal krallıklara son verilmiştir. Bu bağlamda MS 70 yılı dolaylarında *Galatia-Cappadocia* birleşik eyaleti kurulmuş, Satala (Sadak) ve Nikopolis'i (Suşehri) içeren Armenia Minor bu eyalete eklenerek, Melitene'ye *legio XII Fulminata*, Satala'ya ise *legio XVI Flavia Firma* konuşlandırılmıştır. Bunun yanında Kommagene Krallığı ilhak edilerek, toprakları *provincia Syria*'ya eklenmiş ve Kilikia'nın doğu kesimlerindeki krallık *provincia Cilicia* içerisine alınmıştır. Pamphylia ise *Galatia*'dan alınarak *Lycia*'ya dâhil edilmiş ve böylelikle *provincia Lycia et Pamphylia* kurulmuştur. Pisidia'nın Sagalassos'a dek uzanan güney kısmının da bu yeni eyalete eklenmesiyle, *Galatia*'nın Akdeniz ile olan bağlantısı kesilmiştir. Vespasianus'un bu düzenlemelerinin ardından kurulmuş olan *Galatia-Cappadocia* birleşik eyaletinin sınırları içinde kalan bölgeler şunlardır: Galatia, Kappadocia, Pisidia, Lykaonia, Isauria, Paphlagonia, Pontus Galaticus, Komana Pontika, Pontus Polemoniacus, Phrygia Paroreios[110] ve Armenia Minor.[111]

Vespasianus, *Asia* Eyaleti'nin doğu sınırından Fırat Nehri'ne kadar uzanan bu geniş yapıyı yaptırdığı yol sistemleriyle de desteklemiştir. RÉMY'nin ifade ettiği gibi yollar, *limes* sistemlerinin birer devamı, savunmanın içyapıları

---

[109] SHERK 1980, 962.

[110] Hellencede "yakınında, yanında, karşısında" anlamlarını veren παρά edatı ile "dağ, tepe" demek olan ὄρος isminin birleşiminden oluşan iki bitimli παρόρειος sıfatı, "dağ kenarında, dağ eteklerinde" anlamına gelmektedir. Phrygia Paroreios ise, Sultan Dağları ile Emir Dağı arasında kalan kesime verilen addır. Bk. SEVİN 2016, 184.

[111] Suet. Vesp. 8,4; SHERK 1980, 963, 995-998; RÉMY 1986, 49-55; KAYA 2016, 182-185; MAREK 2017, 426 ve 454.

niteliğindedirler.[112] Zira bu yollar garnizonlar ile merkez arasında hızlı iletişimi ve gereği halinde lojistik desteği sağlıyorlardı. Vespasianus'un düzenlemeleri sonucunda Anadolu'da 4 ana yol güzergâhı ortaya çıkmıştır:[113]

- Nicaea ➔ Ancyra ➔ Tavium ➔ Sebasteia ➔ Satala
- Nicaea ➔ Ancyra ➔ Tavium ➔ Caesarea ➔ Melitene
- Nicaea ➔ Dorylaeum ➔ Iconium ➔ Seleuceia
- Ancyra ➔ Iconium ➔ Tarsus ➔ Antiocheia (ad Orontem)

Böylelikle Ancyra'dan doğudaki her iki *legio* merkezine de (Satala & Melitene) yol açıldığı ve bu garnizon kentleriyle eyalet merkezi Ancyra arasında bağlantı kurulduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Balkanlar'dan gelecek olan ordular da bu güzergâhı kullanarak doğudaki garnizonlara erişim sağlayabilmekteydiler. Sonuç olarak, Anadolu'daki yol sistemlerinin tamamında *Galatia* kentlerinin kavşak rolü üstlendiği ve mil taşlarından anlaşıldığı kadarıyla özellikle Ancyra'nın tam bir merkez olarak görev yaptığı görülmektedir. Nitekim hızla gelişerek büyüyen Ancyra, önceleri *Galatia* Eyaleti'nin başkenti konumundayken, artık *Galatia-Cappadocia* birleşik eyaletinin merkezi haline gelmiştir. Ayrıca bu yolların tamamı *Asia* Eyaleti'nin merkezi olan Ephesus'a ulaşır ve muhtemelen deniz yoluyla Anadolu dışına açılabilirdi. Flavius Hanedanı zamanında kurulan bu ulaşım ağı sonraki zamanlarda aynen korunmuş, tamir ve restorasyonlar dışında bir yenilik ve ilave yapılmasına ihtiyaç duyulmaksızın asırlarca kullanılmıştır.[114]

Vespasianus tarafından *Galatia-Cappadocia* birleşik eyaletinin kurulması, Parthlar ile Nero döneminde yapılan barışın hâlâ yürürlükte olduğu ve Kafkasya krallıkları (Alabania, Iberia) ile de iyi ilişkilerin geliştirildiği bir dönemde, Kafkaslar üzerinden hem Parthlar'ı hem de Roma'yı tehdit eden Alan istilaları ile açıklanmaya çalışılmıştır.[115] Diğer taraftan SHERK, bu gelişmeleri, Nero zamanında yapılan barış neticesinde Roma'nın Armenia'daki üstünlüğünü kaybetmesi ve Parthia'nın batı yönünde ilerlemesine yönelik bir karşı hamle olarak değerlendirmekte, Vespasianus'un doğu sınırında yeniden Roma etkisini

---

[112] RÉMY 1986, 11-13.
[113] Idem, 13.
[114] GREN 1941, 44; MACPHERSON 1954, 111-120; FRENCH 1980, 709-713; SHERK 1980, 998.
[115] KAYA 2016, 182-183.

kurmaya çalıştığını ifade etmektedir.[116] Ancak gerek *legio* garnizonlarının kalıcı olmaları[117] gerekse ileriye dönük olarak hazırlanan geniş yol ağı sistemi, Vespasianus'un Anadolu'yu imparatorluğun kendi kendisini savunabilen ve kendi ayakları üzerinde duran bir parçası haline getirmeyi amaçladığını düşündürmektedir. Dolayısıyla bütün bu düzenlemelerin Alan istilalarına karşı gelmekten ya da Parthia'nın batı yönünde ilerleyişine yanıt vermekten öte, daha geniş ölçekli ve uzun süreli bir politikanın temellerini oluşturdukları söylenebilir.

Vespasianus'un kurduğu *Galatia-Cappadocia* birleşik eyaleti, Traianus'un Parthia Seferi'ne (MS 114-117) kadar varlığını korumuş ancak bu seferin ardından Traianus'un emri ile büyük olasılıkla vali C. Iulius Quadratus Bassus, bu yapıyı *provincia Galatia* ve *provincia Cappadocia* olarak ikiye ayırmıştır. Sözü edilen ayrımın ardından, Komana Pontika'nın da eklendiği Pontus Galaticus ile Pontus Polemoniacus'un kıyı kesimleri dışında kalan toprakları birleştirilerek, Pontus Mediterraneus oluşturulmuştur. Bu yeni bölge, Kerasous ile Trapezous'u kapsayan Ora Ponti Polemoniaci bölgesi ve Armenia Minor, *provincia Cappadocia*'ya bağlanmıştır. Paphlagonia, Pisidia, Lykaonia, Isauria ve Phrygia Paroreios ise *Galatia* sınırları içerisinde kalmışlardır.[118] Böylece bu tarihe kadar *Galatia*'da olan askeri ve siyasi odak noktası artık *Cappadocia*'ya geçmiş, *provincia Cappadocia* doğudan gelen tehlikeleri göğüslemek üzere tek başına görevlendirilmiştir.[119] Sonuç olarak MS 113-114 yıllarından itibaren sınırları küçülen *Galatia*, denizlerle bağlantısı tamamen kesilmiş olan ve içerisinde *legio* barındırmayan (*inermes*) bir eyalet haline gelmiştir.

Antoninus Pius döneminde, MS 138-146 yılları arasına denk düşen bir tarihte, Lykaonia'nın güney kesimleri ile Isauria, *Galatia*'dan alınarak *Cilicia* ile birleştirilmişlerdir. Bu düzenleme sonucunda Iconium, Savatra, Laodikeia Katakekaumene gibi Lykaonia'nın kuzey kentleri ve Vasada, *Galatia* sınırları içinde kalmıştır. Vasada, toprakları genişletilmiş olan *Cilicia* ile *Galatia* arasındaki sınırı oluşturmuştur. Bu birleşim büyük olasılıkla 2. yy. sonlarında

---

116 Sherk 1980, 1025.

117 Melitene'de konuşlanmış olan *legio XII Fulminata* MS 4. yüzyıla dek bu kentte kalmış, Satala'ya yerleştirilmiş olan *legio XVI Flavia Firma* ise MS 115-120 dolaylarında Samosata'ya kaydırılarak, yerine yine MS 4. – 5. asırlara dek orada kalacak olan *legio XV Apollinaris* getirilmiştir. Bk. *DNP* 7 (1999) 19-21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 23-24, 28.

118 Sherk 1980, 1026-1029; Marek 2017, 431.

119 Sherk 1951, 60.

iptal edilmiş, fakat Severus Hanedanı zamanında tekrar yürürlüğe girmiştir.[120] Marcus Aurelius'un hükümdarlık döneminin başlarında, Abonoteikhos/ Ionopolis (İnebolu), Sinope ve Amisos'un (Samsun), *Galatia*'ya eklenmesiyle *provincia Galatia*, bir kez daha Karadeniz kıyılarına ulaşabilmiştir.[121] Severus Alexander'in saltanatı sırasında, MS 230-235 yılları arasında *Cappadocia*'ya ait olan Pontus Mediterraneus ile *Galatia* sınırları içinde bulunan Paphlagonia, *praeses Ponti Paphlagoniae* unvanlı bir valinin yönetimi altında birleştirilmişler, böylece Paphlagonia, *Galatia*'dan ayrılmıştır.[122]

Provincia Galatia, *Principatus* Devri'nin sona ermesine kadar yukarıda belirtilen sınırları çerçevesinde varlığını korumuş, MS 3. yüzyılda bütün Roma dünyasını sarsan krizler döneminin ardından İmparator Diocletianus'un düzenlemeleri ile birlikte *Dominatus* Devri'ne geçiş yaparak farklı idari yapılanmalara bölünmüştür. MS 4. yüzyıldan itibaren *Galatia*'nın, Ancyra merkezli *Galatia Prima* ve Pessinus merkezli *Galatia Secunda* olmak üzere iki ayrı yapı halinde varlığını sürdürdüğü bilinmektedir.[123]

---

120 Sherk 1951, 62; Sherk 1980, 1029; Kaya 2016, 187.

121 Marek 2017, 438.

122 Idem, 444.

123 *DNP* 4 (1998) 745 *s.v.* «Legio» (Strobel).

3. Konuya İlişkin Antik Kaynakların ve Modern Literatürün Durumu

Antik kaynaklar arasında yalnızca *provincia Galatia* ile ilişkili *legio* görevlilerine yönelik hazırlanmış bir eser bulunmamaktadır. Ancak genel olarak *legio* sistemini, mensuplarını, bunların yürüttükleri talim ve seferleri anlatan, askeri birliklerin listelerini ve mevkilerini sunan sınırlı sayıda kaynak mevcuttur. Bunlardan Flavius Vegetius Renatus'un MS 5. yüzyılda kaleme almış olduğu 4 kitaplık *Epitoma rei militaris* adlı eser, orduya asker alımı, talimi, muharebe taktikleri, ordunun inşaat ve mühendislik çalışmaları, ordu mensupları ve bunların görev dağılımları ve ayrıca donanma konusunda bilgiler içermektedir. MS 4. – 5. yüzyıllarda imparatorluğun doğu ve batı kesimindeki sivil ve askeri görevlilerin bir listesini veren ve yazarı belirsiz olan *Notitia dignitatum* ise, özellikle *Principatus* Devri *legio*'larının MS 4. – 5. yüzyıllardaki durumlarını takip edebilmek açısından önem arz etmektedir. İmparator Caracalla döneminde yazımına başlanan ancak bugünkü halinin MS 3. yy. sonlarında oluşturulduğu anlaşılan *Itinerarium provinciarum Antonini Augusti* adlı eser, Roma İmparatorluğu'nun yol güzergâhlarını ve önemli yer adları ile durak noktalarını içermekte, ayrıca bu noktalarda konuşlanmış olan bazı *legio*'lardan da bahsetmektedir. Sex. Iulius Frontinus'un MS 1. yy. sonlarına ait olan *Strategemata* isimli eseri ise, Hellen ve Roma tarihindeki bazı komutanların savaş stratejileri ve muharebe taktiklerinden örnekler vermektedir. Öte yandan Titus Livius'un *Ab urbe condita* adlı eseri ile Halikarnassoslu Dionysios'un kaleme almış olduğu *Ῥωμαϊκὴ Ἀρχαιολογία*'nın bazı bölümleri de *legio* askerlerinin donanım ve teçhizatı hakkında bilgi vermektedirler.[124]

---

[124] Yukarıdaki eserlerin dışında, doğrudan *legio* sistemine ya da *provincia Galatia*'ya ilişkin olmamakla birlikte, Roma *legio*'larına ya da *Galatia*'ya kısaca değinen ancak çalışmada yararlanılmamış olan antik kaynaklar da bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Ammianus Marcellinus'un kaleme aldığı *Res gestae*, Appianos'un yazdığı *Ῥωμαικά*, Sex. Aurelius Victor'un *De viris illustribus* adlı eseri ile ona atfedilen *Epitome de Caesaribus* isimli kitap, C. Iulius Caesar'ın bütün eserleri, Cicero'nun kitapları olan *De re publica*, *Epistulae ad Atticum*, *Epistulae ad Brutum*, *Epistulae ad familiares*, *In Catilinam*, *In M. Antonium orationes Philippicae*, *Pro lege Manilia* (*De imperio Cn. Magni*), Cassius Dio'nun *Ῥωμαϊκὴ ἱστορία* adlı eseri, Sicilyalı Diodoros'un *Βιβλιοθήκη ἱστορική*'si, Eutropius'un *Breviarum ab urbe condita*'sı, Sex. Pompeius Festus'un *De verborum significatione* adlı ansiklopedik sözlüğü, L. Annaeus Florus'un *Epitome de Tito Livio* adlı eseri, Herodianos'un *Τῆς μετὰ Μάρκον*

Legio askerlerine yönelik yapılan araştırmalarda, yukarıda bahsedilen filolojik kaynakların yanında, epigrafik materyaller de son derece önemli bir yer tutmaktadır. Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde ele geçirilmiş yazıtlar, üst düzey *legio* subaylarından sıradan askerlere kadar her bir ordu mensubunu takip etme, böylelikle ilgili konunun ayrıntılarına ulaşabilme olanağı sağlamaktadırlar. Epigrafik belgelerin türleri arasında hem askerlere hem de askerlerin aile üyeleri ya da yakınlarına ait mezar taşı yazıtları, askerleri onurlandırmak için hazırlanmış anıtların yazıtları ve askerlerin adak yazıtları bulunmaktadır. Söz konusu yazıtların taranmasına yönelik, Die Epigraphische Datenbank Heidelberg; Epigraphik-Datenbank Clauss/Slaby; ve Searchable Greek Inscriptions: A Scholarly Tool in Progress The Packard Humanities Institute adlı veri bankaları bulunmaktadır. Yazıtların taranması için basılı eserler arasında ise, *Corpus Inscriptionum Latinarum* (*CIL*), *Ephemeris Epigraphica (EE)*, *Inscriptiones Latinae Selectae* (*ILS*) ve *Inscriptiones Graeceae ad res Romanas pertinentes* (*IGR*), gibi *corpus*'lar yer almaktadır. Yalnızca Küçük Asya'ya ya da belirli bir kente ait yazıtların derlendiği *corpus*'lar ise *Die Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien* (*IK*), *Monumenta Asiae Minoris Antiqua* (*MAMA*), *Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor* (*RECAM*), *Studia Pontica* (*Stud. Pont.* III) ve *Tituli Asiae Minoris* (*TAM*) gibi serilerden oluşmaktadır. Öte yandan *Galatia* kökenli olup, yazıtları farklı coğrafyalarda bulunan askerler için, *Galatia* dışındaki bölgelere ilişkin *corpus*'lar söz konusudur; bu kaynaklar şu şekilde sıralanabilir: *Inscriptiones Daciae Romanae* (*IDRE*), *Inscriptions Grecques et Latines de Novae (Mésie Inférieure)* (*IGLNovae*), *Inscriptiones Latinae in Bulgaria Repertae* (*ILBulg*), *Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia* (*ILJug*). Bahsi geçen *corpus*'lar haricinde, *L'Année épigraphique* (*AE*), *Supplementum Epigraphicum*

βασιλείας ἱστορία isimli kitabı, Flavius Iosephus'un *Bellum Iudaicum*'u, Iustinus'un *Epitoma historiarum Philippicarum*'u, Şamlı Nikolaos'un *Ἱστορίαι* adlı kitabı, Orosius'un *Historiarum adversus paganos libri VII* isimli eseri, C. Plinius Secundus Maior'un *Naturalis historia*'sı, Plutarkhos'un *Οἱ βίοι παράλληλοι* adlı biyografileri, Polybios'un *Ἱστορίαι* adlı eseri, C. Sallustius Crispus'un *Bellum Catilinae* ve *Bellum Iugurthinum* adlı kitapları, Strabon'un *Γεωγραφικά*'sı, P. Cornelius Tacitus'un *Annales*, *Historiae*, *De vita Iulii Agricolae* ve *De origine et situ Germanorum* adlı eserleri, Valerius Maximus'un *Facta et dicta memorabilia* isimli eseri ve Velleius Paterculus'un *Historia Romana*'sı.

Graecum (*SEG*) ve *Bulletin épigraphique* (*BE*) gibi süreli yayınlar aracılığıyla epigrafik verilere ulaşılmaktadır.[125]

Yukarıda bahsedilen *corpus*'lar ve süreli yayınlar dışında kalan, doğrudan Roma ordusuna ya da *legio*'lara odaklanmamakla birlikte, genel olarak Küçük Asya'daki ya da *Galatia* sınırları dışında kalan Küçük Asya bölge/eyaletlerindeki askerlere ilişkin yazıtları içeren çalışmalar bulunmaktadır. Bunların bazıları doğrudan yazıtlara ilişkin olurken, bazıları başka konuları merkeze almalarına karşın yazıtlara da yer vermektedirler. Bunlar: Kinneir 1818, Hamilton 1842, Perrot *et al.* 1872, Ramsay 1883b, Domaszewski 1885, Sterrett 1888a, Sterrett 1888b, Heberdey-Wilhelm 1896, Cronin 1902, Cronin 1904, Rott 1908, Keil-Premerstein 1911, Cumont-Anderson 1912, Buckler-Calder-Cox 1924, Robinson 1926a, Jerphanion 1928, Jacopi 1937, Rohde 1940, Mitford 1974, Drew-Bear 1991, Mitford 1997, Labarre-Özsait 2007, Labarre-Özsait-Özsait 2007 ve Drew-Bear 2008 olarak sıralanabilir. Bu çalışmaların dışında, yalnızca *Galatia* sınırları içerisinde bulunan yazıtların yayımlandığı araştırmalar da söz konusudur. Bu yayınlar arasında, askerlere ilişkin yazıtları da içerenler şu şekilde sıralanabilir: Ramsay 1883a, Paris-Radet 1886, Calder 1912a, Calder 1912b, Cheesman 1913, Ramsay 1924, Robinson 1926b, Miltner-Miltner 1937, Hereward 1958, Bean 1959, Hall 1968, Hall 1983, Laminger-Pascher 1984, Laminger-Pascher 1992, Merkelbach 1990, Bru 2002, Byrne 2002, Bennett 2006, Bru-Demirer 2006, Bennett 2007, Belayche 2008, Belayche 2009, Christol – Drew-Bear 2009, Ossi 2009, Stauner 2016, Lafli-Magnani-Buora 2019 ve Alkan 2021.

Epigrafik malzemelerin yanında, özellikle Mısır'daki asker varlığı hakkında bilgi edinilmesini sağlayan papirüsler de bulunmaktadır. Papyri.info ve Berliner Papyrusdatenbank (BerlPap) gibi veri tabanları ile *Berliner Griechische Urkunden* (*BGU*) ve *Corpus Papyrorum Latinarum* (*CPL*) gibi *corpus*'lar bu kaynakları taramaktadır. Ayrıca Fink 1971 papirüsler üzerindeki Roma ordusuna ilişkin kayıtları derlemektedir.

Modern literatürde, *legio* görevlilerinden özellikle devlet kariyeri yaparak üst düzey makamlara erişmiş olan kişiler, genel nitelikli prosopografik çalışmalarda

[125] Adı geçen süreli yayınların, 2021 yılına kadar olan sayıları, bu yılda çıkanlar da dâhil olmak üzere taranmıştır.

konu edilmişlerdir. Bu çalışmalar arasında *Prosopographia Imperii Romani*[1] (*PIR*[1]), *Prosopographia Imperii Romani*[2] (*PIR*[2]), *Prosopographia militiarum equestrium quae fuerunt ab Augusto ad Gallienum* (*PME*), Demougin 1988 ve Demougin 1992 önemli yer tutmaktadırlar. Öte yandan, *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft* (*RE*) ve *Der Neue Pauly* (*DNP*) gibi ansiklopediler ve ansiklopedik sözlükler de tek tek kişiler hakkında bilgiler içermektedirler.

Roma ordusunun genelini, yalnızca *legio* birliklerini ya da *legio* birlikleri dışındaki birimlerini ele alan eserler bulunmaktadır. Roma ordusunun geneline yönelik çalışmalar şu şekilde sıralanabilir: Webster 1969, MS ilk 2 yüzyıldaki Roma ordusunun sistematiğini anlatmaktadır. Cumhuriyet Dönemi'ndeki ordunun tasvirini ve bu ordunun *Principatus* ile birlikte geçirdiği dönüşümü aktaran bir giriş bölümüyle başlayan eser, takip eden bölümlerde kronolojik olarak her bir imparatorun döneminde orduya ve savaşa yönelik politikaları incelemekte, *legio* birliklerinin listesini sunmakta, askeri kademeleri, kullanılan silahları ve diğer araç gereçleri belirtmekte, *auxilia* kuvvetlerine, donanmaya, garnizonlara, kalelere ve ordugâhlara ilişkin bilgiler vermekte, ayrıca muharebe ve kuşatma taktiklerini açıklamaktadır. Bunun yanında askerlerin günlük yaşamları, dini eğilimleri, maaşları ve sağlık koşulları gibi konular da Webster 1969'da mercek altına alınmıştır. Keppie 1984 ise, Roma ordusunun Cumhuriyet Dönemi'nin en başından itibaren Erken İmparatorluk Dönemi de dâhil olmak üzere bu zamana kadar tarihini incelemekte, *legio* birlikleri, *auxilia* kuvvetleri, *praetor*'luk muhafızları, kent *cohors*'ları ve donanmayı ayrı ayrı ele almakta, ayrıca bu birliklerde bulunan görevlilerden de kademelerine göre bahsetmektedir. Öte yandan Speidel 1984 ve Speidel 1992, Roma ordusunun çeşitli dönem ve birimlerine ilişkin yazılmış makalelerden oluşan eserlerdir. İmparator Augustus'tan Büyük Constantinus'a kadar olan zaman diliminde Roma ordusunu inceleyen Le Bohec 1993, ordu içerisindeki birimlerin asker toplama yöntemlerini, eğitimlerini, taktik ve stratejilerini ayrı ayrı ele almakla birlikte, orduda konuşulan diller ve birliklerin demografik yapısı gibi konulara da değinmektedir. Campbell 1994, MÖ 31 ila MS 337 yılları arasında Roma ordusunun işleyiş sistemini anlatmaktadır. Askerlerin toplanması, eğitimi, hizmet koşulları, subayların kademeleri gibi konuların yanında, ordunun inşaat işlerindeki faaliyetleri, askerlerin günlük hayatı, dini yaşamları, ödül ve cezaları,

sağlık imkânları, evlilikleri ve hukuki hakları da Campbell'ın çalışmasında incelenmiştir. Goldsworthy 1996'nın, MÖ 100 – MS 200 yılları arasında Roma ordusunun düşmanları, askeri seferleri, zafer kutlamaları ve muharebe taktikleri üzerinde durduğu görülmektedir. Bunun yanında Goldsworthy 2000, Roma tarihini, başlangıcından Batı Roma'nın çöküşüne kadar savaşlar üzerinden anlatmakta ve Roma ordusunun tarihsel süreç içerisindeki tablosunu çizmektedir. Southern 2006, Roma ordusunun her bir birimini ve bunların üyelerini kademelerine göre ayrı ayrı ele almakta, askeri üniformaları, ordu müzisyenlerini, askerlerin etnik kökenlerini, tatil günlerini, kullanılan ağır ve hafif silahların çeşitlerini incelemekte, ayrıca önemli generaller ve muharebelere ayrılmış özel bir bölüm de sunmaktadır. Kolektif bir eser olan Erdkamp 2007a'da, Roma ordusunun başlangıcından Iustinianus döneminin sonuna kadarki tarihi her dönemin uzmanı tarafından ele alınmakta, askeri belgeler, finans sistemi, lojistik ve demografi gibi konular da anlatılmaktadır. Roma ordusunun bilinen en eski zamanlarından itibaren Geç Antik Çağ'ı da içine alarak bir tasvirini çizen Goldsworthy 2007, ayrıca ordunun sefere çıkışı, muharebe ve kuşatmalardaki durumu, askerlerin günlük yaşamı, silahları ve araç gereçleri, dini yaşantıları, ödüllendirilmeleri gibi konuları da incelemiştir. Hemen hemen Goldsworthy 2007 ile aynı konuları ele alan Breeze 2016 ise, daha kısa ve özet niteliğinde bir kitaptır. Bu tür genel nitelikli çalışmaların yanında, Starr 1941 sadece Roma donanmasına, Holder 1980, Spaul 1994a, ve Spaul 2000, *auxilia* kuvvetlerine, Phang 2001, Roma ordusundaki askerlerin evliliklerine odaklanmaktadır. Bir doktora tezi olan Anders 2011 ise, daha spesifik bir konu olarak, yalnızca Roma ordusunun hafif piyadeleri ve muharebe taktiklerini ele almaktadır.

Genel olarak Roma ordusunu konu alan eserlerin yanında, yalnızca *legio* birlikleri üzerine hazırlanmış kolektif kitaplar, prosopografyalar, monografiler ve makaleler de mevcuttur. *RE*'de kaleme almış olduğu "Legio" maddesinde, öncelikle tarihsel süreç içerisinde *legio*'yu inceleyen, ardından tek tek *legio* birliklerinin tarihini ele alan ve bu birliklerde görev almış bütün personelin listesini çıkaran Ritterling, edebi eserlerin yanında, tespit edebildiği her bir *legio* askeri için epigrafik, nümismatik, arkeolojik ve papirolojik belgelere yaptığı atıflar ile de çalışmasını desteklemiştir. Parker 1928 ise, Roma *legio*'larının kuruluş düzeni, asker toplama sahaları, *legio* içerisindeki emir komuta zinciri, görev dağılımı, askerlerin maaşları, istihkâm işleri ve günlük hayatları gibi

konuları ayrıntılı olarak incelemekle birlikte, her bir *legio*'nun MS ilk 2 yüzyıldaki hareketlerini de takip etmektedir. Forni 1953 ise, *legionarius*'ların toplanma sahalarını inceleyen ve araştırma sonuçlarını, hazırlamış olduğu tablolarla da destekleyen, ayrıca askerlerin kökenlerine ilişkin analizler içermekte olan bir eserdir. *Legio* askerlerinin toplanma sahaları üzerinde yoğunlaşan bir başka araştırma olan Mann 1983, *Principatus* Devri *legio*'larını coğrafyalarına göre ayırmakta ve her *legio*'nun asker toplama sahaları ile *veteranus*'ların yerleştirildiği bölgeleri incelemektedir. Kolektif bir eser olan 2 ciltlik Le Bohec – Wolff 2000, özellikle MS ilk 2 yüzyıldaki *legio*'ların ayrı ayrı makaleler halinde incelendiği bir çalışmadır. Bununla birlikte Farnum 2005, önce Roma *legio*'larının katılmış oldukları muharebelerden ve karargâhlarının konumlarından oluşan kronolojik bir özet sunmakta, ardından dönemlerine göre hem *legio*'ların konuşlandıkları karargâhlara hem de karargâhlarda konuşlanan *legio* birliklerine ayrı ayrı şablonlar halinde yer vermektedir. Özüsağlam-Mutlu 2014, tarihsel süreç içerisinde *legio*'nun yapısı ve geçirdiği dönüşümleri ele alan bir monografi olarak Türkçede kendi konusundaki tek örneği oluşturmaktadır.

Legio sistemine ve birliklerine genel bakış sunan bu eserlerin yanında, bazı *legio*'ları tek tek ele alan ve mensuplarına ilişkin prosopografik bölümler sunan monografiler ve makaleler de söz konusudur; bunlar arasında, yalnızca *legio XI* ile *legio XXI*'in tarihini anlatan bir makale olan Meyer 1853, *legio XXII Primigenia* üzerine bir doktora tezi olan Weichert 1902, *legio X Gemina*'nın tarihine ilişkin bir kitap bölümü olan Betz 1966, *legio VII*'nin *Galatia*'daki garnizonuna yönelik bir çalışma olan ve bununla birlikte birliğin askerlerine ait bir listeyi de içeren Mitchell 1976, *legio XIII Gemina* üzerine hem tarihsel değerlendirme yapan hem de prosopografik bir bölüm açan Moga 1985, *legio III Augusta* hakkında kaleme alınmış geniş kapsamlı bir kitap olan Le Bohec 1989, *legio X Fretensis*'ten bahseden ve üyelerinin prosopografik bir incelemesini sunan Dąbrowa 1993, taş anıtlarda *legio XV Apollinaris*'ten söz eden bütün yazıtları toplayan ve birliğin üyelerine yönelik bir prosopografya hazırlamış olan Mosser 2003, *legio VII* mensuplarının isim listesini veren Mirković 2004, *legio V Alaudae* üzerine hazırlanmış bir tez olan Gerardin 2009, *legio XXX Ulpia Victrix*'in tarihi, üyeleri ve anıtlarını bir araya getiren Reuter 2012 ve Augustus ile Constantinus arasındaki dönemde yaşamış *legio VII* mensuplarının prosopografik bir incelemesini içeren, ayrıca *legio X Fretensis* ile *legio XX Valeria*

Victrix'e de değinen Ultsch 2020 bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Keppie 2000, Cumhuriyet ve İmparatorluk dönemi *legio*'larından bazılarının tarihlerine ilişkin bölümler içermekte ve *veteranus* yerleşimlerine değinmektedir. Dean 1916 ise yalnızca *legio* askerlerinin *cognomen*'leri üzerine gerçekleştirilmiş bir çalışmadır.

Roma ordusunun mensuplarını hiyerarşik açıdan ele alan ve kademeleri toplu olarak inceleyen ya da tek bir rütbeye odaklanan araştırmalar da mevcuttur. Bunlar arasında Suolahti 1955, Cumhuriyet Dönemi Roma ordusunun düşük rütbeli memuriyetleri üzerinde durmaktadır. Domaszewski 1967 ise, Roma ordusunun bütün birimlerindeki memuriyetleri, *principales*'ten başlayarak, *Senatus* Sınıfı mensuplarına doğru incelemektedir. *Primipilaris*'lere ilişkin bir çalışma olan Dobson 1978, Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren, *primus pilus*'ların nasıl bu kademeye geldiklerini, ardından hangi görevleri alabildiklerini açıklamakta, eserinin ikinci bölümünde ise prosopografik bir bölüm vermektedir. Bunun yanında Summerly 1990 ve Merkelbach 1998 *centurio*'lara, Probst 2020 *optio*'lara, Saddington 1991 *praefectus classis*'lere, Saddington 1985 ve Dobson 1993 *praefectus fabrum*'lara, Pavković 1991 ise yalnızca *legio* süvarilerine odaklanan araştırmalardır.

Roma ordusu hakkında belirli bölgelere ilişkin olarak gerçekleştirilmiş çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Lesquier 1918, Augustus'tan Diocletianus'a kadar olan zaman zarfında, Mısır'daki Roma ordusuna yönelik hazırlanmış bir eserdir. Cuntz 1929 ise, M. Antonius ile Augustus dönemlerinde Doğu kökenli *legio* askerlerini incelemektedir. *Legio VII Claudia Pia Fidelis* ve *legio IV Flavia Felix* üzerine gerçekleştirilmiş bir araştırma olan Benea 1983 ise, mekânsal olarak *Moesia Superior* ve *Dacia* ile sınırlandırılmıştır. Bunun yanında Dušanić 1990, yalnızca *Moesia Superior*'daki *legio*'lara ilişkin hazırlanmış bir makaledir. Wilkes 2000'in ise, *Dalmatia*'daki Roma ordusu ve toplumu üzerine bir araştırma olduğu görülmektedir. *Legio I Minervia* ve *legio XXX Ulpia Victrix*'in *Germania Inferior*'daki askerlerine yönelik araştırma yapan Haensch 2001, her *legio*'nun üyelerini asttan üste doğru incelemekte, bunlara ve yazıtlarına ilişkin köken, isim, tarih ve buluntu noktalarını tablolar halinde sunmaktadır. MS ilk 3 yüzyılda, Balkanlar'daki *legio veteranus*'larının yerleşimlerine ilişkin bir araştırma olan Ferjančić 2002 ise, *veteranus*'lara ait *colonia*'lar üzerinde durmakta, ardından *limes*'ler ve Balkanlar'ın iç kesimlerindeki karargâhları incelemekte, son olarak da konuyla ilgili yazıtların kataloğunu sunmaktadır.

Moesia Inferior'un Novae kentindeki *veteranus*'ları değerlendiren Królczyk 2003'ün de tıpkı Ferjančić 2002 gibi, konusuyla ilgili yazıtların bir kataloğunu çıkardığı görülmektedir. Ren Nehri civarında yerleşmiş *legio centurio*'larını tespit eden Richier 2004 bunlara yönelik geniş bir prosopografya hazırlamıştır. Dodig 2005 ise, yalnızca Bosna-Hersek'teki Ljubuški şehri ve çevresindeki, *legio VII*'ye ait anıtlara yönelik bir makaledir. Öte yandan tıpkı Richier 2004 gibi Ren Nehri üzerinde bulunan *legio*'ların *centurio*'larına yönelik çalışma yapan Ezov 2007'nin, araştırmasını MS 2. yy. ve 3. yy. başı ile sınırladığı görülmektedir. Roma ordusunun *Moesia Inferior*'daki varlığına dair bir doktora çalışması olan Matei-Popescu 2009, bölgede bulunan *legio* birlikleri, *auxilia* kuvvetleri ve donanma mensupları hakkında araştırma yürüterek, her birim için ayrı prosopografik bölümler hazırlamıştır. Tončinić 2011 ise, *legio VII* üyelerinin *provincia Dalmatia*'daki anıtlarını bir araya getirmekte, bunları prosopografik yöntemle değerlendirmekte ve askerlerin isimleri, kökenleri, yaşları ve görev sürelerine ilişkin tablolarla araştırmasını desteklemektedir. Tuna sınırlarında görev almış *Syria* kökenli birlikleri inceleyen Ţentea 2012, Syria ve çevresine ilişkin bilgiler verdiği bir giriş bölümünün ardından, Tuna kıyılarındaki bütün *Syria* kökenli birlikleri alfabetik sırayla ele almaktadır. *Legio XV Apollinaris*'in *Pannonia*'daki mensuplarına yönelik bir prosopografya olan Acrudoae 2013, askerleri rütbelerine göre sınıflandırmakta ve çalışmasını askerlere ilişkin isim, köken, rütbe ve dönem bilgilerinden oluşan tablolar ile desteklemektedir. Glavičić-Pandža 2017'nin de tıpkı Dodig 2005 gibi, Ljubuški şehri civarındaki *veteranus*'lara ilişkin bir makale olduğu görülmektedir. Omar 2017 ise, MS ilk 2 yüzyılda, *provincia Syria*'da yer alan *legio*'lar üzerine hazırlanmış bir doktora tezidir. Omar'ın çalışmasında ele alınan toplam 4 *legio*'nun önce tarihlerine ilişkin bilgiler aktarılmakta, ardından üstten asta doğru askerleri prosopografik olarak incelenmektedir. Son olarak, Martemyanov 2021'in, *Moesia Inferior*'daki *veteranus*'ları mercek altına alan bir eser olduğu söylenebilir.

Yukarıda zikredilen çalışmaların dışında, yalnızca Anadolu kökenli askerlere yönelik araştırmalar da mevcuttur. Örneğin Dacia'da görülen Küçük Asya kökenli yerleşimciler hakkında bir liste çıkaran Petolescu 1978'de askerlere de yer verilmiştir. Bu sayede Dacia'ya yerleşmiş olan *legio XIII* mensubu ve *Galatia* kökenli 2 asker hakkında bilgi edinilmektedir. Roma İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerinde görev almış Küçük Asya kökenli bazı *legio* askerlerine ilişkin bir

değerlendirme olan KAYA 2005, Anadolu'nun *legio*'lara asker yetiştirme potansiyeline dikkat çekmiştir. Anadolu kökenli olanların yanında, yazıtları Küçük Asya'da bulunan askerler hakkında da çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin SPEIDEL 1980, Küçük Asya'da yazıtlarına ulaşılmış olan *legio* askerlerini liste halinde derlemekte ve genel değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bir diğer çalışma olan UZUNOĞLU 2012 ise, Anadolu'da konuşlandırılmış olan Roma *legio*'larının kısaca tarihlerinden bahsetmekte ve bu birliklerin, yazıtları Anadolu'da bulunan bazı askerlerine değinmektedir. Bir doktora çalışması olan ŞENOCAK 2014, Anadolu sınırları içerisinde arkeolojik ya da epigrafik verileri bulunan bütün *legio* ve *auxilia* birliklerini bir araya getirmekte, öncelikle her birliğin tarihi hakkında bilgi verip, ardından söz konusu birliğe ilişkin arkeolojik verileri sunmakta ve birliğin Anadolu'daki görevlerini açıklamaktadır. ŞENOCAK'ın çalışmasının sonunda yazıtların ve Türkçe çevirilerinin yer aldığı bir bölüm de bulunmaktadır. Anadolu'da kurulan *limes* üzerinde yerleşmiş *legio*'lara ilişkin bir doktora tezi olan YARLIGAŞ 2017, zaman bakımından *Principatus* Devri ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu *limes* üzerinde bulunan 4 *legio*'yu tek tek ele alan araştırmanın "Ekler" bölümünde, *legio*'ların mensupları, bölgelere göre ayrılmış olarak sunulmuş, ilgili askerlere yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

Provincia Galatia, gerek kuruluş döneminde kapsadığı bölgedeki başıbozuk toplulukları dizginleyerek huzur ve barışı temin etmek görevini üstlenmesi gerekse ilerleyen dönemlerde imparatorluğun doğu sınırlarına yönelik gerçekleştirilen askeri seferlerde bir geçiş güzergâhı rolünü oynaması dolayısıyla Roma ordusuna mensup askerlerin kimi zaman konuşlandırıldıkları kimi zaman ise konakladıkları bir saha olmuştur. Ayrıca eyalet, bu özelliklerinin yanında, Roma ordusu için asker de yetiştirmiştir. *Galatia*, MS 1. yüzyılın ikinci yarısı boyunca ve 2. yüzyılın yaklaşık ilk 10 yılında kesintisiz olarak *Cappadocia* ile birleşik halde kalmış ve doğu sınırının emniyetini üstlenmiştir. Dolayısıyla, hem Küçük Asya'nın güvenliği hem de Roma'nın Anadolu politikası bakımından eyaletin önemi bir kat daha artmıştır. Bundan dolayı *Galatia*'yı siyasi, sosyal, ekonomik ve idari yönden ele alan çok sayıda araştırma yapılmıştır.[126] Askeri

[126] Örneğin RAMSAY 1939, *provincia Galatia*'nın erken dönem tarihine değinmektedir. SHERK 1951 ve SHERK 1980, *provincia Galatia*'nın *Principatus* Devri'ndeki *legatus*'larını prosopografik açıdan ele almakta, *Galatia*'nın siyasi ve idari yapısı üzerinde durmaktadır. MACPHERSON 1954 ise, *Galatia*'daki Roma yolları ve mil taşlarına ilişkin kısa bir değerlendirmeden oluşmaktadır. KAYA 2016, Galatlar'ın Küçük Asya'ya gelmelerinden

tarih söz konusu olduğunda ise, *Galatia* kökenli ya da *Galatia*'da görev almış *legio* mensuplarına ilişkin bilgi veren çalışmalar, genellikle bütün Küçük Asya'yı kapsamakta ya da Küçük Asya dışındaki bölgelerde bulunan Küçük Asya kökenli askerlerle ilgilenmekte, buna karşılık çok az sayıda araştırma özel olarak *Galatia* üzerinde durmaktadır. Örneğin MITCHELL 1976, belirli bir süre *Galatia*'da konuşlanmış, *Galatia* dışına çıktığı dönemlerde de bünyesinde *Galatia* kökenli *legionarius*'ları barındırmaya devam etmiş olan *legio VII*'nin mensuplarını, isim, köken, yaş, hizmet süreleri, rütbeleri ve yazıtlarının buluntu noktalarını içeren bilgilerle birlikte liste halinde sunmaktadır. COŞKUN 2008 ise, Erken İmparatorluk döneminde, *legio XXII Deiotariana* bünyesinde *Aegyptus*'ta

itibaren Geç Antik Çağ'a kadar Galatia'nın tarihini ele almakta, bunun yanında idare, ekonomi, sosyal yapı ve güvenlik gibi konular üzerine de eğilmektedir. BENNETT 2019 ise, Galatia'nın Roma İmparatorluğu'na ilhakı ve *provincia*'nın erken dönemlerine özellikle askeri açılardan odaklanan bir makaledir. *Galatia*'yı bir bütün olarak ele alan eserlerin yanında, belirli bölge ya da kentleri üzerinde duran araştırmalar bulunmaktadır. LEVICK 1967, *Galatia*'nın güney kesimlerinde, özellikle Pisidia'da yoğunlaşan Roma *colonia*'ları üzerine kapsamlı bir çalışmadır. Bunun haricinde, RAMSAY 1916, Pisidia Antiocheia'sının Augustus zamanındaki durumuna ve anıtlarına değinmekte, ERZEN 1946 Ankara'nın Eski Çağ'daki durumunu tasvir etmekte, BALLANCE 1959 ise Prostanna'nın lokalizasyonu ve tarihi üzerine kısa bir bilgilendirme bölümü ile kentte bulunan 3 yazıtın metinlerinden oluşmaktadır. BOSCH 1967, Ankyra'da bulunmuş ya da bu kente ilişkin olan bütün epigrafik kaynakları bir araya toplamakta ve değerlendirmektedir. MITCHELL-WAELKENS 1998, Pisidia Antiocheia'sının tarihinden ve modern dönemlerde keşfinden bahsetmekle birlikte, kente ilişkin arkeolojik, epigrafik ve nümismatik verilerin değerlendirildiği bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kutsal yapılar üzerinden incelemeler yapan DEMİRER 2002 de Pisidia Antiocheia'sını ele alan bir eserdir. FRENCH 2003, MITCHELL-FRENCH 2012 ve MITCHELL-FRENCH 2019, Hellenistik Çağ'dan Bizans Dönemi'ne kadarki zaman zarfında, Ankyra'daki yazıtları bir araya getirmekte ve değerlendirmektedirler. Bir süre *Galatia* sınırları içerisinde kalmış olan Attaleia'nın kent tarihini aktaran ve ardından kente ait yazıtların bir *corpus*'unu çıkaran bir doktora tezi olarak da GÖKALP 2008 bulunmaktadır. Roma dönemi Ankyra'sını, tarihi, kültürü, sosyal yapısı ve demografisi üzerinden inceleyen KADIOĞLU *et al.* 2018 ise, kentin mimari yapılarına da ayrıntılı olarak yer vermektedir. Bunun yanında, KURT 2011, Laranda ve çevresine, KURT 2018 Kilikia Trakheia ile Isauria'ya odaklanmakta, KURT-BULUT 2019 ise, Lykaoina ve Isauria arasındaki sınır bölgesi üzerinde durmaktadır. Bu araştırmaların dışında, yalnızca *Galatia*'ya odaklanmamakla birlikte, *Galatia*'ya ayrılan kısmın önemli yer kapladığı eserler söz konusudur. Örneğin MITCHELL 1993, Hellenistik ve Roma dönemleri çerçevesinde, Galatia merkezli olarak bütün Anadolu'yu siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve demografik yönleriyle incelemektedir. Aynı şekilde MAREK 2017, Küçük Asya'nın en eski devirlerden Geç Antik Çağ'a kadar tarihini ele almakla birlikte, yönetim sistemleri, demografik, etnik ve kültürel yapı, ekonomi, avcılık, balıkçılık, madencilik, zanaatkârlık, ticaret ve aile yapısı gibi konuları da incelemektedir. RÉMY 1986 ise, Anadolu'nun MS ilk 3 yüzyıl boyunca yönetim sistemini, diğer bir deyişle *Principatus* Devri'ndeki *provincia* yapısını ele almaktadır. Bunun yanında, Küçük Asya'daki Roma yol ağı sistemini inceleyen FRENCH 1980'in, *Galatia*'nın bu sistemdeki önemini vurguladığı görülmektedir. MACRO 1980 ise, Küçük Asya kentlerinin *provincia*'lar içerisindeki yeri ve yönetim yapılarını incelemektedir.

yerleşen *Galatia* kökenli *legio* askerlerini incelemektedir. *Provincia Galatia*'nın tamamını kapsamamakla birlikte, belirli bölge ya da kentlerine odaklanan, askeri tarihe yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Ramsay-Ramsay 1928, yazıtları Ancyra, Iconium ve Savatra'da bulunan bazı *legio* ve *auxilia* askerlerine ilişkin kısa bir değerlendirme sunmaktadır. Laminger-Pascher 1985, Isauria'da yer alan askerleri kapsayan bir listeden ve değerlendirmelerden oluşmaktadır. Şahin 1995 ise, Balçıkhisar'da bulunmuş ve bir *legionarius*'a ait olan yazıtı yayımlamakta ve değerlendirmektedir. Ankyra'da bulunmuş olan asker yazıtlarından hareketle, kentin askeri kültürünü inceleyen Mitchell 2018 ise, yazıtı burada bulunan çok sayıda *legio* askerine değinmektedir.

Bu çalışmaların incelenmesi sonucunda yalnızca *provincia Galatia*'nın sınırları içerisinde yazıtları bulunan *legio* askerlerine ya da kökenleri *Galatia*'ya dayanan *legio* görevlilerine odaklanan ve bu kişileri prosopografik açıdan inceleyen bir esere rastlanamamıştır. Bunun üzerine, gerek Roma ordusuna asker yetiştiren gerekse coğrafi konumu itibariyle Roma'nın önemli savunma merkezlerinden ve orduların geçiş güzergâhlarından biri olan *Galatia*'nın askeri potansiyelini irdeleyen bir araştırmaya ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

4. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışma ile *provincia Galatia* ile ilişkili *legionarius*'lar ve *legio* hizmetlilerini prosopografik olarak ele alıp, adı geçen eyaletin askeri potansiyelini ortaya çıkararak bu doğrultuda bilgiler üretmek ve sözü edilen ihtiyacı gidermeye yönelik katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda çalışma, *Principatus* Devri boyunca, bütün Roma coğrafyasındaki *Galatia* kökenli *legio* askerlerini, *Galatia* sınırları içerisinde görev almış olan *legio* mensuplarını ve *Galatia*'yı yalnızca geçiş güzergâhı olarak kullanmaları esnasında orada yaşamlarını yitirerek defnedilmiş olan *legio* görevlilerini kapsamaktadır. Öte yandan *Senatus* ve Atlı Sınıfı mensuplarına ya da bir eyaletin içyapısına yönelik araştırmalarda hâlihazırda konu edilmiş kişilerin burada tekrarlanmasından kaçınabilmek için *Senatus* ve Atlı Sınıfı üyelerinin tamamı çalışmanın kapsamı dışında bırakılmışlardır. *Legio* mensubu olmadıkları için, *auxilia* birliklerinde, *praetor*'luk muhafızları arasında, kent *cohors*'larında ya da donanmada görev almış olan kişiler de çalışma kapsamına alınmamışlardır.

Bu tür bir araştırma, zamansal anlamda *Principatus* Devri'ne odaklanmayı gerektirmiştir. Zira *Galatia*'nın MÖ 25 yılında eyalet haline gelmiş olması, bu eyaleti ilgilendiren bir çalışmanın *Principatus* Devri öncesinde yapılmasına olanak tanımamaktadır. *Principatus* sonrasında ise, yazıtlar başta olmak üzere bilgi kaynakları azalmakta, veriler zayıflamaktadır. Ayrıca *Galatia*'nın klasik anlamda bir *provincia* olarak Roma İmparatorluğu'nun askeri yapısında ve savunma mekanizmasında oynadığı rolün *Principatus* Devri'nde daha etkin ve belirgin olması da bu seçimde etkili olmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde *Galatia*'nın sınırlarının genişleyip daralması, mekânsal bakımdan *provincia Galatia*'ya odaklanmış bu çalışmanın kapsama alanını da doğrudan etkilemiştir. Örneğin MÖ 25 ile MS 70 yılları arasında Pamphylia topraklarının bir kısmı *Galatia* sınırları içinde yer alırken, bu tarihten sonra söz konusu bölge, *provincia Lycia*'ya eklenmiştir. Dolayısıyla Attaleia veya Side'de bulunan ve MÖ 25 ile MS 70 yılları arasına tarihlenen bir yazıt değerlendirmeye alınırken, MÖ 25 yılı öncesi ve MS 70 yılı sonrasına tarihlenen

yazıtlar kapsam dışında bırakılmıştır. Öte yandan *Galatia*, MS 58-63 yılları arasında cereyan eden Roma-Parthia Savaşı sırasında bir süreliğine *Cappadocia* ile birleştirilmiştir. Kabaca MS 70 ila 114 yılları arasına denk gelen dönemde de bu birleşme tekrarlanmış ve *Galatia-Cappadocia* eyaleti kurulmuştur. Yalnızca iki eyaletin birleştirildiği bu dönemlerde, *Cappadocia* sınırları içerisinde kalan yazıtlar da değerlendirmeye alınmış, ayrıca haklarındaki belgeler *Cappadocia* dışında bulunmuş olsa da, bu dönemlerde yaşamış olan ve kökenleri bu eyaletin kentlerine dayanan askerler de çalışma içerisine dâhil edilmişlerdir.

5. Araştırmada Uygulanan Yöntem (Kuruluş Düzeni)

Bu araştırmada, *PROSOPOGRAPHIA* ve **TARİHSEL DEĞERLENDİRME** başlıklı iki ana bölüm bulunmaktadır. İlk bölüm olan *PROSOPOGRAPHIA*'da çalışma kapsamına alınan *legio* görevlilerinin her birisi için ayrı alt başlık açılarak, haklarında bilgi edinilen antik ve modern kaynaklar sıralanmış, varsa haklarında yapılmış prosopografik çalışmalar eklenmiş, ayrıca doğrudan bu kişiler üzerine olmayan ancak onlara atıf yapan araştırmalar belirtilmiştir. Çizilen çerçevede ilgili kaynakların bir araya toplanmasının ardından, askerlerin yaşam süreçleri ve kariyerleri söz konusu kaynaklar ışığında inşa edilmeye çalışılmış ve gerekli yorumlar yapılmıştır. Bu doğrultuda *legio* üyelerinin kökenleri, aileleri, görev yaptıkları birlikler ve bölgeler, ölüm yerleri ve nedenleri, yaşadıkları dönemler, varsa yine asker olan akrabaları hakkında bilgi toplamaya ve bu verileri sistematik biçimde bir araya getirmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci kısmını oluşturan **TARİHSEL DEĞERLENDİRME** bölümü ise, kendi içerisinde 4 alt başlığa ayrılmıştır. Bunlardan ilki, **Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Durumu** başlıklı kısımdır. Burada askerlerin kökenlerinin dayandığı bölge ve kentler, yaşadıkları yüzyıllar tespit edilmeye çalışılmış, hangi bölge/kentin hangi yüzyılda *legio*'lara daha fazla asker sağladığı, hangi eyaletlerden gelen *legio* görevlilerinin *provincia Galatia*'da görev aldıkları, *Galatia* kökenlilerin daha ziyade hangi bölgelere gönderildikleri gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Mensup Oldukları *Legio*'lara Göre *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Durumu başlıklı kısımda, *Galatia*'da görev yapmış askerlerin hangi *legio*'ların üyesi oldukları, *Galatia* kökenli askerlerin daha çok hangi *legio*'lara asker olarak verildikleri, *PROSOPOGRAPHIA*'da yer alan askerlerin toplamda en çok hangi *legio* bünyesinde görev yaptıkları gibi sorulara yanıt aranmış ve nedenleri tartışılmıştır.

Rütbelerine Göre *Legionarius*'ların, Sorumluluk Alanlarına Göre *Legio* Hizmetlilerinin Durumu başlıklı kısımda ise, *PROSOPOGRAPHIA*'daki askerler rütbelerine göre incelenmiş, hangi rütbedeki askerlerin daha çok hangi bölgelerden çıktığı, *Galatia*'da görev yapmış askerlerin ve dışarıya gönderilmiş

Galatia kökenli *legio* askerlerinin hangi rütbelerde oldukları tespit edilerek, *provincia*'nın askeri potansiyeli rütbeler üzerinden okunmaya çalışılmıştır.

Son olarak, **Hazırlandıkları Dillere Göre Yazıt ve Papirüslerin Durumu** adını taşıyan başlık altında ise, *Galatia* sınırları içinde ve dışında bulunan epigrafik ve papirolojik materyalin dillerine göre değerlendirilmelerine ve hangi coğrafyalarda hangi dildeki belgelerin yoğunlukta olduğunun belirlenmesine çalışılmıştır.

Bahsedilen bölüm ve alt başlıklarda toplanan bütün veriler, **GENEL DEĞERLENDİRME** kısmında özetlenerek sunulmuş ve konuyu bir sonuca bağlamaya çalışılmıştır.

6. Teknik Noktalar

Çalışmada ele alınan her bir asker, **P** (= *persona*) numarası verilerek sıralanmış, hem *PROSOPOGRAPHIA*'da hem de değerlendirme bölümlerinde *legio* görevlilerinden bahsedilirken bu numaralar kullanılmıştır. Bu kullanımda söz konusu numaralar, listelerde alt satırlara taşmaları durumunda dipnotlarda verilmiş, taşmayanlar ise doğrudan metin içine (örn. **P43, P56, P89**) işlenmişlerdir. Askerlerin sıralanmasında, öncelikle *nomen gentilicium*'ları, daha sonra *cognomen*'leri ve son olarak da *praenomen*'lerinin alfabetik sırası dikkate alınmıştır. İsimlerinin yalnızca bir bölümü (örneğin yalnızca *cognomen*'i) tam olarak okunabilenler, *nomen gentilicium*'lara göre yapılan alfabetik sıralamanın içerisine dâhil edilmişlerdir. İsminden geriye anlam verilemeyen bir ya da birkaç harf kalmış olanlar, alfabetik sıralamanın en alt kısmına eklenmiş, onların altına da isimlerinden herhangi bir harf okunamayan askerler *Anonymus* adıyla ilave edilmişlerdir. İsimleri tamamen aynı olan askerlerin sıralanması için şu kriterler dikkate alınmıştır: Öncelikle rütbelerinin üstünlüğüne bakılması ve üst rütbelilerin daha önce yer alması; ardından baba adları alfabede önce gelenlerin sıralamada da öne alınması; daha sonra yaşadıkları dönemin kronolojik önceliğine dikkat edilerek, daha eski dönemlerde yaşayanların daha önde yer alması; *legio* numaralarına göre küçük numaralıların daha önce listeye eklenmesi; ardından aynı *legio*'da görev yapanların *cohors* numaralarının önceliğine göre sıralanması; son olarak da yazıtlarının bulunduğu kent adlarının alfabetik sırasının önceliğine dikkat edilmesi. Adları tamamen aynı olan bu kişilerin ilk bakışta ayırt edilebilmesi için, isimlerinin yanında parantez içerisinde ayırt edici özellik/unvanları eklenmiştir. [Örn. **(FILIVS) / (MILES)**].

İsimlerinin yalnızca Hellence biçimlerine ulaşılabilen askerlerin adları tamamen latinize edilmiştir. Örneğin, Αὐρήλιος Λονγεῖνος için Aurelius Longinus yazımı tercih edilmiştir. Bunun yanında, yazıt metinleri Latince olmasına rağmen, isimleri Hellencenin etkisinde kalmış askerlerin adları için, Latince yazıtlarında geçen biçimler aynen korunmuştur. Örneğin, Aurelius Kallisthenes'in adı, Latincede "K" harfi çok nadir kullanılmasına karşılık

yazıtında bu biçimde verildiği için, çalışma içerisinde de bu şekli aynen bırakılmıştır.

Askerlere ilişkin olarak açılan her bir prosopografide, söz konusu askerin bilgilerini içeren yazıt ya da papirüsün buluntu noktası belirtilmiş, daha sonra metnin tamamı ya da ilgili kısmı alınarak öncelikle özgün dilinde, ardından Türkçe çevirisiyle birlikte verilmiştir. Bu belgelerin mümkün oldukça ilk defa yayımlandıkları kaynaktan (*editio princeps*) başlayarak, bütün yayınları taranmış ve bunlar kronolojik olarak verilmeye çalışılmıştır. Yazıt ya da papirüslerin farklı yayın ve edisyonlara göre metinlerinde oluşan değişiklikler belirtilmiştir. Metinlerin buluntu noktaları verilirken, mümkün olduğunca antik yer adları ve bu bölgelerin/kentlerin *Principatus* Devri'nde dâhil oldukları eyalet isimleri belirtilmiş, antik adı bilinmeyen yerleşim birimlerinin modern isimleri yazılmış ancak eyalet adları yine Roma dönemindeki halinde bırakılmıştır.

İncelemeye alınan her bir *legio* görevlisine ilişkin olarak açılan prosopografilerde, varsa daha önce yapılmış olan prosopografik çalışmalar **PRO** (= *Prosopographia*) başlığında toplanmış, askere ya da isminin geçtiği belgeye, geniş değerlendirmelere yer vermeksizin atıfta bulunan kaynaklar **LIT** (= *Litterae*) kısaltmasının karşısında sıralanmıştır. Ayrıca askerlerin, tespiti mümkünse *akme*'lerine göre yaşadıkları dönem, değilse yazıt ya da papirüslerinin hazırlandığı tarih, **TEM** (= *Tempus*), kökenlerinin dayandığı kent ya da bölgeler ise **ORI** (= *Origo*) kısaltmasıyla belirtilmiştir.

Çalışma içerisinde yer alan antik eserler ve süreli yayınların kısaltmaları için *DNP*'nin kısaltmalar listesinden ve Rosumek 1982'den yararlanılmıştır. Öte yandan yazıt ve papirüslere ilişkin yayınlar *AE*'nin, onun yetersiz kaldığı noktalarda ise *SEG*'nin kısaltmalar listesine göre düzenlenerek verilmiştir. Yazıtlardaki ayırıcı işaretler, İplikçioğlu 2015, 98'de verilen, "Leiden Sistemi"ne göre kullanılmıştır.

İki tarih arasına konan kısa çizgi (-), uzun çizgi (–) ve eğik çizgi (/) işaretleri farklı anlamlar taşımaktadır. Aralarında hiç boşluk olmaksızın ve hiç duraksamadan devam eden, söz gelimi MS 11 ve 18 yılları arasında kalan dönemin bütünü kastediliyorsa bu "MS 11-18" olarak kısa çizgiyle belirtilirken, yılı tam olarak belli olmayan ancak MS 11 ila 18 arasındaki bir zaman dilimine denk geldiği düşünülen tarihler "MS 11 – 18" şeklinde uzun çizgiyle ve aralarında

boşluk bırakılarak verilmişlerdir. Öte yandan birbirlerinin yerine geçebileceği düşünülen tarihler, örneğin "MS 11/12 yılı" ya da "MS 4./5. yüzyıllar" olarak eğik çizgi ile ifade edilmişlerdir.

Kent, bölge ve eyalet adlarının yazımında da birtakım kurallar takip edilmiştir. Örneğin bir bölge olarak bahsedilen Kappadokia, bu biçimde yazılırken, söz konusu bir Roma eyaleti olduğunda *Cappadocia* biçimi kullanılmıştır. Aynı şekilde, özellikle bir Roma eyaleti olan *provincia Aegyptus* vurgulanmak istendiğinde bu yazım tercih edilirken, normal durumlarda Mısır demekle yetinilmiştir. Kent adları da kastedilen döneme göre farklı biçimlerde yer almışlardır. Örneğin bir Roma eyaletinin başkenti olan Ancyra ve bir Roma *colonia*'sı olan Iconium kastedildiğinde, bunlar daima Latince halleriyle bu şekilde yazılırlarken, bir tapınak devleti olan Komana Pontika'nın Roma topraklarına katılmasından söz edilirken burada görüldüğü gibi Hellence halinin transliterasyonu kullanılmıştır.

Çalışmanın sonuna eklenen **Antik Kaynaklar Dizini**'nde, edebi, epigrafik ve papirolojik kaynaklardan *PROSOPOGRAPHIA* içerisinde geçenler **P** (= *persona*) numaralarına göre, diğer bölümlerde yer alanlar ise sayfa ve dipnot numaralarına göre sıralanmış, böylelikle kullanılan bütün antik kaynakların tek bir başlık altında sunulması amaçlanmıştır.

EKLER bölümünde 5 adet harita yer almaktadır. Haritalarda askerlerin kökenleri ve belgelerinin buluntu noktaları gösterilmekte; sayısal veriler ile de her bir kent ya da bölgeden çıkan asker/belge miktarı belirtilmektedir. **1**, **2** ve **5** numaralı haritalar Küçük Asya'ya odaklanmakta ve MS 72 yılındaki *Galatia-Cappadocia* Eyaleti'ni göstermektedir. Bu haritalarda, MS 70 yılında *provincia Lycia*'ya eklenen Pamphylia, doğal olarak *Galatia-Cappadocia* Eyaleti'nin dışında kalmakta, ancak sözü edilen bölgenin *Galatia*'ya bağlı olduğu döneme ait yazıtlar değerlendirmeye alındıkları için buluntu noktaları ve kökenler gösterilmektedir. **3** ve **4** numaralı haritalar ise Akdeniz'e odaklanmakta ve Roma İmparatorluğu'nun MS 117 yılındaki sınırlarını göstermektedir. Bütün haritalara yalnızca belgelerinin buluntu noktaları ya da kökenleri tam olarak tespit edilebilmiş askerler eklenmiş olup, örneğin *Galatia* kökenli olduğu bilinen ancak hangi kentten geldiği öğrenilemeyen kişiler işlenmemiştir.

I. *PROSOPOGRAPHIA*

1. Belgeleri *Galatia*'da Bulunanlar

P01
AEBVTIVS VICTORINVS, M.

A [Galatia/Ancyra]

CIL III 260; *EE* V 29,48; *CIL* III 6761; Diehl 1910, 5,14; Bosch 1967 251,187; Summerly 1990, 144,19; Mitchell 1993, 123,21; Fitz 1993, 899,565; Petolescu 1994, 725,16; *IDRE* II 415,399; Mosser 2003, 236,135; Richier 2004, 364,320; Mitchell-French 2012, 356,171; Croitoru-Gheleţchi 2020, 19,4; Ultsch 2020, 215,138:

D(is) folium *M(anibus)* | *M(arcus) Aebutius M(arci)* folium *f(ilius) Vlp(ia)* | *Papir(ia) Troiana* (sic!) *Vic*|*torinus Poetovio(ne)* ||[5] *stip(endiis) XLV an(nis) LXIII m(ensibus) II* | *[(centurio)] leg(ionis) X G(eminae)* folium *(centurio) leg(ionis) XI Cl(audiae)* folium | *[(centurio)] leg(ionis) XIIII G(eminae) (centurio) leg(ionis) I Mine(rviae)* | *[(centurio) l]eg(ionis) XXII Pr(imigeniae) (centurio) leg(ionis) XIII G(eminae)* | *[(centurio) leg(ionis)] VII Cl(audiae) (centurio) leg(ionis) XV Ap(ollinaris).*

5 *stip. XIV* (*CIL* 260; *CIL* 6761; Bosch; Diehl); *stip(endiorum) X[L]V an(norum)* (Summerly); *stip(endiorum) XIV, (vixit) an(nis) LXIII.* (*IDRE*); *stip(endiis) XIV.* (Petolescu; Croitoru-Gheleţchi); *stip(endiorum) XIV ann(orum) LXIII m(ensium) II* (Ultsch) || **6** *(centurio) leg(ionis) X G(eminae).* (Summerly) || **7** *leg(ionis) I Min(erviae).* (Mosser) || **8** *[l]eg(ionis) XXII Pr(imigeniae)* (*CIL* 6761); *[l]eg. XXII pr(aetoriae).* (Diehl) || **9** *[leg(ionis) VI]I Cl(audiae)*; *leg(ionis) XV [Ap(ollinaris)].* (*CIL* 260); *[leg(ionis)] VII Cl(audiae)* (*CIL* 6761); *[le]g(ionis) VII Cl(audiae) (centurio) leg(ionis) XV Ap(ollinaris)* --- (Mitchell-French).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Marcus oğlu M. Aebutius Victorinus, Papiria tribus'undan, Ulpia Traiana Poetovio kökenli; 45 yıl askerlik hizmeti verdi, 63 yıl 2 ay (yaşadı). Legio X Gemina, legio XI Claudia, legio XIV Gemina, legio I Minervia, legio XXII Primigenia, legio XIII Gemina, legio VII Claudia, legio XV Apollinaris'te centurio (olarak görev yaptı).

PRO Benea 1983, 129,78; Matei-Popescu 2009, 188; Matei-Popescu 2010, 146; Acrudoae 2013, 379-381; Yarligaş 2017, 257,33.

LIT Riese 1914, 71,558; *RE* XII/2 (1925) 1432, 1627, 1703, 1726, 1744, 1757, 1818, *s.v.* «Legio (I Minervia); Legio (VII Claudia); Legio (XI Claudia); Legio (XIII gemina); Legio (XIIII gemina); Legio (XV Apollinaris); Legio (XXII Primigenia)» (Ritterling); Dobó 1932,

119,158; Birley 1965, 33,7; Forni 1982, 188,2; Moga 1985, 103; Birley 1989, 120; Ezov 2007, 71,29 ve 78,48; Matei-Popescu 2010, 307,7; Mitchell 2018, 64.

TEM Traianus ? – Marcus Aurelius ?

ORI ?

M. Aebutius Victorinus, 8 farklı *legio*'da *centurio* olarak görev yapması nedeniyle oldukça istisna bir portre oluşturmaktadır. Onun mezar taşı olarak hazırlanmış anıta ait bu metinde, görev aldığı *legio*'lar tek tek belirtilmiş ve ayrıca askerlik hizmeti verdiği zaman aralığı ile toplam ömür süresi de ilave edilmiştir.

Poetovio kentinin colonia Ulpia Traiana adıyla yeniden kurulması Traianus tarafından gerçekleştirilmiştir.[127] Buradan hareketle yazıt, Traianus sonrası döneme tarihlenebilir. 3 kaynak, yazıttaki askerlik süresini *XLV* yerine *XIV* olarak okuyup, *centurio* Aebutius Victorinus'un, 14 yıllık askerlik süreci boyunca, aynı kademede tam 8 farklı *legio*'da görev almış olduğunu ifade etmişlerdir.[128] Victorinus'un 63 yıl yaşadığı yazıtta belirtildiği için Bosch, bu kişinin askere 49 yaşında alınmış olduğu sonucunu çıkarmıştır.[129] Bu durumda Bosch'a göre, Traianus sonrası dönemde muazzam bir kargaşanın yaşandığı ve askerlerin bir *legio*'dan diğerine geçiş yapmak durumunda kalmış olduğu bir zaman dilimi aramak gerekmektedir; araştırmacı, bunun için de Marcus Aurelius'un Markoman Savaşları'nı önermektedir.[130]

Öte yandan Mitchell ile French, taş üzerineki numerik verinin *XLV* olarak göründüğünü ifade etmektedirler.[131] Bunun yanında yine Mitchell ile French, metinde Poetovio'nun *colonia Ulpia Troiana* formuyla yer alması dolayısıyla belgenin Traianus sonrasıyla ilişkili olduğu ve hatta kişinin bu denli çok *legio* arasında gidip gelişi göz önünde tutulduğunda Marcus Aurelius dönemindeki kaos ile bağlantı kurulabileceği konusunda Bosch ile aynı görüşleri paylaşmaktadırlar.[132]

Mitchell ile French 2012'in düşüncesine göre, *centurio*'nun ilk görev birlikleri olan *legio X Gemina* ile *XI Claudia Pia Fidelis*, Hadrianus'un *Iudaea*'daki mücadelelerine katılmış oldukları için, Aebutius 132-135 döneminde askere alınmış olabilir.[133] Nitekim personelin ilk birliği *legio X Gemina*, söz konusu dönemde Poetovio'ya çok da uzak

---

127 *DNP* 9 (2000) 1190 *s.v.* «Poetovio» (Burian).

128 *CIL* III 260, *CIL* III 6761, Bosch 1967, 251,187.

129 Bosch 1967, 251,187.

130 Idem.

131 Mitchell-French 2012, 356,171.

132 Idem.

133 Idem.

olmayan Vindobona'da konuşlanmış durumdadır.[134] Buna göre 132 dolaylarında, memleketinin yakınlarındaki *legio X Gemina*'ya, *Iudaea*'daki ayaklanma dolayısıyla kaydedilen Aebutius, 45 sene sonra 177 yılı civarında, yine bir *legio* üyesi olarak Ancyra'da yaşamını yitirmiş olmalıdır.[135] Ultsch ise Aebutius'un MS 114 yılında dünyaya gelip, 177 yılında yaşamını yitirdiğini ifade etmektedir.[136] Yazıtın buluntu mevkii ve kronolojik dizim dolayısıyla, *centurio*'nun son olarak *legio XV Apollinaris*'te görev almış olduğu düşünülmektedir.[137] Mitchell ile French, *legio XV Apollinaris*'e henüz tayin edilmiş olan Aebutius'un, birliğine hareket ederken yolda, Ancyra'da yaşamını yitirmiş olabileceğini ifade etmektedirler.[138] Bunun yanında, *Cappadocia legio*'larının Ancyra'da garnizon bulundurdukları bilindiğinden, Aebutius'un buraya yollanmış bir ünitenin içinde bulunmuş olabileceği de düşünülmektedir.[139] Sonuç olarak M. Aebutius Victorinus'un görev aldığı *legio* ve *provincia*'lar sırasıyla şu şekilde olmalıdır:

- *Pannonia Superior* (*legio X Gemina*)
- *Moesia Inferior* (*legio XI Claudia Pia Fidelis*)
- *Pannonia Superior* (*legio XIV Gemina Martia Victrix*)
- *Germania Inferior* (*legio I Minervia*)
- *Germania Superior* (*legio XXII Primigenia*)
- *Dacia Apulensis* (*legio XIII Gemina*)
- *Moesia Superior* (*legio VII Claudia Pia Fidelis*)
- *Cappadocia* (*legio XV Apollinaris*).[140]

P02
AELIVS NOVELLVS, P.

A [Galatia/Ancyra]

French 2003, 141,39; *AE* 2006, 1478; Mitchell-French 2012, 351,167:

---

134 *DNP* 7 (1999) 18-19 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 97; Mitchell-French 2012, 356,171.

135 Mitchell-French 2012, 356,171.

136 Ultsch 2020, 215,138.

137 Bosch 1967, 253.

138 Mitchell-French 2012, 356,171.

139 Bosch 1967, 253.

140 Summerly 1990, 144,19; *DNP* 7 (1999) 18-19 *s.v.* «Legio» (Campbell); Mosser 2003, 236,135; Acrudoae 2013, 380-381.

D(is) M(anibus) | *P(ublio) Ael(io) Novel*|*lo centurio*|*ni leg(ionis) VI* (folium) ||[5] *Fer(ratae) Publicia* | *Sabina con*|*iux marito* | *dulcissimo* | *et fili patri* ||[10] *carissimo.*

2 *Novelio* (French; *AE*).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Publius Aelius Novellus için, legio VI Ferrata centurio'su; eşi Publicia Sabina, dünyalar tatlısı kocası için, ve oğulları, pek sevgili babaları için (bu anıtı yaptırmışlardır).

PRO Yarligaş 2017, 272,79.
LIT Mitchell 2018, 62-63.
TEM *Terminus post quem* Hadrianus
ORI ?

Centurio P. Aelius Novellus'a atfedilmiş olan bu yazıt, kendisinin mezar taşı olarak hazırlanmış anıta ait olup, askerin ölümü üzerine eşi ve isimleri yazılmamış oğulları tarafından yaptırılmıştır.

Mitchell ile French, Novellus'un Hadrianus döneminde vatandaşlık hakkı elde ederek askere alınmış olabileceğini ifade etmektedirler.[141] *Centurio*'nun *praenomen* ve *nomen gentilicium*'unun Hadrianus'un *praenomen* ve *nomen gentilicium*'u ile; eşinin *cognomen*'i olan Sabina'nın ise Hadrianus'un eşinin *cognomen*'i ile aynı olması da bu durumu destekleyebilir. *Legio VI Ferrata*'nın asker toplama sahaları arasında *Hispania Baetica*'daki, İmparator Hadrianus'un da memleketi olan Italica kentinin bulunması,[142] Novellus ile Hadrianus'un hemşehri olduklarına işaret ediyor olabilir.

Bu dönemde *legio VI Ferrata* öncelikle *Iudaea* daha sonra da *Syria Palaestina*'da bulunduğu için,[143] Aelius Novellus'un askeri hizmetini buralarda yerine getirmiş olduğu söylenebilir. Nitekim Mitchell ile French'in görüşü de, Novellus'un, Iudaea Ayaklanması (132-135) dolayısıyla askere alınanlar arasında olduğu yönündedir.[144]

Anıtta Hellence bir metne gerek duyulmamış olması, ailenin Anadolu yerlisi olmadığını düşündürmektedir. Roma askerlerinin evlenmelerine Septimius Severus zamanına dek müsaade edilmemiştir.[145] Buradan hareketle, MS 2. yy. ortalarında aile sahibi olabildiğine göre, Novellus'un emekli olduğu anlaşılmaktadır. Novellus, bir *veteranus* olarak, askeri tabakanın emeklilik döneminde sıkça tercih ettiği Ancyra'ya yerleşmiş ve orada yaşamını yitirmiş olmalıdır. Öte yandan Mitchell ile French,

---

141 Mitchell-French 2012, 351,167.
142 Forni 1953, 224.
143 *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.
144 Mitchell-French 2012, 351,167.
145 Phang 2001, 17-19.

centurio'nun Ancyra kökenli olabileceğini, görevini bitirdikten sonra memleketine döndüğünü ve evlendiğini ileri sürmektedirler.[146] Zaman bakımından ise anıtın, MS 160-180 yıllarına tarihlenen iki farklı *Galatia* valisine ait yazıtlara olan stilistik yakınlığı da göz önünde tutarak, MS 160-190 yılları arasına ait olabileceği ifade edilmekte ve *centurio*'nun meşhur Antoninus Vebası esnasında yaşamını yitirmiş olabileceği düşünülmektedir. Metinde Novellus'un çocukların isimlerinin yazılmamış olması ise, son derece küçük yaşta olduklarına ve *centurio*'nun, evliliğinden ve çocuk sahibi olmasından çok kısa süre sonra yaşamını yitirdiğine işaret etmektedir.[147]

Öte yandan Mitchell ile French, *centurio*'nun *cognomen*'inin yazıtta da görüldüğü üzere, *AE* 2006, 1478 tarafından *Novelius* biçiminde kaydedilmiş olmasına temkinli yaklaşmaktadırlar.[148] Zira bu ismin bilindik bir *cognomen* olan Novellus olabileceği ihtimali akla getirilmiştir. Ayrıca Novelius formuna daha önce rastlanmamış olması da bu hususta etkili olmuştur.[149]

P03
ANCHARIVS CAPITO, L.

A [Galatia/Attaleia]

Rott 1908, 366,65; *MonAnt* 23 (1914) 20,6; Cagnat-Besnier 1915, 364,47; *AE* 1915, 47; Ünver 2005, 60,29; Gökalp 2008, 131,4.4.2:

L(ucius) Ancharius L(uci) f(ilius) | *Aem(ilia) Capito missicius* | *ex leg(ione) III Cyrenaicae* (sic!) | *ex testamento arbit*||[5]*rio heredum h(ic) s(itus) e(st).*

1 *? ?* (Rott) || **2** *Aem. Capi(t)o* (Rott; Ünver; Gökalp) || **4** *Ar[bi]trio* (Rott; Ünver; Gökalp) || **5** *heredum.* (Rott; Ünver; Gökalp).

Türkçe Çeviri:
Lucius Ancharius Capito, Lucius oğlu, Aemilia tribus'undan, legio III Cyrenaica'dan missicius, vasiyeti gereği, varislerinin kararıyla buraya defnedilmiştir.

LIT Speidel 1984, 48,14; Speidel-Reynolds 1985, 33.
TEM MS 41 – 96
ORI ?

---

146 Mitchell-French 2012, 351,167.
147 Idem.
148 Idem.
149 Kajanto 1982, 289.

Yukarıdaki metin, L. Ancharius Capito adında, *legio III Cyrenaica*'da görev yapmış bir askerin mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir. Askerin tam ismi, bağlı olduğu *tribus*, görev yaptığı birlik ve mevcut statüsü de yazıtta belirtilmiştir.

Metinde geçen *missicius* ibaresi, Flavius'lar zamanına dek yürürlükte kalmış olan askeri bir terimdir; bu kavram, 16, 20 yahut 25 yıllık askerlik vazifesinin sona ermesinden sonra, 4 yıl içerisinde tekrar savaş çıkması halinde görev başına çağrılmak üzere ordudan terhis edilmiş kişileri ifade etmekteydi.[150] Bu sistemin, *legio*'larda İmparator Claudius ile Flavius Hanedanı arasındaki dönemde yürürlükte kaldığı, *auxilia* birliklerinde ise MS 2. yüzyıla dek devam etmiş olduğu belirtilmiştir.[151] Dolayısıyla bu anıtın da MS 41 ila 96 yılları arasına ait olduğu sonucu çıkarılabilir. Buradan hareketle, *legio III Cyrenaica* MÖ 30 – MS 120 tarihleri arasında Mısır'da konuşlanmış olduğu için,[152] Capito'nun da askerlik hizmetini burada yerine getirdiği söylenebilir.

Nomen gentilicium Ancharius, Etrüsk kökenli olabileceği düşünülen ve Etruria, Liguria ve Umbria'da rastlanan bir isimdir.[153] *Tribus* Aemilia ise, *Italia*'da *Regio I, III* ve *VI*'da belgelenmiştir.[154] Bunlardan *Regio VI*, Umbria'yı da kapsamaktadır; dolayısıyla Ancharius'un Umbria kökenli olduğu düşünülebilir. Nitekim söz konusu zaman aralığında (MS 41-96), *legio III Cyrenaica*'nın asker toplama sahaları arasında *Galatia* ile birlikte *Italia* da bulunmuştur.[155]

Bunun yanında, söz konusu yazıt bir Pamphylia kenti olan Attaleia'da bulunmuştur; Pamphylia'nın yaklaşık MS 70 yılına dek *Galatia*'ya bağlı olarak kaldığı, bu tarihte ya da ona yakın bir zamanda *provincia Lycia*'ya eklenerek *provincia Lycia et Pamphylia* adlı birleşik bir eyaletin teşkil edildiği bilinmektedir.[156] Askerlik yaptığı dönemi MS 41 ila 96 yılları arasına tarihlemekte olduğumuz bu kişinin, Attaleia henüz *Galatia* sınırları dâhilindeyken göreve başlamış olması ihtimali bulunmaktadır; bundan dolayı çalışma kapsamına alınarak değerlendirilmiştir.

P04
ANNIVS MAXIMVS, C.

A [Galatia/Zosta]

---

150 Domaszewski 1967, 78-80.

151 Parker 1928, 214; Domaszewski 1967, 78-80.

152 Farnum 2005, 18.

153 Schulze 1933, 122-123.

154 Kubitschek 1889, 270.

155 Forni 1953, 221-222.

156 İplikçioğlu 2008, 5-23; Özüsağlam-Mutlu 2011, 16-17.

Stauner 2016, 114; *AE* 2016, 1673; *EpRom* 2016,45,001; *SEG* 66, 1780:

I(oui) O(ptimo) M(aximo) | *C(aius) Annius* | *Maximus* | *(centurio) leg(ionis) XVI F(laviae) F(irmae)* ||[5]
Διὶ Σωτῆρ[ι] | Μεγίστῳ | Γ(άϊος) Ἄννιο[ς] | ------

8 Μάξιμος] (*AE*) || **9** ------ (*AE*).

Türkçe Çeviri:
Iuppiter Optimus Maximus için, legio XVI Flavia Firma centurio'su Gaius Annius Maximus (bu steli adak olarak sunmuştur).
Zeus Soter Megistos için, Gaius Annius …

LIT Kurt 2011, 102; Kurt 2018, 144; Kurt-Bulut 2019, 109.
TEM MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ve 3. yy.
ORI Zosta ?

Yukarıdaki metin, *legio XVI Flavia Firma centurio*'su olarak görev yapan Gaius Annius tarafından, Iuppiter Optimus Maximus / Zeus Soter Megistos'a adanmış anıtın üzerindeki çift dilli bir adak yazıtına aittir. Yazıtın Latince kısmı tam olarak günümüze ulaşırken, Hellence bölümün ancak baş tarafı okunabilir halde bulunmuştur; bu okunamayan kısımda da, Latince bölümdekine yakın bir metin olması ihtimalinden yola çıkılarak, askerin *cognomen*'i, rütbesi ve birliğinin adının yazıyor olabileceği ifade edilmiştir.[157]

Stauner'ya göre *nomen gentilicium* Annius ile *cognomen* Maximus, imparatorluğun hemen her yerinde rastlanan isimler oldukları için, bunlar üzerinden askerin kökenini tespit etmek mümkün görünmemektedir.[158] Öte yandan yazıtın çift dilli olarak hazırlanmış olması dolayısıyla Annius Maximus'un Anadolu kökenli olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte Anadolu'da Iuppiter Optimus Maximus'a adanmış ve askerlerle bağlantısı bulunan başka yazıtların da tespit edildiği bilinmektedir.[159]

Yazıtın buluntu noktası, Batı Anadolu'dan Kilikia'ya ulaşan askeri yolların üzerindedir.[160] Buradan hareketle araştırmacılar, Annius'un bölge güvenliğini sağlamak

[157] Stauner 2016, 115.
[158] Idem.
[159] *CIL* III 6748; *AE* 1927, 95; *AE* 1987, 941; *AE* 1988, 1030; *AE* 1995, 1512.
[160] Stauner 2016, 116-117.

üzere görevlendirilmiş bir *centurio regionarius*[161] olabileceğini belirtmişlerdir.[162] Buna göre Annius, askeri geçiş güzergâhı olarak kullanılan bu bölgede birlikleri korumak ve lojistik destek sağlamak üzerine bir görev icra etmiş olabilir.[163] Bunun dışında iki ihtimal daha göz önüne alınabilir; bunlar, eğer Annius emekli olmuş ise, bu bölgeye herhangi bir sebepten yerleşmiş olması ya da burası onun memleketi olduğu için evine dönmüş olmasıdır. Zosta'nın Annius'un memleketi olması halinde, *legio XVI Flavia Firma*'nın asker toplama sahaları[164] arasına *provincia Galatia*'nın da eklenmesi gerekecektir.

Yazıt, stilistik açıdan MS 2. ve 3. yüzyıllara tarihlenmiştir.[165] Stauner, *regionarius*'ların MS 2. asrın ikinci yarısı ile 3. yüzyılda görülmüş olmasının bu tarihleme ile örtüştüğünü dile getirmektedir.[166]

Legio XVI Flavia Firma, Hadrianus'tan itibaren, *Principatus* Devri'nin sonuna dek Samosata'da konuşlu vaziyette kalmıştır.[167] Şu halde Annius Maximus'un askerlik görevini Samosata'ya bağlı olarak yerine getirmiş olduğu düşünülebilir.

Söz konusu adak yazıtı, Latince metne göre Iuppiter Optimus Maximus'a, Hellence kısmına göre ise Zeus Soter Megistos'a adanmıştır. Stauner, bu duruma ilişkin olarak, Latince metnin Roma yönetimine, Hellence bölümün ise yerel topluma hitap ediyor olabileceğini belirtmiştir; zira Iuppiter Optimus Maximus, Roma devletinin baş tanrısıyken, Zeus Soter Megistos, özellikle Orta Anadolu ve Lykaonia'da koruyucu-kurtarıcı tanrı olarak tapınım görmüştür; dolayısıyla bu metinler birbirlerinin çevirisi değil, yazıtın muhatabına göre oluşturulmuş iletilerdir.[168]

P05
ANTONIVS LONGVS, M.

A [Galatia/Amblada]

Sterrett 1888b, 182,300; *CIL* III 6800; *ILS* 2403; Laminger-Pascher 1985, 381,1; Schallmayer *et al.* 1990, 534,690:

---

[161] *Legio* içerisinden belirli büyüklükteki askeri üniteler, *centurio*'ların kontrolünde özel görevlere yollanabilirdi. Bu tür görevler üstlenen *centurio*'ların, belirli bir bölgedeki yetki alanını ifade eden *centurio regionarius* unvanıyla anıldıkları düşünülmektedir. Merkelbach 1998, 114; Stoll 2001, 70-72 ve 99-100; Fuhrmann 2012, 162, 202 ve 222-223.

[162] Stauner 2016, 116; *AE* 2016, 1673.

[163] Stauner 2016, 117.

[164] Forni 1953, 233.

[165] Stauner 2016, 114; *AE* 2016, 1673.

[166] Stauner 2016, 116.

[167] *DNP* 7 (1999) 16 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 23-24; Stauner 2016, 115.

[168] Stauner 2016, 117-118.

M(arcus) Antonius Longus veteranus | leg(ionis) XII F(ulminatae) bene<f>(iciarius) consularium | Ba uxori karissimae m(emoriae) c(ausa) [f(ecit)].

2 *bene[f](iciarius) consular(is)* (Sterrett); *bene<f(iciarius)>* (Schallmayer) || **3** *c(ausae) <f(ecit)>.* (Schallmayer).

Türkçe Çeviri:
Marcus Antonius Longus, legio XII Fulminata veteranus'u ve consularis'lerin beneficiarius'u, pek sevgili eşi Ba'nın hatırasına (bu anıtı yaptırmıştır).

PRO Yarligaş 2017, 266,61.
LIT Brandt 1992, 166.
TEM MS 1. yy.
ORI Isauria ?

Yukarıdaki metin, *legio XII Fulminata* bünyesinde askerlik yapmış ve emekli olduktan sonra Amblada'ya yerleşmiş olan M. Antonius Longus adlı asker tarafından, muhtemelen bir mezar taşı olarak, eşi için yaptırılmış anıtın yazıtına aittir. Buluntu bölgesi, Isauria'nın batısı ile Pisidia'nın doğusu arasına denk gelmektedir.

Laminger-Pascher, Longus ve Longinus *cognomen*'lerinin bölgedeki yaygınlığından hareketle, *veteranus*'un Isauria yerlilerinden olduğunu, emekli olduktan sonra memleketine döndüğünü ve bölge yerlisi bir kişiyle evlilik yaptığını ifade etmektedir.[169] Schallmayer ise, askerin eşinin adı olarak geçen Ba ismin aynı kentte daha önce Hellence bir yazıtta[170] tespit edildiğini ifade ederek, bunun yerli bir isim olduğunu ve askerin yerli halktan bir kişiyle evlilik yaptığını belirtmektedir.[171] Nitekim Zgusta tarafından kaydedilen bu ismin, Phrygia, Lykia, Galatia, Isauria ve Kilikia bölgelerinde görüldüğü, *nominativus* ve *dativus* formlarının da aynı olduğu belirtilmektedir.[172] Bunun yanında, belgedeki *karissimae* ifadesinde *C* yerine *K* harfinin kullanılmasının Hellence etkisinden kaynaklandığı, dolayısıyla bu durumun da askerin bölge yerlilerinden olduğuna işaret ettiği söylenebilir. Longus'un yerli olduğunu öne süren bu hipotezin doğru sayılması durumunda, *legio XII Fulminata*'nın asker toplama sahaları[173] arasına *provincia Galatia*'nın da eklenmesi gerekecektir.

---

169 Laminger-Pascher 1985, 382.
170 Hall 1968, 83,40.
171 Schallmayer *et al.* 1990, 534,690.
172 Zgusta 1964, 112-131-1.
173 Forni 1953, 230.

Askerin ismi, yoğun olarak *Principatus*'un erken dönemlerinde kullanılan adlardan oluşmaktadır. Buradan hareketle M. Antonius Longus'un MS 1. yy. dolaylarında yaşamış olduğu ileri sürülebilir.

Legio XII Fulminata MÖ 25 – MS 72 yılları arasında Raphanaea'da (*Syria*), MS 72-337 yılları arasında ise Melitene'de (*Cappadocia*) konuşlanmıştır.[174] Dolayısıyla askerin bu bölgelerde görev yapmış olduğu ifade edilebilir.

P06
ANTONIVS VALENS, L.

A [Galatia/Neoclaudiopolis]

Stud. Pont. III 62,49; *IGR* III 141; Richier 2004, 351,300:

Λ(ουκίῳ) Ἀντωνίῳ | Οὐ<ά>λεντι πα|τρί · (ἑκατοντάρχῳ) · λεγ(εῶνος) · η′ Σε|βαστῆς · κα[ὶ] ||[5] Μ(άρκῳ) Ἀντωνίῳ | Αἰλιανῷ ἀδε[λ]|φῷ Ἀντώνιο[ι] | Κ<ρ>έσπος · κα[ὶ] | Καλουεῖνος ||[10] μνήμης χάριν.

1 Α(ὐλῳ) Ἀντωνίῳ (Richier) || **2** Οὐ(ά)λεντι (*Stud. Pont.*); Οὐάλεντι (*IGR*; Richier) || **3** ἑκατοντάρχῳ (*IGR*; Richier) || **4** ραστῆς χα[ὶ] (Richier) || **6** Αἰλιανῷ ἀδελ (*IGR*; Richier) || **8** Κ[ρ]έσπος κα[ὶ. (*Stud. Pont.*); Κέσ[τι]ος καὶ (*IGR*); Κέσ[τι]ος χαι (Richier).

Türkçe Çeviri:
Babaları legio VIII Augusta centurio'su Lucius Antonius Valens ve kardeşleri Marcus Antonius Aelianus'un hatırasına, Antonius Crispus(?) ve (Antonius) Calvinus (bu anıtı yaptırmışlardır).

PRO Yarligaş 2017, 228,11.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1662, *s.v.* «Legio (VIII Augusta)» (Ritterling).
TEM MS 3. yy.
ORI Neoclaudiopolis

Yukarıdaki metin, *centurio* rütbesinde Roma ordusuna hizmet vermiş bir asker ve Marcus adındaki oğlu için mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir. Anıtı hazırlatan kişiler ise *centurio*'nun Crispus ve Calvinus adındaki oğullarıdır.

Yazıtta karşılaştığımız aile üyeleri, genellikle fiziksel özelliklerine göre *cognomen* almış olabilirler; zira *valens* güçlü-kuvvetli, *crispus* kıvırcık saçlı, *calvinus* ise kel anlamlarına gelmektedir; bir diğer *cognomen* olan Aelianus ise *nomen gentilicium* Aelius'tan türetilmiştir.[175]

---

[174] Farnum 2005, 22.
[175] Kajanto 1982, 139, 223, 235 ve 247.

Yazıt, *Stud. Pont.* III 49 tarafından, harflerin karakteristiği de dikkate alınarak MS 2. yy. ortalarına tarihlenmiştir. Richier ise, Valens'in *centurio* olarak görev aldığı dönemin Antoninus Pius ile Severus Alexander'in hükümranlık zamanları arasına denk düştüğünü ifade etmektedir.[176] Bu yazıtın 7. satırında görülen *nomen gentilicium* Antonius, bir defa ve çoğul formda kullanılmış, ardından *cognomen*'ler sıralanmıştır; burada amaç, *nomen gentilicium*'ları aynı olan birden fazla kişiyi belirtmek için aynı *nomen gentilicium*'un defalarca yazılmasının önüne geçmek olmuştur. Bu durumun daha ziyade MS 3. yüzyılda karşılaşılan bir yazım türü olduğu düşünülmektedir.[177] Dolayısıyla yazıtın MS 3. yüzyıla ait olma ihtimali kuvvetlenmektedir. Bu dönemde *legio VIII Augusta*'nın Argentorate'de (*Germania Superior*) yerleşik olduğu bilinmektedir.[178] Dolayısıyla L. Antonius Valens, emekli olmadan önce askerlik görevini burada, imparatorluğun kuzey sınırlarında yerine getirmiş olmalıdır.

Yazıtın tek dille, Hellence olarak hazırlanmış olmasından hareketle, ailenin bölge yerlisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.[179] Dolayısıyla *Germania Superior*'da konuşlanmış *legio VIII Augusta* için, şimdiye dek bilinen coğrafyaların[180] dışında, Kuzey Anadolu'dan da asker toplanmış olabileceği düşünülebilir.

P07
AQVILIVS LVCIVS, Q.

A [Galatia/Ancyra]

Tournefort 1717, 329; Muratori 1740, 783,4; Le Bas III 1798; *CIL* III 261; Bosch 1967, 410,363; Mitchell-French 2012, 341,162:

D(is) M(anibus) | *Q(uinto) Aquilio Lucio* | *(centurioni) leg(ionis) II Aug(ustae)* | *Severia Martinu*||[5]*la coniunx et* | *Aquilia Severina* | *filia et heres* | folium *f(aciendum) c(uraverunt).* folium

2 *P. Aquilio Lucio* (Muratori) || **4** *Ma[r]tinula* (Le Bas) || **5** *coniux* (Le Bas) || **6** *Aquilia Severiana* (Mitchell-French) || **8** *P C.* (Muratori).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Q. Aquilius Lucius için, legio II Augusta centurio'su; eşi Severia Martinula ile kızı ve varisi Aquilia Severina (bu anıtın) yapılmasıyla ilgilenmişlerdir.

---

176 Richier 2004, 351,300.

177 Mitchell-French 2012, 359,173 ve 361,175.

178 *DNP* 7 (1999) 18 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 30.

179 Richier 2004, 351,300.

180 Forni 1953, 227.

PRO Yarligaş 2017, 271,76.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1465, *s.v.* «Legio (II Aug.)» (Ritterling); Mitchell 2018, 63; Nuorluoto 2021, 82, 94, 206.
TEM MS 225-250
ORI Ancyra ?

Yukarıdaki metin, *legio II Augusta centurio*'su Q. Aquilius Lucius'un mezar taşı olarak, eşi Severia Martinula ile kızı ve varisi Aquilia Severina tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Askerlerin görev başında evlenmelerine ilk defa Septimius Severus zamanında müsaade edildiği bilinmektedir.[181] Bundan önceki dönemlerde emekli olan askerler oldukça ileri bir yaşta evlenmekte ve genellikle çocukları küçük yaşlardayken hayata veda etmekteydiler. Aquilius'un yazıtta adı belirtilecek yaşta yetişkin bir kızının olmasından yola çıkılarak, henüz görev başındayken, yani Septimius Severus dönemi ve sonrasında evlilik yapmış olabileceği ifade edilebilir. Nitekim Mitchell ile French de yazıtı MS 3. yüzyılın ikinci çeyreğine (MS 225-250) tarihlemektedirler.[182]

Yine Mitchell ile French, onomastik incelemelerden hareketle, *centurio*'nun eşi Severia Martinula'nın batı eyaletlerinden gelme, özellikle de Britannia kökenli bir kişi olabileceğini ve Aquilius Lucius orada askerlik yaparken evlenmiş olma ihtimallerinin bulunduğunu ileri sürmekte, ayrıca Martinula'nın, eşinin mezar taşını Latince olarak yaptırmasını da Latince konuşulan bir kültür çevresinden (imparatorluğun batı yakasından) gelmiş olmasıyla ilişkilendirmektedirler.[183]

Legio II Augusta, MS 1. yüzyılda büyük ölçüde *Germania Superior*'da, daha sonra da 4./5. yüzyıllara dek Britannia'da konuşlanmıştır.[184] dolayısıyla Aquilius'un yüksek ihtimalle Britannia'da askerlik yapmış olduğu söylenebilir.

Son olarak ailenin Ancyra'da bulunmasından hareketle, *centurio*'nun memleketinin burası olduğu düşünülebilir; bu varsayımın doğru kabul edilmesi durumunda, *legio II Augusta*'nın asker toplama sahaları[185] arasına *provincia Galatia*'nın da eklenmesi gerekecektir.

P08

[181] Phang 2001, 17-19.
[182] Mitchell-French 2012, 341,163.
[183] Idem, 341,162.
[184] Itin. Anton. Aug. 484,4; Not. dign. occ. XXVIII,19; *DNP* 7 (1999) 15 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 16.
[185] Forni 1953, 218-219.

AVRELIVS ASCLEPIADES

A [Galatia/Ancyra]

Jerphanion 1928, 39; *AE* 1931, 130; Miltner-Miltner 1937, 41,45; *AE* 1937, 95; Bosch 1967, 330,271; French 2003, 142,40; Grbić 2007, 224,27; Mitchell-French 2012, 379,189; Eck-Koßmann 2015, 37,2:

D(is) folium *M(anibus).* folium *Aur(elio) As|clepiade* (sic!) *{te} vet[r]|ano* (sic!) *ex leg(ione) IIII F[la]v[i]|a convet(e)r[an]||[5]i et h(e)redes [memo]|riam posuer[unt].*

1 *D(iis) M(anibus). Aur. A[uda]ci* (Jerphanion); *A[uda]|ci LNADETE* (*AE* 1931); *Asclepiadete* (*AE* 1937); *As|clepiadete(!) vet(e)r|ano* (Grbić); *As|clepiad* ⌐i¬ *{et} vet(e)r[a]|no* (Eck-Koßmann) **2** *clepiade* (sic!) *… vet[r]* (Miltner-Miltner); *vet[ra]no* (French) || **3** *F[lavi]* (Miltner-Miltner); *…… ve[terano?] [le]g(ionis) IIII F(laviae) [p(iae) f(elicis)?]* (Jerphanion); *ve|[ter(ano) le]g(ionis) IIII F(laviae) [p(iae) f(idelis)]* (*AE* 1931); *lg IIII F[lavi]* (*AE* 1937); *l(e)g(ione)* (Grbić) || **4** *Aconi(i) vet(e)r[ani]* (Jerphanion); *ACONI vet(e)r[an]||[5]i* (*AE* 1931); *convet(e)r[ani su]|i* (Eck-Koßmann) || **5** *et h(e)redes* (Jerphanion); *et heredes* (*AE* 1931); *h(e)redes* (Miltner-Miltner); || **6** *posue[run]|t* (Jerphanion); *posue[run]|t* (*AE* 1931); *posue[runt]* (Miltner-Miltner); *posue[runt].* (*AE* 1937).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Aurelius Asclepiades için, legio IV Flavia veteranus'u, silah arkadaşı veteranus'lar ve varisleri, bu anıtı yaptırmışlardır.

PRO Yarligaş 2017, 259,40.
LIT Speidel 1984, 50,28; Mitchell 2018, 62.
TEM MS 3. yy.
ORI *Moesia Superior* ?

Yukarıdaki metin, *legio IV Flavia Felix* bünyesinde askerlik yapıp emekli olmuş olan Aurelius Asclepiades için, muhtemelen aynı *legio*'dan emekli *veteranus*'lar ve Asclepiades'in mirasçıları tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Anıtın *veteranus*'lar tarafından yaptırılması, Asclepiades'in emekli olduktan sonra aile kurmadığını düşündürmektedir; bunun yanında bir anne, baba yahut kardeşten de bahsedilmemesi, askerin memleketinin Ancyra olmadığına işaret ediyor olabilir. Bosch bütün bu sebeplerden Asclepiades'in, meslektaşlarını varis tayin ettiğini ve bütün varlığını onlara bıraktığını ifade etmektedir.[186]

Nomen gentilicium Aurelius, *veteranus*'un M. Aurelius ya da Caracalla dönemlerinde veya daha sonra yaşadığını düşündürmektedir. *Legio IV Flavia Felix*, MS 120-337 yılları

[186] Bosch 1967, 331.

arasında Singidunum'da (*Moesia Superior*) konuşlanmıştır.[187] Bu durumda Asclepiades'in görev yaptığı dönemde birliğinin ana karargâhının bu bölgede olduğu anlaşılmaktadır. Aurelius Asclepiades'in emeklilik döneminde, *veteranus*'ların sıkça tercih ettikleri bir kent olan Ancyra'ya yerleşmiş olduğu söylenebilir. *Moesia Superior*, aynı zamanda *legio IV Flavia Felix*'in asker toplama sahaları arasında bulunduğu için[188] askerin kökeninin bu eyalete dayandığı da düşünülebilir. Öte yandan *legio IV Flavia Felix*'in Septimius Severus'un Pescennius Niger'i mağlup etmiş olduğu Issus Muharebesi'ne katıldığı bilinmektedir.[189] Buradan hareketle Asclepiades'in bu sefere gidilirken ya da dönüş esnasında yaşamını yitirdiği ve Ancyra'ya defnedildiği de düşünülebilir.

Mitchell ile French, Asclepiades'in en erken MS 212 yılında orduya katılmış olabileceğini, 25 yıllık askerlik görevini tamamladığı yıl hayatını yitirmiş olsa dahi bu anıtın en erken MS 237 yılına tarihlenebileceğini ifade etmektedirler.[190] Çoğunluğu Dacia'da saptanan ve Aurelius Asclepiades adını taşıyan diğer kişiler[191] ile bu metinde incelenen *veteranus*'un bağlantısı şimdilik bilinmemektedir.

P09
AVRELIVS CRISPVS

A [Galatia/Alisa]

Buckler-Calder-Cox 1924, 64,76; *SEG* 6, 507:

[Αὐρήλιος Πωπ]ας Κρίσπου ἀνέστησεν Κρίσπ[ον | τὸν υ]ἱὸν αὐτοῦ λεγεωνάριον μνή[μης χάριν].

Türkçe Çeviri:
Krispos oğlu Aurelius Popas, oğlu legio askeri Crispus'un hatırasına (bu anıtı) yaptırmıştır.

PRO Yarligaş 2017, 263,52.
LIT Laminger-Pascher 1985, 387; Kurt 2018, 144; Kurt-Bulut 2019, 109.
TEM MS 3. yy.
ORI Isauria ? – Lykaonia ?

---

187 Farnum 2005, 19.
188 Forni 1953, 223.
189 Farnum 2005, 19.
190 Mitchell-French 2012, 379,189.
191 *CIL* III 8180; *AE* 1965, 41; *ILJug* 507; *AE* 1978, 686; *AE* 1986, 277; *AE* 2008, 1122.

Yukarıdaki metin, Crispus adında bir *legio* askerinin mezar taşı olarak, babası Aurelius Popas tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Crispus'un hangi *legio*'da görev aldığı belirtilmemiştir. Gerek babasının hayatta olması gerekse askerden *veteranus* olarak bahsedilmemesi, Crispus'un görevini tamamlayamadan yaşamını yitirdiğini düşündürmektedir. Buckler-Calder-Cox 1924, 64,77'de hayattayken kendisi için bir anıt yaptırmış olan ve yine askeri birliğinden bahsedilmeyen bir *veteranus* Aurelius Popas'tan bahsedilmektedir. Bu kişinin *legionarius* Crispus'un babası olduğu düşünülmüştür.[192] Buradan hareketle Crispus'un tam adının da Aurelius Crispus olduğu söylenebilir. Bununla birlikte *nomen gentilicium* Aurelius, söz konusu kişilerin Marcus Aurelius ya da Caracalla dönemlerinde ve daha sonrasında yaşamış olabileceklerini göstermektedir. Nitekim isimlerde *praenomen*'lerden bahsedilmemesi de bu durumu desteklemektedir.

Hem babasına hem de Crispus'a ait mezar taşları bu bölgede bulunduğu için, ailenin Isauria-Lykaonia yerlilerinden olduğu söylenebilir. Nitekim *Πωπας* ismi, Lykaonia ve Pisidia'da rastlanan yerli Anadolu dillerine ait isimler arasında görülmektedir.[193]

P10
AVRELIVS KALLISTHENES

A [Galatia/Ancyra]

CIL III 262; *EE* V 29,49; *CIL* III 6762; *IGR* III 213; Bosch 1967, 329,270; French 2003, 143,41; Mitchell-French 2012, 380,190; Yildiz 2021, 1291:

D(is) [M(anibus)] | *Aur(elio) Kal[listhe]*|*ne* (sic!) *veter(ano)* | *leg(ionis) V Maced[(onicae)]* ||[5] *Aur(elia) Valen[ti]*|*na coiunx* (sic!) *[et]* | *Aurel(ia) Va[leria]* | *et Valent[ina]* | *filiae here[des]* ||[10] folium *fecer(unt).* |
Αὐρ(ηλίῳ) Καλλισθ[ένει πά]|λαιστρατιώτῃ [λεγ(ιῶνος) ε′] | Μακεδονικῆ[ς Αὐρηλία] | Οὐαλεντῖνα σ[ύμβιος] ||[15] καὶ Αὐρηλία Οὐ[αλερία] | καὶ Οὐαλεντῖν[α θυγατέρες] | [κλ]ηρονό[μοι].

1 – (*CIL* 262) || **2** *Ca[llisthe]*|*ne* (*IGR*) || **3** *veter[ano]* (Mitchell-French) || **4** *Ma[ced]* (*CIL* 6762; *IGR*; Mitchell-French) || **6** *coniunx* (French; Mitchell-French) || **9** *her[edes]* (*CIL* 262; *CIL* 6762; *IGR*) || **10** *keceb* (*CIL* 262) || **17** [κλ]ηρονό[μοι ἀνέστη]|σαν (folium) (French; Mitchell-French).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Aurelius Kallisthenes için, legio V Macedonica veteranus'u, varisleri olan eşi Aurelia Valentina ve kızları Aurelia Valeria ile Aurelia Valentina (bu anıtı) yaptırmışlardır.

---

192 Buckler-Calder-Cox 1924, 64,76.

193 Zgusta 1964, 443, 1318.

Aurelius Kallisthenes için, legio V Macedonica veteranus'u, varisleri olan eşi Aurelia Valentina ve kızları Aurelia Valeria ile Aurelia Valentina (bu anıtı yaptırmışlardır).

PRO Yarligaş 2017, 260,43.
LIT Speidel 1984, 50,27; Mitchell 2018, 63.
TEM MS 3. yy.
ORI Ancyra ?

Yukarıdaki metin, *legio V Macedonica* bünyesinde askerlik yaparak emekli olmuş Aurelius Kallisthenes için, eşi ve kızları tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir. Metinde *veteranus*'un eşi ve kızlarının da isimleri belirtilmiştir.

Yazıt, Hellence ve Latince ile çift dilli olarak hazırlanmıştır. Bosch, buradan hareketle, askerin Ancyra yerlisi olabileceğini ifade etmekte, ayrıca Latince metindeki yazım yanlışlarına (3. ve 6. satırlar), ve Hellence metinde bir hata bulunmamasına dikkat çekerek, metnin Hellencenin yaygın olarak kullanıldığı bir coğrafyada hazırlandığını belirtmektedir.[194] Nitekim *legio V Macedonica*'nın asker toplama sahaları arasında *Galatia*'nın da bulunduğu bilinmektedir.[195]

Bunun yanında, Kallisthenes isminin askerin asıl adı olduğu, M. Aurelius ya da Caracalla döneminde yahut daha sonrasında Roma ordusuna girerek yurttaşlık hakkı elde etmesinin ardından bunun *cognomen* olarak yeni ismine eklendiği ve artık Aurelius Kallisthenes olarak anılmaya başladığı belirtilmektedir.[196] Mitchell ile French ise, *veteranus* yerine Hellence metinlerde kullanılan *παλαιστρατιώτης* teriminin MS 3. yüzyılda yaygınlık kazanmış olduğunu açıklamaktadırlar.[197]

MS 167-271 yılları arasında *legio V Macedonica*'nın *Dacia Inferior*'da daha sonra ise en azından MS 4. yy. sonlarına kadar *Moesia Inferior*'da konuşlandığı bilinmektedir.[198] Dolayısıyla Kallisthenes'in bu bölgelerde askerlik görevini yerine getirmiş olduğu söylenebilir.

P11
AVRELIVS LONGINVS

A [Galatia/Lystra]

---

194 Bosch 1967, 329,270.

195 Forni 1953, 224.

196 Bosch 1967, 329,270.

197 Mitchell-French 2012, 380,190.

198 Itin. Anton. Aug. 220,5; Not. dign. or. XLII,33; *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.

Cronin 1904, 118,167; *IGR* III 1482; Ramsay 1967, 194,196; Laminger-Pascher 1992, 198:

[A]ὐρήλιος | Λονγεῖνος | στρατιώτ|ης λεγ[εῶνος].....

3 *στρατιώτης* (*IGR*).

Türkçe Çeviri:
Aurelius Longinus, legio … askeri …

TEM MS 3. yy.
ORI Isauria ? – Lykaonia ?

Yukarıdaki metin, yazıtın devamına ulaşılamaması dolayısıyla ismi okunamayan bir *legio*'da askerlik yapmış Aurelius Longinus adlı kişinin adını içermekte olan bir anıtın yazıtına aittir.

Aurelius nomen gentilicium'undan hareketle, askerin M. Aurelius ya da Caracalla dönemlerinde ve daha sonrasında yaşamış olduğu öne sürülebilir. *Legio* isminin okunamaması nedeniyle, Longinus'un hangi birlikte görev yaptığı, karargâhının nerede bulunduğu, kökeninin nereye dayandığı ve söz konusu anıtın neden Lystra'da bulunduğu soruları yanıtlanamamaktadır. Öte yandan Ramsay, Longinus isminin Lykaonia ve Isauria'da yaygın kullanımından hareketle, askerin bölge yerlisi olabileceğini belirtmektedir.[199]

P12
AVRELIVS MAXIMINVS

A [Galatia/Ancyra]

Perrot *et al.* 1872, 230,117; *CIL* III 263; Jerphanion 1928, 38; Bosch 1967, 328,269; Speidel 1992, 29,3; French 2003, 158,51; Mitchell-French 2012, 352,168; Faure 2013, 59,55; Ultsch 2020, 183,93:

--- | *io optio leg(ionis)* | *VII Cl(audiae) (centurio cohorte) II has(tatus)* | *prior stip(endiis) XXI* ||[5] *vixit annis XXXX* | *Aur(elius) Maximinu[s]* | *tes(serarius) et Iul(ius) Ingen[uus]* | *optio herede[s]* | *b(ene) m(erenti) p(osuerunt).*

2 *o optio* (Jerphanion); *optimo* (*CIL*) || **3** *VII ..... has(tatus)* (Perrot *et al.*); *C[l](audiae) (centurio cohortis)* (Jerphanion); *has(tato)* (*CIL*); *(centuria) II (secundi) has(tati) prior(is)* (Speidel); *(centuria) II has(tati)* (Faure; Ultsch) || **4** *prior(is)* (Faure; Ultsch) || **7** *mi(les et Jul(ius)* (Perrot *et al.*); *Ingen(uus)* (Speidel; French; Mitchell-French; Faure; Ultsch) || **8** *hered[es]* (Perrot *et al.*).

[199] Ramsay 1967, 194,196.

Türkçe Çeviri:
--- legio VII Claudia optio'su, II. cohors'un hastatus prior (unvanlı) centurio'su, 21 yıl askerlik hizmeti verdi, 40 yıl yaşadı; varisleri tesserarius Aurelius Maximinus ve optio Iulius Ingenuus, (centurio) layık olduğu üzere, (bu anıtı) yaptırmışlardır.

LIT *RE* XII/2 (1925) 1627, *s.v.* «Legio (VII Claudia)» (Ritterling); Miltner-Miltner 1937, 26,27.
PRO Yarligaş 2017, 256,31.
TEM MS 3. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metinden, MS 3. yüzyılda yaşamış olan Aurelius Maximinus'un, *legio VII Claudia Pia Fidelis* bünyesinde tesserarius olarak görev yaptığı öğrenilmektedir. Öte yandan askerin kökeni ve kariyerinin devamı bilinmemektedir.

Metinde geçen diğer detaylar ve tarihleme hakkında bk. **P73**.

P13
AVRELIVS MAXIMVS

A [Galatia/Iconium]

Hall 1983, 35; *SEG* 33, 1188; *IDRE* II 418,403; *RECAM* IV 90:

Αὐρ(ήλιος) Νέστωρ παλαιστρ(ατιώτης) ἑαυτῷ καὶ ^{vac} | Ιου(λί)ᾳ Σατορνείνῃ γυναικὶ τὰς ἓξ κλείνας ^{vacat} | καὶ Αὐρ(ήλιος) Μάξιμος παλαιστρ(ατιώτης) ἑαυτῷ καὶ | Αὐρ(ηλίᾳ) Δημητρίᾳ γυναικὶ τὰς ἐν ἀριστερᾷ τρεῖς ||[5] κλείνας κατεσκεύασαν. |
Vet(erani) leg(ionis) XIII C.M. (sic!)

2 Σατορνείῃ (*RECAM*).

Türkçe Çeviri:
Aurelius Nestor, veteranus, kendisi ve eşi Iulia Saturnina için (bu) altı kline'yi, ve Aurelius Maximus, veteranus, kendisi ve eşi Aurelia Demetria için sol taraftaki 3 kline'yi yaptırmışlardır. Legio XIII Gemina veteranus'ları.

PRO Yarligaş 2017, 262,47.
LIT Laminger-Pascher 1984, 54,77; Speidel – Reynolds 1985, 33.
TEM MS 200 – 250
ORI Iconium ?

Yukarıdaki metin, *legio XIII Gemina* bünyesinde askerlik yapıp emekli olmuş 2 *veteranus*'un, kendileri, eşleri ve doğrudan bahsedilmese de mezar sayısından anlaşıldığı

kadarıyla diğer aile üyeleri için yaptırmış oldukları mezar yapısındaki anıtın yazıtına aittir.

Metin, HALL ve *SEG* tarafından, emekli askerlerin *nomen gentilicium*'larından (Aurelius) dolayı MS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.[200] *Veteranus*'lar için Hellence yazıtlarda MS 3. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmış olan *παλαιστρατιώτης* ifadesinin[201] varlığı da bu tarihlemeyi desteklemektedir.

Legio XIII Gemina, MS 106-268 yılları arasında *Dacia* ve *Dacia Superior*'da, MS 270-400 yılları arasında ise *Dacia Ripensis*'te konuşlanmıştır.[202] Dolayısıyla bu askerler Dacia'da görev yapmış olmalıdırlar. Yazıtın alt kısmındaki *legio* adının belirtildiği küçük ifade hariç bütün metnin Hellence olarak hazırlanmış olması, Iconium'un *veteranus*'ların memleketi olduğunu düşündürmektedir; bu hipotezin doğru kabul edilmesi halinde, *legio XIII Gemina*'nın asker toplama sahaları[203] arasına *provincia Galatia*'nın da eklenmesi gerekecektir. Bunun yanında, Iconium'da iki farklı mezar yazıtında Lucia Saturnina ve Sabidia Saturnina adlı isimlerle karşılaşılmıştır.[204] Dolayısıyla burada bir Saturninus/na ailesinin varlığından söz edilebilir.

Belgede yalnızca *veteranus*'lar ve eşlerinin isimleri geçmekte olsa da, bir çift için 6, diğeri için 3 *kline*'nin ayırtılması, çocuklarının yahut yakınlarının da bu alana dâhil edildiğini düşündürmektedir. Zira Antik Çağ'da *κλίνη* olarak anılan mezar yapıları, kişiler, eşleri, çocukları, akrabaları ve hatta dostları da dâhil olmak üzere kalabalık bir çevre için toplu olarak kullanılmışlardır.[205]

P14
AVRELIVS MENANDER, T.

A [Galatia/Cinna]

MAMA XI 223; *AE* 2012, 1593:

Αὐρηλία Σατ|ουρνεῖνα Τί|τῳ Αὐρηλίῳ Με|νάνδρῳ στρα||[5]τευσαμένῳ | τρίτῃ λεγιῶνι | ἰδίῳ συνβίῳ ἀν|έστη[σ]εν μνή|μης χάριν.

Türkçe Çeviri:

---

[200] HALL 1983, 35; *SEG* 33, 1188.

[201] MITCHELL-FRENCH 2012, 380,190.

[202] *DNP* 7 (1999) 19-20 *s.v.* «Legio» (CAMPBELL); FARNUM 2005, 23.

[203] FORNI 1953, 230-231.

[204] CALDER 1912b, 59,17 – 65,31; *SEG* 33, 1188.

[205] KUBIŃSKA 1968, 109-112.

Aurelia Saturnina, legio III bünyesinde askerlik yapmış eşi Titus Aurelius Menander için, (onun) hatırasına (bu anıtı) yaptırmıştır.

TEM Marcus Aurelius ya da Caracalla sonrası
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio III* olarak bahsedilen askeri birliğin bünyesinde görev almış T. Aurelius Menander için, bir mezar taşı olarak, eşi Aurelia Saturnina tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Aurelius ve Aurelia *nomen gentilicium*'ları, Marcus Aurelius yahut Caracalla dönemleri ve sonrasına işaret etmektedir. *MAMA* XI 223 ve *AE* 2012, 1593 tarafından ise anıt, MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir. Öte yandan eşinin isminde ise bir *praenomen*'in belirtilmediği görünmektedir; bu durum MS 3. yy. yazıtlarının temel karakteristiklerinden biri olduğu için tarihleme bu döneme taşınabilir; diğer taraftan ise askerin isim formunda bir *praenomen*'in varlığı görülmekte ve bu durum çelişki doğurmaktadır.

Eşinin *cognomen*'i Latin ya da Etrüsk kökenli Saturnina iken,[206] askerin Hellen kökenli Menander adını taşıması,[207] eşinin kökeni imparatorluğun Batı yakasına dayanırken, Titus'un Doğu'dan geldiğine işaret ediyor olabilir. Nitekim yine Aurelius Menander adını taşıyan bir başka askerin, *legio XIII Gemina*'da görev aldığı ve yazıtının Dacia'da ele geçirildiği bilinmektedir.[208]

MAMA XI 223 ve *AE* 2012, 1593 tarafından, askerin görev yaptığı *legio III* hususunda, Doğu eyaletleri ile ilişkileri bakımından dikkate alındıklarında, *legio III Cyrenaica* ile *legio III Gallica*'nın öne çıktıkları ifade edilmektedir. Nitekim *legio III Cyrenaica* için asker toplanan bölgeler arasında Nero dönemine kadar *Galatia*'nın da bulunduğu, daha sonraki zamanlarda ise *Thracia* ve *Syria*'nın bu *legio*'ya asker sağlayan Doğu eyaletleri arasında oldukları bilinmektedir.[209] *Legio III Gallica* için asker toplanan Doğu eyaletleri arasında ise, Hadrianus döneminden itibaren *Thracia* ve *Syria* bulunmaktadır.[210] Öte yandan Marcus Aurelius tarafından oluşturulan *legio III Italica* için Doğu eyaletlerinden asker toplandığına rastlanmamıştır. Septimius Severus'un teşkil etmiş olduğu *legio III*

---

206 Walde 1910, 681; Kajanto 1982, 213; Ernout-Meillet 2001, 596; Lewis-Short 1958 1635.

207 Pape 1875, 895; *OLD* 2012, 1207; *LGPN* I 304-305; *LGPN* II 304-305; *LGPN* III.A 294-295; *LGPN* III.B 276-277; *LGPN* IV 228-229; *LGPN* V.A 291-293; *LGPN* V.B 281-283; *LGPN* V.C 278-280.

208 Dean 1916, 233.

209 Forni 1953, 221-222.

210 Idem, 222.

Parthica Severiana'nın ise asker ihtiyacını karşılayan eyaletler arasında Bithynia bulunmaktadır.[211]

Sonuç olarak üslubu, harf karakteristiği gibi biçimsel özellikleri dikkate alınarak MS 2. yüzyıla tarihlenmiş olan bu yazıt için yapılan bu saptamanın doğru olması halinde askerin *legio III Cyrenaica* ya da *legio III Gallica* bünyesinde görev almış olması ihtimali kuvvetlenecek, yazıtın MS 3. yüzyıla ait olması durumunda ise *legio III Parthica Severiana* da askerin görev yapmış olabileceği birlikler arasına dâhil olacaktır.

P15
AVRELIVS MITHRIDATICVS

A [Galatia/Ancyra]

Domaszewski 1885, 114,66; *IGR* III 214; Bosch 1967, 331,272; Mitchell-French 2012, 343,163:

[A]ὐρήλιος | [M]ιθριδατικός | (ἑκατόνταρχος) λεγιόνος (sic!) γ′ | Γαλλικῆς ||[5] Ἀλεξάνδρᾳ | τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ | εὐνοίας | καὶ μνήμης | χάριν.

Türkçe Çeviri:
Legio III Gallica centurio'su Aurelius Mithridaticus, eşi Alexandra'ya iyi niyeti ve hatırası için (bu anıtı yaptırmıştır).

PRO Yarligaş 2017, 259,41.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1531, *s.v.* «Legio (III Gallica)» (Ritterling); Mitchell 2018, 63.
TEM MS 3. yy.
ORI Ancyra ?

Yukarıdaki metin, *legio III Gallica centurio*'su Aurelius Mithridaticus tarafından, eşi Alexandra için mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Nomen gentilicium Aurelius, personelin Marcus Aurelius ya da Caracalla dönemlerinde ya da sonrasında yaşamış olduğunu düşündürmektedir. Roma vatandaşlık hakkı elde eden kişilerin asıl adlarının *cognomen* olarak yeni isimlerine eklendiği bilinmektedir.[212] Dolayısıyla Aurelius Mithridaticus'un Roma vatandaşı olmadan önceki asıl adının Μιθριδατικός (Mithridatikós) olduğu düşünülebilir.

Eşi için hazırlattığı yazıtın Hellence oluşu ve Ancyra'da bulunması, askerin Ancyra kökenli olabileceği ihtimalini akla getirmektedir; bu varsayımın doğru kabul edilmesi

---

[211] Forni 1953, 222.

[212] *RE* XVI/2 (1935) 1662, *s.v.* «Namenswesen (Lat., Verfall)» (Ernst Fraenkel); *OCD*[3] 1025, *s.v.* «names, personal, Roman» (Solin).

durumunda, *legio III Gallica*'nın asker toplama sahaları[213] arasına *provincia Galatia*'nın da eklenmesi gerekecektir. *Legio III Gallica*, 3. yy. da *Syria Phoenice* ve *Numidia*'da konuşlanmıştır.[214] Dolayısıyla *centurio*'nun bu bölgelerde askerlik yaptığı, daha sonra da emekli olarak memleketi Ancyra'ya döndüğü ifade edilebilir.

P16
AVRELIVS NESTOR

A [Galatia/Iconium]

Hall 1983, 35; *SEG* 33, 1188; *IDRE* II 418,403; *RECAM* IV 90:

Αὐρ(ήλιος) Νέστωρ παλαιστρ(ατιώτης) ἑαυτῷ καὶ ^{vac} | Ιου(λί)ᾳ Σατορνείνῃ γυναικὶ τὰς ἓξ κλείνας ^{vacat} | καὶ Αὐρ(ήλιος) Μάξιμος παλαιστρ(ατιώτης) ἑαυτῷ καὶ | Αὐρ(ηλίᾳ) Δημητρίᾳ γυναικὶ τὰς ἐν ἀριστερᾷ τρεῖς ||[5] κλείνας κατεσκεύασαν. |
Vet(erani) leg(ionis) XIII C.M. (sic!)

2 Σατορνείῃ (*RECAM*).

Türkçe Çeviri:
Aurelius Nestor, veteranus, kendisi ve eşi Iulia Saturnina için (bu) altı mezarı, ve Aurelius Maximus, veteranus, kendisi ve eşi Aurelia Demetria için sol taraftaki 3 mezarı yaptırmışlardır. Legio XIII Gemina veteranus'ları.

PRO Yarligaş 2017, 262,47.
LIT Laminger-Pascher 1984, 54,77; Speidel – Reynolds 1985, 33.
TEM MS 200 – 250
ORI Iconium ?

Yukarıdaki metinde ismi geçen Aurelius Nestor, *legio XIII Gemina* bünyesinde hizmet verip, emekli olduktan sonra Iconium'a yerleşmiştir. MS 3. yüzyılda yaşadığı bilinen askerin Iconium kökenli olabileceği düşünülebilir.

Metindeki diğer detaylar ve tarihleme hakkında bk. **P13**.

P17
AVIANIVS, C.

A [Galatia/Elecik]

---

213 Forni 1953, 222.
214 *DNP* 7 (1999) 15-16 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 17.

RECAM II 200; Speidel 1983b, 285; *AE* 1984, 888:

[C(aio) Avianio veterano | leg(ionis) - - - honorato] | commodis a | C(aio) Caesari (sic!) *Augusto mil(itavit)* ||[5] *[an(nos) -]XII vixit an(nos) LXIV | h(ic) s(itus) e(st) | monimentum* (sic!) *fecit | C(aius) Avianius f(ilius) eius | cura agente C(aio) Avia*||[10]*nio Secundo procur|atore eius.*

1 - - - - - - - (*RECAM*) || **2** *… commodis An* (*RECAM*); *honoratus* (Speidel) || **3** *c Caesari Augusto mil.* (*RECAM*) || **5** *[. . .] II vixit* (Speidel) || **9** *cura agenti* (*RECAM*); *cura(m)* (*AE*).

Türkçe Çeviri:
C. Avianius için, legio … veteranus'u, Gaius Caesar Augustus tarafından imtiyazlar bahşedilerek[215] *onurlandırıldı, 22(?) yıl askerlik hizmeti verdi, 64 yıl yaşadı, burada yatmaktadır. Oğlu C. Avianius, procurator'u C. Avianius Secundus'un gözetiminde bu anıtı yaptırmıştır.*

TEM Tiberius-Caligula
ORI *Italia* **?**

Yukarıdaki metin, adı belirtilmeyen bir *legio*'da hizmet verip emekli olan ve sonra 64 yaşında yaşamını yitiren C. Avianius adlı *veteranus* için, oğlu tarafından, varisinin gözetiminde, mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir. Metinden, *veteranus*'un İmparator Caligula zamanında terhis olduğu öğrenilmektedir.

Askerin görev süresini belirtmek üzere yalnızca *XII* ifadesi görünmesine rağmen, C. Avianius 22 yıl boyunca askerlik yapmış olmalıdır; zira *XII* sayısının önünde bir *X* sembolü için daha boşluk bulunmaktadır; ayrıca 12 yıllık hizmet, hiçbir dönemde *legio* birliklerinden terhis olmak için yeterli olmamıştır.[216]

Legio askeri olmak için gereken yaş alt sınırı 17 olduğuna göre, Avianius'un en erken 39 yaşında emekli olduğu söylenebilir. Metinde geçen *commodis a C(aio) Caesari Augusto* ifadesinden, Avianius'un İmparator Caligula döneminde (MS 37-41) emekli olduğu anlaşılmaktadır.[217] Anıt yaptırıldığı vakit asker yaşamını yitirmiş olduğuna göre, bu metin Avianius, Caligula zamanında emekli olduktan sonraki bir tarihe ait olmalıdır. Avianius'un isminde bir *cognomen*'in bulunmaması da yazıtın *Principatus*'un erken dönemlerine ait olduğu fikrini desteklemektedir.[218]

---

[215] Roma ordusundan terhis olan askerlere vergi muafiyeti, yasal ayrıcalıklar, para ve arazi dağıtımı gibi ikramiyeler verilmekteydi; bunlar *immunitates*, *praemia*, *beneficia*, *commoda* gibi terimlerle açıklanırdı. *Principatus*'un erken dönemlerinde *commoda* teriminin *auxilia* birlikleri için kullanıldığına şahit olunmadığı için, C. Avianius'un bir *legio* mensubu olduğu sonucuna varılmıştır. Speidel 1983b, 285.

[216] Parker 1928, 212-214; *AE* 1984, 888.

[217] Speidel 1983b, 285; *AE* 1984, 888; Caligula'nın asıl adı, imparatorluğu döneminde C. (Iulius) Caesar Augustus Germanicus'tur. *DNP* 2 (1997) 937-939 *s.v.* «Caligula» (Eck).

[218] Roma vatandaşlarının isimlerinde *cognomen* bulunması, İmparator Claudius zamanından itibaren gelenek haline gelmiştir. Bk. Parker 1928, 173.

Metinde oğlunun yanında bir başka kişinin *procurator* olarak isminin geçiyor olması, oğul C. Avianius'un henüz küçük yaşta olduğunu ve cenaze işleriyle ilgilenmek üzere *veteranus*'un azatlısı olan bir kişinin görev aldığını düşündürmektedir; zira bu kişi, ailenin *praenomen* ve *nomen gentilicium*'unu taşımaktadır. *Principatus*'un erken dönemlerinde henüz görev başındaki askerlerin evlenmelerine müsaade edilmediği için, Avianius'un emekli olduktan sonra evlendiği ve oğlunun da bu nedenle küçük yaşta olduğu ileri sürülebilir. Bu durumda *legionarius*'un eşinden neden bahsedilmediği bilinmemektedir.

Nomen gentilicium Avianius, Italia kökenli bir isim olduğu için,[219] *veteranus*'un kendisinin ya da ailesinin *Italia*'dan Anadolu'ya gelerek yerleşmiş oldukları söylenebilir. Öte yandan *Italia*'dan asker toplayan pek çok *legio* bulunmaktadır.[220] Bundan dolayı Avianius'un kesin olarak hangi birlikte görev yaptığı ve emekli olduktan sonra neden Ancyra civarına yerleştiği açıklanamamaktadır.

P18
CAMPVSIVS, T.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

CIL III 6824; Sterrett 1888b, 275,393; Riese 1914, 87,710; *ILS* 2237; Gerardin 2009, 303,02:

T(itus) Campusius C(aii) f(ilius) Ser(gia) | vet(e)ranus de legione | V Gal(l)ica.

2 *vetranus* (Riese)|| **3** *Galica* (Riese).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Titus Campusius, Sergia tribus'undan, legio V Gallica veteranus'u.

LIT Ramsay 1916, 89,3; Cuntz 1929, 76; Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 70 ya da 85/86
ORI *Italia* ?

Yukarıdaki metin, *legio V Gallica*'dan emekli olmuş T. Campusius için, muhtemelen bir mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Antiocheia kenti Augustus tarafından *veteranus*'ları yerleştirmek üzere bir *colonia* olarak yeniden kurulmuştur.[221] *Legio V Gallica* ise, MS 70 ya da 85-86 dolaylarında

---

219 Schulze 1933, 348; Speidel 1983b, 285.
220 Forni 1953, 159-168.
221 *DNP* 1 (1996) 765 *s.v.* «Antiocheia [5] πρὸς Πισιδίᾳ» (Weiß).

ortadan kalkmıştır.[222] Dolayısıyla Campusius, Augustus'un saltanatı ile MS 70/85 yılları arasında yaşamış olmalıdır; nitekim askerin isminde bir *cognomen*'in bulunmaması da, anıtın MS 1. yüzyılın erken dönemlerine ait olduğunu desteklemektedir.[223] Söz konusu *legio*'nun MÖ 17-MS 69 yılları arasında *Germania Inferior*'da, MS 69-86 aralığında ise *Moesia*'da konuşlanmış olduğu bilinmektedir.[224] Dolayısıyla Campusius'un da bu bölgelerde askerlik yaptığı düşünülebilir.

Nomen gentilicium Campusius'un Etrüsk kökenli olduğu bilinmektedir.[225] Buradan hareketle, *veteranus*'un köklerinin *Italia*'ya dayandığı düşünülebilir. Nitekim *legio V Gallica*'nın *Principatus*'un erken dönemlerindeki asker toplama sahaları arasında *Italia* da bulunmaktadır.[226] Campusius, bu bölgeden askere alınıp, *Germania Inferior* ve *Moesia*'da görev yaptıktan sonra emekli askerler için *colonia* olarak teşkil edilmiş olan Pisidia Antiocheia'sına yerleştirilmiş olmalıdır.

Levick'e göre, Antiocheia'da tespit edilebilen Campusius isimli tek kişi, burada incelenmekte olan askerdir.[227] Dolayısıyla askerin ailesinden, atalarından ve kendisinden sonraki nesillerden, söz konusu kentte bir iz bulunmamaktadır.

P19
CARBO, C.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

AE 1998, 1386; Gerardin 2009, 303,05:

Sol Kolon
P(ublius) Carbo | *P(ubli) f(ilius) Ser(gia) [l(egione)] V G(allica).*
Sağ Kolon
C(aius) Carbo | *vet(eranus) l(egionis) V G(allicae).*

Türkçe Çeviri:
Sol Kolon
Publius oğlu Publius Carbo, Segia tribus'undan, legio V Gallica'dan.
Sağ Kolon
Gaius Carbo, legio V Gallica veteranus'u.

---

222 *DNP* 7 (1999) 16 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.

223 Roma vatandaşlarının isimlerinde *cognomen* bulunması, İmparator Claudius zamanından itibaren gelenek haline gelmiştir. Bk. Parker 1928, 173.

224 Farnum 2005, 19.

225 Schulze 1933, 115.

226 Forni 1953, 223-224.

227 Levick 1967, 61.

PRO Yarligaş 2017, 268,66.
LIT Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 70 ya da 85/86
ORI *Italia*

Yukarıdaki metin, aynı aileye mensup iki asker için mezar taşı olarak hazırlanmış bir anıt üzerindeki yazıtlara aittir. Yazıtlar, anıtta kişilerin büstlerinin altında bulunan iki farklı kolon üzerine işlenmiştir.[228]

AE 1998, 1386, aynı *legio*'dan emekli olan bu Carbo ailesi mensuplarını kardeş olarak kabul etmektedir; zira *tribus* ve baba adı yalnızca Publius'un, askeri kademe ise yalnızca Gaius'un yazıtında ifade edilmiştir.

Yine *AE* 1998, 1386'ya göre Carbo ismine de ilk defa bu yazıtta rastlanmaktadır. Öte yandan Schulze'nin açıklamalarından bu ismin Italia kökenli olabileceği anlaşılmaktadır.[229] Nitekim *legio V Gallica*'nın asker toplama sahaları arasında *Italia* da bulunmaktadır.[230] Dolayısıyla *Italia*'dan askere alınmış bu kardeşlerin emekli olduktan sonra *veteranus*'lar için kurulmuş olan Pisidia Antiocheia'sına yerleştirilmiş oldukları söylenebilir.

Legio V Gallica hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P18**.

P20
CARBO, P.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

AE 1998, 1386; Gerardin 2009, 303,05:

Sol Kolon
P(ublius) Carbo | P(ubli) f(ilius) Ser(gia) [l(egione)] V G(allica).
Sağ Kolon
C(aius) Carbo | vet(eranus) l(egionis) V G(allicae).

Türkçe Çeviri:
Sol Kolon
Publius oğlu Publius Carbo, Segia tribus'undan, legio V Gallica'dan.
Sağ Kolon
Gaius Carbo, legio V Gallica veteranus'u.

---

228 *AE* 1998, 1386.
229 Schulze 1933, 314 ve 353.
230 Forni 1953, 223-224.

PRO Yarligaş 2017, 268,66.
LIT Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 70 ya da 85/86
ORI *Italia*

Yukarıdaki metinde *legio V Gallica* üyelerinden P. Carbo hakkında bilgi verilmektedir. Emekli olduğu öğrenilen Carbo'nun MS 1. yy. dolaylarında yaşadığı ve *Italia* kökenli olduğu anlaşılmaktadır.

Metindeki diğer detaylar ve tarihleme hakkında bk. **P19**.

P21
CASSIVS

A [Galatia/Ancyra]

Mitchell-French 2012, 348,165; *AE* 2012, 1585:

- cent]urioni leg(ionis) IIII Scy(thicae) pat[rono - -
- -] Σκυθ(ίκης) πάτρωνι ἰδίῳ Κάσσιος Σύμφορο[ς –

1 *[--- Cassio --- cent]urioni leg(ionis) IIII Scy(thicae) pat[rono suo Cassius Symphorus ---* (*AE*) || **2** *- -]* Σκυθ(ίκης) πάτρωνι ἰδίῳ Κάσσιος Σύμφορο[ς – (Mitchell-French); --- Κασσίῳ --- ἑκατοντάρχῃ λεγ(εῶνος) δ'] Σκυθ(ικῆς) πάτρωνι ἰδίῳ Κάσσιος Σύμφορος. (*AE*).

Türkçe Çeviri:
…legio IV Scythica centurio'su, patronus'u için…
…Scythica'nın … patronus'u … için Cassius Symphorus…

PRO Yarligaş 2017, 272,78.
TEM MS 1. yy. sonu – 2. yy. başı
ORI Ancyra ?

Hellence ve Latince ile çift dilli olarak hazırlanmış bu metin, *legio IV Scythica* bünyesinde *centurio* rütbesinde vazife yapmış bir kişi için, azatlısı tarafından muhtemelen bir mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Metnin tahribat nedeniyle tam olarak okunamaması, *centurio*'nun ismini öğrenmeye imkân tanımamaktadır. Antik Roma döneminde azatlılara *praenomen* ve *nomen gentilicium* olarak efendilerinin isimleri verilirken, kendi özel isimlerinin *cognomen* olarak sona eklendiği bilinmektedir.[231] Dolayısıyla buradaki azatlının asıl isminin

[231] *RE* XVI/2 (1935) 1662, *s.v.* «Namenswesen (Lat., Verfall)» (Ernst Fraenkel); *OCD*[3] 1025, *s.v.* «names, personal, Roman» (Solin).

Symphorus, Hellence versiyonu ile Symphoros olduğu, aslında kendi ismi yazıttan okunamayan *centurio*'nun da Cassius soyadını taşıdığı sonucu çıkarılmıştır.[232] Yazıtın iki dilde hazırlanmış olması, *centurio* Cassius'un Ancyra yerlilerinden olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bu hipotezin doğru kabul edilmesi halinde, *legio IV Scythica*'nın asker toplama sahaları[233] arasına *provincia Galatia*'nın da eklenmesi gerekecektir.

Centurio'nun azatlılarının bulunması, anıtın hazırlandığı dönemde emekli olduğuna işaret ediyor olabilir; öte yandan yazıtın çift dilli olarak hazırlanmış olması da, bir askeri seferberlik döneminden ziyade normal bir zamanda, özenle yaptırıldığını gösteriyor olmalıdır; sonuç olarak Cassius'un emekli olup, memleketi Ancyra'ya yerleştiği düşünülebilir.

Yazıtın bulunduğu mermerin Dor üslubuyla işlenmiş olmasından hareketle Mitchell ile French, bu mimari stilin yaygınlığının geç dönemlerde azaldığını ifade ederek, MS 1. yy. sonları ya da 2. yy. başlarına tarihleme yapılması gerektiğini düşünmektedirler.[234] Bu dönemde *legio IV Scythica* Zeugma'da konuşlanmıştır.[235] Dolayısıyla askerin görev alanının *Syria* olduğu söylenebilir.

P22
CATTANIVS TERTIVS, C.

A [Galatia/Ancyra]

French 2003, 145,42; *AE* 2006, 1479; Bennett 2008 543; Mitchell-French 2012, 365,178; Reuter 2012, 115,70;

D(is) M(anibus) | *C(aio) Cattanio Tertio* | *b(ene)f(iciario) trib(uni) leg(ionis) XXX V(lpiae) V(ictricis) P(iae) F(idelis)* | *stip(endiis) XVII* ||[5] *civi Agrip<p>inensi* | *M(arcus) Victorius* | *Lollius frater* | *Tertullo et Cleme*| vacat *nte co(n)s(ulibus)* vacat ||[10] vacat *f(aciendum)* vacat *c(uravit).*

10 *o(uravit)* (Bennett; Reuter).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Gaius Cattanius Tertius için, legio XXX Ulpia Victrix Pia Fidelis tribunus'unun beneficiarius'u, 17 sene askerlik hizmeti verdi, Agrippinensis[236] *vatandaşı, kardeşi Marcus Victorius Lollius, Tertullus ile Clemens'in consul'lükleri esnasında*[237] *(bu anıtın) yapılmasıyla ilgilenmiştir.*

---

232 *AE* 2012, 1585.

233 Forni 1953, 223.

234 Mitchell-French 2012, 348,165.

235 Farnum 2005, 18-19.

236 Colonia Agrippinensis: Köln. Bk. *DNP* 3 (1997) 72-76 *s.v.* «Colonia Agrippinensis» (Dietz).

237 MS 195 yılı *consul*'leri Scapula Tertullus Priscus ve Tineius Clemens. Bk. Liebenam 1909, 26.

PRO Yarligaş 2017, 253,24.
TEM MS 195
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio XXX Ulpia tribunus*'unun *beneficiarius*'u rütbesiyle 17 yıl görev yapmış C. Cattanius Tertius'un mezar yapıtı olarak, kardeşi olduğu belirtilen M. Victorius Lollius adlı bir kişi tarafından, Tertullus ile Clemens'in *consul*'lükleri sırasında hazırlanmış anıtın yazıtına aittir. Metinden ayrıca Tertius'un köken bakımından hangi kentten geldiği de öğrenilebilmektedir.

Nomen gentilicium Cattanius, Etrüsk veya Kelt kökenli olabilecek, daha ziyade Italia'nın kuzeyinde rastlanan bir isimdir.[238] Dolayısıyla bu kişinin aslında Italia kökenli olduğu ve *veteranus*'lar için İmparator Claudius tarafından teşkil edilmiş olan colonia Claudia'ya yerleştirilmiş bir emekli asker ailesinden geldiği düşünülebilir. Buna ek olarak, colonia Claudia'nın da içinde bulunduğu *Germania Inferior*, *legio XXX Ulpia*'nın asker toplama sahaları arasında bulunmaktadır.[239] "Üçüncü" anlamına gelen *cognomen* Tertius[240] ise, onun ya da atalarından birinin, ailesindeki üçüncü çocuk olduğuna işaret ediyor olabilir.

Yazıttan öğrenilen 17 yıllık askeri hizmet dönemi, resmi süreci (25 yıl) tamamlamaya yetmediğine göre, asker vazife başında yaşamını yitirmiştir. Yazıttaki *consul* isimleri sayesinde anıt MS 195 yılına tarihlenebilmektedir; buradan hareketle askerin bundan 17 yıl önce, MS 178 yılında orduya dâhil olduğu anlaşılmaktadır.[241]

Yazıtın tarihlenmesine göre, Cattanius'un 195 yılında Septimius Severus önderliğindeki Parthia Seferi'nden[242] dönen ordunun mensuplarından biri olduğu anlaşılmaktadır.[243] Bu sıralarda ana karargâhı *Germania Inferior*'da bulunan *legio XXX Ulpia Victrix*'in,[244] 195 yılı Parthia Seferi'ne dâhil olduğu açıklığa kavuşmaktadır.[245] *Legio XXX* ile alakalı ikinci bir nokta ise, yazıtta *Pia Fidelis* unvanıyla karşımıza çıkmış olmasıdır; zira bu belge ortaya çıkana dek söz konusu unvanın, Septimius Severus ile

---

238 Schulze 1933, 76; Bennett 2008, 545.

239 Forni 1953, 236.

240 Kajanto 1982, 292.

241 Mitchell-French 2012, 366.

242 Bu sefer için bk. SHA Sept. Sev. IX,9-11; *RE* II A,2 (1923) 1959-60, *s.v.* «Severus (Krieg gegen Niger)» (Seeck); *OCD*^{3} 1390, *s.v.* «Septimius Severus, Lucius» (Birley); Birley 1999, 115-116.

243 Yine aynı seferin dönüşünde Ancyra'da yaşamını yitiren bir başka *legio* askeri için bk. **P76**.

244 *DNP* 7 (1999) 22 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 25.

245 Farnum 2005, 10,114 tarafından bu sefere dâhil olanların listesinde *legio XXX Ulpia Victrix* yer bulamazken, Ritterling de bu durumdan söz etmemektedir. Bk. *RE* XII/2 (1925) 1826, *s.v.* «Legio (XXX Ulpia)» (Ritterling).

Clodius Albinus arasında, 196-197 yıllarında yaşanan mücadele esnasında *legio XXX*, Severus'un saflarında kaldığı için verildiği düşünülmekteydi.[246] Ancak MS 195 yılına ait olan bu yazıt, *legio XXX Ulpia Victrix*'in *Pia Fidelis* unvanını gösteren en erken kaynak olarak kabul edilmiştir.[247] Buradan yola çıkılarak MS 193 yılı Nisan-Mayıs dolaylarındaki Septimius Severus'un *expeditio urbica*'sındaki,[248] diğer bir deyişle Severus'un kendi *legio*'ları tarafından *Pannonia Superior*'da *imperator* olarak selamlandıktan sonra Roma'ya yürümesi esnasındaki sadakatinin, *legio XXX*'a söz konusu unvanı kazandırdığı ifade edilmiştir.[249]

Öte yandan metinde adı geçen, anıtın yaptırılmasını sağlamış olan kişinin *nomen gentilicium*'u farklı olduğundan, buradaki *frater* ifadesinin manevi bir anlam taşıdığı düşünülmektedir.[250]

P23
CEIVS, M.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

AE 1998, 1387; Gerardin 2009, 303,06:

M(arcus) Ceius P(ubli) f(ilius) Ser(gia) | *l(egione) V Gal(lica) hic* | *situs est. Have.*

1 *P(ublius)* (Gerardin).

Türkçe Çeviri:
Publius oğlu Marcus Ceius, Sergia tribus'undan, legio V Gallica'dan, burada yatmaktadır. Elveda.

PRO Yarligaş 2017, 268,67.
TEM *Terminus ante quem* MS 70 ya da 85/86
ORI *Italia* ?

Yukarıdaki metin, *legio V Gallica* bünyesinde askerlik yapmış M. Ceius'un mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

---

246 *RE* XII/2 (1925) 1826, *s.v.* «Legio (XXX Ulpia)» (Ritterling); Farnum 2005, 25; Reuter 2012, 115.

247 Reuter 2012, 115,491.

248 *AE* 1966, 495; Birley 1999, 98; Bennett 2008, 545.

249 Bennett 2008, 545; Reuter 2012, 115.

250 Bennett 2008, 545.

Nomen gentilicium Ceius'un Italia kökenli olduğu bilinmektedir.[251] Dolayısıyla Marcus Ceius'un Italia asıllı olduğu, *legio V Gallica*'nın asker toplama sahaları arasında bulunan[252] bu bölgeden orduya alınarak, *Germania Inferior* ve/veya *Moesia*'da askerlik yaptığı, emekli olduktan sonra da *veteranus*'lar için teşkil edilen bir *colonia* olan Antiocheia'ya yerleştiği ifade edilebilir.

Legio V Gallica hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P18.**

P24
CERVONIVS LVCIVS, T.

A [Galatia/Ancyra]

CIL III 264; Bosch 1967, 133,111; Mitchell-French 2012 359,173:

[C]ervoni(us) Florinu[s et] | *Lucilla patri et Iucu*|*nda co<n>*|*iu<g>[i].* ||[5] *D(is) <m>(anibus)* | *T(iti) Cerv[onii] Luci(i)* | *(centurionis) le*|*g(ionis) XVI Fl(aviae),* | *natus Savariae* ||[10] *vixit ann(is) XLIV stipen(diis) XXV.*[253]

1 *…ervoni FLORNINY* (*CIL*) || **5** *D V* || **8** *natus Savariae* (*CIL*) || **9** *vixit ann(is) XLIV* ; *XLIIII stipen. XXV* (*CIL*).

Türkçe Çeviri:
Cervonius Florinus ve Lucilla babaları, Iucunda ise eşi için (bu anıtı yaptırmışlardır). Yer altı tanrılarına. Titus Cervonius Lucius için, legio XVI Flavia centurio'su, Savaria doğumlu, 44 yıl yaşadı, 25 yıl askerlik hizmeti verdi.

PRO Yarligaş 2017, 248,9.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1767, *s.v.* «Legio (XVI Flavia)» (Ritterling); Mitchell 2018, 66.
TEM MS 3. yy.
ORI Savaria (*Pannonia Superior*)

Yukarıdaki metin, *legio XVI Flavia Firma centurio*'su Titus Cervonius Lucius'un mezar taşı olarak, çocukları ve eşi tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir. Metin, askerin doğum yeri, toplam hizmet süresi ve yaşı hakkında bilgi vermektedir.

---

[251] Schulze 1933, 186, dn. 5; *AE* 1998, 1387.

[252] Forni 1953, 223-224.

[253] Mitchell-French 2012, 359,173 tarafından bu metnin ilk dört satırındaki ifadelerin aslında son dört satıra yerleştirilmesi gerektiği belirtilmiş ve metin bu yönde revize edilmiştir; zira yazıt doğrudan günümüze ulaşamayıp, *CIL* III 264 tarafından kaydedilen formu üzerinden tanınabilmektedir. Dolayısıyla taşta bir kırıklık meydana gelmesi ve parçaların yer değiştirmesiyle satırların da yerlerinde değişiklik olmuş olması mümkün görünmektedir.

Bosch, *legio XVI Flavia*'nın Vespasianus tarafından kurulmuş olmasına dayanarak yazıtı MS 71-84 yılları arasına tarihlemektedir.[254] Öte yandan Mitchell ile French ise, 44 yıl ömür sürüp, 25 yıl askerlik yapmış bir *centurio*'nun, kendisine adak sunacak düzeyde 2 çocuğunun olabilmesi için, ordu mensuplarının evlenmesine müsaade edilen bir dönemin (Septimius Severus ve sonrası) gerekliliğini vurgulayıp, yazıtın üslup ve stilistik özelliklerini de dikkate alarak tarihlemeyi MS 3. yüzyıla taşımaktadırlar.[255] Ayrıca Lucius isminin bir *cognomen* olarak kullanılması, bunun yanında oğul Cervonius Florinus'un adından anlaşıldığı üzere ikinci bir *cognomen*'in varlığı gibi hususların da MS 3. yüzyıla özgü olduğu belirtilmektedir.[256] *Legio XVI Flavia Firma*, MS 2. yüzyıldan 5. yüzyıla dek *Syria Coele*'de bulunduğuna göre,[257] Cervonius da bu bölgede askerlik hizmeti vermiş olmalıdır.

T. Cervonius Lucius'un Savaria (*Pannonia Superior*) kökenli olduğu yazıtta açıkça ifade edilmiştir; buna karşılık ailesiyle birlikte Ancyra'da oturuyor olması *centurio*'nun, görev yerine göç edip yerleştiğini akla getirmektedir. Öte yandan, *centurio*'nun *legio XVI Flavia Firma* dışında hiçbir askeri birlikte görev almamış olması halinde, *legio XVI*'nın asker toplama sahaları[258] arasına *Pannonia Superior*'un da eklenmesi gerekecektir.

P25
[- - -]S CHRESTVS

A [Galatia/Neoclaudiopolis]

Grégoire 1909, 13; *Stud. Pont.* III 90,70:

- - - - - - - | ς Χρήστου | στρ(α)τευσά|μενος ἐ||[5]ν παραν|βολῆ Μελειτ|ηνῆ ἐπιση|μό[τατα ἔτη - - ἐκστρατευ||[10]σάμενος | ἦλθον Αὐφιδ|[ιόνδε? - - -

2 - - - - *Χρήστου* (Grégoire) || **3** *στρ[α]τευσά* (Grégoire) || **7** *ηνῆς π[ρε]ι* (Grégoire) || **8** *μόπ[ιλος δ'] ἐκστρατευ* (Grégoire) || **12** *[ιόσε]* - - - (Grégoire).

Türkçe Çeviri:
… Melitene'deki karargâhta … yıl boyunca onurlu askerlik görevini yürütüp, emekli olmuş, Chrestus'un … Aufidion'a? geldi…

PRO Yarligaş 2017, 231,19.
LIT Mann 1983, 177,506; Speidel 1984, 50,29.

---

254 Bosch 1967, 135.
255 Mitchell-French 2012, 359,173.
256 Idem.
257 *DNP* 7 (1999) 21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 24.
258 Forni 1953, 233.

TEM *Terminus post quem* MS 72
ORI Neoclaudiopolis ?

Yukarıdaki metin, *legio XII Fulminata* bünyesinde görev almış Chrestus adlı bir askerin muhtemelen mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Baş ve son kısımları, kırıklıklar dolayısıyla okunamayan bu yazıtın tam bir çevirisini yapmak mümkün görünmemektedir. Öte yandan metnin baş kısmında, *ἦλθον* yükleminin bağlanması gereken *nominativus casus*'unda bir ismin bulunduğu düşünülebilir.

Melitene'de yerleşik olduğu bilinen tek askeri birlik *legio XII Fulminata* olduğu için[259] Chrestus'un da bu ünitede askerlik yaptığı sonucuna ulaşılabilir.

Metnin sonunda geçen *Αὐφιδ* harfleri H. Grégoire tarafından *Αὐφιδ|[ιόνδε*? olarak tamamlanmış ve emekli olan bir başka askere ait Hellence bir yazıtın sonundaki *ἦλθον* ifadesinin ardından askerin memleketine geri döndüğü yazıldığı için burada bir yer adının olması gerektiği çıkarımı yapılmıştır; bu hipotez üzerinden hareket eden araştırmacı, *Aufidion* olarak okuduğu bu yer adının, yazıtın buluntu noktası olan Vezirköprü ilçesinin 10 km kadar kuzeybatısında kalan Avdan köyü ile ilişkilendirilebileceğini öne sürmüştür.[260]

Cognomen Chrestus'un bugüne dek Roma *legio*'larındaki askerlerin isimleri arasında örneğine rastlanmamıştır.[261] Yazıtın buluntu noktasından yola çıkılarak bu kişinin Neoclaudiopolis civarının yerlilerinden olduğu düşünülmüştür.[262]

Legio XII Fulminata, MS 72 yılında İmparator Vespasianus tarafından Melitene'ye yerleştirilmiş olduğu için[263] Chrestus'un da bu tarihten sonra askerlik yapmış olduğu akla gelmektedir; dolayısıyla bu yazıtın tarihlenmesi için *terminus post quem* MS 72 yılı olmalıdır.

P26
CISSONIVS, T.
(QVINTI FILIVS)

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

---

259 Farnum 2005, 29.
260 *Stud. Pont.* III 90,70.
261 Romalı askerlerin *cognomen*'lerini derleyen liste için bk. Dean 1916, 127-321.
262 *Stud. Pont.* III 90,70.
263 Farnum 2005, 21.

Hamilton 1842, 438,183; Henzen 1856, 6674; *CIL* III 293; *CIL* III 6825; *ILS* 2238; Gerardin 2009, 303,01; McLaughlin 2015, 206,680:

T(itus) Cissonius Q(uinti) f(ilius) Ser(gia) vet(eranus) | *leg(ionis) V Gall(icae) dum vixi,* | *bibi libenter. Bibite vos* | *qui vivitis.* ||[5] *P(ublius) Cissonius Q(uinti) f(ilius) Ser(gia) frater* | *fecit.*

1 *VEI* (Hamilton); *C(is)sonius* (Henzen; *CIL* 293) || **3** *[bi]bi libenter. Bibin vos* (Hamilton); *[bi]bi libenter. Bibite vos* (Henzen; *CIL* 293) || **5** *Clisonius QI* || **6** *fuit* (Hamilton); *f(ec)it.* (Henzen; *CIL* 293).

Türkçe Çeviri:
Quintus oğlu Titus Cissonius, Sergia tribus'undan, legio V Gallica veteranus'u; "yaşadığım müddetçe seve seve içtim, hayatta olanlar, sizler de içiniz"; kardeşi, Quintus oğlu Publius Cissonius, Sergia tribus'undan, (bu anıtı) yaptırmıştır.

LIT Ramsay 1916, 89,3; Cuntz 1929, 76; Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 70 ya da 85/86
ORI *Italia* ? – Germania ?

Yukarıdaki metin, *legio V Gallica*'dan emekli asker T. Cissonius için, kardeşi P. Cissonius tarafından, mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir. Metinde yalnızca askere dair bilgiler verilmemiş, aynı zamanda Cissonius'un ağzından bir ileti de eklenmiştir.

Cissonius, *Germania Inferior* ve/veya *Moesia*'da askerlik vazifesini tamamlamış, daha sonra da bir *veteranus* olarak Antiocheia'ya yerleştirilmiştir. Ailesinin Antiocheia'da bulunması ve *tribus* Sergia mensubu olmaları, Cissonius'un atalarının bu kente yerleştirilmiş olabileceklerini düşündürmektedir.

Nomen gentilicium Cissonius Etrüsk ya da Kelt kökenlidir.[264] Bu ismin ve varyantlarının en çok rastlandığı bölgeleri ise Italia ve Germania oluşturmaktadır.[265] Buradan hareketle ailenin Batı kökenli olduğu sonucuna varılabilir; nitekim *legio V Gallica*'nın asker toplama sahaları arasında *Italia*, *Gallia Narbonensis* ve *Germania Inferior* bulunmaktadır.[266] Öte yandan Mitchell, *veteranus*'un bölge yerlisi olduğunu ve *legio VII* bünyesinde askerlik görevini yerine getirmiş olan aynı adlı kişiyle (**P27**) akraba

[264] Schulze 1933, 149.

[265] *CIL* IV 659; *CIL* IV 4556; *CIL* IV 4559; *CIL* IV 4576; *CIL* IV 4707; *CIL* IV 4715; *CIL* IV 4728; *CIL* IV 4732; *CIL* IV 4766; *CIL* V 5869; *CIL* VI 14840; *CIL* VI 38180; *CIL* X 1757; *CIL* X 2516; *CIL* XI 5001; *CIL* XI 6229; *CIL* XI 6253; *CIL* XIII 5373; *CIL* XIII 6085; *CIL* XIII 6119; *CIL* XIII 7359; *CIL* XIII 8237; *CIL* XIII 11476; *CIL* XIII 11607; *AE* 1958, 14; *AE* 1967, 335; *AE* 1974 317; *AE* 1990, 766; *AE* 1990, 767; *AE* 2009, 951.

[266] Forni 1953, 223-224.

olabileceklerini düşünmektedir; zira her iki askere ait yazıtların buluntu noktası Pisidia Antiocheia'sıdır.[267]

Metinde geçen *dum vixi, bibi libenter. Bibite vos qui vivitis* ifadesi, son derece ilginç bulunmuş, daima dikkat çekerek mercek altına alınmış[268] ve yazıtın popüler kültürde tanınmasını sağlamıştır.

Legio V Gallica hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P18**.

P27
CISSONIVS, T.
(SERGII FILIVS)

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

Sterrett 1888b, 275,391; *CIL* III 6826; Şenocak 2014, 157, Y-26:

T(itus) Cissonius | Ser(gii) f(ilius) Ser(gia) | veter(anus) l(egionis) VII.

Türkçe Çeviri:
Sergius oğlu Titus Cissonius, Sergia tribus'undan, legio VII veteranus'u.

PRO Yarligaş 2017, 258,37.
LIT Cuntz 1929, 76; Mitchell 1976, 305.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI *Italia* ?

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde askerlik yapıp emekli olmuş T. Cissonius için, muhtemelen mezar yapısı olarak hazırlanmış bir anıtın yazıtına aittir.

Tribus Sergia mensubu olması ve *veteranus* statüsünde, Antiocheia'da karşımıza çıkması, Cissonius'un bu kentin kolonileştirilmesi esnasında yerleştirilen *legionarius*'lar arasında olduğunu düşündürmektedir. Öte yandan Mitchell, askerin bölge yerlisi olduğunu ve *legio V Gallica*'da askerlik görevini yerine getirmiş olan aynı adlı kişiyle (**P26**), her iki askere ait yazıtların Pisidia Antiocheia'sında bulunmuş olmasından hareketle, akraba olabileceklerini düşünmektedir.[269]

---

[267] Mitchell 1976, 302 ve 303,46.
[268] Bücheler 1895, 114,243; McDermott 1970, 188; Ferguson 1990, 2297.
[269] Mitchell 1976, 302 ve 303,46.

Metinde *legio VII*'nin herhangi bir unvanından söz edilmemektedir. Bu durum anıtın, *legio*'nun *Claudia Pia Fidelis* unvanını aldığı MS 42 yılından[270] daha önceki bir döneme ait olduğunu düşündürmektedir.

Nomen gentilicium Cissonius'un Etrüsk ya da Kelt kökenli olduğu bilinmektedir.[271] Bu ismin en çok rastlandığı bölgelerin Italia ve Germania olması (bk. **P26**) ve *legio VII*'nin asker toplama sahaları arasında *Italia*'nın da bulunması,[272] söz konusu askerin *Italia* kökenli olabileceğini düşündürmektedir.

P28
CLAVDIVS CRESCENS, TIB.

A [Galatia/Amasia]

SEG 40, 1162; *AE* 1991, 1473:

Τιβ(ερίῳ) Κλαυδίῳ [folium] | Κρήσκεντι | βενεφικια|ρίῳ ἡγεμό||[5]νος λεγ(εῶνος) | ε′ Μακεδο(νικῆς) [folium] | ἔζησεν | ἔτεσιν κη′, | ἐστρ(άτευσεν) ἔτεσιν ||[10] ια′· Κλ(αύδιος) Οὐάλης | ὁ ἀδελφὸς | ἀνέστη(σεν) μνή||μης χάριν. [folium]

5 λεγιῶνος (*AE*) || **9** ἐστρ(άτήγησεν) (*AE*).

Türkçe Çeviri:
Tiberius Claudius Crescens için, legio V Macedonica legatus'unun beneficiarius'u, 28 yıl yaşadı, 11 yıl askerlik hizmeti verdi. Claudius Valens, kardeşi, (Crescens'in) hatırasına (bu anıtı) yaptırmıştır.

TEM MS 2. yy.
ORI Amasia

Yukarıdaki metin, *legio V Macedonica* bünyesinde, *legatus legionis*'in *beneficiarius*'u olarak görev yapmış olan Tib. Claudius Crescens'in mezar taşı olarak, kardeşi Claudius Valens tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Askerin 28 yaşında ve görev süresinin 11. yılında olması, görevi başında yaşamını yitirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte anıtın Amasia'da bulunması ve kardeşi tarafından yaptırılmış olması, iki olasılığı akla getirmektedir: askerin cenazesinin memleketine getirilmiş olması ya da kardeşi tarafından sembolik bir mezar taşı yaptırılmış olması. Her halükarda Amasia'nın askerin memleketi olduğu söylenebilir.

---

[270] *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.
[271] Schulze 1933, 305.
[272] Forni 1953, 225-226.

Nitekim Amasia, *legio V Macedonica*'nın asker toplama sahaları arasında bulunmaktadır.[273]

Yazıt *SEG* 40, 1162 ve *AE* 1991, 1473 tarafından MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir. *Legio V Macedonica*, MS 2. yüzyılda, 166 yılına kadar *Moesia Inferior*'da, daha sonra ise *Dacia Inferior*'da konuşlanmıştır.[274] Dolayısıyla bu bölgelerin askerin görev alanı olduğu söylenebilir.

Amasia MS 114/115 dolaylarında *Cappadocia*'ya dâhil olana dek *Galatia*'nın sınırları içerisinde kalmış olduğu için, Claudius Crescens'in MS 2. yüzyılın ilk zamanlarında yaşamış olabileceği düşünülerek çalışmaya eklenmesine karar verilmiştir. *Legio V Macedonica*'nın özellikle Hadrianus öncesi dönemlerde Küçük Asya kentlerinden asker toplamış olması da[275] bu kararda etkili olmuştur.

P29
COELIVS, L.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

EE V 580,1350; *CIL* III 6827:

L(ucius) Coelius | L(uci) f(ilius) Ani(ensis?) mil(es) | leg(ionis) VII ex | test(amento) Faust L(?)

Türkçe Çeviri:
Lucius oğlu Lucius Coelius, Aniensis tribus'undan, legio VII askeri, vasiyeti gereği (bu anıt yaptırılmıştır). Faust(?) L(?).

PRO Yarligaş 2017, 258,38.
LIT Cuntz 1929, 76; Levick 1967, 66,7; Mitchell 1976, 305.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI *Italia* ? – *Gallia Cisalpina* ?

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde askerlik yapmış L. Coelius için, ismi tam olarak okunamayan bir başka kişi tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

L. Coelius, *Galatia* yahut *Dalmatia*'da askeri vazifesini tamamlamış, emekli olduktan sonra da Antiocheia'ya bir *veteranus* olarak yerleştirilmiş olabilir. Öte yandan Levick ve Mitchell, yazıttaki *mil(es)* ifadesine dayanarak, askerin emekli olmadan önce görev başında hayatını kaybettiğini belirtmektedirler.[276]

---

[273] Forni 1953, 224.
[274] Farnum 2005, 19.
[275] Forni 1953, 224.
[276] Levick 1967, 66,7; Mitchell 1976, 302-303.

Yine Levick ve Mitchell'a göre L. Coelius, Anadolu kökenli bir asker olmalıdır.[277] Öte yandan *nomen gentilicium* Coelius ve varyantları, özellikle Italia'da, Florentia, Perugia ve Clusium gibi Etrüsk kentlerinde tespit edilmiş olmakla birlikte, Schulze ismin Kelt kökenli olabileceği görüşündedir.[278] Şu halde personelin *Italia*'dan gelmiş ve askeri görevlerini tamamladıktan sonra o zamanlar *veteranus*'lar için yeni kurulan Antiocheia'ya yerleştirilmiş olma ihtimali bulunmaktadır; zira *legio VII*'nin MS 42 yılı öncesindeki asker toplama sahaları arasında Etruria ve *Gallia Cisalpina* kentleri önemli yer tutmaktadır.[279]

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesi için bk. **P27**.

P30
FLAVIVS AVDAX

A [Galatia/Ancyra]

Does 1599, 94; Gruter 1601, 541,6; Le Bas III 1796; *CIL* III 265; Bosch 1967, 236,176; Fitz 1993, 934,638; French 2003, 146,43; Mitchell-French 2012, 340,161; Liu 2012, 23,33:

D(is) m(anibus). | Fl(avii) Audacis (centurionis) | leg(ionis) I Adiutric(is) | nat(ione) Germanic(a) ||[5] *vixit annis L | mens(ibus) III diebus | IIII Iulius Fortu|natus collega | et procur(ator) eius* ||[10] *amico optimo.*

1 *(vac) D(is) M(anibus)* (French) || **4** *Germanio* (Does; Gruter); *Germani[c]o* (Le Bas); *nat(ione) Germanic(i)* (Mitchell-French) || **8** *col[l]ega* (Le Bas).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Flavius Audax için, legio I Adiutrix centurio'su, Germen kökenli 50 yıl, 3 ay, 4 gün ömür sürmüştür. Mevkidaşı ve procurator'u[280] *Iulius Fortunatus, pek muhterem dostu için (bu anıtı yaptırmıştır).*

PRO Yarligaş 2017, 254,25.
LIT Riese 1914, 63,471; *RE* XII/2 (1925) 1403, *s.v.* «Legio (I adiutrix)» (Ritterling); Yébenes 2013, 253,168; Mitchell 2018, 61.
TEM MS 114 – 117 ya da MS 162 – 166
ORI Germania

---

277 Levick 1967, 66,7; Mitchell 1976, 302-303.

278 Schulze 1933, 154-155.

279 Forni 1953, 225.

280 *Procurator* ibaresi ile *centurio* kademeleri arasındaki (*pilus prior*, *pilus posterior* vs.) ast-üst ilişkisi ifade edilmiş olabileceği gibi; Iulius Fortunatus'un, Flavius Audax'ın her türlü mülkü üzerinde hukuki vekil olarak tayin edilmiş olduğuna da gönderme yapılmış olabilir. Bk. *DNP* 10 (2001) 366-368 *s.v.* «Procurator» (Eck).

Yukarıdaki metin, *legio I Adiutrix* bünyesinde *centurio* olarak görev yapan Flavius Audax için, dostu Iulius Fortunatus tarafından mezar taşı olarak yaptırılan anıtın yazıtına aittir.

Bosch bu yazıtın, L. Verus'un Parthia Seferi'ne (162-166) tarihlenmesi gerektiği ve *centurio*'nun bu dönemdeki veba salgını dolayısıyla, görev başındayken hayatını yitirdiği görüşündedir.[281] Mitchell ile French ise, anıttaki *centurio* tasvirinin L. Hennius Marus'un (**P32**) anıtındaki tasvir ile oldukça benzer olduğunu ve bunların Traianus döneminin özelliklerini sergilediklerini ifade edip, *centurio*'nun isminden (Flavius) ve Germen kökenli oluşundan hareketle Audax'ın, Flavius'lar zamanında ve Germania'dan askere alınmış olması gerektiği sonucuna varırlar.[282] Bu çıkarımı *legio I Adiutrix*'in Mogontiacum'da (*Germania Superior*) yerleşik olduğu dönemle (MS 70 – 86)[283] eşleştiren Mitchell ile French, *centurio*'nun MS 83 ve sonrasında, Domitianus'un Khatti'ler ile mücadelesi esnasında, söz konusu savaş bölgesinden (Germania) askere alındığını ve böylece vatandaşlık hakkı edinerek dönemin imparatorunun ismini (Flavius) aldığını belirtirler; zira bu araştırmacılara göre Audax, Traianus zamanındaki Parthia Seferi esnasında Ancyra'da hayatını kaybetmiş olmalıdır; ölümünü 114-117 arasına tarihledikleri için, doğumunun da 65 dolaylarında olabileceğine işaret ederek, askere alınmasının ancak 83'ten sonra gerçekleştiğini düşünmektedirler.[284] Fitz'in öne sürdüğü görüş ise yazıtın Septimius Severus'un doğu seferlerinden biri ile ilişkili olabileceği yönündedir.[285]

Legio I Adiutrix, MS 65 – 114 yılları arasında 3 farklı karargâha sahip olmuştur. Bunlar *Germania Superior*'da, *Pannonia*'da ve *Dacia*'da bulunmaktadırlar.[286] Dolayısıyla Audax'ın bu bölgelerde görev yaptığı düşünülebilir.

Metinde adı geçen Iulius Fortunatus'un da aynı *legio*'ya mensup olduğu söylenebilir.

P31
FLAVIVS MARCIANVS

A [Galatia/Ancyra]

---

281 Bosch 1967, 236,176.

282 Mitchell-French 2012, 340,161.

283 *DNP* 7 (1999) 9-10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 15.

284 Mitchell-French 2012, 340,161; Mitchell 2018, 61-62.

285 Fitz 1993, 934,638.

286 Farnum 2005, 15.

Does 1599, 93; Gruter 1601, 31,10; *CIL* III 242; Bosch 1967, 237,178; Summerly 1990, 161,18,1; Mosser 2003, 271,212; French 2003, 124,25; Mitchell-French 2012, 382,192; Şenocak 2014, 159, Y-36:

Soli Aescula|pio et Hygi|ae Fl(avius) Marci|anus (centurio) leg(ionis) ||[5] *XIII Gem(inae) et | leg(ionis) XV Apol(linaris) | iussu eorum |* [folium] *posuit.* [folium]

1 *Solis* (Does; Gruter) || **2** *Hygei* (Gruter) || **5** *XIIII* (*CIL*; Bosch; Mosser; French; Şenocak) || **7** *iussu forum* (Does).

Türkçe Çeviri:
Sol Aesculapius ve Hygia için; Flavius Marcianus, legio XIII Gemina ve legio XV Apollinaris centurio'su, onların buyruğu üzerine (bu steli adak olarak) sunmuştur.

PRO Yarligaş 2017, 257,32.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1757, *s.v.* «Legio (XV Apollinaris)» (Ritterling); Mitchell 2018, 65.
TEM MS 2. – 3. yy.
ORI Dacia ? – Pannonia ?

Yukarıdaki metin, 2 farklı *legio*'da *centurio* olarak görev yapmış olan Flavius Marcianus'un, Sol Aesculapius ve Hygia'ya adamış olduğu bir stelin yazıtına aittir.

Bosch, yazıtın genel karakteristiğinden MS 2. yy. ortalarına ait olabileceğini düşünmekte ve sağlıkla ilgili kültlere adakta bulunulmasından yola çıkarak L. Verus'un Parthia Seferi sonrasında patlak veren veba salgını dönemine tarihlenebileceği yorumunu yapmaktadır.[287]

Nomen gentilicium Flavius, personelin yahut atalarının Flavius Hanedanı zamanında Roma vatandaşlığı elde etmiş olduklarına işaret etmektedir; bu durumda yazıt için *terminus post quem*, Flavius Hanedanı dönemi olabilir. Öte yandan bir *praenomen*'in bulunmayışı ise, MS 3. yy. yazıtlarının tipik özelliği olduğu için anıt Mitchell ile French tarafından MS 2. yahut 3. asra ait tarihlenmektedir.[288] Mosser ise, *praenomen* eksikliği dolayısıyla, yalnızca MS 3. yy. görüşünü takip etmektedir.[289]

Yazıtta geçen ilk *legio*'nun *XIII* ya da *XIV* (*XIIII*) sıra numaralarından hangisini taşıdığı, dolayısıyla kastedilen birliğin *legio XIII Gemina* mı yoksa *legio XIV Gemina* mı olduğu ihtilaflı bir konudur; *legio XIII Gemina* MS 106-268 arası *Dacia* ve *Dacia Superior*'da, MS 270-400 arasında ise *Dacia Ripensis*'te konuşlanmıştır; *legio XIV Gemina* ise MS 106 ila 405 yılları arasında *Pannonia Superior*'da yerleşmiştir.[290]

---

[287] Bosch 1967, 239.

[288] Mitchell-French 2012, 382,192.

[289] Mosser 2003, 271,212.

[290] Itin. Anton. Aug. 247,4; Not. dign. occ. XXXIV,26; *DNP* 7 (1999) 19-20 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 23.

Cognomen Marcianus ve türevlerine hem Dacia hem de Pannonia coğrafyasında yoğun olarak rastlandığı bilinmektedir.[291] Dolayısıyla *centurio*'nun bu bölgelerden hangisinin yerlisi olduğu ve nereden askere alındığı konusunda kesin bir yargıya varmak olası görünmemektedir.

Öte yandan *legio XV Apollinaris*, MS 120 yılından itibaren 5. yüzyıla kadar *Cappadocia*'da yerleşmiş olduğu için[292] askerin *legio XIII* ya da *XIV Gemina*'nın ardından burada görev aldığı düşünülebilir. Bu durumda yazıtın Ancyra'da ele geçirilmiş olması iki sonuç doğurabilir: Askerin emekliliği sonrası Ancyra'ya yerleşmiş olması ya da *legio XV*'e bağlı Ancyra'daki bir garnizonda görev yapıyor olması.

Aesculapius ile Hygia'nın ayrı ayrı yahut birleşik yazıtlarına rastlansa da,[293] Sol'ün bu kombinasyona dâhil olduğu yegâne yazıt, incelemekte olduğumuz belgedir. Sol'ün varlığı Mitchell ile French'e göre Ancyra'da tapınım gören, sağlık ile ilgili bir başka kült Zeus Helios Sarapis'e karşı dini bir rekabetin neticesidir.[294] Öte yandan bu durumu MS 2. yüzyıldan itibaren ayak sesleri duyulmaya başlayan ve MS 3. asırda Roma askerleri arasında yayılarak büyük önem kazanan Güneş tanrısı Mithras[295] ile ilişkilendirme imkânı da söz konusu olabilir.

P32
HENNIVS MARVS, L.

A [Galatia/Ancyra]

Does 1599, 99; Gruter 1601, 544,3; Lucas 1714, 305,32; Kinneir 1818, 547,19,74; Le Bas III 1792; *CIL* III 266; Jerphanion 1928, 41; Bosch 1967, 328,268; French 2003, 147,44; Mitchell-French 2012, 353,169:

---

[291] Dacia: *CIL* III 992; *CIL* III 1232; *CIL* III 1317; *CIL* III 1387; *CIL* III 1407; *CIL* III 1583; *CIL* III 1614; *CIL* III 8065(26; 30); *CIL* III 14474; *AE* 1901, 26; *AE* 1961, 82.
Pannonia: *CIL* III 3323; *CIL* III 3353; *CIL* III 3611; *CIL* III 4030; *CIL* III 4179; *CIL* III 4515; *CIL* III 4557; *CIL* III 10392; *CIL* III 10489; *CIL* III 10542; *CIL* III 10591; *CIL* III 11791; *CIL* 14340(9); *AE* 1929, 189; *AE* 1944, 105; *AE* 1947, 30; *AE* 1982, 804; *AE* 1991, 1319; *AE* 1993, 1285; *AE* 2009, 1077; *AE* 2012, 1168.

[292] Itin. Anton. Aug. 183,5; Not. dign. or. XXXVIII,5 ve 13; Farnum 2005, 23.

[293] Ayrı: *CIL* III 972; *CIL* III 973; *CIL* III 1079; *CIL* III 1532; *CIL* III 1614; *CIL* III 7739; *AE* 1956, 204.
Birleşik: *CIL* III 951; *CIL* III 974; *CIL* III 975; *CIL* III 976; *CIL* III 977; *CIL* III 978; *CIL* III 979; *CIL* III 980; *CIL* III 981; *CIL* III 982; *CIL* III 984; *CIL* III 985; *CIL* III 986; *CIL* III 987; *CIL* III 1279; *CIL* III 1280; *CIL* III 1417; *CIL* III 1417(a); *CIL* III 1427; *CIL* III 1560; *CIL* III 1561; *CIL* III 7720; *CIL* III 7740; *CIL* III 7896; *CIL* III 7897; *CIL* III 7898; *CIL* III 7899; *CIL* III 12558; *AE* 1901, 28; *AE* 1993, 1337; French 2003, 122,23 ; 123,24;

[294] Mitchell-French 2012, 382,192.

[295] *DNP* 8 (2000) 288-289 *s.v.* «Mithras» (Gordon).

D(is) M(anibus) | *L(ucio) Hennio Maro* | *(centurioni) leg(ionis) XII Ful(minatae) qui* | *vixit annis LXX* ||[5] *stip(endiis) XXXXV memo*|*riae caus{aus}a* | folium *Hennius Tertio* | *et Henn(ius) Aemillia*|*nus* (sic!) *lib(erti) eius* ||[10] *patrono opti[mo]* | folium *f(aciendum) c(uraverunt).*

2 *Hennio Mar* (Gruter; Kinneir); *Hennio Mar Nec. XII. IVI. qui* (Lucas); *Mar[ino]* (Le Bas); *A Hennio Mar(tino)* (*CIL*) || **3** *leg …… qui* (Does; Gruter); *VEXΓΓKVIQV* (Kinneir); *leg(ionis) …. qui vix[i]t* (Le Bas) || **4** *vixit annis. LXX SIIF. XXXXV* (Lucas); *VIXET annis. LXX* (Kinneir) || **5** *SLFΓXXXΛ-MIM* (Kinneir); *s[tip(endiorum)] XXX* (Le Bas) || **6** *oriae caus….s* (Does); *riae caus ….s* (Does; Gruter); *memriae causa VSA* (Lucas); *RIAE causa VSA* (Kinneir) || **7** *Hennius Terc* (Does; Gruter); *Tertic* (Jerphanion) || **8** *et Hennius Aemia* (Does; Gruter); *Tertio TENHENNAI MILLIANVS* (Lucas); *FNHENNAEMLIN* (Kinneir) || **9** *NVSIIBELVS* (Kinneir) || **10** *PAIRONOOPTE* (Kinneir); *opti[m]o* (*CIL*); *her(edes)* (Jerphanion); *optiṃ[o].* (Mitchell-French) || **11** *[fa]c c[ur].* (*CIL*).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. L. Hennius Marus için, legio XII Fulminata centurio'su, 70 yıl yaşadı, 45 yıl askerlik hizmeti verdi; azatlıları Hennius Tertio ve Hennius Aemillianus, son derece iyi patronus'larının hatırasına (bu anıtın) yapılmasıyla ilgilenmişlerdir.

PRO Yarligaş 2017, 258,35.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1710, *s.v.* «Legio (XIII gemina)» (Ritterling); Erzen 1946, 82,6; Mitchell 2018, 60-61.
TEM Traianus Dönemi
ORI *Italia* ?

Yukarıdaki metin, *legio XII Fulminata* bünyesinde 45 yıl boyunca askerlik yapmış olan L. Hennius Marus'un mezar taşı olarak, azatlıları Hennius Tertius ile Hennius Aemillianus tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Yazıtın bulunduğu mezar taşının üst kısmında Marus'un *centurio* asası ile birlikte sakallı bir portresi işlenmiştir.[296] Mitchell ile French yazıtı MS 2. asrın ilk on yılına tarihleyerek, kesinlikle Traianus dönemine işaret ederlerken[297], Bosch bunun için MS 3. yüzyılın ilk yarısını uygun görmektedir.[298] *Legio XII Fulminata* MS 72-337 yılları arasında Melitene'de (*Cappadocia*) konuşlanmış olduğu için,[299] Marus'un da burada askerlik yaptığı söylenebilir.

Bunun yanında Mitchell ile French yazıtın Traianus dönemi yazıtlarına stilistik açıdan benzediğini, *centurio*'nun yaklaşık olarak MS 30 yılı dolaylarında dünyaya gelip, 55 civarında Corbulo'nun Armenia Seferi için ordu topladığı esnada *legio*'ya dâhil

---

296 Bosch 1967, 328,268.
297 Mitchell-French 2012, 353,169; Mitchell 2018 60-61.
298 Bosch 1967, 328,268.
299 *DNP* 7 (1999) 19 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 22.

olduğunu, büyük bölümü *Cappadocia*'da geçen askeri hizmetinin ardından MS 100 dolaylarında hayata veda etmiş olması gerektiğini belirtmektedirler.[300]

Yazıtta geçen azatlıların varlığından ötürü, Marus'un emekli olduğu düşünülebilir; bir ailesinin olmaması da, çok geç yaşta *veteranus* olarak ordudan ayrıldıktan sonra yuva kurmaya girişmediğini akla getirmektedir. Anıtın Ancyra'da bulunması ise, Marus'un memleketi olmasından ziyade, emeklilik sonrasında askerler tarafından sıkça tercih edilen bu kente yerleşmesinden kaynaklanmış olmalıdır.[301] Çünkü memleketinin Ancyra olması halinde, aile üyelerinden birinin, Marus'un mezar taşının hazırlanmasıyla ilgilenmesi beklenebilirdi.

Nomen gentilicium Hennius'a bu yazıt dışında yalnızca Sardinia'da, bir başka mezar taşında[302] rastlanmıştır; *cognomen* Marus'un ise, *Asia*'da görülmüş olduğu belirtilmekte ve Osk kökenli *praenomen* Marius ile bağlantısının bulunabileceği ifade edilmektedir.[303] Öte yandan Marus ismine asker *cognomen*'leri arasında hiç rastlanmamıştır.[304] Metindeki bir diğer *cognomen* olan Tertio *Noricum*'da görülmüştür.[305] Aemilianus'un ise *nomen gentilicium* Aemilius'tan türetildiği bilinmekle birlikte,[306] incelemekte olduğumuz yazıtta görülen çift *L* ile yazılmış Aemillianus formuna ilk kez rastlanmaktadır. Sonuç olarak yazıtta Hellencenin hiç kullanılmamış olması da dikkate alınarak, *centurio* ve azatlılarının imparatorluğun batı yakasından gelen kişiler oldukları düşünülebilir. Nitekim *legio XII Fulminata*'nın asker toplama sahaları arasında *Italia* önemli bir yer tutmaktadır.[307]

P33
HETEREIVS MAXIMVS, L.

A [Galatia/Side]

Nollé 2001, 521,197:

Λούκιος Ετερήιος | Μάξιμος οὐετρανὸ[ς] | ἐγ λεγεῶνος κβ' | Δευτερηιανῆς ||[5] ἱππικῆς τάξεως | [Λ]ούκιο[ς Ετερ]ήιο[ς] | - - - - - - - - - - -

---

300 Mitchell-French 2012, 353,169.

301 Idem.

302 *CIL* X 7647.

303 Schulze 1933, 360; Kajanto 1982, 176.

304 Dean 1916, 226.

305 *CIL* III 4908a; Kajanto 1982, 292.

306 Kajanto 1982, 139.

307 Forni 1953, 230.

Türkçe Çeviri:
Lucius Hetereius Maximus, legio XXII Deiotariana veteranus'u, süvari taburundan, Lucius Hetereius …

TEM MS 1. yy.
ORI *Galatia* ?

Yukarıdaki metin, *legio XXII Deiotariana*'dan emekli L. Hetereius Maximus adındaki *veteranus* için, muhtemelen oğlu tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Legio XXII Deiotariana MÖ 25 yılında Augustus tarafından Galatia Krallığı'nın askeri birliklerinden oluşturulmuş ve Mısır'a yerleştirilmiştir; söz konusu *legio*'dan MS 132 yılından sonra haber alınamadığı bilinmektedir.[308] Yazıttaki harflerin stilistik özelliklerinden yola çıkan Nollé bu anıtı *Principatus*'un erken dönemlerine tarihlemiştir.[309] *Legio XXII Deiotariana*'nın, varlığını koruduğu süre boyunca Mısır'daki Nicopolis kentinde konuşlanmış olduğu bilinmektedir.[310] Dolayısıyla Hetereius'un burada askerlik yapmış olduğu söylenebilir.

Yazıtın Hellence olarak hazırlanmış olması, Hetereius'un bölge yerlileri arasından seçilerek askere alınmış ve emekli olduktan sonra memleketine dönmüş olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim *legio XXII Deiotariana*'nın asker toplama sahaları arasında *Galatia* da bulunmaktadır.[311]

Nomen gentilicium Hetereius Italia kökenli bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır.[312] Dolayısıyla *veteranus*'un bölgeye Italia'dan gelen Roma vatandaşlarından birinin himayesi altında orduya katıldığı ve yurttaşlık hakkı kazandığı düşünülebilir.

Nollé askerin isminin yazıtın devamında da geçiyor olmasından hareketle, bu ikinci kişinin *veteranus*'un oğlu olabileceğini ifade etmiş ve babası için bu mezar taşını yaptırdığı fikrini öne sürmüştür.[313]

P34
HORTENSIVS PAVLINVS, L.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

---

[308] Parker 1928, 112, 115 ve 163; *DNP* 7 (1999) 21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 24-25.
[309] Nollé 2001, 521,197.
[310] Parker 1928, 112, 115 ve 163; *DNP* 7 (1999) 21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 24-25.
[311] Forni 1953, 234-235.
[312] Schulze 1933, 174.
[313] Nollé 2001, 521,197.

Uzunaslan 2016, 720; *AE* 2017, 1535:

Λ(ούκιον) Ὀρτήσιον | Παυλεῖνον | ἀρχίατρον λεγεῶνος | δ΄ Φλαουίας Εὐτυχοῦς ||[5] καὶ λεγεῶνος β΄ Ἰταλικῆς, | ταμίαν, ἀγορανόμον, | ἄρχοντα πρῶτον, εἰρή|ναρχον, ἱερέα διὰ βίου | θεοῦ Ἀσκληπιοῦ ---

9 θεοῦ Ἀσκληπιοῦ | ------ (*AE*).

Türkçe Çeviri:
Lucius Hortensius Paulinus, legio IV Flavia Felix ve legio II Italica başhekimi, quaestor, agoranomos, birinci arkhon, eirenarkhos, Tanrı Asklepios'un ömür boyu rahibi …

TEM MS 3. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio IV Flavia Felix* ve *legio II Italica Pia Fidelis* bünyesinde başhekim (*medicus ordinarius*) olarak hizmet vermiş ve emeklilik döneminde yerleştiği Antiocheia'da çeşitli kamusal görevler üstlenmiş L. Hortensius Paulinus adına hazırlanmış bir yazıta aittir. Öte yandan bu anıtın hangi amaçla yaptırıldığı bilinmemektedir. Bir mezar yapısı ya da Uzunaslan'ın öne sürdüğü gibi onurlandırma anıtı olması mümkündür.[314]

Metinde öncelikle *legio* birliklerinde üstlenilen, ardından kentte yürütülen görevler yer aldıkları için, söz konusu görevlinin görevlerinin kronolojik bir düzende verilmiş olabileceği ifade edilmiştir.[315]

Nomen gentilicium Hortensius'un, *Italia*'da görülmüş olmasına karşın, tam olarak kökeni tespit edilememiştir.[316] Bu kişinin, **P43**'te adı geçen, *Senatus* Sınıfı üyesi M. Cassius Hortensius Paulinus ile akraba olabileceğini ve M. Cassius'un kökeninin *Italia*'nın kuzeyine dayanmakta olduğunu açıklayan Uzunaslan, L. Hortensius'un da *Italia* kökenli olabileceğini ileri sürmekte, *legio II Italica Pia Fidelis*'in bütün üyelerinin *Italia*'nın kuzeyinden seçilmiş olmasının da bu savı desteklediğini belirtmektedir.[317] Buna karşılık, *legio II Italica Pia Fidelis*'in *Italia* dışında *Noricum* ve *Thracia*'dan da asker toplamış olduğu bilinmektedir.[318]

Legio II Italica Pia Fidelis, MS 165 yılında kurulmuş olduğu için bu tarih, Uzunaslan tarafından da ifade edildiği üzere, yukarıda metni verilen anıt için *terminus post quem*

---

[314] Uzunaslan 2016, 721.
[315] Idem, 722.
[316] Schulze 1933, 177.
[317] Uzunaslan 2016, 721-722.
[318] Forni 1953, 219.

olarak saptanabilir.[319] Sözü edilen *legio*, tarihi boyunca *Noricum*'da konuşlanmıştır.[320] Metinde geçen bir diğer birlik olan *legio IV Flavia Felix*, MS 120 yılından, 4. yüzyıla kadar *Moesia Superior*'da konuşlu kalmıştır.[321] Dolayısıyla Paulinus'un görev yaptığı bölgelerin *Moesia Superior* ve *Noricum* olduğu anlaşılmaktadır.

Emeklilik döneminde Antiocheia'ya yerleşen Paulinus, burada kentin mali işlerini yürüttüğü *quaestor*'luk ve kent pazarını denetlemek ve temel gıdaları temin etmekle yükümlü olduğu *agoranomos*'luk[322] görevlerini yerine getirmiş, ardından doğrudan kent yönetimine katılarak *arkhon*'luk yapmıştır. Uzunaslan tarafından da belirtildiği üzere, Paulinus'tan *arkhon protos* olarak bahsedilmesi, kentte bir *arkhon*'lar kurulu olduğunu, birden fazla *arkhon*'un varlığını göstermektedir.[323] Hemen ardından gelen *eirenarkhos*'luk[324] ise, *legio* birliklerinden bağımsız olarak, kentlerde ve çevrelerinde güvenliği sağlamakla yükümlü yerel kolluk güçlerinden oluşan birimin başını ifade etmektedir.

Paulinus hakkında metinde geçen son sıfat, onun ömür boyu Asklepios rahibi olduğunu belirtmektedir. Uzunaslan bu durumu, Asklepios'un sağlık tanrısı olmasından yola çıkarak, görevlinin mesleğiyle, yani orduda başhekim olmasıyla ilişkilendirmekte, ayrıca Asklepios kültünün Antiocheia'da önemli bir yeri olduğuna işaret etmektedir.[325]

Uzunaslan yazım üslubu bakımından anıtı MS 3. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlemektedir.[326] Kamusal güvenliğin tehlikeye girmesi dolayısıyla *eirenarkhos*'lara ihtiyaç duyulmuş olması da bu tarihleme ile örtüşmektedir. Paullinus'un ikamet için neden Antiocheia'yı tercih ettiği bilinmemektedir. Kentin emekli askerlerin yerleştirildiği bir *colonia* olmasının bu seçimde etkisi olduğu düşünülebilir.

P35
IVLIVS, C.
(MISSICIVS LEGIONIS VII)

---

319 Uzunaslan 2016, 725.

320 Farnum 2005, 17.

321 Idem.

322 Ayrıca bk. *DNP* 1 (1996) 274-275 *s.v.* «Agoranomoi» (von Reden).

323 Uzunaslan 2016, 729.

324 Ayrıca bk. Öztürk 2006, 94-100.

325 Uzunaslan 2016, 731.

326 Idem, 726.

A [Galatia/Cormasa?][327]

Bean 1959, 93,42; *AE* 1961, 15; *SEG* 19, 777; Schleiermacher 1984, 243,120; Pavković 1991, 190,82; *RECAM* III 70,152; *SEG* 48, 1530:

C(aius) Iulius C(ai) f(ilius) Papi|ria natus Cormasa | missicius lecinis (sic!) | *VII eques mono*||[5]*mentum* (sic!) *fηcit* (sic!) | *sibi et Iulio Iu|cundo liberto | suo.* |
Γάϊος Ιούλιος ⟨Κ⟩ορμασ||[10]εὺς λεγυῶμος (sic!) ἑβδό|μης ἱπεὺς (sic!) τῷ ἀπελευ|θέρῳ καὶ ἀτῷ (sic!).

2 *nalus* (*AE*) || **3** *le<g>i[o]nis* (*AE*) || **5** *menlum* (*AE*) || **9** Κορχασεὺς (*AE*) || **10** λεγυῶνος (*RECAM*) || **12** θέρῳ καὶ…. (*AE*; Pavković).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Iulius, Papiria tribus'undan, Cormasa doğumlu, missicius, legio VII süvarisi, kendisi ve azatlısı Iulius Iucundus için (bu) anıtı yaptırmıştır.
Gaius Iulius, Cormasalı, legio VII süvarisi, azatlısı ve kendisi için (bu anıtı yaptırmıştır).

LIT Mitchell 1976, 301, 303, 305; Speidel 1984, 50,16; Bennett 2019, 238.
TEM Iulius-Claudius'lar Hanedanı
ORI *Galatia* ?

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde süvari olarak hizmet vermiş olan C. Iulius adlı asker tarafından, kendisi ve azatlısı için yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir; bu anıtın bir mezar yapısı olduğu ve henüz C. Iulius hayattayken yaptırıldığı görülmektedir.

RECAM tarafından da ifade edildiği üzere, *legio VII* için her iki dilde de hiçbir unvanın belirtilmemesi ve kişi adında bir *cognomen*'in bulunmayışı gibi hususlardan hareketle yazıtın tarihlenmesi için *Principatus*'un başlangıç dönemlerinin, özellikle de İmparator Claudius öncesinin uygun olduğu söylenebilir.[328] Bunun yanında *praenomen* ve *nomen gentilicium* olarak Gaius ve Iulius adlarının varlığının, personelin Augustus döneminde askere alındığına işaret ettiği belirtilmektedir.[329] Anıtın biçimsel durumu ve epigrafik malzemenin değerlendirilmesinden hareketle Schleiermacher tarihleme için Flavius Hanedanı'nın erken dönemlerini önermektedir.[330] Öte yandan kişinin gerçekten Augustus döneminde askere alınmış olduğu önermesi doğru kabul edildiği takdirde,

[327] Yazıt, Burdur ili Boğaziçi köyünde George Ewart Bean tarafından bulunmuş, fakat yine onun tarafından, 5-10 km kadar yakınlarda yer alan Eğneş köyünden oraya getirilmiş olabileceği öne sürülmüştür; araştırmacı bu yazıta dayanarak, söz konusu Eğneş köyünün, Cormasa olduğunu ileri sürmektedir. Bk. Bean 1959, 94.

[328] *RECAM* III 70,152; Roma vatandaşlarının isimlerinde *cognomen* bulunması, İmparator Claudius zamanından itibaren gelenek haline gelmiştir. Bk. Parker 1928, 173. Bunun yanında *legio VII* ve tarihleme hakkında bk. **P29**.

[329] *RECAM* III 70,152.

[330] Schleiermacher 1984, 243-244.

askerlik vazifesini tamamlamasının üzerinden henüz 4 sene geçmemiş olan birisi (*missicius*) için önerilebilecek en geç tarihleme, Tiberius-Caligula zamanlarına denk gelecektir.

Anıtın buluntu noktası, aynı zamanda askerin memleketi olabilir; zira hem yazıtın çift dilli olarak hazırlanması hem de Galatia ve Pisidia bölgelerinin *Principatus*'un erken zamanlarında *legio VII*'nin asker toplama sahaları arasında bulunmaları[331] C. Iulius'un, bu bölgeden askere alınarak, emekli olduktan sonra tekrar memleketine dönmüş olabileceğini akla getirmektedir. Öte yandan yazıtın, Latinceye pek de vakıf olmayan bir taş ustasının elinden çıktığı söylenebilir; zira Bean ve Schleiermacher tarafından da belirtildiği üzere, 2. satırda *Cormasa* sözcüğünün *locativus* formu hatalı verilmiş, 5. satırdaki *fecit* sözcüğünün *e* harfi Hellen Alfabesi'ndeki *eta* (η) ile yazılmış, bunun yanında 3. ve 10. satırlarda, her iki dilde de, aslı Latince olan *legio* sözcüğü hatalı formlarda ifade edilmiştir.[332]

P36
IVLIVS AQVILA, C.

A [Galatia/Balçıkhisar]

RECAM II 289; Şahin 1995, 166,3; *SEG* 45, 1699; *IDRE* II 415,400:

[— — — pa]|ren[tibus] | bene[meren]|teb<u>s (sic!) *pos[uit].*
||[5] Γ(άϊος) Ιούλιος | Ἀκύλας στρ|ατιώτης ληγι|ῶνος τρεῖς | καὶ δεκάτης ||[10] Διδύμης ἀνέ<σ>τησεν | γονεῦσιν μνήμη| vacat ς χάριν. v v

2 *reı [ ]* (Şahin) || **3** *bene [ ] teblis pos [uit]* (Şahin; *SEG*); *ben[- -]* (*IDRE*) || **10** Διδύμη [ς ές] τησεν (Şahin) || **11** γονεῦσι (Şahin).

Türkçe Çeviri:
Ebeveynleri için, layık oldukları üzere, [bu anıtı] yaptırmıştır.
Gaius Iulius Aquila, legio XIII Gemina askeri, ebeveynlerinin hatırasına [bu anıtı] yaptırmıştır.

PRO Yarligaş 2017, 262,48.
LIT Speidel-Reynolds 1985, 33.
TEM MS 2. – 3. yy.
ORI Balçıkhisar

Yukarıdaki metin, *legio XIII Gemina* bünyesinde askerlik yapmış olan C. Iulius Aquila tarafından, ebeveynleri için mezar taşı olarak hazırlatılmış bir yapıta aittir. Yazıt iki dilli

[331] Forni 1953, 225.
[332] Bean 1959, 93; Schleiermacher 1984, 243.

olarak hazırlanmış, fakat baştaki Latince metnin önemli bir kısmı günümüze ulaşamamıştır.

RECAM ve *SEG* yazıtın tarihlenmesi için MS 2. – 3. asırları uygun görmektedirler.[333] Öte yandan Şahin ise bu konuda yalnızca MS 2. asrı uygun bulmaktadır.[334]

Legio XIII Gemina, MS 106-268 yılları arasında *Dacia* ve *Dacia Superior*'da, MS 270-400 yılları arasında ise *Dacia Ripensis*'te konuşlanmıştır.[335] Dolayısıyla Aquila büyük olasılıkla Dacia'da askerlik görevini yerine getirmiştir. Yazıtın iki dilli olarak hazırlanmış olması, askerin bölge yerlilerinden olduğuna işaret etmektedir; şu halde *SEG* tarafından da ifade edildiği üzere Aquila, askerlik vazifesini tamamlayıp, emekli olduktan sonra kentine geri dönmüş ve anne-babası için bir anıt yaptırmıştır.[336]

P37
IVLIVS CANDIDVS, C.

A [Galatia/Ancyra]

Tournefort 1717, 330; Muratori 1740, 822,4; Le Bas III 1797; *CIL* III 267; Bosch 1967, 409,362; Summerly 1990, 165,696,3; *IDRE* II 414,398; French 2003, 149,45; Mitchell-French 2012, 355,170:

D(is) M(anibus) | *C. Iul(io) Candido* | *p(rimo) p(ilo) leg(ionis) XIII Gem(inae)* | *heredes ex tes*||[5]*tamento fece* | [folium] *runt.* [folium]

3 *leg. XVII.* (Tournefort; Muratori); *X[I]II* (Le Bas); *p(rimi)p(ilari)* (*IDRE*; Mitchell-French).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. C. Iulius Candidus için, legio XIII Gemina primus pilus'u, varisleri, vasiyeti gereği (bu anıtı) yaptırmışlardır.

PRO Yarligaş 2017, 273,80.

LIT *RE* XII/2 (1925) 1721 ve 1725, *s.v.* «Legio (XIII gemina)» (Ritterling); Dobson 1978, 345,250; Moga 1985, 106; Mitchell 2018, 62.

TEM MS 2. yy.

ORI ?

---

333 *RECAM* II 289 ve *SEG* 45, 1699.

334 Şahin 1995, 166,3.

335 *DNP* 7 (1999) 19-20 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 23.

336 *SEG* 45, 1699.

Yukarıdaki metin, *legio XIII Gemina* bünyesinde askerlik görevi üstlenmiş C. Iulius Candidus adlı subayın mezar taşı olarak, vasiyeti üzerine varisleri tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Mitchell ile French, *legio XIII Gemina* mensubu olan, Anadolu yerlisi 2 askere daha (**P13** ve **P16**) rastlandığını belirterek, Candidus'un Ancyra'lı olmasının mümkün olduğunu ifade etmektedirler.[337] Bunun yanında personelin, *legio XIII Gemina*'nın doğuya yönelik bir askeri harekâtı esnasında Ancyra'da hayatını yitirmiş olduğu da düşünülebilir.[338] Öte yandan söz konusu *centurio*'nun ne sebeple Ancyra'da hayata veda etmiş olduğunu kesin olarak saptamak üzere yeterli veri bulunmamaktadır.

Askerin Ancyra yerlisi kabul edilmesi durumunda, *legio XIII Gemina*'nın asker toplama alanlarına[339] *provincia Galatia*'nın da eklenmesi gerekecektir.

Cognomen olarak karşımıza çıkan Candidus, Kajanto'nun ifadesiyle saç rengini yahut bütün bedene has ten rengini ifade etmekteydi.[340] Dolayısıyla personelin beyaz tenli ya da kır saçlı olduğu varsayılabilir.

Yazıtta geçen isimleri belirsiz mirasçılar ise, yine Mitchell ile French'e göre *veteranus*'lar birliği (bk. **P44**) üyeleri olmalıdırlar. Yazıt, stilistik açıdan ve harflerin durumu göz önünde tutulduğunda, MS 2. yy. özelliklerini taşımakla birlikte, kesin bir tarih saptama imkânı bulunmadığı belirtilmektedir.[341] *Legio XIII Gemina*, MS 106-268 yılları arasında *Dacia* ve *Dacia Superior*'da konuşlanmış olduğu için, askerin görev alanının bu bölge olduğu düşünülebilir.

P38
IVLIVS CRESCENS

A [Galatia/Ancyra]

CIL III 268; Bosch 1967, 412,366; Summerly 1990, 168,25(a),1; Mosser 2003, 262,193; Mitchell-French 2012, 358,172:

D(is) M(anibus). L(ucii) Oc<t>[a]vi(i) Vi[c]<t>o|ris (centurionis) leg(ionis) XV [A]po<l>(linaris) | curan<te> Iul(io) Cres|cente (centurione) leg(ionis) eiusdem ||[5] *municipatus [et] amici|<t>iae causa.*

---

337 Mitchell-French 2012, 355,170.

338 Nitekim, *legio XIII Gemina*'nın, Traianus'un Parthia Seferi'ne katıldığı bilinmektedir. Lepper 1948, 177, 184 ve 186; Bennett 1997, 195-196; Farnum 2005, 23.

339 Forni 1953, 230-231.

340 Kajanto 1982, 64 ve 227.

341 Mitchell-French 2012, 355,170.

1 *Oc[ta]vi(i) Vi[ct]o* (Summerly; Mosser) || **2** *(centurioni) leg(ionis) XV A[p]ol(inaris)* (Summerly); *(centurioni) leg(ionis) XV [A]p[ol(linaris)]* (Mosser); *[A]p[o]l(linaris)* (Mitchell-French) || **3** *curan[te]* (Mosser) || **4** *(centurio)* (Summerly) || **5** *municipatus amici* (Mosser) || **6** *[t]iae.* (Summerly); *[t]iae causa.* (Mosser).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Lucius Octavius Victor için, legio XV Apollinaris centurio'su; aynı legio'da centurio olan Iulius Crescens, hemşehrilik ve dostluk adına, (bu anıtın yapılmasıyla) ilgilenmiştir.

PRO Yarligaş 2017, 257,34.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1757, *s.v.* «Legio (XV Apollinaris)» (Ritterling); Mitchell 2018, 64.
TEM MS 2. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio XV Apollinaris centurio*'larından Iulius Crescens'in adını barındırmaktadır. MS 2. yy. dolaylarında yaşadığı öğrenilen Crescens'in kökeni bilinmemektedir.

Metindeki diğer detaylar ve tarihleme hakkında bk. **P52**.

P39
IVLIVS GEMELLINVS

A [Galatia/Iconium]

Calder 1912b, 71,44; *AE* 1912, 271; *RECAM* IV 233; Gatzke 2013, 290:

D(is) M(anibus) | *Callisto servo* | *Iul(ii) Gemelli*|*ni c(enturionis) leg(ionis) II Tr(aianae) F(ortis)* ||[5] *v(ixit annis) XX* | *o(ptime) m(erito)* | *Vitalis con*|*servos* (sic!).

5 *vixit ann(is) XX.* (*RECAM*).

Türkçe Çeviri:
Yer altı Tanrılarına. Callistus için, legio II Traiana Fortis centurio'su Iulius Gemellinus'un kölesi, 20 yıl yaşadı, pek bir layık olduğu için, birlikte kölelik yaptığı Vitalis (bu anıtı yaptırmıştır).

LIT *RE* XII/2 (1925) 1492, *s.v.* «Legio (II Traiana)» (Ritterling); *SEG* 34, 01319.
TEM *Terminus post quem* MS 157
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio II Traiana Fortis* bünyesinde *centurio* olarak görev yapmış olan Iulius Gemellinus'un kölelerinden birisi olan Callistus için, Gemellinus'un bir diğer kölesi Vitalis tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Mısır'daki Nicopolis kentinde bulunmuş olan bir yazıt sayesinde, Iulius Gemellinus'un MS 157 yılında, bu kentte konuşlanmış olan *legio II Traiana Fortis*'in bünyesinde *centurio* olarak hizmet vermekte olduğu anlaşılmıştır.[342]

Iconium, *veteranus*'lara toprak tahsis etmek maksadıyla Augustus tarafından *polis* ve *colonia* olarak ikiye ayrılmıştır.[343] Iulius Gemellinus da *centurio* kademesinden emekli olup, bu *colonia*'ya yerleşmiş görünmektedir. Gemellinus, MS 157 yılında Mısır'da *centurio* olarak aktif görevde bulunduğuna göre, **A** belgesinde görülen metin MS 157 yılı sonrasına ait olmalıdır. Öte yandan *centurio* ve kölelerinin, *legio*'dan ayrı ufak bir askeri birlik ile bölgeye özel görevle gönderilmiş olabilecekleri de ifade edilmiştir.[344]

Nomen gentilicium Iulius, *centurio*'nun atalarının C. Iulius Caesar ya da İmparator Augustus zamanında vatandaşlık hakkı edindiklerini düşündürmektedir; *gemellus* sözcüğünden türetilmiş olan *cognomen* Gemellinus ise, "ikiz" anlamına gelmekte,[345] bu durum da *centurio*'nun yahut babasının ikiz kardeşi olabileceğini akla getirmektedir.

P40
IVLIVS INGENVVS

A [Galatia/Ancyra]

Perrot *et al.* 1872, 230,117; *CIL* III 263; Jerphanion 1928, 38; Bosch 1967, 328,269; Speidel 1992, 29,3; French 2003, 158,51; Mitchell-French 2012, 352,168; Faure 2013, 59,55; Ultsch 2020, 183,93:

--- | *io optio leg(ionis)* | *VII Cl(audiae) (centurio cohorte) II has(tatus)* | *prior stip(endiis) XXI* ||[5] *vixit annis XXXX* | *Aur(elius) Maximinu[s]* | *tes(serarius) et Iul(ius) Ingen[uus]* | *optio herede[s]* | *b(ene) m(erenti) p(osuerunt).*

2 *o optio* (Jerphanion); *optimo* (*CIL*) || **3** *VII..... has(tatus)* (Perrot *et al.*); *C[l](audiae) (centurio cohortis)* (Jerphanion); *has(tato)* (*CIL*); *(centuria) II (secundi) has(tati) prior(is)* (Speidel); *(centuria) II has(tati)* (Faure; Ultsch) || **4** *prior(is)* (Faure; Ultsch) || **7** *mi(les et Jul(ius)* (Perrot *et al.*); *Ingen(uus)* (Speidel; French; Mitchell-French; Faure; Ultsch) || **8** *hered[es]* (Perrot *et al.*).

Türkçe Çeviri:
--- legio VII Claudia optio'su, II. cohors'un hastatus prior (unvanlı) centurio'su, 21 yıl askerlik hizmeti verdi, 40 yıl yaşadı; varisleri tesserarius Aurelius Maximinus ve optio Iulius Ingenuus, (centurio) layık olduğu üzere, (bu anıtı) yaptırmışlardır.

---

342 *AE* 1969/1970, 633 Col. V.

343 *DNP* 5 (1998) 930 *s.v.* «Ikonion» (Belke).

344 *RECAM* IV 233.

345 Kajanto 1982, 295.

PRO Yarligaş 2017, 256,31.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1627, *s.v.* «Legio (VII Claudia)» (Ritterling); Miltner-Miltner 1937, 26,27.
TEM MS 3. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metinden, *legio VII Claudia (Pia Fidelis)* bünyesinde *optio* olarak görev yapmış olan Iulius Ingenuus'un adı geçmektedir. MS 3. yüzyılda yaşadığı bilinen askerin kökeni belirsizdir.

Metindeki diğer detaylar ve tarihleme hakkında bk. **P73.**

P41
IVLIVS MAXIMVS

A [Galatia/Neapolis[346]]

Labarre-Özsaït-Özsaït 2007, 142,5; *AE* 2007, 1478; *SEG* 57, 1407:

Μαμαν Αττα πατέρα Ιουλίου | Λόνγου δεκαδ[άρ]χου ἄλης Οὐο|κοντίων καὶ Φλαουίου Μαξ[ί]|μου δουπλικαρίου ἄλης Φλαό||[5]ας Ιούλιος Μάξιμος ἔγγονος | [ἀ]πολυθεὶς ἀπὸ λεγιῶνος Γ κ | [β]ενεφικιάριος λατοκλάου τὸν | ἑαυτοῦ πάππον καὶ θείους μνή|μης ἕνεκεν ἐκ τῶν ἰδίων.

2 δεκα[δάρ]χου (Labarre-Özsaït-Özsaït; *AE*) || **4** Φλαό||[5][ι]ας (*AE*).

Türkçe Çeviri:
Attas oğlu Mamas için, ala Vocontiorum decurio'su[347] *Iulius Longus'un ve ala Flavia duplicarius'u*[348] *Flavius Maximus'un babası; torunu Iulius Maximus, legio III Cyrenaica veteranus'u, beneficiarius (tribuni) laticlavii, dedesi ve amcalarının hatırasına, masrafını bizzat üstlenerek (bu anıtı yaptırmıştır).*

LIT Drew-Bear 2008, 264.
TEM MS 2. yy. sonu – 3. yy. başı
ORI Neapolis (Pisidia) ?

Yukarıdaki metin, *legio III Cyrenaica*'da askerlik görevini yerine getirerek emekli olmuş Iulius Maximus adlı kişi tarafından, dedesi Mamas ile amcaları *decurio* Iulius Longus ve

---

[346] Yazıtın buluntu yeri Isparta'nın Şarkikaraağaç ilçesi, Fele (bugün Yassıbel) köyüdür; burada antik Neapolis kentinin bulunduğu sanılmaktadır. Drew-Bear 2008, 264; *DNP* 8 (2000) 775 *s.v.* «Neapolis [7]» (Olshausen).

[347] *Decurio*, -onis, m.: Süvari onbaşısı anlamına gelmektedir. *OLD* 2012, 542.

[348] *Duplicarius*, -ii, m.: Ödülleri ve her türlü geliri 2 kat olan askerleri ifade etmekteydi. *OLD* 2012, 637.

duplicarius Flavius Maximus'un adına, muhtemelen mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Metinde, Roma İmparatorluğu'na çeşitli kademelerde askerlik hizmeti vermiş, Anadolu yerlisi bir aile ile karşılaşılmaktadır; buna göre Attas oğlu Mamas'ın adı geçen iki oğlu, Iulius Longus ve Flavius Maximus, *auxilia* kuvvetlerinde, muhtemelen bir başka oğlundan olma torunu Iulius Maximus ise *legio III Cyrenaica*'da askerlik yapmışlar ve Iulius Maximus emekliliğinin ardından, dedesi ve amcaları için bu anıtı yaptırmıştır.

Labarre-Özsaİt-Özsaİt'e göre, aile büyüklerinin isimleri Attas ile Mamas, Phrygia, Pisidia ve Lykaonia gibi bölgelerde sık karşılaşılan yerli Anadolu dillerinden gelme adlardır.[349] Bu isimlerin rastlandığı bölgelere, Attas için Lykia, Kilikia ve Galatia, Mamas için ise Isauria, Kilikia, Galatia, Kappadokia ve Pontos eklenebilir.[350] Sonraki kuşaklarda ise askeri hizmet vasıtasıyla kazanılan Roma vatandaşlığı sayesinde edinilmiş Latince isimler (Iulius, Longus, Flavius, Maximus) görülmüştür. Bununla birlikte metnin Hellence olarak hazırlanmış olması da ailenin Anadolu yerlilerinden olduğuna işaret etmektedir. Nitekim *legio III Cyrenaica*, *Galatia* da dâhil olmak üzere Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden asker toplamıştır.[351]

Roma ordusuna bağlı *ala*'lar arasında *Aegyptus* ve *Syria*'da konuşlandığı bilinen *ala Vocontiorum*,[352] ve Germania ile Britannia'daki yazıtlarda tespit edilmiş olan *ala Augusta Vocontiorum* bulunmaktadır.[353] Memleketi ile birliği arasındaki mesafenin yakınlığı ve *Augusta* unvanının yazıtta belirtilmemesi dolayısıyla, Iulius Longus'un görev birliğinin *Aegyptus*'taki *ala Vocontiorum* olduğu düşünülmüştür.[354] Flavius Maximus'un birliği *ala Flavia*'nın ise, *ala I Flavia Numidica* olduğu belirtilmektedir.[355] Zira diğer *ala Flavia* adlı birlikler muhakkak *II Flavia* olarak belirtilirken,[356] *ala I Flavia Numidica* yalnızca *AL FL*, *ALA F* ya da *AL FLAVIA* olarak kaydedilmiştir.[357]

Araştırmacılar, yazı karakteri bakımından anıtın tarihlenmesi için MS 2. yy. ortaları yahut 3. yy. başlarını uygun görmüşlerdir.[358] *Legio III Cyrenaica*, MS 120-395 yılları

---

349 Labarre-Özsaİt-Özsaİt 2007, 144.

350 Zgusta 1964, 106,119-9; 282,850-3.

351 Forni 1953, 221-222.

352 *RE* I/1 (1893) 1269 *s.v.* «ala Vocontiorum» (Cichorius); Spaul 1994a, 238-239.

353 Spaul 1994a, 240-241.

354 Labarre-Özsaİt-Özsaİt 2007, 144.

355 Idem, 144,62.

356 Spaul 1994a, 111-114.

357 Idem, 107.

358 Labarre-Özsaİt-Özsaİt 2007, 144; *AE* 2007, 1478.

arasında *Arabia* Eyaleti'ndeki Bostra'da konuşlanmıştır.[359] Dolayısıyla Iulius Maximus'un askerlik görevini burada yerine getirmiş olduğu sonucuna varılabilir.

P42
IVLIVS MAXIMVS, L.

A [Galatia/Amasia]

Cumont-Anderson 1912, 233,1; *AE* 1914, 135:

D(is) [M(anibus)]. | *L(ucius) Iu[lius M]axi[mus]* | *sig(nifer) vet(eranus) leg(ionis) V M[ac(edonicae)]* | *vix(it) an(nis) LXIII pos(uit)* ||[5] *patria sua.* |
Λ(ούκιος) Ιούλιος [folium] Μάξιμ[ος | βε]τρα(νὸς) [folium] λεγ(εῶνος) [folium] ε′ Μακ(εδονικῆς). [folium] Κ(όϊντος) | [Ι]ούλιος [folium] Μαξιμῖν[ος] ||[10] [π]ατρὶ [folium] μνήμης | χάριν.

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Lucius Iulius Maximus, legio V Macedonica signifer'i, veteranus, 63 yıl yaşadı. Memleketi (bu anıtı) yaptırmıştır.
Lucius Iulius Maximus, legio V Macedonica veteranus'u, Quintus Iulius Maximinus, babasının hatırasına (bu anıtı yaptırmıştır).

LIT Speidel 1984, 50,31.
PRO Yarligaş 2017, 230,16.
TEM MS 1. – 2. yy.
ORI Amasia ?

Hellence ve Latince çift dilli olarak hazırlanmış olan yukarıdaki metin, *legio V Macedonica* bünyesinde *signifer* olarak hizmet vermiş olan L. Iulius Maximus adlı kişinin mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıta aittir.

Metinde geçen adlar, MS 1. yüzyılda yaygın olarak kullanılan isimler arasındadır; özellikle Iulius *nomen gentilicium*'u, doğrudan L. Iulius Maximus'un ya da atalarının, Caesar ya da Augustus zamanında vatandaşlık hakkı elde ettiklerini göstermektedir.[360] *Legio V,* MÖ 29/27 dolaylarında *Macedonica cognomen*'ini almış ve MS 186 yılında *Pia Fidelis* unvanını kazanmıştır.[361] Metinde *legio V Macedonica* adıyla anılması, yazıtın MÖ 29 ila MS 186 yılları arasına tarihlenmesi gerektiğini göstermektedir. Söz konusu askeri birliğin, MÖ 25 – MS 9 yılları arasında *Galatia*'da konuşlanmış olması haricinde iki defa Anadolu'ya gelmiş olduğu bilinmektedir. İlk olarak MS 61/62 dolaylarında, daha sonra

---

[359] *DNP* 7 (1999) 15 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 18.
[360] Cumont-Anderson 1912, 233,1.
[361] Farnum 2005, 19.

ise L. Verus zamanında (162-166) gerçekleşen bu harekâtların her ikisi de Parthlar'a karşı yürütülmüştür.[362] Ancak ilk seferde *legio*, doğrudan Armenia'da (MS 62-66) konuşlandırılmıştır.[363] Cumont ile Anderson, bu geçici ikamet esnasında Anadolu'nun kuzey kesimlerinden *legio* için asker toplanmış olabileceğini ifade etmektedirler.[364] Zira *legio V Macedonica* için hem Claudius ile Nero zamanlarında Amasia'dan asker toplandığı[365] hem de bu birliğin, Troesmis'te konuşlandığı Traianus – M. Aurelius arasındaki dönemde Kuzey Anadolu'dan asker temin edildiği bilinmektedir.[366]

Bu varsayımın doğru kabul edilmesi durumunda MS 60'lı yıllarda, 20'li yaşlardayken askere alınan *signifer*'in, MS 80-90 dolaylarında emekli olduğu, daha sonra evlenerek bir aile kurduğu ve kendisi 63 yaşında (MS 100 dolayları) vefat ettiğinde, onun adına mezar taşı yaptırabilecek yaşta bir oğlunun olduğu söylenebilir.

Yazıtın Hellence metnin orijinalinde sözcük sonlarına denk gelen *sigma*'ların 1 kere ς 2 kere ise *c* olarak verildiği görülmektedir; daha ziyade geç dönem yazıtlarında kullanılan *c* formu, metnin bir geçiş devresine ait olabileceğini akla getirmektedir. Bu durumda yazıtın MS 2. yüzyıla ait olma ihtimali de ortaya çıkmaktadır.

P43
IVLIVS PROCVLVS, C.

A [Galatia/Ancyra]

Mitchell 1977, 65,3; *AE* 1977, 811; Schallmayer *et al.* 1990, 529,684; Mitchell-French 2012, 335,156:

a) *M(arco) Cassio Hor|tensio Paulino | c(larissimo) p(uero) patricio | C(aius) Iul(ius) Proculus ||*[5] *specul(ator) leg(ionis) XIIII |*
b) *Gem(inae) Mart(iae) Victr(icis) | et I(ulius) Valer(ius) Marci|anus b(ene)f(iciarius) legati | leg(ionis) eiusdem ||*[10] *patrono.*

7 *L(ucius) / P(ublius) / T(itus) Valerius* (Schallmayer); *e[t]* (Mitchell-French) || **9** *eiusd(em).* (Schallmayer).

Türkçe Çeviri:
a) *Patricius Sınıfı mensubu pek ünlü genç Marcus Cassius Hortensius Paulinus için, Gaius Iulius Proculus, legio XIV*

---

362 *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.

363 Farnum 2005, 19.

364 Cumont-Anderson 1912, 234.

365 Forni 1953, 224.

366 *EE* V 214; Cumont-Anderson 1912, 234.

b) *Gemina Martia Victrix speculator'u ve Iulius Valerius Marcianus, aynı legio'da legatus legionis'in beneficiarius'u, patronus'ları adına (bu anıtı yaptırmışlardır).*

PRO Yarligaş 2017, 255,27.
TEM MS 161-166
ORI Pannonia ?

Yukarıdaki metin, *legio XIV Gemina Martia Victrix* bünyesinde farklı kademelerde görevli olan C. Iulius Proculus ile Iulius Valerius Marcianus tarafından, genç yaşta olduğu anlaşılan *patronus*'ları M. Cassius Hortensius Paulinus için yaptırılmış bir onurlandırma anıtının yazıtına aittir.

Legio XIV Gemina Martia Victrix'in, MS 2. yüzyılın başlarından itibaren aralıksız olarak MS 4.-5. asırlara dek *Pannonia Superior*'da konuşlanmış olduğu bilinmektedir.[367] Dolayısıyla Proculus ve Marcianus'un burada askerlik yaptıkları söylenebilir. Bunun yanında *legio XIV Gemina Martia Victrix*'in L. Verus'un Parthia Seferi'ne (MS 162-166) birlik gönderdiği ve Septimius Severus'un Pescennius Niger'e karşı doğuya yönelik hareketinde (MS 194) yer aldığı bilinmektedir.[368] Buradan hareketle, Proculus ile Marcianus'un da muhtemelen bu iki askeri harekâttan biri vesilesiyle Ancyra'ya gelmiş oldukları ileri sürülebilir. Nitekim yazıt, Mitchell ile French ve Schallmayer tarafından MS 2. yüzyılın üçüncü çeyreğine ve özellikle de L. Verus'un Parthia seferine tarihlenmektedir.[369] Bu dönem için *legio XIV Gemina Martia Victrix*'in asker toplama sahaları arasında, birliğin karargâh merkezi olan *Pannonia Superior*'un da yer aldığı görülmektedir.[370] Buradan hareketle C. Iulius Proculus ile Iulius Valerius Marcianus'un kökenlerinin Pannonia'ya dayandığı düşünülebilir.

Yazıtın asıl muhatabı, onurlandırmanın ithaf edildiği kişi, genç Hortensius Paulinus[371] ise, muhtemelen *Senatus* Sınıfı mensubu olarak daha sonra devlet kariyerine başlamıştır. Bu kişinin Ancyra'daki varlığı, Mitchell ile French'e göre *legio XIV Gemina Martia Victrix*'in adını bilmediğimiz *legatus*'u ile aralarındaki bir akrabalık bağı dolayısıyla, söz konusu *legio*'nun katıldığı seferlerden biri esnasında, resmi bir görevi bulunmaksızın buraya gelmiş olmasından kaynaklanmakta olabilir.[372]

---

[367] Itin. Anton. Aug. 247,4; Not. dign. occ. XXXIV,26; *DNP* 7 (1999) 20 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 23.

[368] Parker 1928, 167; Farnum 2005, 23, 104.

[369] Mitchell-French 2012, 335,156; Schallmayer *et al.* 1990, 529,684.

[370] Forni 1953, 232.

[371] *PIR*^{1} H 152; *PIR*^{2} H 211.

[372] Mitchell-French 2012, 335,156.

Burada bahsi geçen C. Iulius Proculus'un, kendisinden çok daha meşhur olan aynı adlı *consul*[373] ile kuvvetle muhtemel bağlantısı yoktur. Zira her şeyden önce yazıt, MS 2. yy. sonuna, hiç değilse ikinci yarısına tarihlenmiştir. *Speculator* Proculus MS 2. yüzyılda henüz *centurio* kademesinin dahi altında bulunurken, *consul* Proculus ise, 104 yılında *consul suffectus* makamına erişmiş görünmektedir. Öte yandan *consul* Proculus'a ilişkin belgelerin hiçbirinde *speculator*'luk görevine yahut *legio XIV Gemina Martia Victrix*'te hizmet verdiğine dair herhangi bir bulgu elde edilememiştir. Yine söz konusu ettiğimiz *speculator* C. Iulius Proculus'a[374] ve I. Valerius Marcianus'a[375] ait olabilecek bir takım yazıtların varlığı bilinmektedir.

P44
IVLIVS RVFVS, M.

A [Galatia/Ancyra]

French 2003, 150,46; Bennett 2006, 95; Bennett 2007, 408; Speidel 2007, 263; *AE* 2006, 1480; Petolescu 2007, 143; Petolescu 2008-2009, 228,1313; Mitchell-French 2012, 343,164:

M(arco) Iulio M(arci) f(ilio) Fab(ia) | Rufo (centurioni) leg(ionis) IIII | Scy(thicae) secundo | princ(ipi) priori ||[5] *donis donato | ab divo Vespasiano | et albata decursi[o]|ne [[ab imp(eratore) Domitiano]]* | vacat ||[10] vacat | *Collegium vete|ranorum qui An|cyrae consis|* vacat *tunt* vacat ||[15] *h(onoris)* vacat *c(ausa).*

4 *princ(ipie)* (Bennett 2006; Bennett 2007) || **6** *Vespasian[o]* (Bennett 2006; Bennett 2007; Mitchell-French); *Vespasian(o)* (Petolescu 2007; Petolescu 2008-2009) || **8** *[[ab [Imp.] Domitia[no]]].* (Mitchell-French) || **9** *Collegium vete* (Bennett 2006; Speidel; Petolescu 2007; Petolescu 2008-2009; Mitchell-French) || **10** *ranorum qui An* (Bennett 2006; Speidel; Petolescu 2007; Petolescu 2008-2009; Mitchell-French) || **15** *h(onoris) c(ausa)* (Speidel).

Türkçe Çeviri:
Marcus oğlu Marcus Iulius Rufus için, Fabia tribus'undan, legio IV Scythica centurio'su ikinci cohors'un princeps prior'u, Tanrısal Vespasianus tarafından ödüller bahşedilmiş ve İmparator Domitianus'tan albata decursio[376] *kazanmış; Ancyra'da yerleşik veteranus'lar birliği, onurlandırma amacıyla (bu anıtı yaptırmıştır).*

PRO Yarligaş 2017, 271,77.

---

373 Bu kişinin kariyeri için bk. *CIL* X 6658; *PIR*[1] I 333; *PIR*[2] I 497.

374 *AE* 1974, 357; *AE* 1985, 581; *AE* 1986, 363; *AE* 1991, 1551.

375 *ILJug* 1830; Mirković 1986, 53.

376 Bu payenin kökeni ve detaylarıyla ilgili en yoğun tartışma, Speidel 2007, 263-270'te yürütülmüştür.

LIT Cooley *et al.* 2007, 189 ve 223; *AE* 2007, 1461; Mitchell 2018, 59-60; Eckhardt 2021, 116,65.
TEM MS 81-96
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio IV Scythica*'da *centurio* olarak görev yapmış M. Iulius Rufus'u onurlandırmak amacıyla yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Mitchell ile French'e göre bu yapı, normalüstü boyutlarda bir heykel ve yazıttan oluşan bir anıttır. Söz konusu yazıtı içeren anıtın yaptırılması vasıtasıyla onurlandırılan *centurio* Iulius Rufus, hem Vespasianus hem de Domitianus dönemlerinde ödüllendirilmiştir. Mitchell ile French bu ödüllendirmenin Kudüs'ün zaptı ya da *bellum Commagenicum* ile ilgili olabileceğini ifade etmektedirler.[377] Yazıttan Domitianus'un adı kazınmıştır; bunun nedeni imparatorun, öldükten sonra *Senatus* kararıyla *damnatio memoriae* uygulamasına tabi tutulmuş olmasıdır.[378]

Centurio'nun nomen gentilicium'u olan Iulius, atalarının Caesar yahut Augustus zamanında vatandaşlık hakkı tanınanlar arasında bulunduklarını düşündürmektedir.[379] Öte yandan Mitchell ile French *centurio*'nun kendi ailesindeki ilk Roma vatandaşı olması olasılığının daha yüksek olduğunu ifade etmektedirler.[380] Yazıtta askerin kökenine ilişkin bilgi verilmemiş olmasından hareketle Bennett, zaten Ancyra'lı olduğu için buna gerek duyulmamış olabileceğini ileri sürmektedir.[381] Bu varsayımın doğru kabul edilmesi halinde, *legio IV Scythica* için asker toplandığı bilinen bölgelerin[382] arasına *provincia Galatia*'nın da ilave edilmesi gerekecektir.

Bunun yanında metinden, Rufus'un, en azından Vespasianus zamanından beri asker olarak görev yaptığı öğrenilmektedir. Söz konusu yazıt, İmparator Domitianus zamanında yaptırılan bir anıta ait olmalıdır; zira Domitianus öldükten sonra *damnatio memoriae* uygulamasına tabi tutulmuş ve ismi her türlü yazılı dokümandan kaldırılmıştır.[383] Anıtın Domitianus'un saltanatından sonra yaptırılmış olması durumunda, ismine hiç yer verilmemesi gerekirdi; yazıldığı halde sonradan kaldırılmış olması, anıtın Domitianus dönemine ait olduğunu göstermektedir.[384] Buradan hareketle *centurio* Iulius Rufus'un yaşamının büyük kısmını MS 1. yy. da sürdürdüğü ileri

---

377 Mitchell-French 2012, 345-346.
378 *DNP* 3 (1997) 746-747 *s.v.* «Domitianus [1]» (Eck).
379 Bennett 2006, 96; Bennett 2007, 409.
380 Mitchell-French 2012, 346.
381 Bennett 2006, 96.
382 Forni 1953, 223.
383 *DNP* 3 (1997) 746-747 *s.v.* «Domitianus [1]» (Eck).
384 Bennett 2006, 96; Bennett 2007, 408; Petolescu 2007, 143; Petolescu 2008-2009, 228, 1313.

sürülmüştür. Mitchell ile French ise, anıtın tarihlenmesinden hareketle, *centurio*'nun doğum tarihini MS 35-45, askere alınış dönemini ise 56-71 yılları arasına yerleştirmekte ve hatta Corbulo'nun Armenia Seferi için hazırlık yaptığı dönemde orduya dâhil edilmiş olabileceğini bildirmektedirler.[385] Yazıtta ikinci bir *legio* ismi geçmediği için, *centurio*'nun görev bölgesinin *legio IV Scythica*'nın MS 1. yüzyıldaki karargâhı olan *Syria* ile sınırlı kalmış olduğu[386] söylenebilir.

Anıtı yaptıran kuruluşun *veteranus*'lar birliği (*collegium veteranorum*) olması, anıtın hazırlandığı dönemde, Rufus'un da *veteranus* olduğunu düşündürmektedir. Rufus'un emekli olup Ancyra'ya yerleşmesi, bu kentin doğrudan memleketi ya da emekli askerler tarafından sıkça tercih edilen bir yer olması ile açıklanmıştır.[387] Mitchell ile French *centurio*'nun başarılı askeri kariyeri ve imparatorlardan almış olduğu ödüller sayesinde, emeklilik döneminde Ancyra'nın önde gelenleri arasında yer aldığını ifade etmektedirler.[388] Ayrıca bu *centurio*'nun 88-91 yılları arasında *Galatia-Cappadocia* valisi olan T. Iulius Candidus Marius Celsus'u[389] onurlandırmak üzere anıt[390] yaptıran Iulius Rufus ile aynı kişi olduğu belirtilmektedir.[391] Yarligaş ise *IGR* III 280'de adı geçen C. Iulius Rufus'un, M. Iulius Rufus'un akrabası olabileceğini ifade etmektedir.[392]

Yazıtta geçen *albata decursio* ibaresi hem Roma döneminde son derece az rastlanan, hem de bugün hakkında pek az şey bilinen bir payeyi ifade etmektedir. *Decursio*, Türkçedeki askeri manevra sözcüğü ile karşılanabilir.[393] İmparatorların çok özel kutlamaları, veliahtların *princeps iuvenalis* unvanını elde etmeleri, ya da hayata veda eden imparatorlar için düzenlenen cenaze törenleri gibi belirli özel durumlarda gerçekleştirilen bu askeri manevralar, muhtemelen bir tören ağırlığından ziyade,[394] ciddi ve meşakkatli bir koşuşturmayı içeriyor, atlılar dörtnala giderken, yayalar da oldukça

---

385 Mitchell-French 2012, 346.

386 *DNP* 7 (1999) 16 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.

387 Bennett 2006, 96.

388 Mitchell-French 2012, 346.

389 *PIR*[1] I 164; *PIR*[2] I 241; *DNP* 6 (1999) 31 *s.v.* «Iulius, [II 38] Ti. I. Candidus Marius Celsus» (Eck).

390 Mitchell-French 2012, 187,35.

391 Idem, 346.

392 Yarligaş 2017, 271,77.

393 *OLD* 2012, 543.

394 Domaszewski 1967, 81, *albata decursio* payesini, geçit törenlerinde yüksek rütbeli *centurio*'lara tanınan, beyaz kıyafet giyme ayrıcalığı olarak tanımlamaktadır.

hızlı şekilde hareket ederek talim yapıyorlardı.[395] *Albata decursio*, işte bu törenlerde beyaz üniforma giyme ayrıcalığı anlamına gelmektedir.[396]

Buradaki yazıtın bir diğer önemli özelliği ise, şimdiye dek MS 2. yy. ortalarında görülmeye başladığı sanılan *collegia veteranorum* gibi loncaların, en azından Domitianus döneminde de var olduğunu ortaya koyuyor oluşudur.[397] MS 3. yy. başlarına dek, *veteranus*'ların yoğun olarak iskân edildiği kentlerde, bu emekli askerlerin bir takım birlik-dernek oluşumu teşkil ettikleri belirtilmektedir. Septimius Severus zamanına dek askerlerin görev başında evlenmeleri yasaklanmıştır; dolayısıyla emeklilik zamanlarında da oldukça yaşlandıkları için artık bir aile kurmaları zorlaşmaktaydı. Bundan dolayı kendi aralarında oluşturdukları bu tür birliklerle askerler, muhtemelen hem bölge güvenliğini sağlamayı, hem de vefatları halinde cenazeleri ve terekeleriyle ilgilenmek üzere birlik üyelerinin devreye girmelerini temin etmiş olabilirler. Bu tür birliklerin varlığından genellikle epigrafik veriler yoluyla haberdar olunabilmektedir.[398]

Son olarak yazıt, *albata decursio* payesinin dördüncü, *collegium veteranorum* adlı kuruluşların ise beşinci kere tespit edildiği kaynak olma özelliğini taşımaktadır.[399]

P45
IVLIVS TERENTIVS

A [Galatia/Yalıhüyük]

Sterrett 1888b, 133,227; *IGR* III 281; Mosser 2003, 271,213:

[…] | Ιούλιος Τερέντιος [… λεγ(εῶνος) | ιέ Ἀπο]λλιναρίας ἀποστρατευσά[μενος | ἀν]έστησεν ἑαυτὸν καὶ ἐνόρ[κους].

2 Εἰούλιος (Sterrett).

Türkçe Çeviri:
… Iulius Terentius, legio XV Apollinaris veteranus'u, (bu steli), kendisi ve diğer yemin edenler adına (adak olarak sunmuştur).

---

395 Speidel 2007, 265.

396 Buradan hareketle Bennett 2006, 99, geriye kalan normal askeri üniformaların beyaz hariç herhangi bir renkte olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Öte yandan Speidel 2007, 266, Vespasianus döneminde, kurban törenleri gibi özel günlerde, sıradan *legio* askerlerinin *tunica albata* adında bir kıyafet giydiklerini ifade etmektedir.

397 Bennett 2007, 409.

398 *CIL* III 4496a = *CIL* III 11097 = *ILS* 7245 = *AE* 1983, 768; *CIL* III 11189; *CIL* V 784; *CIL* V 2475; *ILS* 6146; *ILS* 6328; *ILS* 7311; Bennett 2006, 98; Mitchell-French 2012, 347-348.

399 Bennett 2006, 98; Bennett 2007, 409-411; Speidel 2007, 268.

PRO Yarligaş 2017, 263,50.
LIT Speidel 1984, 50,25; Kurt 2018, 144.
TEM MS 2. – 3. yy.
ORI Yalıhüyük ?

Yukarıdaki metin, Mosser'nın ifadesine göre, Iulius Terentius adlı *legio XV Apollinaris veteranus*'u tarafından, kendisi ve onunla birlikte bulunanlar adına sunulmuş bir adak stelinin yazıtına ait görünmektedir.[400] Kendisi ve diğer yemin edenler, *ἑαυτὸν καὶ ἐνόρ[κους]*, *accusativus casus*'uyla verilmiştir. *Accusativus casus*'undaki isimlerin *ἀν]έστησεν* yüklemiyle kullanımında genellikle ifade edilen durum, *accusativus casus*'unda ismi verilen kişinin heykelinin dikilmesi ya da rölyefini, tasvirini içeren bir anıtın yaptırılmasıdır.[401] Bu metinde bahsedilen yapının kullanımı dolayısıyla, stelde adak sahiplerinin kendi tasvirlerinin bulunduğu düşünülebilir.

Aslında bir *nomen gentilicium* olan Terentius'un askerler tarafından MS 3. yüzyılda, *Africa* ve *Pannonia Superior*'da *cognomen* olarak kullanıldığına şahit olunmuştur.[402] Yazıtlarda *praenomen*'lerin eklenmemesi MS 3. yüzyılın tipik özelliklerindendir; ancak yukarıdaki yazıtın baş kısmındaki tahribat nedeniyle, bir *praenomen*'in kullanılıp kullanılmadığı bilinmemektedir. Mosser, söz konusu steli MS 2. – 4. yüzyıllar arasına tarihlemektedir.[403] *Legio XV Apollinaris*, MS 120 yılından MS 4. – 5. yüzyıllara dek *Cappadocia*'da konuşlanmış olduğu için,[404] Terentius'un askerlik görevini bu bölgede yapmış olduğu düşünülebilir.

Yazıt dilinin Hellence olmasından hareketle, *veteranus*'un bölge yerlisi olduğu düşünülebilir; nitekim *legio XV Apollinaris*'in asker toplama sahaları arasında *Asia* Eyaleti ve ayrıca Bithynia ile Pisidia gibi bölgeler de bulunmaktadır.[405] Bu hipotezin doğru kabul edilmesi durumunda, Iulius ve Terentius isimlerinin kökenleri Italia'ya dayandığı için,[406] askerin *legio* üyesi olup, vatandaşlık hakkı elde etmesiyle birlikte bu adları edindiği sonucuna ulaşılabilir.

P46
IVLIVS VALERIVS MARCIANVS

400 Mosser 2003, 271,213.
401 Bosch 1967, 184,143; McLean 2002, 262.
402 Dean 1916, 295.
403 Mosser 2003, 271,213.
404 Itin. Anton. Aug. 183,5; Not. dign. or. XXXVIII,5 ve 13; Farnum 2005, 23.
405 Forni 1953, 232-233.
406 Schulze 1933, 107; *OLD* 2012, 1079, 2121-2122.

A [Galatia/Ancyra]

Mitchell 1977, 65,3; *AE* 1977, 811; Schallmayer *et al.* 1990, 529,684; Mitchell-French 2012, 335,156:

a) *M(arco) Cassio Hor|tensio Paulino | c(larissimo) p(uero) patricio | C(aius) Iul(ius) Proculus ||*[5] *specul(ator) leg(ionis) XIIII |*
b) *Gem(inae) Mart(iae) Victr(icis) | et I(ulius) Valer(ius) Marci|anus b(ene)f(iciarius) legati | leg(ionis) eiusdem ||*[10] *patrono.*

7 *L(ucius) / P(ublius) / T(itus) Valerius* (Schallmayer); *e[t]* (Mitchell-French) || **9** *eiusd(em).* (Schallmayer).

Türkçe Çeviri:
a) *Patricius Sınıfı mensubu pek ünlü genç Marcus Cassius Hortensius Paulinus için, Gaius Iulius Proculus, legio XIV*
b) *Gemina Martia Victrix speculator'u ve Iulius Valerius Marcianus, aynı legio'da legatus legionis'in beneficiarius'u, patronus'ları adına (bu anıtı yaptırmışlardır).*

PRO Yarligaş 2017, 255,27.
TEM MS 161-166
ORI Pannonia ?

Yukarıdaki metinden, *legio XIV Gemina Martia Victrix legatus*'unun *beneficiarius*'u Iulius Valerius Marcianus hakkında bilgi edinilmektedir. MS 2. yüzyılda yaşadığı bilinen asker'in Pannonia kökenli olduğu düşünülmektedir.

Metin hakkındaki diğer detaylar ve tarihleme için bk. **P43**.

P47
LOLLIVS, M.

A [Galatia/Iconium]

Cronin 1902, 356,111; *AE* 1903, 74; *IGR* III 1476:

P(ublius) Mestrius P(ubli) f(ilius) Maec[ia|nus] veteranus [leg(ionis) VII] M(arco) | Lollio M(arci) f(ilio) veterano le|g(ionis) septumae (sic!) *amico [bene? me||*[5]*renti?] posuit.*
Πόπλιος Μέστριος Ποπλίου υἱὸς | Μαικια[νός] οὐετρανὸς λεγεῶνος | ἑβδόμης Μάρκῳ Λολίῳ (sic!) Μάρ|κου υἱῷ οὐετρανῷ λεγεῶνος ἑβδόμης | φιλοστοργίας ἕνεκεν.

Türkçe Çeviri:
Publius oğlu Publius Mestrius Maecianus, legio VII veteranus'u, dostu Marcus oğlu Marcus Lollius için, legio VII veteranus'u, layık olduğu üzere (bu anıtı) yaptırmıştır.
Publius oğlu Publius Mestrius Maecianus, legio VII veteranus'u, dostu Marcus oğlu Marcus Lollius için, legio VII veteranus'u, sevgisi hatırına (bu anıtı) yaptırmıştır.

PRO Yarligaş 2017, 259,39.
LIT Cuntz 1929, 76; Mitchell 1976, 305; Sherk 1980, 964,36; Speidel 1984, 50,22a; Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio VII veteranus*'u P. Mestrius Maecianus tarafından, aynı *legio*'nun *veteranus*'u M. Lollius için mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Metinde *legio VII*'nin herhangi bir unvanından söz edilmemesi, bu *legio*'nun *Claudia Pia Fidelis* unvanını aldığı MS 42 yılından[407] daha önceki bir dönemi akla getirmektedir. Bu askerlerden M. Lollius'un isminin, bölgede *veteranus*'lar için koloniler kuran dönemin *Galatia* valisi M. Lollius[408] ile aynı olması da bu tarihlemeyi desteklemektedir; Mitchell, buradan yola çıkarak askerlerin MÖ 25 yılından en geç 1 ya da 2 yıl sonra göreve başladıklarını ve yaklaşık 25 yıllık hizmetin sonucunda emekli oldukları için, mezar taşının MS 1'den önceye tarihlenemeyeceğini belirtmektedir.[409] Her iki *veteranus* da *legio VII*'de görevlerini tamamladıktan sonra, Augustus tarafından bir bölümü *colonia* olarak teşkil edilmiş olan Iconium'a[410] yerleşmiş olabilirler; dolayısıyla yazıt, Augustus'un hükümdarlığı ile MS 42 yılı arasına tarihlenebilir. Öte yandan Mitchell her iki *veteranus*'un da bölge yerlisi olabileceğini ifade etmektedir.[411] Yazıtın çift dilli olarak hazırlanmış olması da bu askerlerin Anadolu yerlisi olabileceklerini düşündürmektedir.

Nomen gentilicium'lar Lollius ile Mestrius, Italia kökenlidir.[412] *Cognomen* Maecianus ise yine Italia kökenli bir *nomen gentilicium* olan Maecius'tan türetilmiştir.[413] Bu durum askerlerin, Italia kökenli kişilerin hamiliğinde Roma vatandaşlığı elde ettiklerine işaret etmektedir. Bunun yanında, *legio VII*'nin asker toplama sahaları arasında ise hem *Italia* hem de Küçük Asya bulunmaktadır.[414]

P48

[407] *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.
[408] *DNP* 7 (1999) 430-431 *s.v.* «[II 1] M. Lollius» (Eck).
[409] Mitchell 1976, 303.
[410] *DNP* 5 (1998) 930 *s.v.* «Ikonion» (Belke).
[411] Mitchell 1976, 303.
[412] Schulze 1933, 193; 424.
[413] Schulze 1933, 185; Kajanto 1982, 149.
[414] Forni 1953, 225-226.

MANNAEVS, Q.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

AE 1998, 1389; Gerardin 2009, 303,07; Şenocak 2014, 184, Y-85:

Q(uinto) Mannaeo P(ubli) f(ilio) Ser(gia) | *centurioni leg(ionis) V G(allicae)* | *cohortis III hast(ato) p(riori).*

1 *Q(uintus) Mannaeo P(ublius) f(ilius).* (Gerardin).

Türkçe Çeviri:
Publius oğlu Quintus Mannaeus için, Sergia tribus'undan, legio V Gallica centurio'su, cohors III hastatus prior'u, (bu anıt yaptırılmıştır).

PRO Yarligaş 2017, 269,69.
TEM *Terminus ante quem* MS 70-85
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio V Gallica centurio*'larından Q. Mannaeus adına yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

AE tarafından belirtildiği üzere, Quintus Mannaeus, Pisidia Antiocheia'sında kaydına rastlanan ilk *centurio*'dur.[415] Bunun yanında bir *centurio*, vazifesine en alt kademede, yani *hastatus posterior* olarak başlamaktadır.[416] Bu metinde ayrıca *hast(ato) p* ibaresi belirtilmeye gerek duyulduğuna göre, *p* sembolünün, *posterior*'un değil, *prior*'un kısaltması olduğu düşünülmüştür.[417]

Sonuç olarak Mannaeus, *legio V Gallica* bünyesinde önce *hastatus posterior* kademesinde sıradan bir *centurio* olarak vazifeye başlamış, zaman içerisinde aynı *legio*'da *cohors III* bünyesinde *hastatus prior* rütbesine terfi etmiş görünmektedir. Mannaeus, emekliliğinden sonra da, Antiocheia'ya yerleşmiş ve hayatının sonuna dek burada yaşamış olmalıdır. Antiocheia, Sergia *tribus*'unun mensuplarının önemli yerleşim yerlerinden biri arasındadır.[418] Dolayısıyla burası Mannaeus'un memleketi de olabilir.

Legio V Gallica hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P18.**

P49
MESTRIVS MAECIANVS, P.

---

415 *AE* 1998, 1389.
416 *DNP* 2 (1997) 1068 *s.v.* «Centurio» (Campbell).
417 *AE* 1998, 1389.
418 Kubitschek 1889, 253.

A [Galatia/Iconium]

Cronin 1902, 356,111; *AE* 1903, 74; *IGR* III 1476:

P(ublius) Mestrius P(ubli) f(ilius) Maec[ia|nus] veteranus [leg(ionis) VII] M(arco) | Lollio M(arci) f(ilio) veterano le|g(ionis) septumae (sic!) *amico [bene? me||[5]renti?] posuit.*
Πόπλιος Μέστριος Ποπλίου υἱὸς | Μαικια[νός] οὐετρανὸς λεγεῶνος | ἑβδόμης Μάρκῳ Λολίῳ (sic!) Μάρ|κου υἱῷ οὐετρανῷ λεγεῶνος ἑβδόμης | φιλοστοργίας ἕνεκεν.

Türkçe Çeviri:
Publius oğlu Publius Mestrius Maecianus, legio VII veteranus'u, dostu Marcus oğlu Marcus Lollius için, legio VII veteranus'u, layık olduğu üzere (bu anıtı) yaptırmıştır.
Publius oğlu Publius Mestrius Maecianus, legio VII veteranus'u, dostu Marcus oğlu Marcus Lollius için, legio VII veteranus'u, sevgisi hatırına (bu anıtı) yaptırmıştır.

PRO Yarligaş 2017, 259,39.
LIT Cuntz 1929, 76; Mitchell 1976, 305; Sherk 1980, 964,36; Speidel 1984, 50,22a; Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI ?

P. Mestrius Maecianus, *legio VII* bünyesinde askerlik yapıp emekli olmuş bir *veteranus*'tur. Maecianus'un MS 1. yy. dolaylarında yaşadığı bilinmekle birlikte, kökeni belirsizdir.

Metin hakkındaki diğer detaylar ve tarihleme için bk. **P47**.

P50
NICETES

A [Galatia/Ancyra]

Mitchell 1977, 84,18; *SEG* 27, 863; *AE* 1981, 784; French 2003, 160,52; Mitchell-French 2012, 378,188:

Νεικήτης οὐετρα|νὸς ἐκ λεγ(ιῶνος) πρ(ώτης) Παρθικῆς | κὲ ἡ μήτηρ Καλὴ τῷ ἰδίῳ ἐ|αυτῶν τέκνῳ γλυκυτάτῳ ||[5] Καστρησίῳ ζήσαντι ἔτη ιγ′ | πάσῃ χάριτι κὲ ἐπιστήμῃ κὲ | παιδείᾳ κεκοσμημένον (sic!) | μνήμης χάριν. εὐψύχι, | τέκνον γλυκύτατον ||[10] οὐδεὶς ἀθάνατος.

Türkçe Çeviri:
(Babası) Nicetes, legio I Parthica veteranus'u, ve annesi Kale, dünyalar tatlısı yavruları Kastresios için, 13 yıl yaşadı, her çeşit nezaket, bilgelik ve eğitimle donatıldı, hatırasına (bu anıtı yaptırmışlardır). Elveda, sevgili yavrumuz; hiç kimse ölümsüz değildir.

PRO Yarligaş 2017, 266,62.
LIT Speidel 1984, 50,26; Mitchell 2018, 64.
TEM MS 3. yy.

ORI Ancyra ?

Yukarıdaki metin, 13 yaşında yaşamını yitirmiş olan Kastresios için, annesi ve babası tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir. Metinden Kastresios'un babasının *legio I Parthica Severiana* bünyesinde askerlik yapmış ve emekli olmuş Nicetes adında bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Legio I Parthica Severiana, MS 196-197 dolaylarında Septimius Severus tarafından teşkil edilmiş ve Severus'un Parthia seferine katılmasından dolayı *Parthica* unvanını almıştır.[419] Kuruluşundan itibaren *Mesopotamia*'da konuşlanan *legio*'nun[420] 5. yüzyılda halen bölgede yerleşik olduğu *Notitia Dignitatum* üzerinden takip edilebilmektedir.[421] Dolayısıyla Nicetes'in, askerlik hizmetini *Mesopotamia*'da yerine getirmiş olduğu sonucuna varılabilir.

Metninde görülen *καί* yerine *κὲ* kullanımı, MS 3. yy. ve sonrasında Hellencede görülen sadeleşmenin örneklerindendir. Bunun yanında, *πάσῃ χάριτι κὲ ἐπιστήμῃ κὲ παιδείᾳ κεκοσμημένον* ifadesi, başka metinlerde de benzer örnekleri görülen bir künyedir. Burada *κεκοσμημένον* sözcüğünün *dativus* yerine *accusativus casus*'unda verilmesi, gramatik yapıya yönelik özensizliğin sonucudur.[422]

Mitchell, askerin oğlunun Καστρήσιος (Lat. Castrensis ➔ Ordugâhlı) adını almasından, onun babası vazife başındayken, Roma ordugâhında dünyaya gelmiş olduğu sonucuna varmaktadır.[423] Bu da ancak ve ancak askerlerin görev başında evlilik yapmalarına müsaade eden İmparator Septimius Severus[424] zamanı ve sonrasındaki dönemde meydana gelebilecek nitelikte bir durumdur.

Nicetes, askerlik vazifesini tamamladıktan sonra Ancyra'ya yerleşmiş ve ailesiyle birlikte bu kentte yaşamaya başlamıştır; Mitchell ile French askerin emeklilik döneminde Ancyra'yı tercih etmesi ve yazıtın Hellence olarak hazırlanmasından hareketle, askerin Ancyra kökenli olduğu sonucuna varmışlardır.[425] Nitekim *legio I Parthica Severiana*'nın asker toplama sahaları arasında Küçük Asya kentleri de bulunmaktadır.[426]

---

419 *DNP* 7 (1999) 10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 15-16.

420 Idem.

421 Not. dign. or. XXXVI,29.

422 Mitchell-French 2012, 378,188.

423 Mitchell 1977, 84,18.

424 Campbell 1978, 153-166; Phang 2001, 17-19.

425 Mitchell-French 2012, 378,188.

426 Forni 1953, 217.

Askerin ismi olarak yazıtta verilen Hellence kökenli Nicetes (Νεικήτης), "muzaffer-galip" anlamlarına gelmektedir.[427] Roma *legio*'larında askerlik yapan kişilerin Roma vatandaşlık hakkı edindikleri, Romalı isim formlarında adlar aldıkları ve kendi isimlerinin de *cognomen* olarak eklendiği bilinmektedir.[428] Dolayısıyla askerin asıl adı olan Nicetes'in Romalı isim formunda *cognomen*'e karşılık geldiği ve diğer adların yazıta eklenmemiş olduğu düşünülebilir.

Nicetes, rütbesi olmayan sıradan bir *legio* askeri olmasına rağmen, oğlu hakkında yazıtta verilen bilgiler, çocuğun iyi bir eğitim aldığı ve donanımlı olduğuna yorulmuştur.[429] Böylelikle yazıt, sıradan bir *legio* askerinin MS 3. yy. dolaylarında çocuğuna sunabildiği eğitim imkânlarını gösteren ender bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

P51
OCTAVIVS MODESTVS, L.

A [Galatia/Iconium]

Ramsay 1883b, 316,43; *EE* V 34,65; *CIL* III 6788; *CIL* III 12139; Cronin 1904, 114,152; *MAMA* VIII 16; Schleiermacher 1984, 251,126; Laminger-Pascher 1992, 177:

L(ucius) Oct(avius) Modestus | *omnibus mune*|*ribus functus* | *sibi vivus po*||[5]*suit (centurio)* folium *l[eg(ionis) - - -*

3 *funct* (Ramsay; *EE*; *CIL* 6788) || **4** *po(s)uit.* (Ramsay; *EE*; *CIL* 6788) || **5** *[s]u[i]t* (Cronin; Schleiermacher).

Türkçe Çeviri:
Lucius Octavius Modestus, legio … centurio'su, bütün yükümlülükleri üstlenmiş, kendi sağlığında, kendisi için (bu anıtı) yaptırmıştır…

TEM MS 1. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metin, *centurio* L. Octavius Modestus'un, kendisi için kendi sağlığında mezar taşı olarak hazırlattığı bir anıtın yazıtına aittir. Yazıtın ilk satırı ile ikinci satırı arasında,

---

427 Liddell-Scott 1996, 1176.

428 *RE* XVI/2 (1935) 1662, *s.v.* «Namenswesen (Lat., Verfall)» (Ernst Fraenkel); *OCD*[3] 1025, *s.v.* «names, personal, Roman» (Solin).

429 Mitchell-French 2012, 378,188.

yani personelin isminin altında bir rölyef bulunmaktadır; bu rölyefte sağ ön ayağını kaldırmış bir atın üzerinde elinde mızrak savuran bir süvari tasvir edilmiştir.

Metindeki tahribat nedeniyle Modestus'un görev yaptığı *legio*'nun adı öğrenilememektedir. Dil olarak Hellencenin tercih edilmemesi, Modestus'un bölge yerlisi olmadığına işaret ediyor olabilir; bu durumda *centurio*, Iconium'a emekli olduktan sonra yerleştirilmiş *veteranus*'lar arasında bulunuyor olmalıdır.

Centurio'lar için bazı durumlarda istisnai olarak süvari pozisyonunda görev yapma ayrıcalığı bulunmaktaydı.[430] Anıtta bulunan tasvirde Modestus'un kendisini süvari olarak göstermesi de bu durumdan kaynaklanıyor olabilir. Schleiermacher anıtın tarihlenmesi için MS 3.-4. yüzyılları önerirken,[431] Laminger-Pascher yazı stili ve isim formlarından yola çıkarak belgenin MS 1. yüzyıla ait olabileceğini ileri sürmektedir.[432]

Metinde geçen *omnibus muneribus functus ifadesi*, askeri değil fakat politik bir kavramdır; kent içerisinde her yurttaşın üstlenmesi beklenen yükümlülükleri (*munera*) yerine getiren kişilere bu unvanla hitap edilmiştir.[433] Dolayısıyla bu ifadeden, Modestus'un emeklilik döneminde Iconium'da politik yaşamda aktif olduğu çıkarımı yapılabilir.

P52
OCTAVIVS VICTOR, L.

A [Galatia/Ancyra]

CIL III 268; Bosch 1967, 412,366; Summerly 1990, 168,25(a),1; Mosser 2003, 262,193; Mitchell-French 2012, 358,172:

D(is) M(anibus). L(ucii) Oc<t>[a]vi(i) Vi[c]<t>o|ris (centurionis) leg(ionis) XV [A]po<l>(linaris) | curan<te> Iul(io) Cres|cente (centurione) leg(ionis) eiusdem ||[5] *municipatus [et] amici|<t>iae causa.*

1 *Oc[ta]vi(i) Vi[ct]o* (Summerly; Mosser) || **2** *(centurioni) leg(ionis) XV A[p]ol(inaris)* (Summerly); *(centurioni) leg(ionis) XV [A]p[ol(linaris)]* (Mosser); *[A]p[o]l(linaris)* (Mitchell-French) || **3** *curan[te]* (Mosser) || **4** *(centurio)* (Summerly) || **5** *municipatus amici* (Mosser) || **6** *[t]iae.* (Summerly); *[t]iae causa.* (Mosser).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Lucius Octavius Victor için, legio XV Apollinaris centurio'su, aynı legio'da centurio olan Iulius Crescens, hemşehrilik ve dostluk adına, (bu anıtın yapılmasıyla) ilgilenmiştir.

---

430 Domaszewski 1967, 106-107.

431 Schleiermacher 1984, 251,126.

432 Laminger-Pascher 1992, 177.

433 *DNP* 8 (2000) 483-484 *s.v.* «Munus, Munera» (Corbier).

PRO Yarligaş 2017, 257,34.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1757, *s.v.* «Legio (XV Apollinaris)» (Ritterling); Mitchell 2018, 64.
TEM MS 2. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio XV Apollinaris centurio*'su L. Octavius Victor'un mezar taşı olarak, dostu Iulius Crescens tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Bosch şimdiye dek bilindiği kadarıyla yalnızca bu yazıtta karşılaşılan *municipatus* sıfatını, "silah arkadaşlığı" – "mevkidaşlık" kavramlarıyla açıklamakta ve Victor ile Crescens'in ortak noktalarının aynı *legio*'da görev yapmak olduğunu belirtmektedir.[434] Öte yandan Mitchell ile French ise bu ifadeyi "hemşehrilik" olarak düşünmekte, buradan hareketle aileleri anıtın yaptırılmasına dâhil olmadıklarına göre, *centurio*'ların Ancyra yerlisi olmadıkları ve hâlihazırda görev başında bulunduklarını ifade etmektedirler.[435] Zira emekli olmaları halinde memleketlerine dönmeleri ve dolayısıyla aile üyelerinin isimlerinin de yazıtta geçmesi beklenebilirdi. Buna karşılık Mosser ise her ikisinin de Ancyra kökenli olabileceğini ileri sürmektedir.[436] Öte yandan *legio XV Apollinaris*'in asker toplama sahaları arasında *provincia Galatia* bulunmakla birlikte, şimdilik Ancyra'nın yer almadığı bilinmektedir.[437]

Tarihleme için elle tutulur bir delil bulunmamakla birlikte yazıtlarda, askeri kariyeri olan Iulius Crescens adlı kişilerin sayılarının MS 2. yüzyılda arttığı görülmektedir.[438] Mitchell ile French bu konuda MS 2. ve 3. yüzyılları önermektedirler.[439] *Legio XV Apollinaris* MS 120 yılından MS 4.-5. yüzyıla dek *Cappadocia*'da konuşlanmış olduğundan,[440] L. Octavius Victor ile Iulius Crescens'in de bu eyalette askerlik yaptıkları, düşünülebilir. Buradan hareketle *legio XV*'in Ancyra'da bulundurduğu bir müfreze dolayısıyla Victor ile Crescens'in burada oldukları da öne sürülebilir.

P53
[- - -] PAVLLINVS

---

434 Bosch 1967, 412,366.
435 Mitchell-French 2012, 358,172.
436 Mosser 2003, 262,193.
437 Forni 1953, 232-233.
438 *CIL* III 7428; *CIL* XIII 7217; *CIL* XIII 7724; *AE* 1932, 74; *AE* 1983, 759; Conrad 2004, 249,463; Matijević 2010, 32-34.
439 Mitchell-French 2012, 358,172.
440 Itin. Anton. Aug. 183,5; Not. dign. or. XXXVIII,5 ve 13; Farnum 2005, 23.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

Calder 1912a, 102,34; *AE* 1914, 131; Ruiz De Arbulo 2008, 3,5:

[- - -] Paullino | mil(iti) legionis XII | Ful(minatae) sacerdo[ti] | imp(eratoris) Caesar[is] ||[5] *Vespasiani Aug(usti) | IIvir(o) II q(uinquennali) IIII | T(itus) Flavius | Calpurnia|nus Hierocles* ||[10] *h(onoris) c(ausa).*

1 *Paulino* (Ruiz De Arbulo).

Türkçe Çeviri:
… Paullinus için, legio XII Fulminata askeri, İmparator Caesar Vespasianus Augustus'un rahibi,[441] *ikinci kez duumvir,*[442] *dördüncü kez quinquennalis,*[443] *onurlandırma maksadıyla, Titus Flavius Calpurnianus Hierocles, (bu anıtı yaptırmıştır).*

PRO Speidel 1984, 50,17; Yarligaş 2017, 246,5.
TEM Claudius – Nero
ORI Etruria ?

Yukarıdaki metin, tahribat dolayısıyla isminin yalnızca Paullinus kısmı öğrenilebilen bir kişi için, T. Flavius Calpurnianus Hierocles tarafından, onurlandırma maksatlı olarak yaptırılmıştır. Söz konusu Paullinus adlı kişi, *legio XII Fulminata* bünyesinde askerlik yapmış, emekli olduktan sonra yerleştiği Antiocheia'da kamusal görevler üstlenmiş, ayrıca İmparator Vespasianus'un rahibi olarak kentte görev yapmıştır.

Yazıtta bahsedildiği üzere Paullinus, askerlik görevini tamamladıktan sonra İmparator Vespasianus'un rahibi olduğuna göre, en geç MS 1. yüzyılın sonlarında yaşamını yitirmiş olmalıdır. *Legio XII Fulminata*, MÖ 25 – MS 72 yılları arasında *Syria*'da, MS 72 yılından 4. yüzyıla kadar ise *Cappadocia*'da konuşlanmış olduğu için,[444] Paullinus'un askerlik görevini büyük ölçüde *Syria*'da yerine getirdiği sonucu çıkarılabilir.

---

[441] *Sacerdos* adı verilen rahipler, normal şartlarda Romalı olmayan yerel kültlerle ilişkili oldukları halde, kentlerde, yine normalde *flamen*'lerin ilgilendikleri Roma ve Augustus kültleriyle alakalı etkinlik gösterebilmekteydiler; elimizdeki örnek de bu türdendir. Bk. *DNP* 10 (2001) 1196 *s.v.* «Sacerdos» (Rives).

[442] *Duovir*/*Duumvir*'ler, kentlerdeki *census* işlerini yürütürler, yani meclislere girecek olanları belirleyip, kentleri diğer kentler ve imparator önünde temsil ederlerdi; ayrıca meclisleri toplantıya çağırma görevi de bunlara aitti. *Quattuorviri, aedilis*'ler, *praefectus*'lar ve *curator rei publicae* olmadığında kent yönetimi de doğrudan bunlara kalırdı. Bk. *DNP* 3 (1997) 843-844 *s.v.* «Duoviri, Duumviri» (Gizewski).

[443] *Duoviri, census* yetkilerini kullanırlarken, 5 yıl boyunca görev yapar ve bu görevleri için *quinquennalis* adını alırlardı. *OLD* 2012, 1714; *DNP* 3 (1997) 356-358 *s.v.* «Decurio, decuriones» (Gizewski).

[444] *DNP* 7 (1999) 19 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 22.

Paullinus askerlik görevini tamamladıktan sonra yerleştiği Antiocheia'da bir takım dini-politik roller de üstlenmiştir; bu vazifelerden bizzat imparator rahipliği olan *sacerdos imperatoris*, *Augustus*'ların kentlerdeki kültlerinin temsilciliklerini ifade etmektedir. *Duumvir* olarak da kentin seçkinleri arasında yer alan ve yine kent meclisine katılacak kişileri seçme görevini üstlenen Paullinus, muhtemelen kendi azatlısı olan T. Flavius Calpurnianus Hierocles tarafından onurlandırılmıştır. Azatlının ismindeki T. Flavius, dönemin imparatorundan (Vespasianus/Titus) gelmekteyken, Calpurnianus ise muhtemelen efendisinin (yüksek ihtimalle anıtın ithaf edildiği kişi, Paullinus) *nomen gentilicium*'undan türetilmiştir; dolayısıyla *legio* askerinin asıl adının Calpurnius Paullinus olduğu söylenebilir. Hierocles ise azatlının kendi ismi olup, *cognomen* olarak eklenmiştir.

Nomen gentilicium Calpurnius/Calpurnianus Italia kökenli olmakla birlikte, daha ziyade Etruria kentlerinde belgelenmiştir.[445] *Legio XII Fulminata*'nın İmparator Vespasianus dönemi öncesinde *Italia*'da asker topladığı sahalar arasında ise Etruria ve çevresi bulunmaktadır.[446] Dolayısıyla Paullinus'un memleketinin Etruria civarında bulunduğu ifade edilebilir.

P54
POMPONIVS NIGER, L.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

Ramsay 1916, 90; *AE* 1920, 75; Ramsay 1967, 61,43; Gerardin 2009, 303,04:

L(ucio) Pompo|nio Nigro | vet(erano) | leg(ionis) V Gal(licae) ||[5] *scribae q(uaestorio) | Urbanus l(ibertus) | et Viviai.*

2 *Ni[g]ro* (Ramsay 1967) || **5** *scribai q(uaistorio)* (Ramsay 1916; Ramsay 1967); *scribai q(uastorio)* (Gerardin) || **6** *l(ibertus) | Viviai.* (Gerardin).

Türkçe Çeviri:
Lucius Pomponius Niger için, legio V Gallica veteranus'u ve quaestor scriba'sı, azatlısı Urbanus ve Viviai (?).

LIT Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 70/85
ORI *Italia*

---

445 Schulze 1933, 138.
446 Forni 1953, 230.

Yukarıdaki metin, *legio V Gallica*'dan emekli olmuş L. Pomponius Niger adlı askerin mezar taşı olarak, azatlısı Urbanus tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir; metnin sonunda geçen *Viviai* ifadesinin, *veteranus*'un eşinin ismi olabileceği düşünülmektedir.[447]

Niger *legio V Gallica* bünyesindeki askeri görevini tamamlamasının ardından sivil bir kariyer de yapmış ve *quaestor* kâtipliği görevini üstlenmiştir; Roma kentinde ya da eyaletlerde görev yapan *quaestor*'ların kâtipliğini üstlenen *scriba*'lar, hesap kitaptan anlayan güvenilir kişiler arasından ve genellikle Atlı Sınıfı mensuplarından seçilmekte oldukları için, yüksek bir saygınlığa ve maaşa sahip bulunmaktaydılar.[448] Dolayısıyla Niger'in yalnızca bir asker değil, aynı zamanda bürokratik işleri yürütebilecek kapasitede donanımlı bir memur olduğu da anlaşılmaktadır.

Nomen gentilicium Pomponius, Italia kökenli bir isim olarak görünmektedir.[449] *Legio V Gallica*'nın asker toplama sahaları arasında *Italia* da bulunmaktadır.[450] Netice olarak Pomponius'un köklerinin *Italia*'ya dayandığı ve askerlik görevini yerine getirdikten sonra *veteranus*'ları iskân etmek üzere kurulmuş olan Antiocheia'ya yerleştirildiği düşünülebilir. Bununla birlikte Ramsay, *veteranus*'un eşinin ismi olduğunu düşündüğü *Viviai* sözcüğünün de orijinalinde *Vibia* olabileceği ve askerin Antiocheia'da evlenmeyip, eşini ve hatta yine yerli bir isim taşımayan azatlısı Urbanus'u da Italia'dan getirmiş olması gerektiği görüşündedir.[451]

Legio V Gallica hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P18.**

P55
PONTIVS SENECA, L.

A [Galatia/Ancyra]

Mitchell 1977, 87,28; *AE* 1981, 786; Speidel 1983a, 18-19; *AE* 1984, 886; French 2003, 152,47; Santos Yanguas 2007, 406; Mitchell-French 2012, 349,166; Walser 2013, 542:

L(ucius) Pontiu[s – f(ilius) – – ca 4 – –] | Seneca pr[imipilaris] | militavit i[n – – – – –] | legione V M[acedonica] ||[5] *decurio ann[is – – stip(endiis)] | annis XXXII vi[xit annis – – ca 4 – –] | heredes ex test[amento fec(erunt)] | cura agente [– – ca 11 – –]*

1 *Pontiuș* (*AE* 1981); *Pontius* (Santos Yanguas) || **3** *militavit i[n Moesia? cum]* ya da *i[nsigne cum]* (Mitchell); *militavit i[n Moesia? cum].* (*AE* 1981); *militavit i[n - - - - - et].* (Speidel); *militauit in*

447 Ramsay 1916, 91; Ramsay 1967, 61,43.

448 *DNP* 11 (2001) 299-300 *s.v.* «Scriba» (Kierdorf).

449 Schulze 1933, 212.

450 Forni 1953, 223-224.

451 Ramsay 1916, 91-92.

[ala I Asturum]. (Speidel; *AE* 1984; Santos Yanguas) || **5** *decurio ann[is – centurio]* (Speidel; Mitchell-French; Walser); *decurio sti(pendiorum?)* (Santos Yanguas) || **6** *XXXIII* (Mitchell; French) || **8** *cura(m) agente.* (Santos Yanguas).

Türkçe Çeviri:
Lucius Pontius Seneca, … oğlu, … legio V Macedonica primipilaris'i olarak askerlik yaptı, … yıl decurio olarak görev aldı, 32 yıl askerlik hizmeti verdi, … yıl yaşadı; varisleri vasiyeti gereği özenle (bu anıtı) yaptırmışlardır…

PRO Yarligaş 2017, 245,1.
LIT Dubois 2015, 285; Mitchell 2018, 60.
TEM MS 1. yy. – 2. yy. başı
ORI Pessinus ?

Yukarıdaki metin, *legio V Macedonica* bünyesinde *primipilaris* olarak hizmet vermiş L. Pontius Seneca'nın mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Yazıtın sağ kısmı günümüze ulaşamadığından, yalnızca sol tarafından elde edilen bilgilerle okumalar yapılmaya çalışılmaktadır. Yazıttan kesin gerçek olarak elde edilebilen bilgiler, L. Pontius Seneca'nın *legio V Macedonica* bünyesinde askerlik yaptığı, kendisinin Ancyra'da hayata veda ettiği ve burada ailesinin değil de varis olarak tayin ettiği bir takım kişilerin cenazesi ve terekesiyle ilgilendikleridir. Geriye kalan noktalar oldukça tartışmalı ve farklı çıkarımlarda bulunmaya açık görünmektedir.

Mitchell ile French yazıttaki düzgün biçimli ve özenle işlenmiş harfleri göz önüne alarak, tarihleme bakımından Traianus dönemine işaret etmektedirler.[452] Buradan hareketle Pontius Seneca'nın, Nero, Vespasianus ya da Titus zamanlarında orduya alındığı düşünülebilir. Bu dönemlerde daimi karargâhı *Moesia*'da olan *legio V Macedonica*, Nero zamanındaki Parthia Savaşı dolayısıyla Armenia'da bulunmuş, ardından Iudaea Savaşı'na katılmış, MS 71 yılında *Moesia*'daki karargâhına dönmüş, daha sonra da Traianus'un Dacia Savaşları'nda yer almıştır.[453] Seneca'nın da bu bölgelerde askerlik yaptığı düşünülebilir. Bunun yanında yazıtta geçen *decurio*'luğun askeri mi yoksa sivil bir görev mi olduğu anlaşılamamaktadır. Askeri olması halinde Seneca'nın *auxilia* birliklerinde de yer almış olduğu, sivil olması durumunda ise emeklilik sonrasında kentte meclis üyesi olmuş olabileceği ifade edilebilir. Mitchell ile French, yazıtta *legio V Macedonica* öncesinde bir *auxilia* birliğinin adının geçiyor olabileceğini, askerin ilk önce *auxilia* birliklerinde, daha sonra ise *legio V*'te hizmet verdiğini ifade etmektedirler; buna göre yazıtta daha sonra gelen sayısal veriler sırasıyla Seneca'nın *decurio* ve *primipilaris* olarak hizmet dönemlerini, en nihayetinde de toplam

[452] Mitchell 1977, 87,28; Mitchell-French 2012, 349,166.
[453] Parker 1928, 136, 158; *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.

yaşını belirtmektedirler; dolayısıyla bu araştırmacılara göre Seneca, yalnızca *legio V Macedonica*'da 32 yıl geçirmiştir.[454]

Yazıtın Ancyra'da bulunma nedeni, Seneca'nın *legio V* ile birlikte bir doğu seferine katıldığı esnada hayata veda etmesi olabileceği gibi, doğrudan bir Ancyra yerlisi olması ve emekliliğinde memleketine geri dönüp yerleşmiş olabileceği ihtimali de bulunmaktadır.[455]

Nomen gentilicium Pontius Latin kökenliyken, *cognomen* Seneca'da Kelt etkisinin olduğu düşünülmektedir.[456] Bu durum, Seneca'nın Ancyra'nın Kelt kökenli ailelerinden olabileceğini akla getirmektedir. Nitekim bir diğer *legio* askeri olan L. Pontius Varronius Seneca'nın (**P56**) Pessinus kökenli olduğunun ortaya çıkması, bu iki kişinin akraba olabileceği ihtimalini doğurmuş, Seneca'nın da Galatia çevresinden gelme olasılığını kuvvetlendirmiştir.[457] *Legio V Macedonica*'nın bu dönemde doğu seferlerinden birine katıldığı yönünde herhangi bir bilgi bulunmaması da, Seneca'nın bölge yerlisi olması dolayısıyla Ancyra'da bulunduğunu düşündürmektedir. Bunun yanında *legio V Macedonica*'nın asker toplama sahaları içerisinde *Galatia*'nın da bulunuyor olması,[458] *centurio*'nun Ancyra'lı olma ihtimalini destekleyen bir başka dayanak noktası teşkil etmektedir.

Yazıttan anlaşıldığı kadarıyla aile sahibi olmayan Seneca, muhtemelen silah arkadaşları, *veteranus*'lar birliği (bk. **P44**) üyeleri ya da varis tayin ettiği köleleri tarafından defnedilmiş ve kendisi için bir anıt yaptırılmıştır.[459]

P56
PONTIVS VARRONIVS SENECA, L.

A [Galatia/Pessinus]

Walser 2013, 531; *AE* 2013, 1600; *SEG* 63, 1206:

– – – – – – – – – – – – – – | *[ar]mịlliș [– – ca. 6 – –] IIC [– –]* |
[ἡ] βουλὴ καὶ ὁ δῆμο[ς] | Σεβαστηνῶν Τολι[σ]||[5]τοβωγίων Λούκιον Πόν[τ]|ιον Οὐαρρώνιον Λουκίου υἱὸν | Οὐελείνα Σενέκαν Πεσσιν(οῦντιον) | [τ]ὸν πρειμοπειλάριον ληγιῶ|[νος] τ[ρί]της Αὐγούστης δωρεαῖς ||[10] [δεδωρημένον ὑ]πὸ μεγίστου [vacat] | [Αὐτοκράτορος Οὐ]εσπασιανοῦ Καί|[σαρος Σεβαστοῦ ἐν] τῷ κατὰ Ἰουδαίαν [πολέμῳ στεφάνῳ] χρυσίῳ καὶ ἄστῃ πο[ύ|ρῃ,– – *ca.*

---

454 Mitchell-French 2012, 349,166.

455 Mitchell-French 2012, 349,166.

456 Schulze 1933, 212; Kajanto 1982, 301.

457 Walser 2013, 542-544; *AE* 2013, 1600.

458 Forni 1953, 224.

459 Mitchell-French 2012, 349,166.

10 – – μ]ουράλει στε[φ]άνῳ vacat | – – *ca. 10* – – ΛΙΟΙΣ ἐτείμησεν vacat ||[15] – – – – – – – – – – ἀρετῆς ἕνεκεν vacat | vacat

13 ρῃ πρότερον ? δὲ μ]ουράλει (*AE*; *SEG*) || **14** [καὶ καθηρίοις ? ψελ]λίοις ἐτείμησεν *vacat* (*AE*); στε[φ]άνῳν [καὶ καθηρίοις?, ψελ]λίοις (*SEG*).

Türkçe Çeviri:
… armilla'lar[460] *ile …*
Sebastenoi Tolistobogioi boule'si ve demos'u, Lucius oğlu Lucius Pontius Varronius Seneca'yı, Velina tribus'undan, Pessinus kökenli, legio III Augusta primipilaris'i, yüce İmparator Vespasianus Caesar Augustus tarafından Iudaea Savaşı'nda ödüller bahşedilmiş, corona aurea[461] *ve hasta pura*[462] *ile … corona muralis*[463] *ile … onurlandırmıştır … yiğitliği hatırasına …*

LIT Niewöhner *et al.* 2013, 104.
TEM MS 50 – 75
ORI Pessinus

Yukarıdaki metin, çift dilli olarak hazırlanmış olmalıdır; üst kısımdaki Latince kalıntılardan bu sonuca varılmıştır.[464] Bugüne ulaşabilen Hellence metinden anlaşıldığı kadarıyla, Pessinus kökenli asker L. Pontius Varronius Seneca'yı onurlandırmak için muhtemelen söz konusu kentin meclisi[465] tarafından bu anıt yaptırılmıştır.

Anıtın verdiği bilgiler, Seneca'nın bir Pessinus'lu olduğu, *legio III Augusta*'da *primus pilus* rütbesinde görev aldığı, Iudaea Savaşı'nda sergilediği başarılardan ötürü İmparator

---

460 *Armilla* yani altın bileklik; askerlere verilen küçük ödüller arasındaydı. Bk. *OLD* 2012, 189; *DNP* 3 (1997) 767-769 *s.v.* «Dona militaria» (Le Bohec).

461 Düşmana karşı gösterilen ve diğer taçların kapsama alanlarıyla alakalı olmayan her türlü kahramanlık için altın taç (*corona aurea*) ödülü verilirdi. Bk. *DNP* 2 (1997) 342 *s.v.* «Auszeichnungen, militärische» (Le Bohec).

462 *Hasta pura*, ucu açılmamış, ahşaptan, sembolik bir ritüel mızrağıdır. Bk. *DNP* 2 (1997) 341 *s.v.* «Auszeichnungen, militärische» (Le Bohec).

463 Kelime anlamı "sura ilişkin taç" olan bu ödül, kuşatmalarda düşman kalesinin duvarlarından aşan ilk askere armağan edilirdi. *DNP* 2 (1997) 342 *s.v.* «Auszeichnungen, militärische» (Le Bohec).

464 *AE* 2013, 1600.

465 MÖ 25 yılında *Galatia* Eyaleti kurulduğu vakit, Anadolu'daki 3 büyük Galat kabilesi kendi bölgelerindeki en büyük kent merkeze alınarak *polis*'leştirilmişlerdir. Bu düzenleme ile Tolistobog'lar Pessinus merkezli olarak *polis* haline gelmişler ve bu *polis*'in cemaati "Sebastenoi Tolistobogioi Pessinuntioi" adını almıştır; söz konusu *polis* tarafından ortaya konan resmi belgelerde kullanılan form genellikle şu şekilde olmuştur: ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος Σεβαστηνῶν Τολιστοβωγίων Πεσσινουντίων. Ancak buradaki yazıtta Πεσσινουντίων kısmı yer almamaktadır. Bu konuda Walser 2013, 533'ün görüşü, Galat kabilelerinden özellikle Tolistobog'larda, *polis* etrafında şekillenen yapıdan ziyade, kendi kabilevi bünyelerini vurgulama isteği olduğundan bu tür örneklerle karşılaşıldığı yönündedir. Ayrıca bk. *DNP* 9 (2000) 658-660 *s.v.* «Pessinus» (Strobel); *DNP* 12/1 (2002) 669 *s.v.* «Tolistobogioi» (Strobel).

Vespasianus[466] tarafından ödüllendirildiği yönündedir. Böylece burada söz konusu olan anıtın, Iudaea Savaşı'nın ardından yaklaşık 10 – 20 yıl sonra, Seneca'nın emekliliği döneminde yaptırılmış olduğu düşünülebilir. Nitekim WALSER, Seneca'nın 70'li yıllarda evine dönmüş olabileceğini ifade etmektedir.[467] Öte yandan *legio III Augusta*'nın Iudaea Savaşı'na katıldığına dair şimdilik herhangi bir ipucu elde edilememiştir; bu nedenle Seneca'nın, yazıtta adı belirtilmeyen bir başka *legio*'da daha görev aldığı düşünülmektedir.[468] Nitekim *legio III Augusta*'nın asker toplama alanları arasında da *Galatia*'nın bulunmayışı[469] Seneca'nın bir başka *legio*'da daha görev yapmış olabileceği görüşünü desteklemektedir.

A. V. WALSER, Seneca'nın hem Pontius hem de Varronius olmak üzere iki *nomen gentilicium*'a sahip olmasına dikkat çekmiş, bu durumun nedeninin tam olarak tespit edilemediğini, fakat evlatlık edinme (*adoptio*) ya da annenin soyunu öne çıkarma arzusundan kaynaklanmış olabileceğini ifade etmiştir.[470] Her iki *nomen gentilicium* da Latin, en azından İtalik kökenli olmakla birlikte, *cognomen* Seneca'da Kelt etkisi bulunmaktadır.[471] Bu durum, askerin Pessinus kökenli olması ile birleştirildiğinde, soyunun Anadolu'ya yerleşen Galatlara dayandığını düşündürmektedir. Nitekim Ancyra'da mezarı bulunan bir başka *legio* askeri L. Pontius Seneca (**P55**) ile Varronius Seneca'nın akraba olabileceklerine de daha önce dikkat çekilmiştir.[472] Dolayısıyla Galatia yöresinden olduğuna dair kesin bir delil bulunamamış olan L. Pontius Seneca'nın da bu çevreden olma ihtimali kuvvetlenebilir.

P57
QVINTIANVS MAXIMVS, C.

A [Galatia-Cappadocia/Satala]

AE 1971, 465; *AE* 1972, 665; MITFORD 1974, 164,3; *AE* 1975, 817; MITFORD 1997, 140,4:

D(is) M(anibus). | C(aius) Quintia|nus Maxi|mus sig(nifer) ||[5] leg(ionis) XVI F(laviae) F(irmae) | (centuria) Pudentis vix(it) | an(nis) XXXV. Iulia | Maxima uxor | eius ||[10] m(emoriae) c(ausa).

---

[466] WALSER 2013, 536-537, burada adı geçen imparatorun Titus olamayacağını, kesinlikle Vespasianus'un söz konusu olduğunu ifade etmektedir.

[467] WALSER 2013, 541.

[468] *DNP* 7 (1999) 15 *s.v.* «Legio» (CAMPBELL); LE BOHEC 2000, 373-381; WALSER 2013, 541.

[469] FORNI 1953, 220-221.

[470] WALSER 2013, 534; *SEG* 63, 1206.

[471] SCHULZE 1933, 212 ve 249; KAJANTO 1982, 301.

[472] WALSER 2013, 542; *AE* 2013, 1600.

4 *mus* | *sig(nifer).* (*AE* 1972) || **7** *an(nis) XXXV Iulia* (*AE* 1971; *AE* 1975); *an. XXXV, Julia* (Mitford 1974); *an. XXXV, Iulia* (Mitford 1997) || **9** *eres* (*AE* 1975).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Gaius Quintianus Maximus, legio XVI Flavia Firma signifer'i, Pudens centuria'sından, 35 yıl yaşadı. Iulia Maxima, eşi, (signifer'in) hatırasına (bu anıtı yaptırmıştır).

PRO Yarligaş 2017, 235,1.
LIT *AE* 1997, 529,1509.
TEM MS 72 – 120
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio XVI Flavia Firma* bünyesinde *signifer* olarak hizmet vermiş olan C. Quintianus Maximus'un mezar taşı olarak eşi tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Legio XVI Flavia Firma, MS 72-120 yılları arasında Satala'da konuşlanmıştır. Dolayısıyla anıt bu yıllar arasına tarihlenebilir. Nitekim Mitford yazım üslubunun MS 1. yy. ya da 2. yüzyılın erken dönemlerine ait olduğunu ifade etmekte ve anıtın, *legio XVI*'nın Satala'dan ayrılmasından daha önceki bir döneme tarihlenmesi gerektiğini belirtmektedir.[473]

Askerin 35 yaşında yaşamını yitirmiş olması, orduya katılabileceği en küçük yaşta (17) *legio* görevlisi olmuş olsa dahi, görevinin 18. yılında, diğer bir deyişle askerlik sürecini tamamlayamadan hayata veda ettiğini göstermektedir. *Signifer*'in mezar anıtının hanımı tarafından yaptırılmış olması ise, MS 1. yy. ile 2. yüzyılın erken dönemlerine rastlayan bir tarihte evli olduğunu göstermektedir. Bu durum, Septimius Severus tarafından askerlere görev başında evlilik izni verilmesinden önceki dönemlerde de istisna olarak evlenen kişilerin bulunduğunu göstermektedir.

Mitford tarafından ifade edildiği üzere, *nomen gentilicium* Quintianus'un başka bir metinde kaydına rastlanmamıştır.[474] Maximus/Maxima *cognomen*'leri ise farklı bölgelerde oldukça sık rastlanan bir isimdir.[475] *Legio XVI Flavia*'nın MS 1. yy. ile 2. yy. başlarındaki asker toplama sahaları ise belirsizdir.[476] Sonuç olarak isimlerden ve askeri birlikten hareketle kişinin kökenini saptamak olası görünmemektedir.

P58

[473] Mitford 1997, 140,4.
[474] Mitford 1974, 164,3; Mitford 1997, 140,4.
[475] Kajanto 1982, 275-276.
[476] Forni 1953, 233.

SANCTINIVS SEVERVS

A [Galatia/Ancyra]

EE V 30,57; *CIL* III 6764; Höhn 1911, 65,151; Riese 1914, 152,1383; Jerphanion 1928, 40; Bosch 1967, 132,109; Christol – Drew-Bear 2000, 529-539; *AE* 2000, 1447; Mitchell-French 2012, 366,179; Reuter 2012, 107,60:

Sanc|tinius | Severus | signif<e>r ||[5] *leg(ionis) XXX | V(lpiae) V(ictricis) sac|ro comit|[atu - - - -].*

1 - - - *Sanc* (*EE*; *CIL*; Riese; Bosch; Reuter); - *sanc* (Höhn) || **4** *signif[er]* (*EE*; *CIL*); *signife[r]* (Jerphanion); *signif(er)* (Reuter) || **5** *[le]g XXX* (*EE*; *CIL*) || **6** *[S. Al. ?] sac* (Höhn); *U. v. S. A.,* (Riese); *V(lpiae) V(ictricis) S(everianae) A(lexandrianae) c[a]ro* (Jerphanion) || **7** *rosomit* (*EE*; *CIL*); *Rosomit (posuit?).* (Höhn); *posuit..* (Riese); *c[o]mit[i] ...* (Jerphanion); *ro comit[i].* (Bosch); *ro comit[atu agens].* (Reuter) || **8** *[atu agens/militans - - -].* (Christol – Drew-Bear; *AE*) || **9** - - - - - (*AE*).

Türkçe Çeviri:
Sanctinius Severus, legio XXX Ulpia Victrix signifer'i, sacer comitatus (arasından) …

PRO Yarligaş 2017, 267,65.
LIT Haensch 2001, 125,159; Dubois 2015, 572; Pury-Gysel 2017, 79,255.
TEM MS 3. yy.
ORI *Germania Inferior*

Yukarıdaki metin, tahribat dolayısıyla ne amaçla yaptırıldığı anlaşılamayan bir anıtın yazıtına aittir. Okunabilen kısımdan yalnızca *legio XXX Ulpia Victrix* bünyesinde *signifer* olarak görev almış olan Sanctinius Severus adlı bir askerin *sacer comitatus* olduğu öğrenilebilmektedir.

Sanctinius Severus'un muhtemelen imparatorluğun kuzeybatı köşesinden gelmiş bir kişi olduğu ifade edilebilir. Zira Sanctus adından küçültme ekiyle türetilen *nomen gentilicium* Sanctinius Kelt-Germen menşeli olmakla birlikte,[477] MS 122 yılından itibaren *legio*'nun yerleşik garnizonuna ait konum da (*Germania Inferior*) bu kökenle örtüşmekte,[478] ayrıca bu birliğin asker toplama alanları arasında *Germania Inferior* bulunmaktadır.[479] Öte yandan dördü *Germania Superior*'da, biri de *Britannia*'da olmak üzere, söz konusu ismin Sanctinius/Sanctinia formlarını ihtiva eden 5 yazıtın[480] daha

---

[477] Christol – Drew-Bear 2000, 531; Mitchell-French 2012, 366,179.
[478] *DNP* 7 (1999) 22 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 25.
[479] Forni 1953, 236.
[480] *CIL* XIII 6470; *AE* 1957, 52; *AE* 1995, 1155; Wright 1956, 147,7; *MZ* 79/80 (1984/85) 262.

coğrafi dağılımları, bu savı destekler niteliktedir. Nitekim Reuter *signifer*'in *Germania Inferior* asıllı olduğunu ifade etmektedir.[481]

Traianus tarafından kurulmuş bulunan *legio XXX Ulpia*'nın ancak ve ancak 114-117 arasındaki Parthia Seferi'ne dâhil olduğu vakit doğuya geldiğini öne süren Bosch, *legio*'nun bir daha hiç Anadolu'ya girmediğini belirterek, tarihlemeyi bu aralığa yerleştirirken,[482] Ritterling bu yazıtı Severus Alexander'in doğuya yönelik seferi ile ilişkilendirmekte,[483] *AE* ise söz konusu belgeyi Caracalla'nın Parth Seferi yahut Elagabalus'un doğudan Roma'ya dönüş yolculuğuna atfetmektedir.[484] Christol ile Drew-Bear'ın görüşü, yazıtın çok yüksek ihtimalle MS 3. yüzyıla ait olduğu, bu yüzyıl içindeki seferlerden biri esnasında *signifer* Severus'un Ancyra'da yaşamını yitirdiği yönündedir.[485] Nitekim yazıt incelendiğinde de, MS 1. – 2. yüzyıllardaki özenli harf işlemelerinin kaybolduğu görülmektedir. Mitchell ile French ise, MS 3. yy. savına katılmakla birlikte, MS 195 yılındaki doğu seferinin de dikkate alınması gerektiğini belirtmektedirler.[486] Öte yandan yazıttaki *sacro comitatu* ibaresi, tarihleme olanaklarını belirli zaman dilimleriyle sınırlandırmaktadır; öyle ki bu ifade, Sanctinius Severus'un bir *sacer comitatus*, yani imparator maiyetinde bulunan kişilerden olduğunu açığa vurmaktadır.[487] Şu halde Sanctinius Severus'un bulunduğu ortamda imparatorun da bulunması gerekmektedir; dolayısıyla yazıtın tarihlenmesi, imparatorların bizzat dâhil oldukları ve Ancyra'nın güzergâh olarak kullanıldığı doğu seferleri ile sınırlanmış bulunmaktadır. Bunun için Mitchell ile French, MS 195, 215, 218 ve 232 yıllarını önermektedirler.[488] Bunların ilkinde Septimius Severus'un Pescennius Niger ve Parth vasalı müttefiklerine karşı zafer elde ettiği sefer, ikincisinde Caracalla'nın Parthia üzerine sefer düzenlemek üzere doğuya hareketi, üçüncüsünde Elagabalus'un Roma'ya hareketi ve nihayet sonuncusunda ise Severus Alexander'in Parthia Seferi'nden dönüşü söz konusudur.[489] Christol ile Drew-Bear ise ağırlıklı olarak MS 218 ihtimali üzerinde durmaktadırlar.[490]

Reuter, bir adak steli mi yoksa mezar taşı ya da onurlandırma anıtı mı olduğu anlaşılamayan yazıtın, Ancyra'da asker mezarlarının fazla sayıda bulunmasına

---

481 Reuter 2012, 107,60.

482 Bosch 1967, 132,109.

483 *RE* XII/2 (1925) 1826-7, *s.v.* «Legio (XXX Ulpia)» (Ritterling).

484 *AE* 2000, 1447.

485 Christol – Drew-Bear 2000, 537-539.

486 Mitchell-French 2012, 366,179.

487 Christol – Drew-Bear 2000, 533-535; Mitchell-French 2012, 366,179.

488 Mitchell-French 2012, 366,179.

489 Idem.

490 Christol – Drew-Bear 2000, 538.

dayanarak, bir mezar taşı olma ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmiştir.[491] Öte yandan Bennett, herhangi bir açıklamada bulunmaksızın bu yazıtı doğrudan mezar taşı olarak kaydetmiştir.[492]

P59
SECVNDINIVS IVLIANVS, C.

A [Galatia/Ancyra]

Tournefort 1717, 330; Muratori 1740, 850,6; Le Bas III 1799; *CIL* III 269; *EE* V 29,50; *CIL* III 6765; *ILS* 2327; Bosch 1967, 237,177; French 2003, 153,48; Mitchell-French 2012, 363,177:

D(is) M(anibus). | *C(aio) Secundi*|*nio Iuliano* | *equiti leg(ionis)* ||[5] *XXII Pr(imigeniae) P(iae) F(idelis) an*|*n(is) XXXV stip(endiis) XV* | *C(aius) Seranius Ve*|*getus Secun*|*dus heres et* ||[10] *collega* folium | *f(aciendum)* folium *c(uravit).* folium

3 *no Iuliano* (Muratori) || **5** *XXII PR. P.P.* (Tournefort; Muratori); *[F(idelis)]* (Le Bas) || **6** *n(orum) XXXV* (Le Bas) || **8** *ctius Secun* (Tournefort; Muratori) || **10** *conlega* (Tournefort; Muratori; Le Bas; *CIL* 269) || **11** *f(ieri) c(uravit)* (Le Bas).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Gaius Secundinius Iulianus için, legio XXII Primigenia Pia Fidelis süvarisi, 35 yıl yaşadı, 15 yıl askerlik hizmeti verdi, varisi ve mevkidaşı Gaius Seranius Vegetus Secundus (bu anıtın) yapılmasıyla ilgilenmiştir.

PRO Yarligaş 2017, 254,26.
LIT Miltner-Miltner 1937, 21,20; Mitchell 2018, 66.
TEM MS 2. yy. sonu – 3. yy. başı
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio XXII Primigenia* bünyesinde hizmet vermiş olan C. Secundinius Iulianus adlı süvari askeri için, silah arkadaşı C. Seranius Vegetus Secundus tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir. Metindeki bilgilerden, Iulianus'un askerlik hizmetinin 15. yılında hayata veda etmiş olduğu anlaşılmaktadır; dolayısıyla süvarinin, 20 yaşındayken askeri hizmete başladığı ve 35 yaşında henüz görev başındayken yaşamını yitirmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Legio XXII Primigenia, MS 89'da *Pia Fidelis Domitiana* unvanını elde etmiş, MS 39'daki kuruluşundan itibaren *Germania Superior*'da, MS 70'lerden itibaren *Germania Inferior*'da, MS 92/93 ya da 102 dolaylarından itibaren ise yeniden *Germania Superior*'da

491 Reuter 2012, 107,60.
492 Bennett 2008, 547.

konuşlanmıştır.[493] Bosch buna dayanarak L. Verus'un Parthia Seferi (162-166) esnasında, kuzey sınırlarından alınarak doğu seferine dâhil edilen *legio*'lar arasında Secundinius Iulianus'un birliğinin de bulunduğunu ve süvarinin söz konusu dönemdeki veba salgını dolayısıyla yaşamını yitirdiğini öne sürmektedir.[494]

Mitchell ile French, *cognomen* Iulianus'un, özellikle imparatorluğun kuzeybatı eyaletlerinde romanizasyona uğramış Kelt ailelerde görülen ve *nomen gentilicium* Iulius'tan türetilmiş bir isim olduğunu belirtmekte ve MS 2. yy. sonları ile 3. yy. başlarını, bilhassa 195 yılındaki seferi bu belge ile ilişkilendirmektedirler.[495]

Metinde Iulianus'un varisi ve mevkidaşı olarak ismi geçen C. Seranius Vegetus Secundus'un da aynı *legio*'da görev yaptığı düşünülebilir. Bu kişinin kullanmakta olduğu iki farklı *cognomen* söz konusudur; bunlardan Vegetus, "güçlü-kuvvetli" gibi anlamlar taşırken, Secundus ise "ikinci" demektir.[496] Dolayısıyla bu askerin, ailesinin ikinci çocuğu olduğu ve/veya güçlü-kuvvetli olmasıyla tanınıp, bunun ona bir lakap olarak verildiği düşünülebilir.

P60
SEIVS, M.

A [Galatia/Prostanna]

Ballance 1959, 128,3; *AE* 1961, 22; *SEG* 18, 566; Dobó 1975, 114,590; Kovács 2007 99-107; *AE* 2007, 1479; *SEG* 57, 1408:

Νέρωνα Κλαύδ[ιον Καίσαρα Σεβασ]|τὸν Γερμανικὸ[ν Αὐτοκράτορα νέ]|ον Ηλιον θ[εὸν ἐπιφανῆ] | vacat ||[5] Μᾶρκος Σέϊος [--- σημι]|αφόρος λεγεῶ[νος ιε′ Ἀπολλι(ναρίας)? στρα]|τευσάμενος [ἔτη --- καὶ] | πέντε εἰς Παν[νονίαν ἐκ τῶν ἰδίων] | ἀναλωμ[άτων ἀνέστησεν].

5 Μᾶρκος Σέϊος [Ιουλιανὸς σημι]- (Ballance; *AE* 1961; *SEG* 18; Dobó) || **6** λεγεῶ[νος ιγ′ Γεμίνης, στρα] (Ballance; *AE* 1961; *SEG* 18; Dobó); οφόρος (*AE*; Dobó) || **7** τευσάμενος [ἔτη τριάκοντα καὶ]. (Ballance; *AE* 1961; *SEG* 18; Dobó) || **8** Πα[ννονίαν (Ballance; *AE* 1961; Dobó); Παν[νωνίαν (*SEG* 18).

Türkçe Çeviri:
Görkemli Tanrı Neos Helios İmparator Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus için; Marcus Seius, … legio XV Apollinaris (?) signifer'i, …beş yıl boyunca Pannonia dolaylarında askeri hizmet verdi masraflarını bizzat karşılayarak (bu anıtı) yaptırmıştır.

---

493 Parker 1928, 146; *DNP* 7 (1999) 22, *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 25.

494 Bosch 1967, 237,177.

495 Mitchell-French 2012, 363,177.

496 Kajanto 1982, 247 ve 292.

PRO Speidel 1984, 50,18; Yarligaş 2017, 251,15.
TEM MS 64-68
ORI ?

İki bloktan oluşan zemine işlenen yazıt, sağdaki blok ele geçirilemediğinden oldukça eksik biçimde okunabilmektedir. Açıkça görülebilen kısımlardan yola çıkılarak şu sonuçlara varılabilir:

- Yazıt, *signifer* Marcus Seius tarafından, İmparator Nero için hazırlatılan bir anıta aittir
- Bizzat imparatora anıt yaptırabilecek ekonomik güce sahip olan *signifer*, zengin bir aileden gelmektedir.[497]

Yazıttan personelin görev yapmış olduğu *legio*'nun ismini öğrenmek mümkün olmamaktadır; Seius'un *Pannonia*'da ve Nero dönemi ile öncesinde askerlik yapmış olması gerektiğinden, bu zaman zarfında *Pannonia*'da bulunan *legio*'lar göz önüne alındığında karşımızda *legio VIII Augusta*, *legio IX Hispana*, *legio XIII Gemina* ve *legio XV Apollinaris* ihtimalleri belirmektedir.[498] İlk iki *legio*, en geç MS 45 yılında, *Moesia* ve *Britannia*'ya yerleştirilmek üzere *Pannonia*'dan ayrılmışlardır.[499] *Signifer* Seius'un, bu birliklerden birine dâhil olması durumunda, yazıtta *Pannonia* dışında *Britannia* yahut *Moesia* gibi başka eyaletlerin isimlerinin de geçmeleri bekleneceği için, bu iki ihtimal zayıflayacaktır. *legio XIII Gemina* ise ancak MS 45 yılından itibaren Vindonissa'dan (*Raetia*) getirilerek *Pannonia*'ya yerleştirilmiştir.[500] Bu durumda ise yazıtta *Pannonia*'dan önce görev alınan bölgenin belirtilmesi gerekmektedir. *Legio XV Apollinaris* ise, MS 9 ila 62 yılları arasında kesintisiz olarak *Pannonia*'da konuşlanmıştır.[501] Bunun yanında *legio XV Apollinaris*'in asker toplama sahaları arasında, bu yazıtın buluntu bölgesi olan Pisidia da yer almaktadır.[502] Şu halde eldeki veriler, Seius'un birliğinin *legio XV Apollinaris* olduğu yönündedir.

Daha ziyade Italia'nın kuzey ve batısında görülen, muhtemelen Etrüsk kökenli olan ya da Etrüsk kültürü tesirinde bulunan *nomen gentilicium* Seius,[503] *signifer*'in ailesinin Küçük Asya'ya sonradan yerleştirildiğini düşündürmektedir. Yazıtın buluntu yerinin Prostanna olmasından hareketle, ya buraya en yakın koloni olan Parlais'e iskân

---

497 Kovács 2007, 103.
498 Idem, 102.
499 Parker 1928, 129, 132; *DNP* 7 (1999) 18-20 *s.v.* «Legio» (Campbell); Kovács 2007, 102.
500 *DNP* 7 (1999) 19 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 23; Kovács 2007, 102.
501 *DNP* 7 (1999) 20 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 23; Kovács 2007, 103.
502 Forni 1953, 232.
503 Schulze 1933, 93; Kovács 2007, 101.

edildikleri yahut Prostanna'nın da bir Roma kolonisi olduğu ve ailenin burada ikamet ettiği düşünülmektedir.[504]

Kovács'ın hesaplarına göre Seius, MS 29-33 yılları arasında kariyerine başlamış, 35 yıllık askerliğin ardından MS 64-68 yıllarında emekliye ayrılmış olmalıdır; zira yazıtın ilgili kısmındaki boşluğun boyutu, yirmi (εἴκοσι) yerine otuz (τριάκοντα) yazılması için daha elverişlidir. Nitekim, yazıtta geçen *Neos Helios* ifadesi, Nero'nun saltanatının geç dönemlerinde kendisini tanrılaştırmasından ötürü, yazıtın imparatorun son zamanlarına ait olduğuna işaret etmektedir.[505]

Yine Kovács tarafından yapılan detaylı incelemeden anlaşıldığı üzere konu edindiğimiz bu yazıt, *Illyricum*'un ne vakit *Pannonia* ve *Dalmatia* olarak iki parçaya ayrıldığı sorusuna verilen "Vespasianus zamanı" yanıtının[506] da revize edilmesine yol açmıştır; zira söz konusu belge, bizzat kendi üzerinden okunabildiği gibi kesin olarak Nero dönemine aittir ve *Pannonia*'nın resmen eyalet ismi olarak kullanılmasına yönelik, şimdilik bilindiği kadarıyla, Hellence ve Latince yazıtlar arasındaki ilk örneği teşkil etmektedir.[507] Öte yandan Kovács, bu hipotezi daha ileri bir merhaleye taşımakta ve Velleius Paterculus'un eserindeki bir pasajı[508] da dikkate alarak *Illyricum*'un Tiberius zamanında *Pannonia* ve *Dalmatia* olarak ikiye ayrıldığını ileri sürmektedir.[509] Sonuç olarak incelenen yazıtın, Roma İmparatoru Nero'ya yönelik bir onurlandırma anıtının parçası olması ve aynı zamanda bir *signifer*'in hayatı ve ailesi hakkında veriler sağlamasından ziyade, Roma İmparatorluğu'nun eyaletler sistemi bakımından eşsiz bir konuma sahip olduğunu da ifade etmek gerekmektedir.

P61
SEMPRONIVS AVGVSTINVS, T.

A [Galatia/Tynna]

Tibiletti 1963, 301; Drew-Bear 1991, 141; *AE* 1991, 1543; Berges-Nollé 2000, 285,128:

T(itus) Sempronius | Augustinus | domo Hispani[a] | Vxama (centurio) leg(ionis) II Ad(iutricis) ||[5] *et leg(ionis) III Aug(ustae) | et leg(ionis) XXI R[ap(acis) | - - -]*

---

504 Kovács 2007, 102; *AE* 2007, 1479.

505 Kovács 2007, 101.

506 *DNP* 5 (1998) 942 *s.v.* «Illyricum» (Šašel Kos).

507 Kovács 2007, 103-105.

508 *At Ti. Caesar quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat parens, Illyriis Delmatisque extorsit. Raetiam autem et Vindelicos ac Noricos Pannoniamque et Scordiscos novas imperio nostro subiunxit provincias.* Vell. II,39,3.

509 Kovács 2007, 104-106.

Türkçe Çeviri:
Titus Sempronius Augustinus, Hispania'daki Uxama[510] *kenti yerlilerinden, legio II Adiutrix, legio III Augusta ve legio XXI Rapax centurio'su - - -*

LIT Edmonson-Pascual 2017, 341.
TEM MS 50 – 150
ORI Uxama (*Hispania Tarraconensis*)

Yukarıdaki metnin, son kısmındaki tahribat dolayısıyla tamamı okunamadığından, ne tür bir anıta ait olduğu bilinmemektedir. Bir mezar taşı, adak steli ya da onurlandırma anıtı olabilir. Okunabilen kısımda T. Sempronius Augustinus adlı bir *centurio*'dan, bu kişinin kökeninin dayandığı kentten ve görev yaptığı *legio*'lardan bahsedilmektedir.

Legio II Adiutrix'in Vespasianus tarafından MS 69/70 dolaylarında teşkil edildiği, *legio XXI Rapax*'ın ise MS 92 – 102 yılları arasında yok edildiği bilinmektedir.[511] Dolayısıyla askerin aktif görevde olduğu tarih aralığı kabaca MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyılın ilk yarısına denk gelmektedir.

Augustinus'un ilk olarak hangi birlikte görev yaptığı bilinmemektedir. Yazıtın buluntu noktasının Küçük Asya olması, buna karşılık *centurio*'nun *Hispania Tarraconensis* kökenli olduğunun açıklanması, onun görev başında yaşamını yitirdiğini düşündürmektedir; dolayısıyla askerin görev yaptığı son birliğin Anadolu'da bulunduğu düşünülebilir. *Legio III Augusta*'nın yoğun olarak *Africa*'da, *legio XXI Rapax*'ın ise çoğunlukla *Germania Inferior* ve *Germania Superior*'da bulundukları bilinmekte ve *Galatia*'ya uğradıklarına dair bir kayda rastlanmamaktadır.[512] *Legio II Adiutrix* ise, Traianus'un Parthia seferlerine katılmış, dolayısıyla Küçük Asya topraklarına gelmiş görünmektedir.[513] Dolayısıyla Augustinus'un en son görev yaptığı birlik, *legio II Adiutrix* olmakta ve yazıttaki sıralama büyük olasılıkla kronolojik olarak yeniden eskiye, yani askerin kariyerinin sonundan başına doğru gitmektedir. Nitekim askerin memleketi *Hispania Tarraconensis*'in, askerin ilk birliği olması gereken *legio XXI Rapax*'ın birlik toplama sahaları içerisinde bulunuyor olması da bu savı desteklemektedir.[514]

---

[510] Uxama Argela: Numantia ile Clunia arasında Hispania Tarraconensis'te, Keltiber kökenli Arevaclar tarafından kurulmuş bir kenttir. *RE* IX/A,2 (1967) 1306-1307, *s.v.* «*Uxama Argela*» (Rob Grosse).

[511] Parker 1928, 100-101; *DNP* 7 (1999) 10 ve 21, *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 16, 18, 24.

[512] *DNP* 7 (1999) 15 ve 21, *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 18 ve 24.

[513] Farnum 2005, 9.

[514] Forni 1953, 234.

Sonuç olarak *centurio*, *legio XXI Rapax* bünyesinde görevine başlamış, daha sonra *legio III Augusta*'ya transfer edilmiş ve en nihayetinde de *legio II Adiutrix*'in bir üyesi olarak, muhtemelen Traianus'un Parthia seferleri esnasında (MS 114-116) *Galatia*'da yaşamını yitirmiş olmalıdır. Bu hipotez doğru kabul edildiği takdirde Augustinus'un görev yaptığı birliklerin ana karargâhlarının öncelikle *Germania Superior*, *Germania Inferior* ve *Pannonia*'da (*legio XXI Rapax*), daha sonra *Africa*'da (*legio III Augusta*), son olarak da *Dacia*'da (*legio II Adiutrix*) bulundukları ifade edilebilir.[515]

P62
SERVAEVS SABINVS, L.

A [Galatia/Savatra]

Ramsay-Ramsay 1928, 189; *AE* 1930, 109; Maxfield 1972, 175,195; Summerly 1990, 55,218; Richier 2004, 133,44:

[- - -] | Lucio Servaeo [Sa]|bino (centurioni) leg(ionis) VIII (sic!) *His|panae (centurioni) leg(ionis) III Aug(ustae) ||*[5] *(centurioni) leg(ionis) VI Victricis | statuam ex testam[ento].*

2 *Lucio Servaeo S[a]bino* (Maxfield; Summerly); *Lucio Sevaeo Sa* (Richier) || **3** *VIIII Hispanae* (Maxfield); *VIII[I] Hispanae* (Summerly) || **4** *Au[g(usta)]* (Ramsay-Ramsay); *III Au[g(ustae)]* (Summerly; Richier) || **6** *ex testamento* (Summerly).

Türkçe Çeviri:
[- - -] | Lucius Servaeus Sabinus için, legio VIII Hispana, legio III Augusta ve legio VI Victrix centurio'su, vasiyeti gereği (bu) heykel (yaptırılmıştır).

PRO Le Bohec 1989, 155.
TEM MS 100 – 150
ORI Savatra

Yukarıdaki metin, L. Servaeus Sabinus'un vasiyeti gereği, muhtemelen kentlilerin yaptırdığı heykel kaidesinin temelinde bulunan yazıta aittir. Metnin en üst satırı kayıptır.[516]

Legio VIII Hispana adlı bir birlik bulunmadığı için, metinde kastedilen ünitenin, *legio IX Hispana* olduğu söylenebilir. Bu birlikten MS 121/122 yıllarının ardından haber alınamamıştır.[517] Dolayısıyla askerin MS 1. yy. sonu ile 2. yy. başlarında yaşadığı düşünülebilir. Nitekim Ramsay'ler, babası Titus Servaeus'un (**P63**) anıtını 100

[515] Parker 1928, 145, 151, 158; Farnum 2005, 16, 18, 24.
[516] Ramsay-Ramsay 1928, 189.
[517] Parker 1928, 161; Maxfield 1972, 175,195; *DNP* 7 (1999) 18, *s.v.* «Legio» (Campbell).

dolaylarında yaptıran Lucius'un, bu esnada zaten emekli olup Savatra'ya yerleşmiş olduğu ve burada yaşamını yitirdiği görüşündedirler.[518]

Lucius'un ilk olarak hangi birlikte görev yaptığı tespit edilememektedir. Babası için yaptırmış olduğu mezar yapısında yalnızca *legio VI Victrix Pia Fidelis*'ten bahsedildiği için, bu birliğin onun son görev yeri olduğu ve babasının mezar yazıtında yalnızca onun kaydedildiği düşünülebilir; aksi halde babası öldüğünde Lucius'un henüz askerlik görevini sürdürüyor olduğu ve babasının cenazesiyle ilgilenmek üzere bir süreliğine memleketine geldiği sonucu çıkarılacak, bu durumda *legio VI Victrix Pia Fidelis*, *centurio*'nun son değil, ilk görev birliği olacaktır.

MS 45 – 122 yılları arasında *Britannia*'da bulunan *legio IX Hispana*'nın bu tarihten sonra bölgedeki yerini *legio VI Victrix Pia Fidelis* doldurmuştur.[519] Dolayısıyla *centurio*'nun *IX Hispana* bünyesinde *Britannia*'da hizmet vermeye başladığı, bu birliğin ortadan kalkmasının ardından *legio III Augusta*'ya katılarak *Africa*'ya geçtiği, daha sonra da *legio VI Victrix Pia Fidelis*'e dâhil olarak tekrar *Britannia*'ya geldiği düşünülebilir. Askerin kariyerinin *legio VI Victrix Pia Fidelis*'te başlamış olması durumunda ise, önce *Hispania Tarraconensis* yahut *Germania Inferior*'da,[520] daha sonra *legio III Augusta* ile *Africa*'da[521] ve en nihayetinde de *legio IX Hispana* ile *Britannia*'da vazifesini sürdürmüş olduğu ifade edilebilir.

Ramsay'lere göre, Lucius'un erken dönem kariyeri memleketlisi C. Caristanius Fronto[522] sayesinde parlamıştır; buna göre Fronto, *legio IX Hispana legatus*'u iken, dikkatini çeken Servaeus'u *centurio* olarak tayin etmiştir. Dolayısıyla Lucius, kariyerine *legio IX Hispana* ile başlamıştır.[523]

Yine Ramsay'ler, Lucius'un *nomen gentilicium*'unu *Galatia legatus*'u C. Servaeus Fuscus Cornelianus'tan; *cognomen*'ini ise İmparator Vespasianus'un babası olan Flavius Sabinus'tan[524] almış olduğu görüşündedirler.[525] *Cognomen* ile alakalı teori olası görünmektedir; fakat *nomen gentilicium*'un sahibi Fuscus Cornelianus, MS 3. yy. da yaşamış olduğu için,[526] hipotezi desteklemek mükün görünmemektedir.

---

518 Ramsay-Ramsay 1928, 189.

519 Parker 1928, 161-162; Farnum 2005, 28-31.

520 Farnum 2005, 20.

521 Idem, 18.

522 *PIR²* C 423.

523 Ramsay-Ramsay 1928, 189.

524 *DNP* 4 (1998) 550, *s.v.* «Flavius, [II 39] (F.) Sabinus» (Eck).

525 Ramsay-Ramsay 1928, 189-190.

526 *DNP* 11 (2001) 460-461, *s.v.* «Servaeus, [2] Q. S. Fuscus Cornelianus» (Eck).

P63
SERVAEVS SABINVS, T.

A [Galatia/Savatra]

Cronin 1902, 372,145; *AE* 1903, 77; *CIL* III 14398; Steiner 1906, 71,160; Ramsay-Ramsay 1928, 188; Maxfield 1972, 175,195; Summerly 1990, 55,218; Richier 2004, 133,44; Alkan-Işık 2021, 467,66:

Tito Servaeo Sabino | *p(rimo) p(ilo) donato omnibus* | *donis L(ucius) Servaeus* | *Sabinus (centurio) leg(ionis) VI Vict(ricis)* ||[5] *patri suo fecit.*

2 *p(rimi) p(ili).* (Alkan-Işık) || **4** *(centurio) leg. VI.* (Steiner).

Türkçe Çeviri:
Titus Servaeus Sabinus için, primus pilus, her türlü ödül bahşedilmiş, Lucius Servaeus Sabinus, legio VI Victrix centurio'su, babası adına (bu anıtı) yaptırmıştır.

LIT *RE* XII/2 (1925) 1613, *s.v.* «Legio (VI victrix)» (Ritterling).
TEM MS 1. yy.
ORI Savatra

Yukarıdaki metin, *primus pilus* T. Servaeus Sabinus için, oğlu *legio VI Victrix Pia Fidelis centurio*'su L. Servaeus Sabinus tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

T. Servaeus Sabinus'un görev yaptığı *legio* bilinmemektedir. Titus'un ölümünün ardından oğlu Lucius, kentte babasının adına bir anıt yaptırmıştır.[527] Bu anıtta ortada yazıt, iki yanlarda ise, göğüs zırhı, miğfer ve 3 mızraktan oluşan birer askeri üniforma tasviri mevcuttur.[528]

Oğlu L. Servaeus Sabinus'un (**P62**) *legio IX Hispana*, *III Augusta* ve *VI Victrix Pia Fidelis*'te görev yaptığı bilinmektedir. *Legio IX Hispana*'nın MS 2. yy. ortalarından itibaren kaynaklardan kaybolması ve tekrar haber alınamaması dolayısıyla Lucius'un MS 1.-2. yüzyıllarda yaşadığı düşünülmektedir. Buradan hareketle Titus'un, MS 50-60 dolaylarında hizmet vermiş ve en geç 90-100 civarında hayatını yitirmiş olduğu hesaplanmaktadır.[529]

---

527 Ramsay-Ramsay 1928, 188.
528 Cronin 1902, 372,145.
529 Ramsay-Ramsay 1928, 188-189.

Ramsay'lere göre, oğlu Lucius askeri hizmetini tamamlayıp Savatra'ya döndüğünde Titus hayatta olmalı, dolayısıyla baba-oğul, emekli olarak bir süre memleketlerinde birlikte yaşamış olmalıdırlar.[530]

Yazıtta geçen *donato omnibus donis* ifadesi ile normalde *donis donatus* olarak karşılaşılırken,[531] burada *omnibus* ibaresinin de bulunması, Titus'un kendi rütbesinde erişebileceği en üst düzey ödülleri aldığına işaret ediyor olabilir. Bir *primus pilus*'un ödül olarak geleneksel üçleme adıyla bilinen *torques* (gerdanlık), *armilla* (kolluk) ve *phalerae* (göğüs zırhı) dışında, *corona* (taç-başlık) ile *hasta pura* da (ucu sivri olmayan sembolik kargı) aldığı bilinmektedir.[532] Anıtta bulunan zırh ve mızrak tasvirlerinin bu ödüllerle ilişkili oldukları düşünülebilir.

Hem *nomen gentilicium* Servaeus, hem de *cognomen* Sabinus İtalik kökenlidir.[533] Dolayısıyla bu kişilerin kendileri ya da ataları bölgeye yerleştirilmiş *veteranus*'lar olabilirler.

P64
SEXTILIVS, T.

A [Galatia/Zosta]

Paris-Radet 1886, 509,20; Sterrett 1888b, 26,25; *IGR* III 271; Laminger-Pascher 1992, 39:

Τίτ[ωι Σ]εξτειλίωι | Τίτου υἱῶι [Φ]αβίᾳ | οὐετρανῷ λεγε|ῶνος τετάρτης ||[5] Νόννος Νήσιος | τειμῆς χάριν.

1 …. [Αἰ]λίῳ [Τ-] (Paris-Radet); Τίτ[ῳ (Sterrett; *IGR*); εξτειλίωι Τ|ίτου (*IGR*) || **2** [Τ|ί]του υἱῷ (Paris-Radet) || **3** οὐετράνῳ λεγέ|ωνος (Sterrett) || **5** Νόσιος (Paris-Radet) || **6** μνήμης χάριν (Paris-Radet).

Türkçe Çeviri:
Titus oğlu Titus Sextilius için, Fabia tribus'undan, legio IV veteranus'u, Nonnos Nesios, onurlandırma maksadıyla (bu anıtı yaptırmıştır).

PRO Yarligaş 2017, 267,64.
LIT Speidel 1984, 50,36; Kurt 2018, 145; Kurt-Bulut 2019, 109.
TEM MS 1. yy.
ORI Zosta ?

---

530 Idem, 189.
531 *DNP* 3 (1997) 768 *s.v.* «Dona militaria» (Le Bohec).
532 Ramsay-Ramsay 1928, 188; *DNP* 3 (1997) 768 *s.v.* «Dona militaria» (Le Bohec).
533 Schulze 1933, 371; Kajanto 1982, 186.

Yukarıdaki metin, *legio IV* bünyesinde askerlik yapıp emekli olmuş T. Sextilius'u onurlandırmak için, Nonnos Nesios adlı kişi tarafından yaptırılmış bir anıta aittir.

IGR ve LAMINGER-PASCHER, askerin isminden hareketle yazıtı İmparatorluk Çağı'nın erken dönemlerine tarihlemektedirler.[534] *Principatus*'un erken dönemlerinde *legio IV* olarak bilinen 3 birlik söz konusudur:

- *legio IV Macedonica*
- *legio IV Scythica*
- *legio IV Flavia Felix*

Bunlardan *legio IV Macedonica* MS 70 yılında Vespasianus tarafından lağvedilip, kalıntılarından *legio IV Flavia Felix* kurulmuştur. *Legio IV Scythica* ise MÖ 1. yüzyılda kuruluşundan sonra Scythia'da görevlendirilmiş olduğu için bu ismi almıştır.[535] Söz konusu birliklerin tamamının kuruluşlarında ya da kuruluşlarından hemen sonra unvanlarını aldıkları bilinmektedir. Buna karşın yazıttaki *legio*'nun yalnızca numerik değeriyle belirtilmesi ve unvanından söz edilmeyişi, birliğin tespitini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte, *legio IV Scythica*, MS 62/66'dan itibaren Zeugma'da yerleşmiştir.[536] Yazıtın buluntu noktasına olan coğrafi yakınlığı dolayısıyla Sextilius'un bu birliğe kaydedildiği düşünülebilir.

Nomen gentilicium Sextilius Latin kökenli bir isimdir.[537] Buna karşılık yazıtın Hellence olarak hazırlanmış olması, askerin Anadolu yerlisi olabileceğini düşündürmektedir. *Principatus*'un erken dönemlerindeki yazıtlarda *cognomen*'ler genellikle belirtilmedikleri için, T. Sextilius'un Roma vatandaşlığı elde etmeden önceki asıl adı bir *cognomen* olarak yeni ismine eklenmişse de yazıtta görülememektedir. Metinde geçen Nesios adı, Hellence erkek isimleri arasında,[538] Nonnos ise hem yerli Anadolu adları hem de Hellence isimler arasında görülmektedir.[539] Anıtı yaptıran kişi ya da kişilerin ad(lar)ı olan bu isimler, Anadolu kökenli azatlı ya da azatlılara ait olabilirler.

P65
TERENTIVS CENTRVS, A.

A [Galatia/Ancyra]

---

534 *IGR* III 271; LAMINGER-PASCHER 1992, 39.

535 FARNUM 2005, 18-19.

536 *DNP* 7 (1999) 16 *s.v.* «Legio» (CAMPBELL); FARNUM 2005, 19.

537 SCHULZE 1933, 166, 455.

538 PAPE 1875, 997.

539 PAPE 1875, 1015; ZGUSTA 1964, 364,1046-10.

EE V 32,62; *CIL* III 6766; Bosch 1967, 133,112; Mitchell-French 2012, 360,174:

D(is) M(anibus). | A(ulo) Terentio | A(uli) [f(ilio)] Cl(audia) Centro | Apamea ex Sy||[5]ria (centurioni) leg(ionis) XVI F(laviae) | Val(eria) Pau[l]ina | uxor.

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Aulus oğlu Aulus Terentius Centrus için, tribus Claudia mensubu, Syria Apamea'sından, legio XVI Flavia centurio'su, eşi Valeria Paulina (bu anıtı yaptırmıştır).

PRO Yarligaş 2017, 249,10.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1767, *s.v.* «Legio (XVI Flavia)» (Ritterling); Mitchell 2018, 65.
TEM MS 1. – 2. yy.
ORI Apamea (Syria)

Yukarıdaki metin, *legio XVI Flavia* bünyesinde *centurio* olarak görev yapan Aulus Terentius Centrus'un mezar taşı olarak, eşi Valeria Paulina tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir. Metinden ayrıca askerin nereli olduğu ve bağlı bulunduğu *tribus* da öğrenilebilmektedir.

Bosch'un fikrine göre, Roma vatandaşlık hakkına sahip olan kişiler, dönemin imparatorunun *tribus*'una dâhil olduklarına göre, Claudia *tribus*'u mensubu Aulus Terentius, İmparator Claudius (41-54) döneminde orduya katılmış ve vatandaşlık hakkı elde etmiş olmalıdır.[540] Buna göre A. Terentius, İmparator Claudius'un ilk dönemlerinde vatandaşlık hakkı almış, bir diğer deyişle orduya dâhil olmuş ise, 20-30 yıllık bir hizmet sürecinin ardından 70-71 yılı dolaylarında emekliye ayrılmış olmalıdır. Bosch, Aulus'un, Claudius'un saltanatının son zamanlarında orduya katılmış olması ihtimalini değerlendirerek, ortalama askeri hizmet süresini de dâhil edip, yazıtın en geç MS 84 dolaylarına tarihlenebileceğini önermektedir.[541] Ancak *legio XVI Flavia Firma*'nın 70 yılında kurulmuş olması,[542] Terentius'un bu birlikten terhis olabilmesi için en azından MS 90-95 yıllarını beklemesini gerektirmekte, bu da onun Claudius zamanında askere alınmış olduğu ihtimalini zayıflatmaktadır. Öte yandan askerin *legio XVI Flavia Firma*'dan daha önce dâhil olup görev yaptığı bir birlik mevcut olduğu halde yazıta aktarılmamış ise, bu durumda Aulus'un İmparator Claudius zamanında askere alınmış olması olanaklı hale gelebilir.

Mitchell ile French ise, *tribus* adının yazıtta bulunmasının MS 1. – 2. yüzyılların karakteristiğine uygun olduğunu belirtmekte ve yazıtı bu zaman aralığına

---

[540] Bosch 1967, 133,112.
[541] Idem, 136.
[542] *RE* XII/2 (1925) 1765, *s.v.* «Legio (XVI Flavia)» (Ritterling); Parker 1928, 107; Farnum 2005, 23.

tarihlemektedirler.[543] Yine bu esere göre, Septimius Severus öncesinde ordu mensuplarının evlenmeleri yasak olduğundan, yazıtın ancak A. Terentius'un emekliliğinden sonra hazırlanmış olması gerekmektedir.[544]

Legio XVI Flavia Firma, MS 72-120 arası Satala'da (*Cappadocia*), 120-198 arası *Syria*'da, 198 yılından MS 4. – 5. asırlara dek ise *Syria Coele*'de konuşlanmıştır.[545] Dolayısıyla Aulus'un bu bölgelerde askerlik yapmış olduğu ifade edilebilir.

P66
TIBERIVS, M.

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

CIL III 294; *CIL* III 6828; Robinson 1926a, 227,56; Gerardin 2009, 303,03:

M(arcus) Tiberius | M(arci) f(ilius) Ser(gia) | veter(anus) leg(ionis) V G(allicae).

Marcus oğlu Marcus Tiberius, Sergia *tribus*'undan *legio V Gallica veteranus*'u.

LIT Ramsay 1916, 89,3; Cuntz 1929, 76; Bennett 2019, 238.
TEM *Terminus ante quem* MS 70/85
ORI *Italia* ?

Yukarıdaki metin, *legio V Gallica* bünyesinde askerlik yapmış ve emekli olduktan sonra Antiocheia kentine yerleşmiş bir *veteranus* olan M. Tiberius için, muhtemelen mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Nomen gentilicium olarak verilmiş bulunan Tiberius, Italia kökenli bir isimdir.[546] Dolayısıyla askerin Italia'dan *legio V Gallica* bünyesine dâhil edildiği, emekli olduktan sonra ise Antiocheia'ya yerleştirildiği düşünülebilir. Nitekim *legio V Gallica*'nın asker toplama sahaları arasında *Italia* da bulunmaktadır.[547]

Legio V Gallica hakkında bilgi ve anıtın tarihlemesi için bk. **P18**.

P67
TREBONIVS, C.

[543] Mitchell-French 2012, 360,174.
[544] Mitchell-French 2012, 360,174.
[545] Farnum 2005, 24.
[546] Schulze 1933, 247.
[547] Forni 1953, 223-224.

A [Galatia-Cappadocia/Satala]

AE 1997, 1509; Mitford 1997, 141,5:

C(aius) Trebon[iu]s | *miles leg(ionis)* | *XVI F(laviae) F(irmae) O* | *[- - -]* ||[5] - - - - - - ?

Türkçe Çeviri:
Gaius Trebionius, legio XVI Flavia Firma askeri, …

LIT Yarligaş 2017, 238,8.
TEM MS 72 – 120
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio XVI Flavia Firma* askeri Gaius Trebonius'tan bahsetmektedir. Bununla birlikte metnin bir mezar yapısına mı yoksa onurlandırma anıtına mı ait olduğu anlaşılamamaktadır.

Nomen gentilicium Trebonius Italia kökenli bir isimdir.[548] Bununla birlikte askerin nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir.

Legio XVI Flavia Firma hakkında bilgi ve metnin tarihlenmesi için bk. **P57**.

P68
VLPIVS ANTVLLINVS, M.

A [Galatia/Ancyra]

Perrot *et al.* 1872, 266,147; *CIL* III 6056; *EE* V 30,54; *CIL* III 6767; Bosch 1967, 133,110; Mitchell-French 2012, 361,175:

D(is) protome *M(anibus).* | *M(arco)* folium *Vlpio* | *Antullino* | *(centurioni) leg(ionis)* folium *XVI Fl(aviae)* ||[5] *[V]lpi* folium *Vegetus* | *Antullinus* folium *et* | *Severus* folium *fili* | *patri* folium *pientissimo.*

4 *l(egionis)* (*CIL*); *Fla(viae) [P(iae) F(idelis) U]lpi Vegetus* (Perrot) || **5** *[U]lpi(us)* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Marcus Ulpius Antullinus için, legio XVI Flavia centurio'su, oğulları Ulpius Vegetus Antullinus ve Severus, pek muhterem babaları adına (bu anıtı yaptırmışlardır).

PRO Yarligaş 2017, 247,8.
LIT *RE* XII/2 (1925) 1767, *s.v.* «Legio (XVI Flavia)» (Ritterling); Mitchell 2018, 66.
TEM MS 3. yy.
ORI ?

[548] Schulze 1933, 375.

Yukarıdaki metin, *legio XVI Flavia* bünyesinde *centurio* rütbesinde hizmet vermiş olan M. Ulpius Antullinus'un mezar taşı olarak, oğulları Ulpius Vegetus Antullinus ve Severus tarafından yaptırılmış olan anıtın yazıtına aittir.

Centurio'nun *praenomen* ve *nomen gentilicium* olarak kullandığı Marcus ve Ulpius adlarının, İmparator Traianus'un (Marcus Ulpius Traianus) isimleriyle aynı olması dolayısıyla Bosch, söz konusu *centurio*'nun Traianus devrinde orduya dâhil edildiğini, diğer bir deyişle Antullinus'a bu dönemde Roma vatandaşlığı verilmiş olduğunu ifade etmektedir.[549]

Mitchell ile French, Vegetus ile Severus'un adlandırılması için *nomen gentilicium* Ulpius'un bir defa ve çoğul formda *[U]lpi* olarak kullanılmasının MS 3. yüzyılda rastlanan bir durum olduğunu belirterek, anıtı bu asra tarihlemektedirler. Yine aynı eserde, Ulpius isminin Traianus'un askeri şöhretinden dolayı kendisinden sonraki dönemlerde de özellikle asker aileleri arasında sıkça kullanılmış olduğu ifade edilmektedir.[550] Nitekim *centurio*'nun, babalarına mezar anıtı yaptıracak yaşta iki çocuğa sahip olması da, askerlerin görev başındayken evlenmelerine müsaade edilen Septimius Severus dönemi ve sonrasını akla getirmektedir.

Legio XVI Flavia Firma'nın, MS 2. ve 3. asırlarda *Syria* ile *Syria Coele*'de konuşlanmış olması,[551] Antullinus'un askerlik görevini bu bölgelerde yerine getirdiğini göstermektedir.

Oldukça nadir görülen Antullinus *cognomen*'ine de henüz yalnızca Ancyra ve *Moesia Inferior*'da "asker adları" arasında rastlanmış olması[552] yazıtı, söz konusu ismi taşıyan sayılı örnekler arasına eklemektedir.

P69
VLPIVS MAXIMVS[553]

A [Galatia/Ancyra]

Jacopi 1937, 43; Rohde 1940, 65,1; Alf 1941, 352,166; *AE* 1941, 166; Betz 1966, 39; *AE* 1966, 451; Bosch 1967 277,213; Barkóczi 1977, 196,87; French 2003, 155,49; Simón-Polo-Rodríguez 2009, 77,39; Mitchell-French 2012, 362,176; Sorrosal 2013, 240; Calvelli 2015, 94,19:

---

549 Bosch 1967, 134.

550 Mitchell-French 2012, 361,175.

551 *DNP* 7 (1999) 21, *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 24.

552 *CIL* III 7449; Kajanto 1982, 175; Mitchell-French 2012, 362.

553 Ulpius Maximus'tan bahsettikleri öğrenildiği halde ulaşılamayan kaynaklar şunlardır: Rémy-Kaiser 1999, 89,52; Yébenes 2006, 114-115.

D(is) M(anibus). | *Ulp(ius) Maximus* | *nat(ione) Pann(onica) mi*|*les l(egionis) X G(eminae) stip(endiorum) XVIII* ||[5] *anno(rum) XXXVIII re*|*di(ens) a Parthia de*|*cessit III Non(as)* | *Sept(embres) heres faci*|*endum curavit* ||[10] *Tertyllo* (sic!) *et Cle*|*mente co(n)s(ulibus).* | [folium].

3 *nat(ione) pann(onia)* (Jacopi); *nat(ione) Pann(onicus)* (French); *nat(ione) Pann(onius)* (Simón-Polo-Rodríguez); *nat(ione) Pann(onius)* (Mitchell-French; Calvelli) || **5** *anno(rum) XXXVII* (Simón-Polo-Rodríguez) || **8** *sept(embris).* (Jacopi).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Ulpius Maximus, Pannonia kökenli, legio X Gemina askeri, 18 yıl askerlik hizmeti verdi, 38 yıl yaşadı, Parthia'dan dönüş esnasında, 3 Eylül'de[554] *yaşamını yitirdi. Tertullus ve Clemens'in consul'lükleri esnasında, varisi (bu anıtın) yapılmasıyla ilgilenmiştir.*

PRO Yarligaş 2017, 255,28.
LIT Kaya 2016, 203,225; Mitchell 2018, 66.
TEM MS 3 Eylül 195
ORI Pannonia

Yukarıdaki metin, *legio X Gemina* bünyesinde askerlik yapan Ulpius Maximus'un mezar taşı olarak, ismi belirtilmemiş varisi tarafından, Ancyra'da yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir. Metinden anlaşıldığı üzere, *legio X Gemina*, söz konusu tarihte Septimius Severus önderliğinde Parthlar ve müttefikleri üzerine düzenlenen askeri harekâta katılmış, bu seferin dönüşünde, Ancyra'da Ulpius Maximus yaşamını yitirmiştir.

Nomen gentilicium Ulpius, askerin atalarının Traianus zamanında yurttaşlık hakkı elde etmiş olduklarına işaret etmektedir. Yazıttaki tam tarihleme sayesinde Ulpius Maximus'un MS 157 yılında dünyaya gelmiş olduğu ve 177 yılında 20 yaşına eriştiğinde ise, kendi memleketinin yakınında (*Pannonia Superior*) karargâhı bulunan *legio X Gemina*'nın[555] bünyesine dâhil olarak orduya alındığı sonucu çıkarılabilmiştir.[556] Nitekim Pannonia, MS 2. ve 3. asırlarda *legio X Gemina*'nın asker toplama sahaları içerisinde yer almıştır.[557]

MS 195 yılında, Septimius Severus ile Pescennius Niger arasındaki taht mücadelesinin nihai çarpışmasından Severus galip çıktıktan sonra, geri dönüş yolunda, Ancyra'da *legio X Gemina* mensubu Ulpius Maximus'un hayatını kaybetmiş olduğu ve

---

[554] Eylül ayının *Nonae*'ı söz konusu ayın 5. gününe denk geldiğinden, *III Non(as) Sept(embres)* de 3 Eylül'e tarihlenmektedir. Bk. İplikçioğlu 2015, 21. Buna karşılık bu yazıtın tarihlenmesi için 5 Eylül sonucunu kabul eden araştırmacılar mevcuttur: Betz 1966, 39; Barkóczi 1977, 196,87.

[555] *Legio X Gemina*, MS 120-360 yılları arasında Vindobona kentinde konuşlanmıştır. Bk. Itin. Anton. Aug. 248,2; Not. dign. occ. XXXIV,25; Farnum 2005, 30.

[556] Mitchell-French 2012, 363.

[557] Forni 1953, 228-229.

buraya muhtemelen adı belirtilmeyen silah arkadaş(lar)ı tarafından defnedildiği ifade edilmektedir.[558]

Yazıt, aynı zamanda *legio X Gemina*'nın 195 yılı seferine dâhil olduğunu gösteren sayılı kanıtlar arasındadır.[559] 195 yılında gerçekleşen bu imparatorluk mücadelesinde Pescennius Niger, Parth Krallığı'nın vasalı olan küçük kabileler (Osroene ve Adiabene Arapları) tarafından desteklenmiştir.[560] Dolayısıyla bunun bir iç çatışma olmadığı, bilakis Parthlar'a karşı verilen bir vatan müdafaası olduğu duygusu uyandırılarak, Romalılar'ın Romalılarla çarpışmasına meşruiyet kazandırılmıştır. Öte yandan Niger'in mağlubiyetinin ardından Parthlar üzerine küçük çaplı bir operasyon başlatılmış, Osroene ve Adiabene bölgeleri zapt edilmiş ve bu nedenle, aslında bir iç çarpışma mahiyetinde olan 195 yılı mücadelesi, bir Parthia Seferi'ne dönüşmüş[561] ve bundan dolayı yazıtta *rediens a Parthia* ifadesi yer almıştır.

Bosch tarafından da belirtildiği üzere, yazıttaki özenli işçilik, tarihlemenin tam olarak yapılmış olması ve hangi seferden dönüldüğünün belirtilmesi, bu esnada bizzat imparatorun da Ancyra'da konaklamış olabileceğine ve zaferin şerefine, askerin cenazesi ile bizzat ilgilendiğine işaret etmekte olabilir.[562]

P70
VALERIVS CLEMENS, C.

A [Galatia/Lystra]

Sterrett 1888b, 155,266; *CIL* III 6787; Ramsay 1967, 188,181; *MAMA* VIII 9; Laminger-Pascher 1984, 58,91; Schallmayer *et al.* 1990, 532,688; Laminger-Pascher 1992, 219; Mosser 2003, 242,142; Şenocak 2014, 160, Y-37:

[…]ni b(eneficiario) co(n)s(ulari) C(aius) Va|[leri]us Clemens (centurio) | [leg(ionis)] XV Apol(linaris) et Vale|[rius] Pacatus et Vale||[5](rius) […]lus missi hones|[ta mi]ssione a sacratis|[simo] imp(eratore) fratres.

1 *b(eneficiarius) co(n)s(ularis)* (Sterrett); *d(is) m(anibus)*; *C. Valeri* (*CIL*; Ramsay); *[C. Valerii Pauli patris dulcissimi ? vetra]ni.* (Ramsay); *[… Valerio | ? Vibo]ni* (*MAMA*; Şenocak); *[- - -*

---

558 Mitchell-French 2012, 363.

559 Betz 1966, 41; Barkóczi 1977, 196,87. Farnum 2005, 10,114, *legio X Gemina*'nın bu seferde *Pannonia*'yı korumak üzere geride bırakıldığını ifade ederken, Ritterling ise *legio X Gemina* için ayırdığı bölümde, MS 195 yılı seferinden hiç bahsetmemektedir. *RE* XII/2 (1925) 1678-1689, *s.v.* «Legio (X gemina)» (Ritterling).

560 Bosch 1967, 278.

561 Akşit 1985, 317-320; *DNP* 11 (2001) 433 *s.v.* «Septimius, [II 7] Imp. Caesar L. Septimius Severus Pertinax Augustus» (Franke).

562 Bosch 1967, 278.

Valerio | - - -] *ni b(eneficiario) co(n)s(ularis)* (Schallmayer; Mosser) || 5 *[Pau]lus* (Sterrett; Ramsay); *[Paul]lus* (*MAMA*; Schallmayer).

Türkçe Çeviri:
… consularius, beneficiarius … için, Gaius Valerius Clemens, legio XV Apollinaris centurio'su, ve pek saygıdeğer komutanlarının (kararıyla) onurlandırılarak terhis edilmiş kardeşleri Valerius Pacatus ve Valerius (? Paul)lus, (bu anıtı yaptırmışlardır).

LIT *RE* XII/2 (1925) 1757, *s.v.* «Legio (XV Apollinaris)» (Ritterling); Speidel 1984, 50,19 ve 20.
TEM Hadrianus – Antoninus Pius
ORI Lykaonia ?

Yukarıdaki metin, adı okunamayan, fakat *consularius* ve *beneficiarius* kademelerinde bulunduğu anlaşılan bir kişi için, 3 kardeşi tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir. Bu kardeşlerden C. Valerius Clemens, *legio XV Apollinaris*'te *centurio* olarak görev yapmış, diğer ikisi ise muhtemelen yine aynı *legio*'dan asker olarak terhis edilmişlerdir. Adı okunabilen 3 kardeşin Valerius *nomen gentilicium*'una sahip olmasından hareketle, ismi yazıtın tahrip olmuş kısmına denk gelen *beneficiarius*'un da Valerius soyadını taşıdığı tahmin edilmiştir.[563]

Legio XV Apollinaris bünyesinde *centurio* olarak hizmet vermiş olduğu anlaşılan C. Valerius Clemens'in yaşadığı dönemi tespit etmek mümkün görünmemektedir. *CIL* V 7007'de yayımlanan ve adı C. Valerius Clemens olan bir başka kişiye ait yazıt, bu kişinin *ala Gaetulorum* bünyesinde, Vespasianus dönemindeki Iudaea Savaşı'na katıldığını belirtmektedir. Bu prosopografide bahsi geçen C. Valerius Clemens ise, yine bu savaşa dâhil olmuş bulunan *legio XV Apollinaris* bünyesinde *centurio* olarak vazife yapmıştır. *CIL* V 7007'de *legio XV Apollinaris*'ten, buradaki metinde ise *ala Gaetulorum*'dan bahsedilmemektedir; bundan dolayı askerlerin aynı kişi olduklarına dair fikir öne sürülememektedir. Bunun dışında, Hadrianus ve Antoninus Pius dönemlerine ait yazıtlarda bahsi geçen, Valerius Clemens adlı başka kişilere de rastlanmaktadır.[564] Nitekim Ramsay yazıtın kuvvetle muhtemel Antoninus Pius dönemine ait olduğu görüşündedir.[565] Öte yandan Schallmayer'nın fikri de yazıtın MS 2. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu yönündedir.[566] Mosser ise tarihleme için MS 2. ve 3. asırları uygun görmektedir.[567]

---

563 Ramsay 1967, 188,181; *MAMA* VIII 9; Schallmayer *et al.* 1990, 532,688; Mosser 2003, 242,142.
564 *IScM* V 163,137; *IScM* V 189,156; Mirković 1986, 51.
565 Ramsay 1967, 189.
566 Schallmayer *et al.* 1990, 532,688.
567 Mosser 2003, 242,142.

Her halükarda, yazıttan anlaşıldığı kadarıyla en az 4 üyesi olan Valerius'lar, Iconium yakınlarında, emekli askerlerden oluşan bir aile olarak ikamet etmekteydi. Öte yandan LAMINGER-PASCHER, Valerius isminin Lykaonia'da, Valerinus ve Valerianus formlarıyla birlikte 16 kere belgelenebildiğini ve bunların 4 tanesinin Romalı *cognomen* taşıdığını belirtmekte, ismin yöreye has olduğunu, savaşçı bölge halkının askeri hizmetlerde kullanıldığını, dolayısıyla yazıtta incelenen ailenin de bölge yerlisi olabileceğini vurgulamaktadır.[568] SCHALLMAYER ise, *legio XV*'in MS 1. asrın büyük kısmı ile 2. yüzyılda Carnuntum'da (*Pannonia Superior*) bulunmuş olmasından hareketle, bunların Noricum-Pannonia havalisinden gelen göçmen bir aile olabileceklerine işaret etmektedir.[569]

Konu edindiğimiz *centurio* haricinde, askerlik görevlerini başarıyla tamamlamış olan diğer iki kardeşin de, yazıtta belirtilmemiş olmasına karşın, aynı *legio*'nun mensubu olma ihtimalleri bulunmaktadır.[570]

P71
VALERIVS SATVRNILVS

A [Galatia/Neoclaudiopolis]

Stud. Pont. III 48,34; MOSSER 2003, 189,51:

Οὐαλέριος Σατορ|νῖλος στρατε(υ)σάμενο[ς] | ἐν Σατάλοις πολ(λ)ὰ ἔ(τη) [φθά]|σας ἐλθὼν εἰς τὴν ἰ[δίαν] ||[5] πατρίδα [ἐ]τελεύτα […] | […] ἀνάνκῃ […] | […]

Türkçe Çeviri:
Valerius Saturnilus, Satala'da uzun yıllar süren askerliğini tamamlamasının ardından kendi memleketine döndükten sonra, … öldü … mecburen …

PRO YARLIGAŞ 2017, 230,17.
LIT SPEIDEL 1984, 50,30.
TEM MS 3. yy.
ORI Neoclaudiopolis

Yukarıdaki metin, *legio XV Apollinaris* bünyesinde askerlik yapmış olan Valerius Saturnilus için mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Askerin görevinin bitiminde memleketine döndüğü metinde belirtilmiştir; buradan hareketle yazıtın buluntu noktası olan Neoclaudiopolis'in aynı zamanda Saturnilus'un

568 LAMINGER-PASCHER 1984, 58,91.
569 SCHALLMAYER *et al.* 1990, 532,688.
570 MOSSER 2003, 242,142.

memleketi olduğu anlaşılmaktadır. İsim formunda *praenomen*'e yer verilmeyişine dayanarak, yazıtın MS 3. yüzyıla ait olduğu söylenebilir. MS 120 yılından itibaren Satala'da yerleşik olarak yalnızca *legio XV Apollinaris* bulunduğu için,[571] askerin bu birlikte görev yapmış olduğu ortaya çıkmaktadır.

P72
VALERIVS STRABO, C.

A [Galatia/Polyetta]

Bean 1959, 97,48; *AE* 1961, 16; *SEG* 19, 783; *SEG* 48, 1528:

Γαΐου Οὐαλερίου Στρά|βωνος κεντυρίω|νος λεγεῶνος ἕ|κτης Σιδηρᾶς κα||[5]τὰ διαθήκην διὰ | ἐπιμελητοῦ Ηρα|κλᾶ τοῦ ἀπελευ|θέρου.

Türkçe Çeviri:
Gaius Valerius Strabo için, legio VI Ferrata centurio'su, vasiyeti gereği, azatlısı Herakles tarafından (yaptırılmıştır).

TEM *Terminus ante quem* MS 260
ORI Polyetta ?

Yukarıdaki metin, *legio VI Ferrata* bünyesinde *centurio* rütbesinde askerlik hizmeti vermiş C. Valerius Strabo'nun muhtemelen mezar taşı olarak, vasiyeti gereği, Herakles adındaki azatlısı tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Metnin Hellence olarak hazırlanması, gerek *centurio*'nun, gerekse azatlısının Hellen kökenli isimler (Strabo & Herakles) taşımaları, *centurio*'nun Polyetta'nın yerlilerinden olduğunu düşündürmektedir. Bu hipotez doğru kabul edildiği takdirde, *legio VI Ferrata*'nın asker toplama sahaları[572] arasına *provincia Galatia*'yı da eklemek gerekecektir. *Legio VI Ferrata*'dan MS 260 dolaylarından sonra haber alınamamıştır.[573] Dolayısıyla bu tarih, Valerius Strabo'nun yaşamı için *terminus ante quem* olarak alınabilir. Söz konusu *legio*'nun, *Principatus* Devri'nde yoğun olarak *Syria* ve *Arabia*'da konuşlu kalmış olduğu bilinmektedir.[574] Dolayısıyla Strabo'nun bu coğrafyalarda askerlik görevini yerine getirdiği ifade edilebilir.

---

571 Farnum 2005, 28.
572 Forni 1953, 224.
573 Farnum 2005, 20.
574 *DNP* 7 (1999) 17, *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

P73
[*Anonymus*]

A [Galatia/Ancyra]

Perrot *et al.* 1872, 230,117; *CIL* III 263; Jerphanion 1928, 38; Bosch 1967, 328,269; Speidel 1992, 29,3; French 2003, 158,51; Mitchell-French 2012, 352,168; Faure 2013, 59,55; Ultsch 2020, 183,93:

--- | io optio leg(ionis) | VII Cl(audiae) (centurio cohorte) II has(tatus) | prior stip(endiis) XXI ||[5] *vixit annis XXXX | Aur(elius) Maximinu[s] | tes(serarius) et Iul(ius) Ingen[uus] | optio herede[s] | b(ene) m(erenti) p(osuerunt).*

2 *o optio* (Jerphanion); *optimo* (*CIL*) || **3** *VII ..... has(tatus)* (Perrot *et al.*); *C[l](audiae) (centurio cohortis)* (Jerphanion); *has(tato)* (*CIL*); *(centuria) II (secundi) has(tati) prior(is)* (Speidel); *(centuria) II has(tati)* (Faure; Ultsch) || **4** *prior(is)* (Faure; Ultsch) || **7** *mi(les et Jul(ius)* (Perrot *et al.*); *Ingen(uus)* (Speidel; French; Mitchell-French; Faure; Ultsch) || **8** *hered[es]* (Perrot *et al.*).

Türkçe Çeviri:
--- legio VII Claudia optio'su, II. cohors'un hastatus prior (unvanlı) centurio'su, 21 yıl askerlik hizmeti verdi, 40 yıl yaşadı; varisleri tesserarius Aurelius Maximinus ve optio Iulius Ingenuus, (centurio) layık olduğu üzere, (bu anıtı) yaptırmışlardır.

LIT *RE* XII/2 (1925) 1627, *s.v.* «Legio (VII Claudia)» (Ritterling); Miltner-Miltner 1937, 26,27.
PRO Yarligaş 2017, 256,31.
TEM MS 3. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metin, Ancyra'da bulunmuş olan bir anıtın yazıtına aittir. Anıt, ismi okunamayan kişinin mezar taşı olarak hazırlanmıştır. Söz konusu anıtı yaptıranlar, subayın büyük olasılıkla aynı *legio*'dan olan silah arkadaşlarıdır.

Bosch yazıtı 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlemekte,[575] Mitchell ile French ise yazıtta geçen Aurelius Maximinus isminin *constitutio Antoniniana*[576] sonrasına işaret ettiğini

---

[575] Bosch 1967, 329.

[576] İmparator Caracalla tarafından MS 212 yılında çıkarılan bu kararname ile Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde yaşayan bütün özgür kişiler, Roma vatandaşı ilan edilmiştir. İmparatorluk devrinde vatandaşlık hakkı kazanan kişilerin, bu payeyi edindikleri dönemdeki imparatorun *praenomen* ve *nomen gentilicium*'unu almaları gelenekleşmiş olduğu için, bu kararname vasıtasıyla vatandaşlık hakkı elde eden herkes, Caracalla'nın asıl adı olan Marcus Aurelius Antoninus dolayısıyla, Marcus *praenomen*'i ve Aurelius *nomen gentilicium*'u ile adlandırılmışlar, kişilerin daha önceden kullandıkları kendi adları ise genellikle *cognomen* olarak üçüncü sıraya eklenmiştir. Dolayısıyla MS 212 yılından itibaren imparatorluk sınırları boyunca pek çok Marcus Aurelius ortaya çıkmıştır. Bu konuda bk. *RE* XVI/2 (1935) 1662, *s.v.*

belirterek metnin MS 212 yılından sonraya ait olabileceğini öne sürmektedirler.[577] Ultsch ise bu kişinin MS 2. yüzyılın ikinci yarısında dünyaya gelip, 3. yüzyılın ikinci yarısında yaşamını yitirmiş olduğunu ve MS 212 – 244 yılları arasında *legio VII* bünyesinde görev almış olması gerektiğini ifade etmektedir.[578] Roma *legio*'larında askerlik hizmeti MS 2. yy. ve sonrasında en az 25 yıl süren bir görev olarak icra edilmiştir.[579] Şu halde adını öğrenemediğimiz *centurio*, 19 yaşında askere alınıp, 21 yıl boyunca hizmet verdiğine göre, 40 yaşında yaşamını yitirdiğinde henüz görev başında olmalıdır.

Legio VII Claudia Pia Fidelis'in MS 56/57 yıllarından itibaren Viminacium'da (*Moesia Superior*) bulunmakta olduğu ifade edilmektedir.[580] Mitchell ile French 2012 *centurio* görev başındayken hayata veda ettiği için, herhangi bir doğu seferi dolayısıyla yahut yalnızca *legio VII*'ye bağlı bir birlik tarafından yürütülen özel bir görev için Ancyra'da bulunduğunu belirtmektedirler.[581] *Legio VII Claudia Pia Fidelis*'in MS 3. yüzyılda asker toplama sahaları içerisinde *Macedonia, Moesia, Noricum, Pannonia, Dalmatia, Dacia, Thracia*, ve *Asia* bulunmaktadır.[582] Dolayısıyla ismi belirsiz bu askerin kökeninin söz konusu eyaletlerin herhangi birine dayandığı düşünülebilir.

Legio personellerinin hiyerarşik silsilesine göre, *optio* kademesinde görev yapan askerlerin terfi ederek *centurio* rütbesine erişmeleri beklenirdi.[583] Dolayısıyla bu prosopografide incelenmekte olan kişinin öncelikle *optio*, daha sonra *centurio* olduğu, yazıttaki kademelerin eskiden yeniye, diğer bir deyişle asttan üste doğru hazırlandığı ifade edilebilir.

Yazıtta isimleri geçen fakat haklarında bilgi edinmek üzere başka bir kaynak bulunmayan *tesserarius* Aurelius Maximinus ile *optio* Iulius Ingenuus'un da *legio VII Claudia Pia Fidelis* mensubu oldukları düşünülebilir.

P74
[*Anonymus*]

«Namenswesen (Lat., Verfall)» (Ernst Fraenkel); *OCD*[3] 1025, *s.v.* «names, personal, Roman» (Solin); *DNP* 3 (1997) 147-148 *s.v.* «Constitutio Antoniniana» (Birley).

577 Mitchell-French 2012, 352,168.

578 Ultsch 2020, 183,93.

579 Domaszewski 1967, 80; Parker 1928, 214.

580 *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20 ve 28.

581 Mitchell-French 2012, 352,168.

582 Forni 1953, 226.

583 *DNP* 10 (2001) 332 *s.v.* «Principales» (Campbell).

A [Galatia/Antiocheia Pisidiae]

Byrne-Labarre 2006, 102,192:

--- | [op]tio leg(ionis) XII | Ful(minatae) vixit an|nis XXXXV ||[5] *mil(itavit) annis ---*

2 *Leg XII* (Byrne-Labarre) || **3** *Ful(minata)* (Byrne-Labarre).

Türkçe Çeviri:
… legio XII Fulminata optio'su …, 45 yıl yaşadı, … yıl askerlik hizmeti verdi …

PRO Yarligaş 2017, 247,7.
TEM Roma İmparatorluk Çağı
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio XII Fulminata* bünyesinde *optio* olarak görev yaptıktan sonra emekli olmuş ve daha sonra Antiocheia'ya yerleşerek, ömrünün geri kalanını bu kentte geçirmiş olan bir askerin mezar taşı olarak hazırlanmış anıtın yazıtına aittir.

Askerin adı ve hizmet süresi yazıttaki tahribat dolayısıyla okunamamaktadır. Bununla birlikte yazıtın buluntu noktasının askeri sefer güzergâhı ya da *legio* karargâhı yerine emekli askerlerin yerleştirildiği bir Roma kolonisi olması, *optio*'nun görevini tamamlayıp emekli olduğuna işaret etmektedir. Bu durumda söz konusu kişi 25 yıllık hizmet süresini tamamladığı ve 45 yaşında hayatını kaybettiği için en geç 20 yaşındayken orduya alınmış olduğu söylenebilir.

Legio XII Fulminata'nın asker toplama sahaları arasında *Galatia* görünmemektedir.[584] Dolayısıyla *optio*, Antiocheia yerlisi olmayıp, emekli bir asker olarak buraya yerleştirilmiş olabilir. Askerin Antiocheia yerlisi kabul edilmesi durumunda ise *legio XII Fulminata*'nın asker toplama sahaları arasına *Galatia*'nın dâhil edilmesi gerekecektir.

Bahsi geçen askeri birlik MÖ 25 – MS 72 yılları arasında *Syria*'da, daha sonra MS 4. yüzyıla dek *Cappadocia*'da konuşlanmıştır.[585] Dolayısıyla *optio*'nun bu karargâhlardan birinde hizmet verdiği söylenebilir.

P75
[*Anonymus*]

A [Galatia/Aşağıeşenler]

---

584 Forni 1953, 230.
585 Parker 1928, 148; Farnum 2005, 22.

Sterrett 1888b, 76,131; *IGR* III 814; Hereward 1958, 72,18; *SEG* 17, 669:

… Αδημις, στρα[τι]ώτη[ς] | [λ]εγεῶνος τρίτης Π[α]ρθι[κῆς] | Σεουηριανῆς, μάγιστερ κ[αὶ ν]|οτάριος ἀνέστησε||[5]ν πατέρα αὐτοῦ Κ ΤΛΛ … | ΡΑ αὐτοῦ

1 [Ὁ δεῖνα στρ]ατιώτης λε- (Sterrett); […….. στρ]ατιώτης λε- (*IGR*) || **2** [γεῶνος …]ης Παρθικῆς ἐπ- (Sterrett; *IGR*) || **3** [έστησεν στή]λην (Sterrett; *IGR*) || **4** [τῷ υἱ]ῷ? αὐτοῦ (Sterrett; *IGR*); ἀνέστησε [-----τὸ]|ν (*SEG*) || **5** ν πατέρα αὐτοῦ [--τὴν μητέ] || **6** ρα αὐτοῦ ---------- (*SEG*).

Türkçe Çeviri:
… Ademis, legio III Parthica Severiana askeri, magister ve notarius, babası için (bu anıtı) yaptırmıştır …

PRO Yarligaş 2017, 267,63.
LIT Robert-Robert 1959, 453; Speidel 1984, 53; Laminger-Pascher 1985, 388 ve 389; Kurt 2018, 144.
TEM MS 3. yy.
ORI ?

Yukarıdaki metin, *legio III Parthica Severiana* bünyesinde hizmet vermiş olan ve adı okunamayan bir asker tarafından, babası için mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir. Anıtın ithaf edildiği kişinin adı ya da sıfatının, bu örnekte olduğu gibi (πατέρα) *accusativus casus*'unda verilmiş olması, yazıtın bulunduğu yapının bünyesinde bu kişinin heykel ya da tasvirinin yer almış olabileceğine işaret etmektedir.[586] Dolayısıyla söylenmek istenen, *babası için (bu anıtı) yaptırmıştır* yerine, *babası(nın heykelini/tasvirini) yaptırmıştır* olabilir.

Legio III Parthica Severiana, MS 196/197 yıllarında Septimius Severus tarafından Parthia Seferi için oluşturulmuştur. Bu birlik, MS 219 yılına dek Constantina'da, daha sonra ise MS 4. yy. başlarına kadar Rhesaena'da konuşlanmıştır.[587] Dolayısıyla *legionarius*'un Kuzey Mezopotamya'da, *provincia Osrhoena* sınırları içerisinde askerlik görevini yürüttüğü söylenebilir.

Bu kişinin *στρα[τι]ώτη[ς]* olarak kaydedilmiş olması iki olasılığı akla getirmektedir. Bunlardan ilki, henüz görevini tamamlayamadan yaşamını yitirmiş olmasıdır. Bu durumda, *Osrhoena* merkezli *legio III Parthica Severiana*'nın, Isauria civarında müfreze bulundurduğu ve söz konusu askerin de bu grubun bir üyesi olarak bölgede bulunduğu ifade edilebilir. İkinci olasılık ise, askerin emekli olduğu halde *στρα[τι]ώτη[ς]* olarak belirtilmiş olmasıdır. Bu durumda da Isauria'nın yerlilerinden olduğu ve hizmetini

[586] Bosch 1967, 184,143; McLean 2002, 262.
[587] *DNP* 7 (1999) 16 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 18.

tamamladıktan sonra memleketine geri döndüğü söylenebilir. Diğer taraftan metinde geçen *Αδημις* sözcüğüne, yerli Anadolu dillerinde ya da Hellencedeki şahıs adları arasında daha önce rastlanmamıştır.[588] Öte yandan Lykia'da, buna yakın bir başka kişi adı olarak *Αδεμις* ismi tespit edilmiştir.[589] Dolayısıyla bu sözcüğün, askerin isminin bir parçası ya da tamamen bağımsız başka bir kelime olması ihtimal dâhilindedir.

Öte yandan Hereward tarafından, metinde geçen *μάγιστερ κ[αὶ ν]|οτάριος* ifadesi ile neyin kastedildiğinin tam olarak anlaşılamadığı belirtilmiş ve söz konusu kişi bir *στρα[τι]ώτη[ς]* olduğu için, *μάγιστερ* sözcüğüyle yüksek bir askeri yetkinliğe işaret edilmemesi gerektiği ileri sürülmüştür.[590] Sözcük anlamı bakımından, *magister* için öğretmen, yönetici, uzman, komutan, kaptan gibi ifadeler kullanılabilirken, *notarius* ise stenograf manasını karşılamaktadır.[591] Öte yandan *notarius*'un askeri birliklerde şifreli kayıtları (*notae*) tutmakla görevli olduğu bilinmektedir.[592] *Magister* ise *legio* bünyesinde çeşitli anlamlarda kullanılan bir terimdir. Ağır silahlardan sorumlu askerlere ve süvarilere komuta edenler, *fabrica*'da silah ve sair malzemeleri üretenlere amirlik edenler, manevraları ve talimleri yönetenler bu isimle anılmıştır. *Magister* ayrıca kendi başına bir onurlandırma unvanı olarak da kullanılabilmekteydi.[593] Buradan hareketle söz konusu kişinin *legio III Parthica Severiana* bünyesinde askerliğin yanında *notarius* olarak da görev yaptığı ve *magister* unvanını belirtilen olasılıklardan biri dolayısıyla kullandığı düşünülebilir. Öte yandan incelenmekte olan bu belgede yan yana görülen *magister* ve *notarius* adlı memuriyetlerin ilk defa bir belgede bir arada yer aldıkları görülmektedir.

---

588 Pape 1884, 17; Zgusta 1964, 47-48; *LGPN* I 14; *LGPN* II 9; *LGPN* III.A 14; *LGPN* III.B 12; *LGPN* IV 7; *LGPN* V.A 7; *LGPN* V.C 6.

589 *LGPN* V.B 7.

590 Hereward 1958, 72,18.

591 *OLD* 2012, 1168-1169, 1312.

592 *ILS* 2428; Parker 1928, 207; Le Bohec 1993, 58 ve 268.

593 Le Bohec 1993, 51-52, 55, 57, 71-72, 123, 125.

2. Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunanlar

P76
AELIVS, P.

A [Pannonia Inferior/Aquincum]

EE II 382,699; *CIL* III 10497; Bosch 1967, 194,153; *TitAq* II 511:

D(is) [M(anibus)]. | *P(ublius) Ael(ius) Fa[b(ia)] - - -* | *Ancyr[a mil(es) leg(ionis) II]* | *Ad(iutricis) centuria - - -*

1 *D* (*EE*; *CIL*) || **2** *Ael(i-) Fab(ia tribu)* (*TitAq*) || **3** *Ancyr[a - - - leg(ionis) II]* (*TitAq*) || **4** *ad (centuriam … …* (Bosch); *ad(iutricis) (centuria) M[- - -]* (*TitAq*) || **5** *A+L[- - -]* (*TitAq*) || **6** - - - - - -. (*TitAq*).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Publius Aelius, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio II Adiutrix askeri, …'nın centuria'sından …

LIT *RE* XII/2 (1925) 1456, *s.v.* «Legio (II adiutrix)» (Ritterling); Speidel 1984, 58; Lőrincz 2000, 165,55.

TEM *Terminus post quem* Hadrianus

ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio II Adiutrix* bünyesinde görev yaparken yaşamını yitirmiş olan P. Aelius adlı askerin mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Legio II Adiutrix'in MS 86-101 ve 120-405 yılları arasında Aquincum'da konuşlanmış olduğu bilinmektedir.[594] Askerin *praenomen*'i Publius ve *nomen gentilicium*'u Aelius'tan hareketle, İmparator Hadrianus zamanında orduya katıldığı ve yurttaşlık hakkı kazandığı, dolayısıyla Hadrianus dönemi ve sonrasında yaşamış olduğu düşünülebilir. Nitekim askerin memleketi olan Ancyra, Hadrianus'un hükümranlık döneminden itibaren *legio II Adiutrix*'in asker toplama sahaları arasında dahil olmuştur.[595] Sonuç olarak Ancyra'dan *legio II Adiutrix* bünyesinde, Hadrianus zamanı ya da sonrasında askere alınan P. Aelius'un, görev başında, birliğinin ordugâhında yaşamını yitirdiği söylenebilir.

---

[594] Itin. Anton. Aug. 245,7; Not. dign. occ. XXXIII,54; Parker 1928, 151-157; *DNP* 7 (1999) 10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 16-17.

[595] Forni 1953, 218.

P77
AELIVS ALEXANDER, C.

A [Pannonia Inferior/Aquincum]

Szilágyi 1955, 396; *AE* 1962, 112:

D(is) M(anibus). | *C(aius) Ael(ius) Alexand*|*er Fabia Ancora* (sic!), | *cus(tos) arm(orum) leg(ionis) IIII Fl(aviae)* ||[5] *sti(pendiis) XXII vix(it) ann(is) XLII.* | *C(aius) Iulius Frugi heres* | *faciendum cura*|*vit.*

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Gaius Aelius Alexander, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio IV Flavia custos armorum'u, 22 yıl askerlik hizmeti verdi, 42 yıl yaşadı. Gaius Iulius Frugi, varisi, (bu anıtın) yapılmasıyla ilgilenmiştir.

LIT Speidel 1984, 58.
TEM MS 162-166 / MS 194-195
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio IV Flavia Felix* bünyesinde *custos armorum* olarak görev yapmış C. Aelius Alexander'in mezar taşı olarak, varisi C. Iulius Frugi tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Ritterling'e göre *legio IV Flavia Felix*, MS 162-166 yılları arasındaki Lucius Verus'un Parthia Seferi'nde ya da Septimius Severus'un Doğu Seferi (MS 194-5) esnasında Aquincum'da *legio II Adiutrix*'in yerine geçici olarak konuşlandırılmış olabilir.[596] Bu kesintiler dışında MS 120-337 yılları arasında *legio IV Flavia Felix*'in daimi karargâhı Singidunum (*Moesia Superior*) olmuştur.[597] Askerin 42 yaşında hayatını kaybettiği vakit, 22 yıldır görev yapıyor olması, henüz 25 yıllık hizmet süresini tamamlayamadığını göstermektedir; dolayısıyla Aelius Alexander, görevi başında yaşamını yitirmiştir. Aelius Alexander henüz görev başındayken yaşamını yitirmiş olduğu için, mezar taşının buluntu noktası, görev yaptığı yer ile aynı olmalıdır; dolayısıyla anıtın, *legio IV Flavia Felix*'in Aquincum'da konuşlanmış olabileceği MS 162-166 ya da MS 194-195 yılları arasında kalan dönemlerden birinde hazırlanmış olduğu söylenebilir. Buradan hareketle askerin MS 140'lı ya da 170'li yıllarda orduya alınmış olduğu sonucuna varılabilir. Şu

[596] *RE* XII/2 (1925) 1544-1545, *s.v.* «Legio (IIII Flavia)» (Ritterling).
[597] *DNP* 7 (1999) 16 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.

halde, *legio IV Flavia Felix*'in MS 2. yüzyıldaki asker toplama sahaları[598] arasına *provincia Galatia*'nın da eklenmesi uygun olabilir.

Aelius Alexander'in *custos armorum* olarak yerine getirdiği görev, silah yapımı ve bakımına ilişkindir.[599] Varisi olarak mezar anıtını hazırlatmış olan C. Iulius Frugi'nin ise, Aelius'tan farklı bir *nomen gentilicium*'a sahip olduğu için, askerin akrabası değil, silah arkadaşı olduğu anlaşılmaktadır. Aelius'un görev başında yaşamını yitirmiş olması da, akrabalarından ve ailesinden ziyade ordudan bir arkadaşı tarafından defnedilmiş olabileceği görüşünü desteklemektedir.

P78
AELIVS DEIOTARVS

A [Dacia/Apulum]

CIL III 1629(5); *CIL* III 8064(5); Petolescu 1978, 217,13; Piso 2018, 58,55:

Leg(io) XIII Gem(ina) | *Ael(ius) Deiotaru[s]*

2 *Deiotaru(s)* (Petolescu); *Deiotarus* (Piso).

Türkçe Çeviri:
Legio XIII Gemina, Aelius Deiotarus.

TEM *Terminus post quem* Hadrianus
ORI Galatia

Yukarıdaki metin, *legio XIII Gemina* ile Aelius Deiotarus'un ismini içeren bir yazıta aittir.

Kişi hakkında başka bir bilgi verilmemiş olmasına karşılık, Piso tarafından, Deiotarus'un, *legio XIII Gemina* mensubu olduğu ve isminin Galatia menşeli olması dolayısıyla askerin kökeninin bu bölgeye dayandığı sonucuna varılmıştır.[600] Buna ek olarak, Aelius *nomen gentilicium*'u üzerinden, askerin ya da atalarının Hadrianus döneminde vatandaşlık hakkı elde ettiği yorumu yapılabilir. *Legio XIII Gemina*, MS 106 ila 268 yılları arasında Apulum'da konuşlanmıştır.[601] Yazıtın buluntu noktasının *legio*'nun bu dönemdeki karargâhı olan Apulum olması da Deiotarus'un Hadrianus dönemi ve sonrasında yaşamış olabileceği görüşünü desteklemektedir.

---

598 Forni 1953, 222-223.
599 Dig. 49,16,14,1; Parker 1928, 205; Lewis-Short 1958, 505; Webster 1969, 148.
600 Piso 2018, 58,55.
601 Farnum 2005, 22-23.

Üzerinde başka herhangi bir bilgi yer almamasına karşın, buluntu noktasının *legio* karargâhı ile aynı olması, söz konusu yazıtın bir mezar taşı olduğuna ve Deiotarus'un görevi başında yaşamını yitirdiğine işaret ediyor olabilir.

Sonuç olarak Galatia kökenli bir aileden gelen Deiotarus'un, Hadrianus dönemi ya da sonrasında *legio XIII* bünyesine alınarak, *Dacia*'da görev yapmaya başladığı ve muhtemelen görevi başında yaşamını yitirerek karargâhının bulunduğu kente defnedildiği söylenebilir.

P79
AELIVS EQVINVS, P.

A [Pannonia Inferior/Aquincum]

Römer 1876, 51; *CIL* III 10499; Bosch 1967, 194,154; *TitAq* II 771:

[D(is)] M(anibus). | *[P(ublius) Ae]l(ius) Fab(ia) Eq|[uin]us A[n]cyra* | *[mil(es)] leg(ionis) II Ad(iutricis)* ||[5] *Martini*

3 *A<n>cyra* (Bosch) || **4** *leg(ionis) II ad* | *[(centuriam)] Martini.* (Bosch) || **5** *[(centuria)] Martini* (*TitAq*) || **6** ------ (*TitAq*).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Publius Aelius Equinus, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio II Adiutrix askeri, Martini

LIT *RE* XII/2 (1925) 1456, *s.v.* «Legio (II adiutrix)» (Ritterling); Speidel 1984, 58.
TEM *Terminus post quem* Hadrianus
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio II Adiutrix* bünyesinde askerlik yapmış, Ancyra kökenli bir kişinin mezar taşı olarak hazırlanmış anıtın yazıtına aittir.

Metindeki tahribat dolayısıyla askerin ismi tam olarak okunamamaktadır; *P. Aelius Equinus* önermesi, *CIL* III 10499 tarafından yapılmıştır. Equinus, yalnızca dişil formda (Equina) ve yalnızca *Dalmatia*'da tespit edilmiş bir *cognomen*'dir.[602]

Legio II Adiutrix, MS 86-101 ve 120-405 yılları arasında Aquincum'da konuşlanmıştır.[603] Bu kentte bulunan ve *legio II Adiutrix* mensuplarından birine ait olan bu mezar taşının sahibi, söz konusu tarih aralıklarından birinde askerlik görevini yerine

---

[602] Kajanto 1982, 327.

[603] Itin. Anton. Aug. 245,7; Not. dign. occ. XXXIII,54; Parker 1928, 151-157; *DNP* 7 (1999) 10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 16-17.

getirmiş ve yüksek ihtimalle görevini tamamlayıp emekli olamadan karargâhta yaşamını yitirmiştir. Sözü edilen birliğin asker toplama sahaları arasına Hadrianus'un saltanatından itibaren Ancyra'nın dâhil olduğu[604] göz önünde tutulduğunda, yazıtın MS 2. yy. ve sonrasına tarihlenme olasılığı kuvvetlenmektedir. Nitekim Bosch, askerin isim formundan (P. Aelius) hareketle, bu kişinin Hadrianus döneminde askerlik görevine başladığını ifade etmektedir.[605]

P80
AELIVS GEMINVS, C.

A [Asia/Nisyra]

Keil-Premerstein 1911, 98,192; *AE* 1911, 143; *IGR* IV 1375; *TAM* V,1, 425; Ultsch 2020, 191,103:

[Ετου]ς ϛϙ′. | Οἱ Ν[ισ]υρέων κά|τοικ[οι] ἐτείμησαν | Γάϊον Αἰμίλιον Γέ||[5]μινον Καίσαρος | Σεβαστοῦ κεντορί|ωνα λεγιῶνος ζ′ | ἀρετῆς ἕνεκεν πά|σης ||[10] καὶ εὐχαριστίας | τῆς ὑπὲρ Μάρκου Ἀν|τωνίου τοῦ αὐτῶν | κατοίκου.

1 [Ετου]ς (Keil-Premerstein) **2** [? Νισυρ]εων (*AE*); [? Νισυρ]έων (Keil-Premerstein; *IGR*) || 3 τοικ[οι ετ]ειμη[σ]αν (*AE*); τοικ[οι ἐτ]είμη[σ]αν (Keil-Premerstein; *IGR*) || **5** μιν[ο]ν (Keil-Premerstein; *AE*; *IGR*).

Türkçe Çeviri:
Yıl 96. Nisyra sakinleri, Gaius Aemilius Geminus'u, Caesar Augustus'un legio VII centurio'su, bütün erdemleri dolayısıyla ve hemşehrileri Marcus Antonius'un minnettarlığı adına onurlandırmışlardır.

LIT *RE* XII/2 (1925) 1626, *s.v.* «Legio (VII Claudia)» (Ritterling); Bennett 2019, 242.
TEM MS 11-12
ORI Nisyra ?

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde askerlik yapmış C. Aemilius Geminus'u onurlandırmak adına, Nisyra adlı yerleşim birimi sakinleri tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Yazıtı inceleyen araştırmacılar, metnin başlangıcında verilen "yıl 96" ifadesinin Sulla'nın zaman sayım sistemine (*era*) göre yazıldığını belirtmişlerdir.[606] Sulla'nın Mithidates'e karşı kazandığı başarılar üzerine *provincia Asia*'da kabul gören ve

[604] Forni 1953, 218.
[605] Bosch 1967, 194,154.
[606] *AE* 1911, 143; *IGR* IV 1375; *TAM* V,1, 425.

Principatus Devri'nde de varlığını koruyan bu sisteme göre zaman, MÖ 85/84 yılından başlatılmakta idi.[607] Dolayısıyla 96. yıl, MS 11/12'ye denk gelmektedir.

Metinde *legio VII*'nin MS 42 yılında edinmiş olduğu *Claudia Pia Fidelis* unvanına[608] yer verilmemiş olması, anıtın bu tarihten daha önce yaptırıldığına işaret etmekte ve yukarıdaki tarihleme ile örtüşmektedir. *Legio VII*, MÖ 25 – MS 9 yılları arasında *Galatia*'da konuşlu kalıp, MS 9'da *Dalmatia*'ya gönderilmiştir.[609] Buradan hareketle, anıtın yaptırıldığı tarihten 2 yıl kadar önce *legio VII*'nin *Dalmatia*'ya yerleşmiş olduğu, ve C. Aemilius Geminus'un, askerlik sürecinin büyük kısmını, belki de tamamını *Galatia*'da geçirdiği söylenebilir.

Metinde geçen Marcus Antonius ya da atalarının, *triumvir* Marcus Antonius zamanında vatandaşlık hakkı elde ettikleri ve bundan dolayı bu kişinin aynı isme sahip olduğu düşünülmektedir.[610]

Anıtın buluntu noktası, aynı zamanda kişinin memleketi olabilir; zira *provincia Asia*, İmparatorluk Çağı'nın erken dönemlerinde *legio VII*'nin asker toplama sahaları arasında yer almıştır.[611]

P81
ANCHARENVS, L.

A [Dalmatia/Tilurium][612]

Sanader 1999-2000, 229,1; *AE* 1999, 1230; Kurilić 2006, 143,118; Tončinić 2011, 23,1; Sanader *et al.* 2010, 484,1:

L(ucius) Ancharenus Q(uinti) f(ilius) | *Ser(gia) Laranda mil(es)* | *leg(ionis) VII ann(is) XL stip(endiis) XXI* | *h(ic) s(itus) e(st).* ||[5] *Q(uintus) Ancharenus haec tan[…?]* | *posuit tibi dona, frater, quia* | *longe a patria te cecidisse dolet.* | *Optaram vivo potius dare vi[na* | *…] non obito, care,*

---

607 *RE* IV/1 (1900) 1544, *s.v.* «Cornelius 392)» (Fröhlich); Leschhorn 1993, 216-217.

608 Parker 1928, 94; *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

609 *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

610 Keil–Premerstein 1911, 98,192.

611 Forni 1953, 225.

612 Belgelerine *Dalmatia*'da ulaşılmış olan çok sayıda *Galatia* kökenli *legio VII* askeri bulunmaktadır. Bu askerlerin MÖ ve MS 1. yüzyılda yaşadıkları bilinmektedir. Büyük olasılıkla Tiberius zamanında *Illyricum* Eyaleti, güneyi *Dalmatia* ve kuzeyi *Pannonia* olmak üzere ikiye ayrılmıştır (bk. **P60**). Dolayısıyla belgelerine *Dalmatia*'da ulaşıldığı belirtilen askerler, eyaletin adı hem *Illyricum* iken hem de güney kısmı *Dalmatia* olduktan sonra burada yaşamış olmalıdırlar. MÖ ve MS 1. yüzyıllarda yaşamış olan *legio VII* askerlerinin tamamına ait yazıtlar, Tiberius dönemindeki ayrılmanın ardından *Dalmatia*'nın kaplayacak olduğu alanda bulunduğu için, buluntu yerlerine *Illyricum* yerine *Dalmatia* yazılmıştır.

ferenda. ||[10] *Tu, o si quicquam sentire potes* | *[..]mpore nostro damus. Haec* | *[…] sit tibi terra levis. Frater* | *fratri posuit.*

1 *C(ai) f(ilius)* (Sanader *et al.*); *Anharenus* (Kurilić) || **2** *Ser(gia triba)* (Sanader) || **3** *ann(orum) XL stip(endiorum) XXI* (Sanader; *AE*; Sanader *et al.*; Tončinić) || **5** *Anharenus* (Kurilić); *tanquam* (Tončinić; Sanader *et al.*) || **7** *cedisse* (Kurilić) || **8** *otius dare* (Kurilić); *vina* (Tončinić; Sanader *et al.*) || **9** *me tibi non obito* (Sanader *et al.*); *me tib non obito care ferenda* (Tončinić) || **10** *tuo si quiquam* (Kurilić); *tuo* (Sanader; *AE*; Tončinić) || **11** *ha[e]c* (Kurilić); *pro te(m)pore* (Tončinić; Sanader *et al.*) || **12** *os[…] sit* (*AE*); *ostica* (Tončinić; Sanader *et al.*).

Türkçe Çeviri:
Quintus oğlu Lucius Ancharenus, Sergia tribus'undan, Laranda kökenli, legio VII askeri, 40 yıl yaşadı, 21 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır. (Ben) Quintus Ancharenus, bunları sana armağan olarak yaptırdım kardeşim, zira vatanından oldukça uzakta yaşamını yitirmiş olman beni kederlendirdi; daha çok (sana) hayattayken şarap sunabilmeyi dilemiştim, öldüğünde özenle taşınacak olan şaraptan değil. Hey, sen, olur da bir şey hissedebilirsen, şu anda [bunu?] sunuyoruz. Bu … toprağın hafif olsun. Kardeş, kardeşi için (bu anıtı) yaptırmıştır.

LIT Zaninović 2007, 67; Фалилеев 2015, 929.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Laranda

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde 21 yıl askerlik hizmeti verdikten sonra, görevinin başında yaşamını yitirmiş ve Tilurium'a defnedilmiş olan, Laranda kökenli, L. Ancharenus'un mezar taşı olarak, kardeşi Q. Ancharenus tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Legio VII, MS 42 yılında, *Claudia Pia Fidelis* unvanını edinmiştir. Metinde söz konusu unvanın yer almaması, bu tarihin anıt için *terminus ante quem* olarak saptanabileceğini göstermektedir. Öte yandan *legio VII*'nin, MÖ 25 ila MS 9 yılları arasında *Galatia*'da, ardından MS 62 yılına dek *Dalmatia*'daki Tilurium'da, daha sonra MS 5. yüzyıla kadar ise Viminacium'da (*Moesia*/*Moesia Superior*) konuşlandığı bilinmektedir.[613]

L. Ancharenus'un, *legio VII, Galatia* ya da *Dalmatia*'da yerleşikken askere alındığı, bu eyaletlerden en az birinde vazife yaptığı ve görevi başında yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır. *Legio VII*'nin karargâhının bulunduğu Tilurium'da hayata veda eden asker, yine bu kentte defnedilmiştir. Ancharenus 21 yıllık askerlik hizmetinin ardından 40 yaşında hayata veda ettiğine göre, 19 yaşında göreve başlamış olmalıdır.

[613] Parker 1928, 94; *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

Anıtı yaptıran kişi, asker ile aynı *nomen gentilicium*'u (Ancharenus) ve askerin babası ile aynı *praenomen*'i (Quintus) taşımakta olduğu için, askerin öz kardeşi olduğu söylenebilir.

Öte yandan yukarıda incelenen ve bir mezar anıtına ait olan metinde, klasik mezar taşı yazıtlarından farklı olarak bir şiir yer almaktadır. Tilurium'daki ordugâhta bulunan ve kökenleri yine *Galatia* kentlerine dayanan başka *legio* askerlerinin (**P90, P108, P127**) mezar taşlarında da şiirlere rastlanmış ve bu konuda bahsi geçen ordugâhta bir şairin bulunduğuna dair bir çalışma yapılmıştır.[614]

Yine *legio VII* bünyesinde hizmet verip, Tilurium'da yaşamını yitirmiş olan T. Ancharenus'un (**P82**), L. Ancharenus ile akraba olduğu düşünülebilir.

P82
ANCHARENVS, T.

A [Dalmatia/Tilurium]

CIL III 2709; *ILS* 2252; Tončinić 2011, 23,2:

T(itus) Ancharenus | T(iti) f(ilius) Ser(gia), | dom(o) Laranda, | mil(es) leg(ionis) VII, an(nis) ||[5] *XLV stip(endiis) XXIII, | h(ic) s(itus) e(st).*

4 an(norum) (Tončinić) || **5** XLV stip(endiorum) XXIII (Tončinić).

Türkçe Çeviri:
Titus oğlu Titus Ancharenus, Sergia tribus'undan, Laranda kökenli, legio VII askeri, 45 yıl yaşadı, 23 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır.

LIT Cuntz 1929, 71; Schulze 1933, 149; Mitchell 1976, 305.
TEM *Terminus ante quem* 42
ORI Laranda

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde hizmet vermekteyken 45 yaşında yaşamını yitirmiş olan T. Ancharenus adlı bir askerin mezar taşı olarak hazırlanmış anıtın yazıtına aittir. Anıtı kimin yaptırdığı, Ancharenus'un bir varise sahip olup olmadığı belirtilmemiştir.

T. Ancharenus'un, *legio VII, Galatia*'da konuşlu durumdayken askere alındığı ve daha sonra bu birliğin *Dalmatia*'ya yerleştirilmesi üzerine söz konusu bölgeye gelerek burada görevine devam ettiği ve *legio VII*'nin karargâhının bulunduğu Tilurium'da, görev başında yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır.

---

[614] Bk. Sanader *et al.* 2010, 483-491.

Ancharenus 23 yıllık askeri hizmetinin ardından 45 yaşında yaşamını yitirdiğine göre, 22 yaşında askere alınmış olmalıdır.

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesi hakkında bk. **P81**.

P83
ANTISTIVS VALENS, C.

A [Moesia Inferior/Troesmis]

Ann. d. Inst. 40 (1868) 64,63; *CIL* III 6184; Bosch 1967, 223,172; *IScM* V 208,174; Ferjančić 2002, 300,432; Mitchell-French 2019, 330, L16:

C(aius) Antistius [Fabia?] | [A]ncyr(a) Vale[ns, vet(eranus)] | leg(ionis) V Mac(edonicae), v[ix(it) post] | mission(em) an(nos) X[…men]||[5]*ses XI dies XV. | Antistius Zo[ticus] | patri benem[erenti] | et Atilia Fort[una]|ta pio con[iugi et] ||*[10] *sibi | f(aciendum) [c(uraverunt)].*

1 *C. Antistius, C. f[ilius], Quir[ina] (tribu)* (*Ann.*); *C. Antistius …* (Bosch); *C. Antistius [. f(ilius)]* (Ferjančić) || **2** *Ancyr[a] Valens mil[es]* (*Ann.*); *Ancyr(a)* (Bosch; Ferjančić); *[A]ncyra* (*IScM*; Mitchell-French) || **3** *vix[it] post missioni* (*Ann.*); *vi[x post]* (*CIL*; Bosch); *vi[x(it) post]* (Ferjančić) || **4** *missioni* (*CIL*); *an(nis) X* (Bosch); *mission(e) an(nis)* (Ferjančić) || **5** *F[ilius C.]* (*Ann.*); *f[ilius] …* (*CIL*; Bosch); *dies XV [.. C. 9]* (*IScM*); *XV f[ilius]* (Ferjančić); *dies XV [-]* (Mitchell-French) || **6** *Zot[icus]* (Bosch; Ferjančić) || **7** *beneme[renti]* (*Ann.*; *CIL*; Bosch; Ferjančić) || **8** *[e]t Atilia* (Mitchell-French) || **9** *coniu[gi et]* (*Ann.*; *CIL*; Bosch) || **11** *c[uraverunt]* (*Ann.*); *c(uravit)* (Ferjančić).

Türkçe Çeviri:
C(aius) Antistius Valens (Fabia tribus'undan?), Ancyra kökenli, legio V Macedonica veteranus'u, görevini tamamlamasının ardından 10… yıl, 11 ay, 15 gün yaşadı. Antistius Zoticus, layık olan babası için ve Atilia Fortunata, vazifeşinas eşi ve kendisi için, (bu anıtın) yaptırılmasıyla ilgilenmişlerdir.

LIT Speidel 1984, 59; Matei-Popescu 2010, 74; Tomas 2017, 144,2.
TEM MS 115 – 165
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio V Macedonica* bünyesinde askerlik hizmeti verdikten sonra emekli olan, C. Antistius Valens adlı bir *veteranus*'un ve onun eşi Atilia Fortunata'nın mezar taşları olarak hazırlanmış bir anıtın yazıtına aittir.

Legio V Macedonica, Traianus zamanındaki Dacia Savaşları'nın ardından, MS 167/168 yılına dek Troesmis'te konuşlandırılmıştır.[615] Dolayısıyla söz konusu yazıt bu zaman aralığına tarihlenmelidir. *Legio V Macedonica*'nın asker toplama sahaları

[615] *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.

içerisinde, Vespasianus ile Traianus'un hükümdarlık dönemleri arasındaki zaman diliminde Ancyra da bulunmuştur.[616] Şu halde Antistius Valens, Vespasianus ile Traianus arasında kalan bu dönemde orduya alınmış, askerlik görevini tamamladıktan sonra ise *legio V Macedonica*'nın karargâhının bulunduğu Troesmis kentinde yerleşerek, bir aile kurmuş ve burada yaşamını sürdürmüş olmalıdır.

Nomen gentilicium Atilius/Atilia, Etruria'da sık tespit edilen bir isim olmakla birlikte,[617] Moesia, Dacia ve Küçük Asya'da oldukça yaygın biçimde kullanılmıştır.[618] Bunun yanında yine Italia kökenli bir isim olan Antistius/Antistia'ya da[619] yine Moesia, Dacia ve Küçük Asya'da sıkça rastlanmıştır.[620]

Sonuç olarak Ancyra kökenli C. Antistius Valens, MS 1. yy. sonları ya da en geç 2. yy. başlarında askere alınarak *legio V Macedonica* bünyesinde görevini tamamlamasının ardından, söz konusu birliği karargâhının bulunduğu Troesmis kentine yerleşerek bir aile kurmuş ve hayatının sonuna dek burada yaşamış olmalıdır. Ailenin Valens'in ölümünden sonra yine aynı kentte ikamete devam ettiği anlaşılmaktadır; zira oğul Antistius Zoticus'un, 36 yaşında vefat etmesi üzerine, eşi ve annesi tarafından hazırlatılan mezar taşı yine bu kentte bulunmuş, ayrıca bu taşın yazıtı sayesinde annesinin tam isminin Stelea Atilia Fortunata olduğu öğrenilmiştir.[621]

P84
ANTONIVS, T.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Publili(i):* | *C(aius) Didius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Gavisidi(i):* | *C(aius) Helvius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Gang(renus).* | *(centuria) Iustiana:* ||[20] *T(itus) Antonius T(iti) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Licini(i) Veri:* | *C(aius) Sentius C(aii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Numeri(i):* | *C(aius) Iulius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexan(drinus).* ||[25] *(centuria) Lucretiana:* | *L(ucius) Iulius L(ucii) f(ilius) Gal(eria) Lugdun(ensis).*

---

616 Forni 1953, 224.

617 Schulze 1933, 151.

618 Munro 1897, 293,74; *CIL* III 933, 7852, 14215(15); *IGR* III 269, *IGR* IV 783, 792; *AE* 1969-1970, 596; *ISvM* V 16, 137, 145; *SEG* 32, 1396, *SEG* 42, 1232, *SEG* 47, 1145.

619 Schulze 1933, 124.

620 Riemann 1877, 86,26; *CIL* III 1397, 7380, 14458(1); Ramsay 1924, 179,6; *IGR* IV 399; *MAMA* V 3, 205, 241; *MAMA* VI 146,107; *IScM* V 137, 148, 218; *TAM* V,1, 782; *TAM* V,2, 922; *RECAM* II 70; *SEG* 38, 1248.

621 *CIL* III 6207; *IScM* V 209,175.

15 *Publili* (Bosch) || **17** *Gavisidi* (Bosch) || **21** *Licini Veri* (Bosch) || **23** *Numeri* (Bernand; Bosch).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Publilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Didius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Helvius, Pollia tribus'undan, Gangra kökenli. Iustus centuria'sı: Titus oğlu Titus Antonius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Licinius Verus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sentius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Numerius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Lucretius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Iulius, Galeria tribus'undan, Lugdunum kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 205.
TEM Augustus
ORI Tavium

Yukarıdaki metin, Thebai (Luksor) yakınlarındaki Coptos (Qift) kentinde bulunmuş olan ve 9 kolondan oluşan bir yazıta aittir. Yazıt, Mısır'daki *legionarius*'ların, Coptos civarında gerçekleştirdikleri su deposu inşaatlarını anlatmakta ve çalışmalara katılan askerlerin listesini vermektedir. Böylelikle Nicopolis'te (Alexandreia) konuşlanmış olan *legio* askerlerinin, yüzlerce kilometre uzaklıktaki bir bölgede inşaat işlerine yardım ettikleri de öğrenilmektedir.

Metnin içerisinde tarihlemeye yönelik bir bilgi verilmemiş olmasına karşılık, araştırmacılar isim formlarından yola çıkarak yazıtın Augustus dönemine ait olduğu kanısına varmışlardır.[622] *Principatus*'un erken dönemlerinde Mısır *legio*'larında Küçük Asya ve özellikle *Galatia* kökenli asker sayısı hayli fazlayken, bu sayı MS 2. ve 3. yüzyıllarda oldukça azalmıştır.[623] Yazıtta görülen çok sayıda *Galatia* kökenli askerin varlığı bu listenin erken dönemlere ait olduğu önermesini desteklemektedir. Öte yandan Augustus döneminde Mısır'da hem *legio III Cyrenaica* hem de *legio XXII Deiotariana* konuşlanmaktaydı.[624] Bu nedenle yukarıdaki listede kayıtlı askerlerin hangi *legio*'nun üyesi oldukları anlaşılamamaktadır.

Bu prosopografide incelenen T. Antonius'un Tavium kökenli olduğu ve Sergia *tribus*'una mensup bulunduğu bilinmektedir. Kendisinin 5. *cohors*'ta, ve Iustus *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirdiği anlaşılmakla birlikte, *legio*'sunun ismi öğrenilememektedir. Askerin, daha sonraki yaşamına ilişkin olarak da, veri yetersizliği dolayısıyla yorum yapılamamaktadır.

---

622 *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bernand 1984, 178,56.
623 Forni 1953, 221-222 ve 234-235.
624 Farnum 2005, 18, 25.

P85
ARRVNTIVS, L.

A [Dalmatia/Salona]

ILJug 2091; Wilkes 2000, 337,18; Tončinić 2011, 26,4:

L(ucius) Arruntius | domo Pasimoae (sic!) | anno(rum) LV | [vet(eranus) leg(ionis)] VII h(ic) s(itus) e(st). ||[5] *[Testament]o fieri iussit | [- - -]*

3 *annor(um)* (Wilkes) || **4** *[vet(eranus? leg(ionis)]* (Wilkes).

Türkçe Çeviri:
Lucius Arruntius, Phazemon kökenli, 55 yıl yaşadı, legio VII veteranus'u, burada yatmaktadır. Vasiyetinde (bu anıtın) yapılmasını emretmiştir. …

LIT Cuntz 1929, 71; Mitchell 1976, 305.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Phazemon

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde askerlik yapıp, emekli olduktan sonra Salona'ya yerleşen ve burada yaşamını yitiren L. Arruntius'un mezar taşı olarak, kendi vasiyeti gereği hazırlanmış bir anıtın yazıtına aittir.

L. Arruntius *legio VII*, *Galatia*'dayken ya da *Dalmatia*'ya yerleştiği sırada askerlik görevine başlamış olabilir. 55 yıllık ömür sürmüş olan Arruntius'un, askerlik görevini tamamlamasının ardından emekli olarak, *legio VII*'nin karargâhına birkaç kilometre uzaklıkta bulunan, *Dalmatia*'nın başkenti ve bir Roma kolonisi olan Salona'ya[625] yerleştiği ve burada yaşamını yitirdiği söylenebilir. Öte yandan *veteranus*'un, Caligula ile Claudius dönemlerinde *Dalmatia* valiliği yapmış olan L. Arruntius Camillus Scribonianus[626] ile aynı *praenomen* ve *nomen gentilicium*'a sahip olmasının nedeni bilinmemektedir.

Sonuç olarak L. Arruntius, kökeni *Galatia* kentlerine dayanan ve *legio VII* bünyesindeki görevi dolayısıyla *Dalmatia* Eyaleti'ne gelerek yaşamını yitiren askerler arasında bulunmaktadır.

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesi için bk. **P81**.

P86

[625] *RE* I/A,2 (1920) 2004, *s.v.* «Salona 1)» (Vulić).
[626] *PIR*^{2} A 1140; *DNP* 2 (1997) 33 *s.v.* «Arruntius, [II 8] A. Camillus Scribonianus, L.» (Eck).

ATILIVS, L.

A [Dalmatia/Narona]

CIL III 1818; Wilkes 2000, 336,16; Strubbe 2005, 277, T75; Tončinić 2011, 82,52; Glavičić-Pandža 2017, 59,51:

L(ucius) Riccius L(ucii) f(ilius) Vel(ina) | *Pessinunte, ann(is) LX vet(eranus),* | *Marcia Maxima uxor,* | *L(ucius) Riccius L(ucii) f(ilius) Valens,* ||[5] *L(ucius) Riccius L(ucii) f(ilius) Gallus,* | *Riccia L(ucii) f(ilia) Bulla* | *h(ic) s(iti) s(unt).* | *L(ucius) Atilius L(ucii) f(ilius) Vel(ina), veter(anus) leg(ionis) VII,* | *avunculo suo posuit et sibi.*

2 *Pessinunte ann(orum) LV vet(eranus)* (Wilkes; Strubbe; Tončinić); *(domo) Pessinunte ann(orum) LV vet(eranus)* (Glavičić-Pandža) || **6** *Riccia L(uci) [f(ilia)] Bulla* (Tončinić) || **8** *veteranus* (Wilkes).

Türkçe Çeviri:
Lucius oğlu Lucius Riccius, Velina tribus'undan, Pessinus kökenli, 60 yıl yaşadı, veteranus; Marcia Maxima, eşi; Lucius oğlu Lucius Riccius Valens; Lucius oğlu Lucius Riccius Gallus; Lucius kızı Riccia Bulla; burada yatmaktadırlar. Lucius oğlu Lucius Atilius, Velina tribus'undan, legio VII veteranus'u, dayısı ve kendisi için (bu anıtı) yaptırmıştır.

LIT Cuntz 1929, 71; Mitchell 1976, 305; Zaccharia 1985, 97,41.
TEM *Terminus ante quem* 42
ORI Pessinus

Yukarıdaki metin, L. Riccius, eşi, 3 çocuğu ve yeğeni için mezar yapısı olarak hazırlanmış bir anıtın yazıtına aittir. Bu metinde L. Riccius'tan adı belirtilmeyen bir askeri birlikten emekli, *veteranus* olarak bahsedilirken, eşi, 2 oğlu ve 1 kızının isimleri sayılmış, aynı zamanda anıtı yaptıran kişi olan *legio VII veteranus*'u L. Atilius ise, L. Riccius'un kendisinin dayısı olduğunu belirtmiştir; yine metne göre bütün bu kişiler bu mezar yapısının bünyesinde gömülüdür.

L. Atilius'un, *legio VII, Galatia*'da yerleşik durumdayken askere alındığı ve daha sonra bu birliğin *Dalmatia*'da konuşlandırılması üzerine söz konusu eyalete gelerek burada görevini sürdürdüğü ve emekli olmasının ardından da *Dalmatia*'nın önemli kentlerinden Narona'ya yerleştiği ve bu kentte yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, görev yaptığı askeri birliğin ismi belirtilmemiş olan L. Riccius'un da *legio VII veteranus*'u olduğu düşünülmüştür.[627]

[627] Tončinić 2011, 82,52.

Metinde geçen *nomen gentilicium*'ların (*Riccius*, *Marcia* ve *Atilius*) tamamı Italia kökenli isimler oldukları için,[628] *Galatia* yerlisi olan bu ailenin *Italia* kökenli kişilerin hamiliğinde Roma vatandaşlığı elde ettikleri düşünülebilir.

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesi için bk. **P81**.

P87
AVFIDIVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Canini(i):* | *C(aius) Valerius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Marci Corneli(i):* | *M(arcus) Iulius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Materni:* ||[20] *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Cliterniana:* | *Sex(tus) Lusius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Clementis* | *C(aius) Vibius C(aii) f(ilius) Ani(ensi) Verg(ellensis)* (sic!). ||[25] *(centuria) Gavisidiana:* | *C(aius) Aufidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).*

15 *Canini* (Bosch; Bernand) || **17** *M. Corneli* (Bosch) || **21** *Cliternia* (*BCTH*) || **26** *C(aius) Aveidius* (*BCTH*).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Caninius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Valerius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Marcus Cornelius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Maternus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Cliternius centuria'sı: Sextus oğlu Sextus Lusius, Pollia tribus'undan, Tavium kökenli. Clemens centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Vibius, Aniensis tribus'undan, Vercellae kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Aufidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 205; Coşkun 2008, 30.
TEM Augustus
ORI Ancyra

Pollia *tribus*'u üyesi C. Aufidius'un kökeni Ancyra'ya dayanmaktadır. Bunun yanında, askerlik görevini, 5. *cohors*'ta, ve Gavisidius *centuria*'sında yerine getirdiği bilinmektedir. Fakat veri yetersizliği dolayısıyla, hangi *legio*'da görev aldığı ve daha sonraki yaşamı, hakkında yorum yapılamamaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84**.

[628] Schulze 1933, 151, 188, 426.

P88
AVRELIVS DOMITIANVS, M.

A [Pannonia Inferior/Ulcisia Castra]

Balla 1972, 228; *AE* 1972, 438; *RIU* 889; *MRT* 7, 258-259; Ferjančić 2002, 263,198; Maróti 2003, 43,37; Adamik 2005, 264; Mathieu 2013, 522,62:

D(is) M(anibus). | *M(arcus) Aur(elius) Domitianus vet(eranus) leg(ionis)* | *II Adi(utricis) domo Ancyra vivos* (sic!) | *sibi fecit adiutantibus nepo*||[5]*tes suos* (sic!) *filies* (sic!) *filios* (sic!) *Gregor*|*io et Laurentio fratres* (sic!).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Marcus Aurelius Domitianus, legio II Adiutrix veteranus'u, Ancyra kökenli, kendisi için ve torunları, kızları, oğulları ve kardeşleri henüz hayattayken onlara yardım eden Gregorius ve Laurentius için (bu anıtı) yaptırmıştır.

LIT Speidel 1984, 58; Halla-Aho 2008, 104,12.
TEM MS 3. yy.
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio II Adiutrix* bünyesinde asker olarak görev yaptıktan sonra emekli olmuş olan, Ancyra kökenli M. Aurelius Domitianus'un, bizzat yaptırmış olduğu bir mezar anıtının yazıtına aittir.

Veteranus'un isminde bulunan *praenomen* Marcus ile *nomen gentilicium* Aurelius, yazıtın Marcus Aurelius ya da İmparator Caracalla dönemlerinden daha sonraki bir tarihe ait olduğunu düşündürmektedir. Nitekim Ancyra, Hadrianus dönemi ve sonrasında *legio II Adiutrix*'in asker temin ettiği kentler arasında yer almıştır.[629]

Legio II Adiutrix, Traianus'un Dacia Savaşları'nın ardından, MS 5. yüzyıla dek Aquincum'da (*Pannonia Inferior*) konuşlanmıştır.[630] Şu halde Domitianus'un Aquincum ordugâhına bağlı olarak askerlik görevini yürüttüğü ve emekli olduktan sonra memleketine dönmek yerine Aquincum yakınlarındaki Ulcisia Castra'ya[631] yerleşerek burada bir aile kurduğu söylenebilir.

Yazıtta *veteranus*'un dışında adları geçen kişilerden ilki Hellen (Gregorius),[632] ikincisi ise Latin (Laurentius)[633] kökenli isimlere sahiptirler. Bununla birlikte metin gramatik açıdan problemler taşımaktadır. Bugüne dek gerçekleştirilen incelemelerde metinden

---

629 Forni 1953, 218.
630 Parker 1928, 157; *DNP* 7 (1999) 10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 16-17.
631 *RE* IX/A,1 (1961) 508, *s.v.* «Ulcisia castra» (Balduin Saria).
632 Pape 1884, 260.
633 Pape 1875, 778; Kajanto 1982, 182.

anlamlı bir bütün elde edilmeye çalışılmış ve bu doğrultuda gramatik yapıda değişiklikler yapılmıştır. Örneğin kimi okumalarda 5. satırda geçen *filies* Hellence etkisi altında kalmış *genetivus* tekil olarak kabul edilirken,[634] kimilerinde ise *accusativus* çoğul formda alınmıştır.[635] Bunun yanında vulgar Latincede görülen, *accusativus* ile *ablativus casus*'larının birbirlerinin yerine kullanılması durumunun bu yazıt için de geçerli olduğu belirtilerek, *nepotes* için *pro nepotibus*, *filies* için *pro filiabus*, *filios* için *pro filiis*, *fratres* için *pro fratribus* önermeleri yapılmış ya da metnin çevirisi buna göre düzenlenmiştir.[636] Fakat bu durumda göz ardı edilen nokta, metnin yazarının *ablativus* ile biçimsel olarak aynı şekilde yazılan *dativus casus*'unda *adiutantibus* sözcüğünü kullanmış ve *Gregorius* ile *Laurentius* isimlerini de *dativus* formlarında vermiş olmasıdır. Dolayısıyla 4. satırda sözcüğü *adiutantibus* formunda kullanan yazar, 5. satırda da *nepotibus*, *filiabus*, *filiis* formlarını pekâlâ kullanabilecek olmalıdır. Bu nedenle metnin mevcut gramatik yapısında herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin, verilen *casus*'lara uyularak ve yalnızca aktarılanı çevirmeye çalışarak, tarafımızdan yukarıdaki çeviri metni önerilmiştir.

P89
BAEBIVS

A [Aegyptus/Crocodilopolis]

BGU IV 1083; *CPL* 109; Fink 1971, 165,36; Strubbe 2005, 272, T71:

G]enucius C(aii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem (sic!) | *C]anidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* | *-] Baebius Q(uinti) f(ilius) [Po]l(lia) Ancyra* | *-] Cornelius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* ||[5] *-] [[Sulpicius L(ucii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem]]* (sic!) | *I]ulius [[M]] L(ucii) f(ilius) Cla(udia) Cremona* | *A]franius L(ucii) f(ilius) Cor(nelia) ……* | *-]bius Q(uinti) f(ilius) Pol(lia) Apam[ea]* | *O]ctavius A(uli) f(ilius) Pol(lia) Adrymeto* (sic!) ||[10] *-] ..ius C(aii) f(ilius) … Philomedia* | *Sal]lustius C(aii) f(ilius) Fab(ia) Utica* | *Ar]runtius L(ucii) f(ilius) Cor(nelia) Laudicia* (sic!) | *A]ntonius L(ucii) f(ilius) Cor(nelia) Laudicia* (sic!) | *-]torius* vacat *f(ilius) Fab(ia) Altino* ||[15] *-] ..s[ ] f(ilius) Po[l(lia)] Nicopoli b(ene)f(iciarius) Flacc[i.*

1 *].nucius Cf. …a. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *]enucius* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **2** *C. f. Pom[ ]* (*BGU*; *CPL*); *pom(ptina)* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **3** *Q. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *q. f. p[om] / r[om] ancyra* (Fink) || **4** *Sex. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *pom* (Fink) || **5** *L. f. Lem. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *L(uci)* (Strubbe); || **6** *].lius M. f. [L]em [ ] Cremona* (*BGU*; *CPL*); *].lius m' f'* (Fink) || **7** *]ranius L. f. Rom[..].[…].. (BGU*; *CPL*); *].ranius q f rom(ilia) ..]a[…].ia* (Fink) || **8** *]dius Q. f. Rom[ ]Ap..[.].* (*BGU*; *CPL*); *]bius , f' rom* (Fink) || **9** *Rom Adrymeto* (*BGU*; *CPL*); *rom adrymeto* (Fink) || **11** *Sal]lustius C. f. Cor. Utica* (*BGU*; *CPL*); *sab(atina) utica* (Fink) || **12** *]nutius. L. f. Cor. Laudicea* (*BGU*; *CPL*);

634 Adamik 2005, 264.

635 Balla 1972, 228; Maróti 2003, 43,37; Halla-Aho 2008, 104,12.

636 Idem.

untius (Fink) || **13** *Laudicea* (*BGU*; *CPL*) || **15** *]. [ ]..[Ch]rysopoli ……..[* (*BGU*; *CPL*); *].[ ]..[. chr]ysopoli pa[.].m[* (Fink).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Genucius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli; Gaius oğlu Canidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Quintus oğlu Baebius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Sextus oğlu Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Lucius oğlu Sulpicius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli; Lucius oğlu Iulius, Claudia tribus'undan, Cremona kökenli; Lucius oğlu Afranius, Cornelia tribus'undan, … kökenli; Quintus oğlu …bius, Pollia tribus'undan, Apamea kökenli; Aulus oğlu Octavius, Pollia tribus'undan, Hadrumetum kökenli; Gaius oğlu …ius, … tribus'undan, Philomedia kökenli; Gaius oğlu Sallustius, Fabia tribus'undan, Utica kökenli; Lucius oğlu Arruntius, Cornelia tribus'undan, Laodicea kökenli; Lucius oğlu Antonius, Cornelia tribus'undan, Laodicea kökenli; … oğlu …torius, Fabia tribus'undan, Altinum kökenli; … oğlu …, Pollia tribus'undan, Nicopolis kökenli, Flaccus'un beneficiarius'u.

LIT Lesquier 1918, 205.
TEM MS 32 – 38
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, Mısır'ın Fayyum kentinde bulunan bir papirüse aittir. 15 satırlık bir asker listesinden oluşan ve arka sayfası boş olan bu papirüs, askerlerin isimleri, baba adları, *tribus*'ları ve memleketlerini içermektedir.

Bir asker listesi olduğu doğrudan belirtilmemiş olsa da, Latince ile hazırlanmış olması, adı geçen kişilerin Roma vatandaşlığına sahip olmaları, baba adlarının, *tribus*'larının ve kökenlerinin dayandığı kentlerin tam olarak belirtilmesi gibi etkenlerden yola çıkılarak, metnin formunun Roma askerlerinin nöbet listesine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.[637]

Papirüsün en son satırında geçen *b(ene)f(iciarius) Flacc[i* ibaresinden hareketle Strubbe, MS 32-38 yılları arasında *praefectus Aegypti* olarak görev yapan A. Avilius Flaccus'a işaret edildiğini ileri sürerek, belgeyi bu döneme tarihlemektedir.[638] Nitekim Fink, metinde Claudius ve Flavius isimlerine rastlanmaması, buna karşılık 6. satırda *nomen gentilicium* Iulius'un bulunmasının, erken bir döneme işaret ettiğini belirtmiştir.[639]

Listede ismi geçen askerlerden 5 tanesi *Galatia* kökenli olup, bunların ikisi Pessinus'lu, üçü ise Ancyra'lıdır.

Öte yandan Mısır'da, bahsi geçen dönemde hem *legio III Cyrenaica* hem de *legio XXII Deiotariana* bulunmaktadır. Üstelik MS 14 ila 120 yılları arasında bu *legio*'lar aynı

[637] Fink 1971, 165,36.
[638] Strubbe 2005, 272, T71.
[639] Fink 1971, 165,36.

karargâhı (Nicopolis) paylaşmışlardır.[640] Her iki *legio*'nun da *Galatia*'dan asker toplamış olması dolayısıyla,[641] askerlerin kesin olarak hangi birliğe dâhil oldukları bilinmemektedir.

Bu prosopografide incelenen Quintus oğlu Baebius, Ancyra kökenli olup, Pollia *tribus*'una kayıtlıdır. Askerin MS 1. yy. başlarında, Mısır'da askerlik yapmakta olduğu öğrenilmektedir. Öte yandan görev yaptığı *legio*'nun ismi bilinmemekte, kendisi hakkında başka bir bilgi edinilememektedir.

P90
BAEBIVS, Q.

A [Dalmatia/Tilurium]

EE IV 107,347; *CIL* III 9733; Bücheler 1895, 40,77; Tončinić 2011, 30,8; Sanader *et al.* 2010, 485,2; Kruschwitz 2013, 202,10:

Q(uintus) Baebius Q(uinti) f(ilius) Serg(ia) Conan(a), | miles leg(ionis) VII ann(is) XXXXV | stip(endiis) XX, h(ic) s(itus) e(st). | Quamvis la[ss]e, viator, rogo ne graveris et ||[5] *tumulum contempla meum, lege et moraris, iam | aliquid resciveris. Dum vi[x]i [hil]aris iucundus amicis, | [nu]nc to[rpen]s iaceo, hic o[ssa req]u[ies]cunt mea. Natus | sum Canonis* (sic!)*, conditu(s) in Illurico* (sic!) *vale et bene | facito vitae dum fatum venit. ||*[10] *Frater fratri.*

2 ann(orum) (Tončinić); ann XXXV (*EE*) || **3** stip(endiorum) (Tončinić) || **4** lasse (Tončinić) || **6** vixi hilaris (Bücheler; Sanader *et al.*; Kruschwitz) || **7** to////s iaceo hic o/////v///cunt (*CIL*); nunc (Bücheler; Kruschwitz); nunc torpens iaceo, hic ossa requiescunt mea (Sanader *et al.*) || **8** [i]n Illurico (*CIL*); conditu (Bücheler; Kruschwitz); sum Conanis conditus (Sanader *et al.*) || **9** facit (Tončinić).

Türkçe Çeviri:
Quintus oğlu Quintus Baebius, Sergia tribus'undan, Conana kökenli, legio VII askeri, 45 yıl yaşadı, 20 yıl boyunca askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır. Yorgun da olsan ey yolcu, rica ediyorum itiraz etme ve kabrimi gözden kaçırma, okuyup üzerinde düşün, nihayetinde bir şey öğrenmiş olacaksın. Neşe içinde yaşarken hoş biriydim dostlarım için, şimdiyse tembelce yatıyorum, burada kemiklerim dinleniyor benim. Conana'da doğdum, Illyricum'da gömüldüm. Hoşça kal ve çıkar tadını ölene dek hayatın. Kardeş, kardeşi için (bu anıtı yaptırmıştır).

LIT Cuntz 1929, 71; Brakman 1930, 336; Mitchell 1976, 305; Rendić-Miočević 1987, 226; Schaller-Könsgen 2005, 365,38.

TEM *Terminus ante quem* MS 42

ORI Conana

---

[640] Parker 1928, 112, 162; *DNP* 7 (1999) 15 ve 21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 18, 24-25.

[641] Forni 1953, 221 ve 234.

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde asker olarak hizmet verirken, görev başında yaşamını yitirmiş olan Q. Baebius'un mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Metinde Baebius'un 20 yıl boyunca askerlik hizmeti verdiği ve 45 yaşında yaşamını yitirdiği belirtilmiş, aynı zamanda doğum yeri de ifade edilmiştir; bunun yanında metin, askerin ağzından yazılmış olan bir şiiri de içermektedir. Mezar taşları yine Tilurium'da bulunan ve kökenleri *Galatia*'ya dayanan 3 *legio* askerinin (**P81, P108, P127**) daha yazıtında şiir bulunduğu görülmektedir.

Galatia'daki Conana kentinde dünyaya geldiği belirtilen Baebius'un, *legio VII* henüz bu eyaletteyken ya da *Dalmatia*'ya yerleştiği sırada askere alındığı düşünülebilir. 45 yaşında, henüz 20 yıllık askerken yaşamını yitirmiş olan Baebius, 25 yaşında askere alınmış olmalıdır.

Metnin sonunda geçen ifade, anıtı yaptıran kişinin, Baebius'un kardeşi olduğu yönündedir. Bu durumun biyolojik bir kardeşlik bağından ziyade, aynı *legio* içerisinde görev yapan askerlerin silah arkadaşlığını ifade ettiği ileri sürülmüştür.[642]

Sonuç olarak Q. Baebius'un da *Galatia* kökenli olup, *legio VII*'nin hizmetine alınarak *Dalmatia*'da yaşamını yitiren MS 42 yılı öncesinde yaşamış diğer pek çok askerden biri olduğu söylenebilir.

Legio VII ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P81**.

P91
BASSIVS CELER, C.

A [Aegyptus/Nicopolis]

AE 1969/1970, 633:

Col. IV: ||[16] *(centuria) Sevi Leonis:* | *C(aius) Manlius Macrinus Maxu(la),* | *L(ucius) Tadius Blandus Carth(agine),* | *L(ucius) Tadius Vitalis Carth(agine);* ||[20] *(centuria) Victoriana:* | *C(aius) Bassius Celer Tavio,* | *C(aius) Cincius Perpetuus Ammed(ara), sp(eculator) pr(aefecti),* | *M(arcus) Pomponius Silvan(us) Thysdr(o),* | *P(ublius) Agrius Felix Melzi,* ||[25] *C(aius) Longinius Valens Caesar(ea).*

Türkçe Çeviri:
Sevus Leo'nun centuria'sı: Gaius Manlius Macrinus, Maxula kökenli, Lucius Tadius Blandus, Carthago kökenli, Lucius Tadius Vitalis, Carthago kökenli; Victoriana centuria'sı: Caius Bassius Celer, Tavium kökenli, Caius Cincius Perpetuus, Ammedara kökenli, praefectus speculator'u,

642 Sanader *et al.* 2010, 485-486.

Marcus Pomponius Silvanus, Thysdrus kökenli, Publius Agrius Felix, Melzitanum? kökenli, Caius Longinius Valens, Caesarea kökenli.

TEM MS 132-157
ORI Tavium

Yukarıdaki metin, MS 157 yılında, *legio II Traiana Fortis*'ten terhis olan askerlerin liste halinde sunulduğu 6 kolondan oluşan bir anıtın, 4. kolonundaki yazıtının bir bölümüne aittir.

Metnin giriş kısmında verilen bilgilerden, anıtın MS 157 yılına ait olduğu anlaşılmıştır.[643] 4. kolonun 21. satırında, Tavium kökenli C. Bassius Celer'in adı geçmektedir. Celer, metnin önceki kısmından anlaşıldığı kadarıyla, *legio*'nun 6. *cohors*'una dâhil olan Victoriana *centuria*'sına mensuptur.

MS 157 yılında emekli olan Celer, 25 yıllık hizmet süreci göz önüne alındığında, MS 132 yılında göreve başlamış olmalıdır. *Legio II Traiana Fortis*, MS 132-135 yılları arasında *Iudaea*'da meydana gelen isyanı bastırmak üzere görev alan birlikler arasındadır.[644] Dolayısıyla Celer'in bu isyan dolayısıyla orduya alınan askerlerden olduğu söylenebilir. Şu halde *legio II Traiana Fortis*'in asker toplama sahaları arasına,[645] Tavium ve dolayısıyla *Galatia* dâhil edilebilir.

Legio II Traiana Fortis'in MS 120 yılından itibaren, 4. yüzyılın sonlarına dek Nicopolis'te konuşlu kaldığı bilinmektedir.[646] Dolayısıyla Bassius Celer'in askerlik süreci boyunca Mısır'daki bu karargâha bağlı olarak görev yaptığı ifade edilebilir.

P92
BASSIVS CRISPVS, C.

A [Aegyptus/Nicopolis]

Groff 2021, 266:

C(aius) Bassius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Crispus | Tavio mil(es) leg(ionis) XXII (centuria) Papiana, | vixit anno[s] XXV mil(itavit annos) IIII, | h(ic) s(itus) est.

1 *C(ai)* (Groff).

Türkçe Çeviri:

---

643 *AE* 1955, 238; *AE* 1969/1970, 633.
644 Farnum 2005, 17.
645 Forni 1953, 219-220.
646 *DNP* 7 (1999) 15 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 17.

Gaius oğlu Gaius Bassius Crispus, Pollia tribus'undan, Tavium kökenli, legio XXII askeri, Papiana centuria'sından, 25 yıl yaşadı, 4 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır.

TEM MS 100 – 110
ORI Tavium

Yukarıdaki metin, *legio XXII* bünyesinde askerlik yapmış C. Bassius Crispus'un mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

İmparatorluk Çağı Roma ordularında XXII numaralı iki farklı birlik mevcut idi: *legio XXII Deiotariana* ve *legio XXII Primigenia.* Bunlardan *Primigenia* hiçbir zaman Mısır'a yerleşmemiştir.[647] Dolayısıyla burada bahsedilen askeri birliğin *legio XXII Deiotariana* olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu birlik, MS 132 yılında ortadan kaldırılmıştır.[648] Dolayısıyla MS 132 yılı, Crispus'un yaşadığı dönem için *terminus ante quem* olarak saptanabilir. Öte yandan Groff, askerin üçlü isim formuna (*tria nomina*) sahip olmasını da göz önünde tutarak, anıtı MS 2. yüzyılın erken dönemlerine, özellikle ilk 10 yılına tarihlemektedir.[649] *Galatia*, *legio XXII Deiotariana*'nın Vespasianus'a kadar olan dönemde asker toplama sahaları arasında bulunmaktadır.[650] Groff tarafından yapılan tarihleme doğru kabul edildiği takdirde, bu birliğin Vespasianus ve sonrasında da *Galatia*'dan asker toplamış olduğu sonucuna ulaşılabilir.

25 yaşında yaşamını yitiren ve henüz 4 yıllık asker olan Bassius Crispus'un 19 yaşında ordu mensubu olduğu ve görevi başında öldüğü anlaşılmaktadır.

Yine Mısır'da ancak farklı bir birlikte (*legio II Traiana Fortis*), MS 2. yy. ortalarında görev yapmış olan C. Bassius Celer'in (**P91**) de tıpkı C. Bassius Crispus gibi Tavium kökenli olduğu bilinmektedir; dolayısıyla bu kişiler arasında akrabalık bağı bulunduğu düşünülebilir.

P93
CANIDIVS

A [Aegyptus/Crocodilopolis]

BGU IV 1083; *CPL* 109; Fink 1971, 165,36; Strubbe 2005, 272, T71:

---

647 Farnum 2005, 25.
648 Parker 1928, 194; *DNP* 7 (1999) 21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 24-25.
649 Groff 2021, 268-269.
650 Forni 1953, 234-235.

G]enucius C(aii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem (sic!) | *C]anidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* | *-] Baebius Q(uinti) f(ilius) [Po]l(lia) Ancyra* | *-] Cornelius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* ||[5] *-] [[Sulpicius L(ucii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem]]* (sic!).

1 *].nucius Cf. …a. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *]enucius* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **2** *C. f. Pom[ ]* (*BGU*; *CPL*); *pom(ptina)* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **3** *Q. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *q. f. p[om] / r[om] ancyra* (Fink) || **4** *Sex. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *pom* (Fink) || **5** *L. f. Lem. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *L(uci)* (Strubbe).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Genucius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli; Gaius oğlu Canidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Quintus oğlu Baebius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Sextus oğlu Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Lucius oğlu Sulpicius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli.

LIT Lesquier 1918, 205.
TEM MS 32 – 38
ORI Ancyra

Yukarıdaki metinden, Gaius oğlu Canidius'un Ancyra kökenli ve Pollia *tribus*'una kayıtlı bir asker olduğu anlaşılmaktadır. Sözü edilen kişi MS 1. yy. başlarında Mısır'da askerlik yapmıştır. Buna karşılık *legio* birliğinin adı bilinmemektedir.

Metnin tamamı, çevirisi, tarihleme ve yorum için bk. **P89**.

P94
CASSIVS, M.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Etri:* | *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Vetti(i) Rufi:* ||[5] *C(aius) Longinus C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Casti:* | *M(arcus) Cassius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Isinda(nensis).* | *(centuria) C(aii) Mammi(i):* | *M(arcus) Petronius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* ||[10] *(centuria) P(ublii) Mammi(i):* | *Cn(aeus) Otacilius Cn(aei) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Oeniana:* | *M(arcus) Longinus M(arci) f(ilius) Pol(lia) Eten(nensis).*

4 *Vetti Rufi* (Bosch) || **7** *Isinad(ensis)* (*BCTH*) || **8** *C. Mammi* (Bosch) || **10** *P. Mammi* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Etrus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Vettius Rufus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Longinus, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Castus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Cassius, Pollia tribus'undan, Isinda kökenli. Gaius

Mammius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Petronius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Publius Mammius centuria'sı: Gnaeus oğlu Gnaeus Otacilius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Oenius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Longinus, Pollia tribus'undan, Etenna kökenli.

LIT Lesquier 1918, 205.
TEM Augustus
ORI Isinda

Isinda kökenli M. Cassius, Pollia *tribus*'u mensubudur. Cassius, ismi bilinmeyen bir *legio*'nun 4. *cohors*'unun Castus adlı *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirmiştir. Kendisinin daha sonra emekli olup olmadığı bilinmemektedir. Askerin ailesi hakkında da herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P95
CILLIVS, T.

A [Dalmatia/Scardona]

Meyer 1853, 159,70; *CIL* III 2818; Ferjančić 2002, 281,313:

T(itus) Cillius | T(iti) f(ilius) folium *Fab(ia) | domo* folium *Lara|nda vet(eranus) ||*[5] *leg(ionis) XI ann(orum) LXX | stipendioru[m | X]XXIIX | [- - -] E [- - -]*

4 *veter[anus]* (Meyer) || **5** *LIX* (Meyer) || **6** *[st]ipendi..* (Meyer) || **7** *XV VXXIIX* (Meyer) || **8** *//E//* (*CIL*); *[h(ic) s(itus)] e(st) ?* (Ferjančić).

Türkçe Çeviri:
Titus oğlu Titus Cillius, Fabia tribus'undan, Laranda kökenli, legio XI veteranus'u, 70 yıl yaşadı, 38 yıl askerlik hizmeti verdi, …

LIT Parker 1928, 276; Cuntz 1929, 71; Matei-Popescu 2010, 127,974.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Laranda

Yukarıdaki metin, *legio XI* bünyesinde askerlik hizmeti verip emekli olmuş Titus Cillius adlı askerin mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Legio XI'in MS 42 yılında elde ettiği *Claudia Pia Fidelis* unvanına[651] metinde yer verilmemiş olması, anıtın bu tarihten daha önce yaptırıldığını düşündürmektedir.

[651] Parker 1928, 176; *DNP* 7 (1999) 19 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 22.

Askerin isminde bir *cognomen*'e rastlanmaması da bu durumu desteklemektedir.[652] Nitekim *provincia Galatia*, Augustus ile Claudius arasındaki dönemde, *legio XI*'in asker toplama sahaları arasında bulunmuştur.[653]

Veteranus'un *nomen gentilicium*'u Cillius muhtemelen Etrüsk kökenli bir isimdir.[654] Laranda kökenli olduğu belirtilen T. Cillius'un Küçük Asya'ya gelip yerleşen *Italia* kökenli kişilerin himayesinde Roma vatandaşlığını elde ederek bu ismi aldığı düşünülebilir.

Legio XI, MS 9-69 yılları arasında Dalmatia'daki Burnum'da konuşlanmıştır.[655] Cillius'un burada askerlik hizmeti verdiği ve emekli olmasının ardından *legio* karargâhının yakınında bulunan Scardona'ya yerleşerek, yaşamını burada tamamladığı söylenebilir. 70 yıl yaşayıp, 38 yıl askerlik hizmeti verdiği belirtilen askerin, askerlik sürecinin uzadığı ve fazladan 13 yıl daha görev yaptığı anlaşılmaktadır.

P96
CORNELIVS

A [Aegyptus/Crocodilopolis]

BGU IV 1083; *CPL* 109; Fink 1971, 165,36; Strubbe 2005, 272, T71:

G]enucius C(aii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem (sic!) | *C]anidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* | *-] Baebius Q(uinti) f(ilius) [Po]l(lia) Ancyra* | *-] Cornelius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* ||[5] *-] [[Sulpicius L(ucii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem]]* (sic!).

1 *].nucius Cf. …a. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *]enucius* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **2** *C. f. Pom[ ]* (*BGU*; *CPL*); *pom(ptina)* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **3** *Q. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *q. f. p[om] / r[om] ancyra* (Fink) || **4** *Sex. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *pom* (Fink) || **5** *L. f. Lem. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *L(uci)* (Strubbe).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Genucius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli; Gaius oğlu Canidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Quintus oğlu Baebius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Sextus oğlu Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Lucius oğlu Sulpicius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli.

LIT Lesquier 1918, 205.
TEM MS 32 – 38

---

652 Ferjančić 2002, 281,313.
653 Forni 1953, 229.
654 Schulze 1933, 149.
655 Parker 1928, 123, 177; *DNP* 7 (1999) 19 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 22.

ORI Ancyra

Yukarıdaki papirüs metninden öğrenildiği kadarıyla, Ancyra kökenli, Pollia *tribus*'u mensubu, Sextus oğlu Cornelius, MS 1. yy. başlarında Mısır'da askerlik yapmıştır. Askerin görev yapmış olduğu birliğin adı ve kendisi hakkında başka bir detay bilinmemektedir.

Metnin tamamı, çevirisi, tarihleme ve yorum için bk. **P89**.

P97
CORNELIVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Longi:* | *C(aius) Marcius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexand(rinus).* | *(centuria) Catti:* ||[5] *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Vedi(i):* | *L(ucius) Licinius L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Sebastop(olitanus).* | *(centuria) Servati(i):* | *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* ||[10] *(centuria) Caecili(i):* | *C(aius) Cornelius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Aquilae:* | *C(aius) Sossius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Pompeiop(olitanus).*

3 *C(aii filius)* (*BCTH*) || **6** *Vedi* (Bosch) || **8** *Servati* (Bosch) || **10** *Caecili* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Longus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Marcius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Cattus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Vedius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Licinius, Pollia tribus'undan, Sebastopolis kökenli. Servatius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Caecilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Aquila centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sossius, Pollia tribus'undan, Pompeiopolis kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 204.
TEM Augustus
ORI Ancyra

Gaius oğlu Gaius Cornelius, Ancyra kökenli olup, Pollia *tribus*'una mensuptur. Kendisinin görev aldığı *legio*'nun ismi bilinmemektedir. Öte yandan, 4. *cohors*'un Caecilius adlı *centuria*'sında yer aldığı öğrenilmektedir. Cornelius'un emekli olup olmadığı, memleketine dönüp dönmediği ve bir aile kurup kurmadığı belirsizdir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P98
CVPITIVS PAVLVS, M.

A [Dalmatia/Burnum]

Bulić 1893, 49; *CIL* III 13263; *AE* 1893, 70; Patsch 1897, 191; Kurilić 2014, 12; Glogowski 2017, 84:

Sub hac in|scriptione | M(arcus) Cupitius | M(arci) f(ilius) Pol(lia) ||[5] *Paulus, | Amasia, | miles leg(ionis) | XI C(laudiae) P(iae) F(idelis), stip|endiorum* ||[10] *XVII. Cupitius | Polio frater | faciundum* (sic!) | *curavit.*

4 *P OL* (Bulić); *P OL (sic!)* (*CIL*) || **11** *Pol(l)io* (Glogowski).

Türkçe Çeviri:
Bu yazıtın altında, Marcus oğlu Marcus Cupitius Paulus (yatmaktadır), Pollia tribus'undan, Amasia kökenli, legio XI Claudia Pia Fidelis askeri, 17 yıl askerlik hizmeti verdi. Kardeşi Cupitius Polio, (bu anıtın) yaptırılmasıyla ilgilenmiştir.

TEM MS 9 – 69
ORI Amasia

Yukarıdaki metin, *legio XI Claudia Pia Fidelis* bünyesinde 17 yıl askerlik hizmeti verdikten sonra, görevi başında yaşamını yitiren M. Cupitius Paulus için, kardeşi Cupitius Polio tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıta aittir.

Paulus'un askerlik görevini tamamlayamadan 17. yılda yaşamını yitirmiş olması ve mezar taşının Burnum'da ele geçirilmesine, *legio XI Claudia Pia Fidelis*'in MS 9-69 yılları arasında Burnum'da konuşlandırılmış olduğu[656] bilgisi eklendiğinde, Cupitius Paulus'un MS 9-69 yılları arasında kalan 17 yıllık bir dönemde, *Dalmatia*'da askerlik yapmış olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Askerin kardeşinin de söz konusu kentte bulunuyor olması, bu kişilerin babalarının da bir *legio* askeri olabileceğini ve Amasia'dan askere alınarak *Dalmatia*'ya getirildiğini düşündürmektedir. Nitekim *legio XI Claudia Pia Fidelis*'in asker toplama sahaları arasında, İmparator Claudius döneminden Traianus zamanına dek Amasia da bulunmuştur (Forni 1953, 229).

Öte yandan Glogowski 2017, 84, asker Cupitius, *Paulus cognomen*'ine sahipken, kardeşinin *Polio*/*Pollio cognomen*'ini taşımasını şaşırtıcı bulmuştur; bu görüşe göre aynı yazıtta *Paulus*, *Pollia* ve *Polio* olmak üzere birbirine yakın 3 isim bulunduğu için bir

[656] Farnum 2005, 22.

karışıklık sonucu yazım hatası meydana gelmiş ve askerin kardeşinin *cognomen*'i *Polio* olarak yazılmış olabilir.

P99
DIDIVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Publili(i):* | *C(aius) Didius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Gavisidi(i):* | *C(aius) Helvius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Gang(renus).* | *(centuria) Iustiana:* ||[20] *T(itus) Antonius T(iti) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Licini(i) Veri:* | *C(aius) Sentius C(aii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Numeri(i):* | *C(aius) Iulius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexan(drinus).* ||[25] *(centuria) Lucretiana:* | *L(ucius) Iulius L(ucii) f(ilius) Gal(eria) Lugdun(ensis).*

15 *Publili* (Bosch) || **17** *Gavisidi* (Bosch) || **21** *Licini Veri* (Bosch) || **23** *Numeri* (Bernand; Bosch).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Publilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Didius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Helvius, Pollia tribus'undan, Gangra kökenli. Iustus centuria'sı: Titus oğlu Titus Antonius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Licinius Verus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sentius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Numerius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Lucretius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Iulius, Galeria tribus'undan, Lugdunum kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 204.
TEM Augustus
ORI Ancyra

Ancyra kökenli ve Pollia *tribus*'una mensup olan C. Didius, ismi bilinmeyen bir *legio*'nun 5. *cohors*'unda, Publilius adlı *centuria*'da askerlik görevini yerine getirmiştir. Kendisinin daha sonraki yaşamı hakkında, veri yetersizliği dolayısıyla yorum yapılamamaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P100
DOMITIVS, Cn.

A [Dalmatia/Tilurium]

CIL III 2710; *CIL* III 9726; *ILS* 2253; Strubbe 2005, 274, T72; Tončinić 2011, 35,12:

Cn(aeus) Domiti|us Cn(aei) f(ilius) Vel(ina) | Pessinunte, | an(nis) XLIV stip(endiis) ||[5] XXV, veteran(us) | ex leg(ione) VII, h(ic) s(itus) e(st), | testamento | fieri iussit.

2 *Cn(ai)* (Strubbe); *us Cn(ei) f(ilius) Vel(ina)* (Tončinić) || **4** *an(norum) XLIV stip(endiorum)* (Strubbe; Tončinić) || **6** *[h(ic) s(itus) e(st)]* (Tončinić).

Türkçe Çeviri:
Gnaeus oğlu Gnaeus Domitius, Velina tribus'undan, Pessinus kökenli, 44 yıl yaşadı, 25 yıl askerlik hizmeti verdi, legio VII veteranus'u, (burada yatmaktadır), vasiyetinde (bu anıtın) yapılmasını emretti.

LIT Cuntz 1929, 71; Mitchell 1976, 305; Zaccharia 1985, 97,41.
TEM *Terminus ante quem* 42
ORI Pessinus

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde 25 yıllık askerlik hizmetini tamamlayıp, emekli olduktan sonra Tilurium'a yerleşen ve burada en geç 2 sene içerisinde yaşamını yitirmiş olan *veteranus* Cn. Domitius'un mezar taşı olarak, vasiyeti gereği yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Cn. Domitius, *legio VII, Galatia*'da yerleşikken askerlik görevine başlamış, daha sonra bu birlik *Dalmatia*'da konuşlandırılınca söz konusu bölgeye gelip, burada görevini sürdürmüş ve emekli olduktan sonra *legio VII*'nin karargâhının bulunduğu *Dalmatia*'daki Tilurium'a[657] yerleşerek, bu kentte yaşamını yitirmiş olmalıdır.

Cn. Domitius, 44 yıl yaşayıp, 25 yıl boyunca askerlik hizmeti vermiş olduğuna göre, Roma *legio*'larına dâhil olabileceği en küçük yaşta (17) askere alınmış olsa dahi, emekli olduktan sonra en fazla 2 yıl yaşayabilmiş olmalıdır.

Legio VII'ye ilişkin bilgi ve yazıtın tarihlenmesi hakkında bk. **P81**.

P101
EGNATIVS VALENS, C.
(PATER)

A [Moesia Inferior/Troesmis]

Bull. d. Inst. 1869, 23; *CIL* III 6188; Bosch 1967, 223,171; *IScM* V 216,183; Martemyanov 2014, 18; Martemyanov 2021, 111:

C(aius) E[g]natius C(aii) [f(ilius)], | Fab(ia) Valens An|cyra vet(eranus) | [leg(ionis) V Mac(edonicae)], ||[5] decuri[o] … | … m[u]n[i]c(ipii) | Troesm(ensis). C(aius) Egna|tius Valens … | leg(ionis) eiusd(em), fili||[10]us p[at]ri [p]iis[si]|mo b(ene) m(erenti) f(ecit). | H(ic) s(itus) e(st).

657 *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

1 *Donatius* (*Bull.*) || **3** *cyr Ulp* (*Bull.*); *An|cyr[a]* (Bosch) || **4** *EIVIVINVVV* (*Bull.*); … (*CIL*; *IScM*; Мартемьянов; Martemyanov) || **5** *FILORIALES* (*Bull.*); *d|ec|uri[o]* (Bosch) || **6** *AI ACIILINC* (*Bull.*) || **7** *LR ODIVO Dona* (*Bull.*) || **8** *tius Valens IVV* (*Bull.*) || **9** *eiusdem I* (*Bull.*) || **10** *VSIVA IIIS* (*Bull.*) || **11** *AR IVSP* (*Bull*).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Egnatius Valens, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio V Macedonica veteranus'u, Troesmis municipium'u decurio'su. Gaius Egnatius Valens, aynı legio'nun …'i, oğul, aziz babasının hatırasına, layık olduğu üzere, (bu anıtı) yaptırmıştır. (Veteranus) burada yatmaktadır.

LIT Speidel 1984, 59; Aparaschivei 2005-2006, 196; Matei-Popescu 2010, 74; Tomas 2017, 144,5.
TEM MS 100 – 150
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio V Macedonica* bünyesinde askerlik hizmeti verip, emekli olduktan sonra Troesmis'te ikamet etmeye başlayan ve yaşamını bu kentte yitiren C. Egnatius Valens için, aynı adlı ve aynı *legio*'ya mensup olan oğlu tarafından mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Metinde doğrudan *legio V Macedonica*'nın adı geçmemektedir; buna karşılık metnin 9. satırında geçen *leg(ionis) eiusd(em)* ifadesi, isimleri belirtilen her iki kişinin de aynı *legio*'ya mensup olduğunu göstermektedir. Metnin buluntu noktası olan Troesmis'te, *Principatus* Devri boyunca yalnızca MS 106-167 yılları arasında, *legio V Macedonica* konuşlandırılmıştır.[658] Bahsi geçen *legio*'nun asker toplama sahalarına, Vespasianus ile Traianus'un hükümranlık dönemleri arasında Ancyra da dâhil olmuştur.[659] Buradan hareketle baba C. Egnatius'un MS 1. yy. sonları ile 2. yy. başlarında yaşadığı, oğlunun ise 2. yy. ortaları ve belki de sonlarını gördüğü düşünülebilir. Dolayısıyla baba C. Egnatius, sözü edilen imparatorların hükümdarlık dönemleri aralığında askere alınmış, karargâhı Troesmis'te bulunan *legio*'da askerlik görevini tamamlamış ve emekli olduktan sonra da bu kente yerleşmiş olmalıdır.

Oğul Egnatius'un *legio* bünyesindeki rütbesi metindeki tahribat dolayısıyla anlaşılamamaktadır. Buna karşılık Baba Egnatius'un emekli olduktan sonra Troesmis kent meclisinin üyeleri arasına girdiği anlaşılmaktadır; zira *municipium* ve *colonia*'lardaki kent meclislerinin üyelerine verilen unvan *decurio*'dur.[660]

---

658 Farnum 2005, 27.
659 Forni 1953, 224.
660 *OLD* 2012, 542.

Nomen gentilicium Egnatius, Italia kökenlidir.[661] Ailenin kökeni Ancyra olarak belirtildiğine göre, *Italia* kökenli bir kişinin hamiliğinde Roma vatandaşlığı elde ettikleri söylenebilir.

P102
EGNATIVS VALENS, C.
(FILIVS)

A [Moesia Inferior/Troesmis]

Bull. d. Inst. 1869, 23; *CIL* III 6188; Bosch 1967, 223,171; *IScM* V 216,183; Martemyanov 2014, 18; Martemyanov 2021, 111:

C(aius) E[g]natius C(aii) [f(ilius)], | Fab(ia) Valens An|cyra vet(eranus) | [leg(ionis) V Mac(edonicae)], ||[5] decuri[o] … | … m[u]n[i]c(ipii) | Troesm(ensis). C(aius) Egna|tius Valens … | leg(ionis) eiusd(em), fili||[10]us p[at]ri [p]iis[si]|mo b(ene) m(erenti) f(ecit). | H(ic) s(itus) e(st).

1 *Donatius* (*Bull.*) || **3** *cyr Ulp* (*Bull.*); *An|cyr[a]* (Bosch) || **4** *EIVIVINVVV* (*Bull.*); … (*CIL*; *IScM*; Мартемьянов; Martemyanov) || **5** *FILORIALES* (*Bull.*); *d|ec|uri[o]* (Bosch) || **6** *AI ACIILINC* (*Bull.*) || **7** *LR ODIVO Dona* (*Bull.*) || **8** *tius Valens IVV* (*Bull.*) || **9** *eiusdem I* (*Bull.*) || **10** *VSIVA IIIS* (*Bull.*) || **11** *AR IVSP* (*Bull*).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Egnatius Valens, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio V Macedonica veteranus'u, Troesmis municipium'u decurio'su. Gaius Egnatius Valens, aynı legio'nun …'i, oğul, aziz babasının hatırasına, layık olduğu üzere, (bu anıtı) yaptırmıştır. (Veteranus) burada yatmaktadır.

LIT Speidel 1984, 59; Aparaschivei 2005-2006, 196; Matei-Popescu 2010, 74; Tomas 2017, 144,5.
TEM MS 100 – 167
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio V Macedonica* bünyesinde askerlik yapmış olan baba ve oğul C. Egnatius Valens'ler hakkında bilgi vermektedir. Oğul Valens'in rütbesi, yazıttaki tahribat dolayısıyla anlaşılamamaktadır. MS 2. yüzyılda yaşayan asker, Ancyra kökenlidir.

Metindeki diğer detaylar ve tarihleme hakkında bk. **P101**.

P103
FLAVIVS ALEXANDER, T.

[661] Schulze 1933, 188.

A [Moesia Inferior/Troesmis]

AE 1957, 266; Raepsaet-Charlier – Deman 1973, 190,b; *IScM* V 187,155; Ferjančić 2002, 299,427; Martemyanov 2014, 16; Meyr-Flügel 2016, 152; Di Donato 2020, 10,I; Martemyanov 2021, 110:

[I(ovi) O(ptimo) M(aximo) sacrum, | pro sal(ute) Imp(eratoris) T(iti) Ael(ii) Ha|driani Antonini Aug(usti) Pii et | Aur(elii) Veri Caes(aris)], ||[5] sub Fuficio Cornu|to leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore), de|dicante Q(uinto) Caecilio | Reddito leg(ato) Aug(usti), T(itus) | Fl(avius) Alexander vet(eranus) ||[10] leg(ionis) V Mac(edonicae) domu Fab(ia) | Ancyr(a) q(uin)q(uennalis) canaben(sium) | cum Iulia Florenti|na uxore et Flavio A|lexandro, Valente, ||[15] Pisone, Maximilla, Res|pecta fili(i)s d(e) s(uo) p(osuit); item (denarios) | CCL ob honor(em) q(uin)q(uennalitatis) cu|riae donavit ex quor(um) | incre[mentis sportulae? ||[20] dividerentur?] om[nibus | decurionibus?]…

1 … (*AE*; Raepsaet-Charlier – Deman; Meyr-Flügel) || **2** … (*AE*; Raepsaet-Charlier – Deman; Meyr-Flügel) || **3** … (*AE*; Raepsaet-Charlier – Deman; Meyr-Flügel) || **4** … (*AE*; Raepsaet-Charlier – Deman; Meyr-Flügel); *M(arci) Aur(elii)* (Di Donato) || **5** *Corn[u]* (*AE*; Raepsaet-Charlier – Deman; Ferjančić) || **7** *Caecili[o]* (*AE*; Raepsaet-Charlier – Deman; Ferjančić; Meyr-Flügel; Di Donato) || **11** *Ancyra* (Ferjančić) || **12** *Florent[i]* (*AE*; Ferjančić; Meyr-Flügel; Di Donato) || **13** *Flavis* (*AE*); *Flavi(i)s* (Ferjančić; Di Donato) || **16** *filis* (*AE*); *item(que)* (Ferjančić); *d(e) s(ua)* (Meyr-Flügel; Di Donato) || **18** *quo* (*AE*; Meyr-Flügel; Di Donato); *quo(rum)* (Ferjančić) || **19** … (*AE*; Meyr-Flügel; Di Donato) || **20** … (*AE*; Meyr-Flügel; Di Donato) || **21** … (*AE*; Meyr-Flügel; Di Donato).

Türkçe Çeviri:
Iuppiter Optimus Maximus için, bu tapınağı, İmparator Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius ve Aurelius Verus Caesar'ın esenliği uğruna, legatus Augusti pro praetore Fuficius Cornutus'un gözetiminde, legatus Augusti Quintus Caecilius Redditus'un adaması üzerine, Titus Flavius Alexander, legio V Macedonica veteranus'u, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, canaba sakinlerinin quinquennalis'i, eşi Iulia Florentina ve çocukları Flavius Alexander, Valens, Piso, Maximilla, Respecta ile birlikte, masraflarını kendisi karşılayarak yaptırmıştır. Bunun yanında, quinquennalis'lik görevini üstlenmesi üzerine, artışıyla bütün decurio'lara hediyeler pay edilen 250 denarius'u curia'ya bağışlamıştır...

PRO Yarligaş 2017, 260,42.
LIT Speidel 1984, 59; Aparaschivei 2005-2006, 194; Matei-Popescu 2010, 71; Tomas 2017, 144,6.
TEM MS 100 – 150
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio V Macedonica veteranus*'u T. Flavius Alexander ve ailesi tarafından, İmparator Antoninus Pius ile *Caesar* Marcus Aurelius'un esenlikleri uğruna, tanrı Iuppiter Optimus Maximus için adanmış bir anıtın yazıtına aittir.

Araştırmacılar, Fuficius Cornutus'un *Moesia Inferior*'da valilik yaptığı döneme dayanarak, anıtın MS 151 – 154 yılları arasına tarihlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.[662] *Legio V Macedonica*'nın Vespasianus ile Traianus'un hükümranlık dönemleri arasında Ancyra'dan asker topladığı bilinmektedir.[663] Dolayısıyla Flavius Alexander, Traianus zamanında orduya alınmış, 25 yıllık hizmetin ardından 140-150 dolaylarında emekli olmuş, daha sonra da evlenip aile kurarak yerleştiği *canaba*'da kamusal görev üstlenmiş olmalıdır.

Canaba terimi, *legio* ordugâhlarının yakınlarında bulunan yerleşim yerlerini ifade etmektedir. Bu birimlere tüccarlar getirilmiş, askerlerin alışveriş yapmaları sağlanmıştır; ayrıca emekli olan askerler de *canaba* adlı bu yerleşimlerde oturup, aile kurabilmişlerdir. *Legatus legionis*'in yönetiminde olan *canaba*'larda, tıpkı kentlerde olduğu gibi küçük birer meclis ve buraya bağlı *magistratus*'lar bulunmuşlardır. MS 2.-3. asırlarda, zamanla gelişip büyüyen *canaba*'lardan bazıları *municipium* ya da *colonia* statüsüne yükseltilmiştir.[664] T. Flavius Alexander'in *quinquennalis canabensium* olarak ifade edilen görevi ise, kentlerde *censor*'ların yaptığı işe denktir; diğer bir deyişle bu görevin icracısı, *canaba*'lardaki meclise dâhil olacak üyeleri belirlemekle, vatandaşları mal varlıklarına göre sınıflandırmakla, olumsuz davranışlarda bulunanların kayıtlarını silmekle ve kamusal sözleşmeleri yürütmekle mükellef olmuştur.[665]

Sonuç olarak T. Flavius Alexander, Ancyra'dan *legio V Macedonica* bünyesine yüksek ihtimalle Traianus döneminde dâhil edilmiş, askerlik görevini Troesmis merkezli[666] bu birlikte tamamlamasının ardından karargâhın yakınlarındaki *canaba*'ya yerleşerek evlenmiş ve bir aile kurmuş, 3 oğlu ve 2 kızı dünyaya gelmiş, bu esnada da *canaba* içerisinde önemli bir sosyal pozisyona erişmiş ve kamusal görevler üstlenmeye başlamıştır. Flavius Alexander'in eriştiği konum, emekli bir *veteranus* olarak bizzat Roma İmparatoru ve *caesar*'ı için Iuppiter Optimus Maximus'a adak sunabilmesine olanak verecek denli öneme sahip olmuştur.

Yazıtta geçen bir diğer isim, Q. Caecilius Redditus, 105 yılında *Moesia Inferior*'da *cohors I milliaria Britannica*'nın *tribunus militum*'u, 120-122 dolaylarında ise *Mauretania Tingitana*'da *procurator Augusti* olarak görev yapmıştır.[667] Bununla birlikte

---

662 *IScM* V 187,155; Мартемьянов 2014, 17.

663 Forni 1953, 224.

664 *RE* III/2 (1899) 1451-1456, *s.v.* «Canabae» (Schulten); *OLD* 2012, 288; *OCD*[3] 284-285 *s.v.* «*canabae*» (Campbell).

665 *OLD* 2012, 327; Aparaschivei 2005-2006, 193-194.

666 Farnum 2005, 27.

667 Stein 1940, 113; *PME* I (1976) *s.v.* «Q. Caecilius Redditus, C 22» (Devijver); *PME* III (1980) *s.v.* «Q. Caecilius Redditus, C 22» (Devijver); *PME* V (1993) *s.v.* «Q. Caecilius Redditus, C 22» (Devijver); Spaul 1994, 240,10; Spaul 2000, 193.

Redditus'un, MS 150 dolaylarında, *Moesia Inferior*'da bulunan bu yazıtta, *legatus Augusti* rütbesiyle, *legatus Augusti pro praetore* Fuficius Cornutus'un yanında isminin yer alması, kendisinin Cornutus'un valiliği zamanında (MS 151-154[668] ya da MS 156-157[669]) vali yardımcısı olarak görev yaptığını düşündürmektedir.

P104
GENVCIVS

A [Aegyptus/Crocodilopolis]

BGU IV 1083; *CPL* 109; Fink 1971, 165,36; Strubbe 2005, 272, T71:

G]enucius C(aii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem (sic!) | *C]anidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* | *-] Baebius Q(uinti) f(ilius) [Po]l(lia) Ancyra* | *-] Cornelius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* ||[5] *-] [[Sulpicius L(ucii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem]]* (sic!).

1 *].nucius Cf. …a. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *]enucius* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **2** *C. f. Pom[ ]* (*BGU*; *CPL*); *pom(ptina)* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **3** *Q. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *q. f. p[om] / r[om] ancyra* (Fink) || **4** *Sex. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *pom* (Fink) || **5** *L. f. Lem. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *L(uci)* (Strubbe).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Genucius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli; Gaius oğlu Canidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Quintus oğlu Baebius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Sextus oğlu Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Lucius oğlu Sulpicius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli.

TEM MS 32 – 38
ORI Pessinus

Yukarıdaki metinden, Gaius oğlu Genucius'un Aemilia *tribus*'una mensup, Pessinus kökenli bir asker olduğu öğrenilmektedir. Askerin, MS 32-38 yıllarında aktif görevde olmasından hareketle, kabaca MS 1. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olduğu sonucuna varılabilir. Öte yandan hangi legio'da görev aldığı ve emekli olup olmadığı bilinmemektedir.

Metnin tamamı, çevirisi, tarihleme ve yorum için bk. **P89**.

P105

[668] Alföldy 1977, 231.
[669] Stein 1940, 71-72.

GRANIVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) VI]:* ||[28] *(centuria) Treboni(i):* | *M(arcus) Valerius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Sid(onius).* ||[30] *(centuria) Curti(i):* | *C(aius) Valerius C(aii) f(ilius) Pap(iria) Nicae(nus).* | *(centuria) Mini(i):* | *C(aius) Granius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Coti(i):* ||[35] *C(aius) Valerius C(aii) f(ilius) Gal(eria) Lugd(unensis).*

28 *Treboni* (Bosch; Bernand) || **29** *Sid(onius)* (Bernand) || **30** *Curti* (Bosch) || **31** *Nicae(us)* (*BCTH*; Bernand) || **32** *Mini* (Bosch; Bernand) || **34** *Coti* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Altıncı cohors: Trebonius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Valerius, Pollia tribus'undan, Sidon kökenli. Curtius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Valerius, Papiria tribus'undan, Nicaea kökenli. Minius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Granius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Cotius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Valerius, Galeria tribus'undan, Lugdunum kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 204.
TEM Augustus
ORI Ancyra

C. Granius, Pollia *tribus*'una mensup olmakla birlikte, Ancyra kökenli bir askerdir. Görevini 6. *cohors*'ta, ve Minius *centuria*'sında yerine getirdiği bilinmektedir. Ancak veri yetersizliği dolayısıyla, hangi *legio*'da görev aldığı ve daha sonraki yaşamı hakkında bilgi edinilememektedir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P106
HELVIVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Publili(i):* | *C(aius) Didius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Gavisidi(i):* | *C(aius) Helvius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Gang(renus).* | *(centuria) Iustiana:* ||[20] *T(itus) Antonius T(iti) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Licini(i) Veri:* | *C(aius) Sentius C(aii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Numeri(i):* | *C(aius) Iulius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexan(drinus).* ||[25] *(centuria) Lucretiana:* | *L(ucius) Iulius L(ucii) f(ilius) Gal(eria) Lugdun(ensis).*

15 *Publili* (Bosch) || **17** *Gavisidi* (Bosch) || **21** *Licini Veri* (Bosch) || **23** *Numeri* (Bernand; Bosch).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Publilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Didius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Helvius, Pollia tribus'undan, Gangra kökenli. Iustus centuria'sı: Titus oğlu Titus Antonius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Licinius Verus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sentius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Numerius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Lucretius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Iulius, Galeria tribus'undan, Lugdunum kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 205.
TEM Augustus
ORI Gangra

C. Helvius, Gangra kökenlidir ve Pollia *tribus*'una mensuptur. Helvius'un 5. *cohors*'ta, ve Gavisidius *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirdiği bilinmekle birlikte, *legio*'su öğrenilememektedir. Bunun yanında, daha sonraki yaşamı hakkında da, veri yetersizliği dolayısıyla yorum yapılamamaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P107
IVLIVS, C.
(MILES LEGIONIS II ADIVTRICIS)

A [Pannonia Inferior/Aquincum]

AE 2009, 1152; *AE* 2015, 1114:

--- | <C>(aius) Iul(ius) **?** *| Galat(ia) | mi(les) leg(ionis) II ||*[5] *Ad(iutricis) P(iae) F(idelis) | v(otum) s(olvit).*

1 ------ (*AE* 2015; *AE* 2009) || **2** *ntu[s]* (*AE* 2009); *G. Iulius* **?** (*AE* 2015) || **3** *Calatu(s)* (*AE* 2009); *Galat(a)* (*AE* 2015) || **4** *MT leg(ionis) II* (*AE* 2009).

Türkçe Çeviri:
… Gaius Iulius, Galatia kökenli, legio II Adiutrix Pia Fidelis askeri, (bu steli) adak olarak sunmuştur.

TEM MS 3. yy.
ORI *Galatia*

Yukarıdaki metin, *legio II Adiutrix* askeri C. Iulius'un hazırlattığı bir adak stelinin yazıtına aittir. Yazıtın baş kısmındaki tahribat dolayısıyla stelin hangi tanrıya adandığı bilinmemektedir.

Stel, *AE* tarafından MS 3. yüzyıla tarihlenmiştir.[670] Metinde *Galatia* kökenli olduğu belirtilen C. Iulius'un, yine *Pannonia Inferior*'da bulunmuş olan *AE* 2003, 1447'de adı geçen, *cohors VI Thracum centurio*'su C. Iulius Maximus'un oğlu C. Iulius ile isimlerinin ve kökenlerinin aynı olabilme ihtimaline dikkat çekilmiştir.[671] Zira bu kişinin yazıtında memleketi *Galata* olarak belirtilmektedir.

Legio II Adiutrix, MS 120 yılından MS 5. yüzyıla kadar, stelin buluntu noktası olan Aquincum'da konuşlanmıştır. Dolayısıyla metinde de *mi(les)* olarak belirtilmiş olan C. Iulius, steli yaptırdığı sırada henüz görev başındadır.

Legio II Adiutrix'e ilişkin bilgi için bk. **P79**.

P108
IVLIVS, C.
(MILES LEGIONIS VII)

A [Dalmatia/Tilurium]

Sanader *et al.* 2010, 487,3; Tončinić 2011, 43,20:

C(aius) Iulius C(ai) f(ilius) | Fab(ia) Ninica | mil(es) leg(ionis) VII | an(nis) XXXIX stip(endiis) ||[5] *XVII h(ic) s(itus) e(st). | Hospes resis[te et] tumulum | contempla meum, lege et | moraris iam scies quae | debeas. Vixi qua potui ca*||[10]*rus sum Opiorum. Hic su|m sepultus, hic ossua* (sic!) *re|quiescum* (sic!) *mea. Vale et | bene facito vitae dum fa|tum venit.* ||[15] *Faustus l(ibertus) patrono.*

12 *quiescent* (Sanader *et al.*).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Iulius, Fabia tribus'undan, Ninica kökenli, legio VII askeri, 39 yıl yaşadı, 17 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır. Yabancı, dur ve bak mezarıma, oku ve düşün, anlayacaksın böylece sana gerekli olanı. Yaşadım elimden geldiğince, sevilerek Opi'ler (?) *tarafından. Buraya gömüldüm, burada dinlenir kemiklerim benim. Hoşça kal ve çıkar tadını ölene dek hayatın. Azatlı Faustus, patronus'u için (bu anıtı yaptırmıştır).*

LIT Cuntz 1929, 71; Mitchell 1976, 305; Rendić-Miočević 1987, 228.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Ninica

Yukarıdaki metin, *legio VII* askerlerinden, Gaius oğlu Gaius Iulius'un mezar taşı olarak azatlısı Faustus tarafından yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

---

[670] *AE* 2015, 1114.
[671] Idem.

Provincia Galatia kentlerinden Ninica kökenli Gaius Iulius'un, *legio VII* bünyesine alınarak askerlik görevine başladığı ve hizmet süresini tamamlayamadan, söz konusu *legio*'nun karargâhının bulunduğu Tilurium'da, 39 yaşında, 17 yıllık asker olarak yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır.

Legio VII'ye ve anıtın tarihlemesine ilişkin olarak bk. **P81**.

Yine Tilurium'da, yine *legio VII* mensubu ve *Galatia* kökenli olan başka askerlere (**P81, P90, P127**) ait mezar yazıtlarında, buradakine benzer şiirler bulunmuştur.

P109
IVLIVS, C.
(VETERANVS LEGIONIS VII)

A [Dalmatia/Salona]

AE 1994, 1355; Šegvić 1996, 134,25; Strubbe 2005, 275, T73; Tončinić 2011, 45,21:

C(aius) Iulius C(aii) f(ilius) | *Vel(ina) domo* | *Pessinunte,* | *vet(eranus) leg(ionis) VII,* ||[5] *ann(is) XLV, stip(endiis) XXV,* | *h(ic) s(itus) e(st).* | *C(aius) Mummius p(osuit).*

1 *C. Iulius C. f.* (*AE*); *I(ulius)* (Šegvić); *C(ai) f(ilius)* (Strubbe) || **5** *ann(orum) XLV, stip(endiorum) XXV* (*AE*; Šegvić; Strubbe; Tončinić).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Iulius, Velina tribus'undan, Pessinus kökenli, legio VII veteranus'u, 45 yıl yaşadı, 25 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır. Gaius Mummius (bu anıtı) yaptırmıştır.

TEM *Terminus ante quem* 42
ORI Pessinus

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde 25 yıl boyunca hizmet verip emekli olmuş C. Iulius adlı askerin mezar taşı olarak, C. Mummius tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Askerin isminin C. Iulius olmasından hareketle, kendisinin Augustus zamanında orduya alınarak Roma vatandaşlık hakkı edindiği söylenebilir; dolayısıyla C. Iulius, büyük olasılıkla *legio VII* henüz *Galatia*'da yerleşikken askerliğe başlamış, daha sonra söz konusu birlik *Dalmatia*'ya yerleştiğinden burada görevine devam ederek emekli olmuş ve *legio* karargâhına birkaç kilometre uzaklıkta bulunan, *Dalmatia*'nın başkenti ve bir Roma kolonisi olan Salona'ya[672] yerleşmiş ve burada yaşamını yitirmiş olmalıdır.

[672] *RE* I/A,2 (1920) 2004, *s.v.* «Salona 1)» (Vulić).

C. Iulius'un, *legio*'lara katılım için gerekli olan en düşük yaşta (17) askere alındığı düşünülse dahi 25 yıl askerlik yapıp, 45 yaşında yaşamını yitirmiş olması dolayısıyla emekli olarak geçirdiği sürenin en fazla 3 yıl olduğu anlaşılmaktadır.

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesi için bk. **P81**.

P110
IVLIVS CELER, C.

A [Dacia/Apulum]

CIL III 1044; *IDR* III,5, 148; Piso 2018, 57,41:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) | *C(aius) Iulius* | *Celer Isa(ura?)* | *(centurio) leg(ionis) IIII Scy(thicae)* ||[5] *et XVI F(laviae) F(irmae)* | *et* folium *XIII Gem(inae)* | *v(otum)* folium *s(olvit)* folium *l(ibens)* folium *m(erito).*

3 *Celeris*^ (*CIL*); *Isa(uria, -ura?)* (*IDR*; Piso).

Türkçe Çeviri:
Iuppiter Optimus Maximus için, Gaius Iulius Celer, Isaura kökenli, legio IV Scythica, legio XVI Flavia Firma ve legio XIII Gemina centurio'su, (bu steli) kendi isteğiyle, yakışır biçimde adamıştır.

LIT *RE* XII/2 (1925) 1563, 1767, *s.v.* «Legio IIII Scythica; Legio (XVI Flavia)» (Ritterling).
TEM *Terminus post quem* MS 106
ORI Isaura ? – Isauria ?

Yukarıdaki metin, C. Iulius Celer adındaki bir *centurio*'nun, Iuppiter Optimus Maximus için sunmuş olduğu adak stelinin yazıtına aittir. Metindeki *ISA* kısaltmasının hem bir bölge adı olan Isauria hem de o bölgede bulunan bir kent ismi olan Isaura'ya işaret ediyor olması mümkündür.

Stelin buluntu noktası olan Apulum, *legio XIII Gemina*'nın MS 106 ila 268 yılları arasında karargâhı olmuştur.[673] Dolayısıyla Celer'in metindeki birlikler arasında en son *legio XIII Gemina*'da vazife yaptığı ve muhtemelen henüz görevinin başındayken bu steli hazırlattığı anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, yazıtın tarihlenmesi için MS 106 yılının *terminus post quem* olarak saptanabileceği de görülmektedir. Bu durumda *legio IV Scythica*, Celer'in görev aldığı ilk askeri birlik olarak karşımıza çıkacak ve söz konusu ünitenin asker toplama sahaları arasına[674] Isaura/Isauria'nın da eklenmesi gerekecektir.

---

673 Farnum 2005, 23.
674 Forni 1953, 223.

Legio IV Scythica, MS 62 yılından 2. yy. sonuna dek Zeugma'da (*Syria*) konuşlanmış, *legio XVI Flavia Firma* ise MS 72-120 yılları arasında Satala'da (*Cappadocia*), daha sonra da Samosata'da (*Syria*) yerleşmiştir.[675] Dolayısıyla C. Iulius Celer'in, önce *Syria*, daha sonra *Cappadocia* ve/veya *Syria* ve son olarak da *legio XIII Gemina* ile *Dacia*'da görev yaptığı anlaşılmaktadır.

P111
IVLIVS DEIOTARVS

A [Dacia/Apulum]

Torma 1882, 140,13; *CIL* III 8065(29); *CIL* III 12615; Petolescu 1978, 217,23; Piso 2018, 58,56:

Leg(io) XIII Gem(ina) | *Iu[lius] Deiotaru[s]*

1 *leg(ionis) XI[II Gem(inae)]* (Torma) || **2** *Iu(lius) Deiot[arus].* (Torma); *Iu(lius) Deiotaru(s)* (Petolescu); *Iu(lius) Deiotarus.* (Piso).

Türkçe Çeviri:
Legio XIII Gemina, Iulius Deiotarus.

TEM *Terminus post quem* MS 106
ORI Galatia

Yukarıdaki metin, *legio XIII Gemina* ile Iulius Deiotarus'un ismini içeren bir yazıta aittir.

Metinde bir *legio* ismi ile bir kişi adı dışında herhangi bir sözcük yer almamasına karşın, Piso, Iulius Deiotarus'un *legio XIII Gemina* mensubu olduğunu ifade etmiş ve Deiotarus isminin kökeni dolayısıyla bu kişinin Galatia menşeli olduğunu belirtmiştir.[676]

Legio XIII Gemina, MS 106 ila 268 yılları arasında Apulum'da konuşlanmıştır.[677] Bu kent aynı zamanda yazıtın buluntu noktası olduğu için, askerin MS 106 – 268 yılları arasında görev yaptığı düşünülebilir. Öte yandan buluntu yeri ile *legio* karargâhının aynı olması dolayısıyla, askerin görev başında yaşamını yitirmiş olması imkân dâhilindedir.

P112
IVLIVS MAGNVS, C.

A [Moesia Inferior/Novae]

---

675 Farnum 2005, 18-19, 23-24.
676 Piso 2018, 58,55.
677 Farnum 2005, 22-23.

Kazarow 1932, 120,4; *AE* 1932, 52; Gerov 1949, 75,27; *AE* 1966, 353; *ILBulg* 304; *IGLNovae* 83; Ferjančić 2002, 296,415; Królczyk 2003, 283,11; Conrad 2004, 229,383:

D(is) M(anibus). | *C(aio) Iul(io) Fab(ia) An*|*cyra Mag*|*no, vet(erano) leg(ionis) I* ||[5] *Ital(icae), vix(it) an(nis)* | *C* | ---

6 --- (Kazarow; *AE* 1932; Gerov; Ferjančić); --- XC --- (*ILBulg*; Conrad).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Gaius Iulius Magnus, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio I Italica veteranus'u, … yıl yaşadı…

LIT Speidel 1984, 59; Alexandrescu-Vianu 1985, 75; Matei-Popescu 2010, 120; Tomas 2017, 130,12.
TEM MS 1. yy. sonu – 2. yy. başı
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio I Italica* bünyesinde askerlik yapıp, emekli olduktan sonra yaşamını yitiren Ancyra kökenli C. Iulius Magnus'un mezar taşı olarak hazırlanmış bir anıtın yazıtına aittir.

Veteranus'un isminden, atalarının C. Iulius Caesar ya da İmparator Augustus döneminde vatandaşlık hakkı elde etmiş oldukları anlaşılmaktadır.[678] MS 66/67 yıllarında, İmparator Nero tarafından, tasarlanan bir doğu seferi için kurulmuş olan *legio I Italica*, MS 69/70 yıllarından 4. yüzyıla dek Novae'daki (*Moesia Inferior*) karargâhında konuşlanmıştır.[679] C. Iulius Magnus'un mezar taşının burada bulunması, emekliliği sonrasında memleketine dönmeyip, *legio* karargâhının bulunduğu kente yerleştiğini göstermektedir. *Legio I Italica*'nın, özellikle Vespasianus ile Traianus'un saltanatları arasındaki dönemde, Doğu eyaletlerinden, bunlar arasında bilhassa Küçük Asya'dan, *Lycia et Pamphylia* ve *Galatia*'dan asker topladığı bilinmektedir.[680] Iulius Magnus'un da bu dönemde toplanan askerler arasında bulunduğu düşünülebilir. Nitekim Magnus'un yazıtı üzerinde şimdiye dek çalışmış araştırmacıların bir kısmı, onun yaşadığı dönemi MS 1. yy. sonu ile 2. yy. başına,[681] bir kısmı da MS 130-150 arasına tarihlemişlerdir.[682]

Metnin 6. satırında bir *C* sembolünün bulunduğu düşünülmektedir; bu işaretin, kimi araştırmacılar tarafından 100 sayısını simgelediği ve dolayısıyla C. Iulius Magnus'un 100

678 *IGLNovae* 83.
679 Parker 1928, 98, 144; *DNP* 7 (1999) 10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 15.
680 Forni 1953, 79 ve 216.
681 Gerov 1949, 75,27; Ferjančić 2002, 296,415.
682 *IGLNovae* 83; Ferjančić 2002, 296,415.

yaşına dek yaşadığı ileri sürülürken, kimileri ise bu işaret için *c(ura) [h(eredis)]* önerisini yapmışlardır.[683]

Sonuç olarak C. Iulius Magnus'un, Caesar ya da Augustus zamanlarında vatandaşlık hakkı elde etmiş Ancyra kökenli bir aileden geldiği, *legio I Italica*, Vespasianus tarafından *Moesia Inferior*'a yerleştirildikten sonraki bir dönemde (MS 70 sonrası) askere alındığı ve emekli olduktan sonra memleketine dönmeyip, yaşamını yitirene dek Novae'da kaldığı söylenebilir.

P113
IVLIVS MARCELLINVS, C.

A [Aegyptus/Nicopolis]

Mowat 1884, 264; Fröhner 1897, 61,150; *CIL* III 14138(3)

C(aius) Iulius C(aii) f(ilius) Ser(gia) Marcellinus | Tavio, mil(es) leg(ionis) III Cyr(enaica), (centuria) Quincti | Proculi, vixit ann(is) XXXVI mil(itavit) | ann(is) XI. Fecit monomentum (sic!) *Fulius ||*[5] *frater eius ex test(a)m(e)nto | h(ic) s(itus) e(st).*

4 *monomentum Iulius* (Fröhner).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Iulius Marcellinus, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli, legio III Cyrenaica askeri, Quinctus Proculus'un centuria'sından, 36 yıl yaşadı, 11 yıl askerlik hizmeti verdi. (Bu) anıtı, kardeşi Fulius, (askerin) vasiyeti gereği yaptırmıştır. (Asker) burada yatmaktadır.

LIT Lesquier 1918, 205; Coşkun 2008, 35; Groff 2021, 268.
TEM MS 1 – 50
ORI Tavium

Yukarıdaki metin, *legio III Cyrenaica* bünyesinde askerlik yaparken yaşamını yitirmiş olan C. Iulius Marcellinus'un mezar taşı olarak, Fulius adlı kardeşi tarafından yaptırılmış anıta aittir.

Legio III Cyrenaica'nın Nicopolis'te konuşlandığı dönem, MS 14 ile MS 106 ya da 120 yılları arasındadır.[684] Dolayısıyla Marcellinus'un askerlik yaptığı zaman dilimi de söz konusu tarihler arasında olmalıdır. Nitekim *Galatia* kentleri ağırlıklı olarak Vespasianus

[683] *AE* 1966, 353.
[684] Parker 1928, 112, 162; *DNP* 7 (1999) 15 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 18.

öncesi dönemde *legio III Cyrenaica*'nın asker toplama sahaları arasında yer almışlardır.[685] Ayrıca Mowat, anıtı MS 1. yüzyılın erken dönemlerine tarihlemektedir.[686]

Marcellinus, 36 yaşında yaşamını yitirdiğinde henüz 11 yıllık asker olduğuna göre, 25 yaşında orduya alınmış olmalıdır. Görevini tamamlayamadan yaşamının sona ermesi üzerine ise karargâhının yakınlarındaki askeri mezarlığa defnedilmiştir.[687]

Anıtı yaptıran kişi, kardeşi olarak anılan Fulius'tur. Bu tür durumlarda kardeşlik bağının biyolojik olmaktan ziyade silah arkadaşlığını ifade ettiği bilinmektedir.[688] Öte yandan *nomen gentilicium*'ların farklı olması da bu önermeyi desteklemektedir. Bir *nomen gentilicium* olan *Fulius* Etrüsk kökenlidir.[689] Bu kişinin de aynı *legio*'da görev yapan bir asker olması imkân dâhilindedir.

P114
LIBVRNIVS SATVRNINVS, M.

A [Aegyptus/Alexandreia]

Renier 1870, 181; Miller-Renier 1870, 103; *CIL* III 6023; *EE* II 468,1021; *CIL* III 6606; Reinach 1911, 68,2; Bosch 1967, 56,59:

M(arcus) Liburnius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Saturn|inus Ancy(ra), sign(ifer) leg(ionis) XXII, (centuria) Valeri(i) | Prisci. M(arcus) Valerius M(arci) f(ilius) Pol(lia) | Saturninus Ancy(ra), signife[r] ||[5] leg(ionis) XXII, [centuria] T(iti) Servi[lii R]ufi.

2 *Valeri* (Renier; Miller-Renier; *CIL* 6023; *EE*; *CIL* 6606; Reinach; Bosch); *c(enturia)* (Reinach); *Ancy(ranus)* (Bosch) || **4** *signif* (Renier; Miller-Renier; *CIL* 6023); *Ancy(ranus)* (Bosch) || **5** *centuria SERVI ////////* (Renier; Miller-Renier; *CIL* 6023); *T SERVI /// VFI* (*EE*; *CIL* 6606); *c(enturia) Servi [R]ufi* (Reinach); *Servi[li]* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Marcus oğlu Marcus Liburnius Saturninus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio XXII signifer'i, Valerius Priscus'un centuria'sından. Marcus oğlu Marcus Valerius Saturninus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio XXII signifer'i, Titus Servilius Rufus'un centuria'sından.

LIT Lesquier 1918, 205; Coşkun 2008, 34; Groff 2021, 268.
TEM MS 50 – 100
ORI Ancyra

---

685 Forni 1953, 221-222.
686 Mowat 1884, 265.
687 Fröhner 1897, 61,150.
688 Sanader *et al.* 2010, 485-486.
689 Schulze 1933, 168.

Yukarıdaki metin, *legio XXII* bünyesinde *signifer* olarak hizmet vermiş olan 2 askerden bahsetmektedir. Bu askerlerin ikisinin de Ancyra kökenli olduğu belirtilmiştir. Öte yandan askerlerin aralarında ne tür bir ilişki olduğu ve metnin ne tür bir anıtın yazıtına ait olduğu anlaşılamamaktadır.

Metinde ismi geçen *centurio* Valerius Priscus ile *CIL* III 30'da anılan *legio XXII centurio*'su C. Valerius Priscus'un aynı kişi oldukları düşünülmektedir.[690] *CIL* III 30'da yer alan metnin MS 65 yılında hazırlandığı yazıt üzerinde belirtildiği için, C. Valerius Priscus'un o tarihte hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla M. Liburnius Saturninus ile M. Valerius Saturninus'un kabaca MS 1. yüzyılda yaşadıkları söylenebilir.

Roma ordusunda iki adet *legio XXII* bulunmaktaydı; bunlardan *legio XXII Deiotariana*, *provincia Aegyptus*'ta konuşlandırılırken, *legio XXII Primigenia* buraya hiçbir zaman yerleştirilmemiştir. *Legio XXII Deiotariana*'nın kuruluşundan itibaren kaynaklardan kaybolduğu MS 2. yüzyılın ilk yarısına kadar konuşlandığı tek nokta Alexandreia yakınlarındaki Nicopolis olmuştur.[691] Dolayısıyla Liburnius ile Valerius'un askerlik görevlerini baştan sona Mısır'da yerine getirdikleri söylenebilir. *Legio XXII Deiotariana*'nın asker toplama sahaları arasında *Galatia*'nın yer alması da,[692] askerlerin Ancyra kökenli oldukları halde nasıl Mısır'da görev yaptıklarını açıklamaktadır.

Liburnius Saturninus'un *nomen gentilicium*'u dolayısıyla Liburnia kökenli olduğu akla gelmektedir; buna karşın Schulze, *nomen gentilicium*'larda belirtilen etnik kökenlerin söz konusu adı taşıyan herkesin soyunun mutlaka o kökene dayandığını belirtmek durumunda olmadığını açıklamaktadır.[693]

P115
LICINIVS, L.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Longi:* | *C(aius) Marcius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexand(rinus).* | *(centuria) Catti:* ||[5] *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Vedi(i):* | *L(ucius) Licinius L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Sebastop(olitanus).* | *(centuria) Servati(i):* | *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* ||[10] *(centuria) Caecili(i):* | *C(aius) Cornelius C(aii)*

690 Renier 1870, 184; Miller-Renier 1870, 106; *CIL* III 6023; *CIL* III 6606; *RE* XII/2 (1925) 1797, *s.v.* «Legio (XXII Deiotariana)» (Ritterling); Bosch 1967, 56,59.

691 Parker 1928, 194; *DNP* 7 (1999) 21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 24-25.

692 Forni 1953, 234-235.

693 Schulze 1933, 523,5.

f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus). | *(centuria) Aquilae:* | *C(aius) Sossius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Pompeiop(olitanus).*

3 *C(aii filius)* (*BCTH*) || **6** *Vedi* (Bosch) || **8** *Servati* (Bosch) || **10** *Caecili* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Longus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Marcius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Cattus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Vedius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Licinius, Pollia tribus'undan, Sebastopolis kökenli. Servatius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Caecilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Aquila centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sossius, Pollia tribus'undan, Pompeiopolis kökenli.

LIT Lesquier 1918, 205.
TEM Augustus
ORI Sebastopolis

Lucius Licinius, Sebastopolis kökenli ve Pollia *tribus*'u üyelerindendir. Kendisinin görev yaptığı *legio* bilinmemekle birlikte, 4. *cohors*'un Vedius *centuria*'sında asker olduğu öğrenilmektedir. Öte yandan Licinius'un emekli olup olmadığı, memleketine dönüp dönmediği, ve eğer Mısır'da kaldıysa burada bir aile kurup kurmadığı belirsizdir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P116
LOLLIVS, M.
(COHORTIS IV)

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Longi:* | *C(aius) Marcius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexand(rinus).* | *(centuria) Catti:* ||[5] *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Vedi(i):* | *L(ucius) Licinius L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Sebastop(olitanus).* | *(centuria) Servati(i):* | *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* ||[10] *(centuria) Caecili(i):* | *C(aius) Cornelius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Aquilae:* | *C(aius) Sossius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Pompeiop(olitanus).*

3 *C(aii filius)* (*BCTH*) || **6** *Vedi* (Bosch) || **8** *Servati* (Bosch) || **10** *Caecili* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Longus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Marcius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Cattus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Vedius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Licinius, Pollia tribus'undan, Sebastopolis kökenli. Servatius

centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Caecilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Aquila centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sossius, Pollia tribus'undan, Pompeiopolis kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 204.
TEM Augustus
ORI Ancyra

Ancyra kökenli Marcus Lollius, Pollia *tribus*'una mensuptur. Askerin görev yaptığı *legio* bilinmemektedir. Bununla birlikte, kendisinin 4. *cohors*'un Servatius *centuria*'sında yer aldığı anlaşılmaktadır. Veri eksikliği dolayısıyla bunun ötesinde yorum yapmak olası görünmemektedir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P117
LOLLIVS, M.
(COHORTIS V)

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Canini(i):* | *C(aius) Valerius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Marci Corneli(i):* | *M(arcus) Iulius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Materni:* ||[20] *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Cliterniana:* | *Sex(tus) Lusius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Clementis* | *C(aius) Vibius C(aii) f(ilius) Ani(ensi) Verg(ellensis)* (sic!). ||[25] *(centuria) Gavisidiana:* | *C(aius) Aufidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).*

15 *Canini* (Bosch; Bernand) || **17** *M. Corneli* (Bosch) || **21** *Cliternia* (*BCTH*) || **26** *C(aius) Aveidius* (*BCTH*).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Caninius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Valerius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Marcus Cornelius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Maternus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Cliternius centuria'sı: Sextus oğlu Sextus Lusius, Pollia tribus'undan, Tavium kökenli. Clemens centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Vibius, Aniensis tribus'undan, Vercellae kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Aufidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli.

LIT Reinach 1911, 67.
TEM Augustus
ORI Ancyra

Ancyra kökenli M. Lollius, Pollia *tribus*'una mensup bir askerdir. Bununla birlikte, 5. *cohors*'ta, ve Maternus *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirdiği bilinmektedir. Ancak veri yetersizliği dolayısıyla, hangi *legio*'da görev aldığı ve daha sonraki yaşamı, belirsiz kalmaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P118
LONGINVS, C.

A [Dalmatia/Tilurium]

EE IV 108,348; *CIL* III 9737; Tončinić 2011, 59,34;

C(aius) Longinus C(aii) f(ilius) | *Cor(nelia) Amblada* | *mil(es) leg(ionis) VII an(nis) XL* | *stip(endiis) XXI h(ic) s(itus) e(st)* ||[5] *frater fratri.*

3 an(norum) XL (Tončinić) || **4** stip(endiorum) (Tončinić).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Longinus, Cornelia tribus'undan, Amblada kökenli, legio VII askeri, 40 yıl yaşadı, 21 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır. Kardeş, kardeşi için (bu anıtı yaptırmıştır).

LIT Cuntz 1929, 71; Mitchell 1976, 305.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Amblada

Yukarıdaki metin, *legio VII* askeri olarak görev yapmaktayken 40 yaşında hayata veda eden C. Longinus'un mezar taşı olarak hazırlanmış bir anıtın yazıtına aittir. Söz konusu askerin kökeni *Galatia*'nın Amblada kentine dayanmaktadır.

C. Longinus, 21 yıl askerlik hizmeti verdiğine ve görevini tamamlayamadan yaşamını yitirdiğinde 40 yaşında olduğuna göre, 19 yaşında askere alınmış olmalıdır. Anıtı hazırlatan kişi kardeşi olarak belirtilmiş olmasına karşılık, bu ifadenin biyolojik kardeşlik bağından ziyade aynı *legio*'da görev yapan bir silah arkadaşını ifade ettiği düşünülebilir.

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesine ilişkin olarak bk. **P81**.

P119
LONGINVS, L.
(TRIBV SERGIA)

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Longi:* | *C(aius) Marcius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexand(rinus).* | *(centuria) Catti:* ||[5] *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Vedi(i):* | *L(ucius) Licinius L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Sebastop(olitanus).* | *(centuria) Servati(i):* | *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* ||[10] *(centuria) Caecili(i):* | *C(aius) Cornelius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Aquilae:* | *C(aius) Sossius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Pompeiop(olitanus).*

3 *C(aii filius)* (*BCTH*) || **6** *Vedi* (Bosch) || **8** *Servati* (Bosch) || **10** *Caecili* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Longus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Marcius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Cattus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Vedius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Licinius, Pollia tribus'undan, Sebastopolis kökenli. Servatius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Caecilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Aquila centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sossius, Pollia tribus'undan, Pompeiopolis kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 205.
TEM Augustus
ORI Tavium

Yukarıdaki metinde adı geçen askerlerden L. Longinus, Tavium kökenlidir. Sergia *tribus*'una kayıtlı olan Longinus'un 4. *cohors*'ta ve Cattus *centuria*'sında görev yapmış olduğu bilinmekte, ancak bunun ötesinde yorum yapılamamaktadır. Dolayısıyla Longinus'un emekli olup olmadığı, olduysa emekliliği sonrasında memleketine dönüp dönmediği, Mısır'da kaldıysa burada bir aile kurup kurmadığı belirsizdir.

Metin hakkında tarihleme ve detaylar için bk. **P84**.

P120
LONGINVS, L.
(TRIBV POLLIA)

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Etri:* | *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Vetti(i) Rufi:* ||[5] *C(aius) Longinus C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Casti:* | *M(arcus) Cassius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Isinda(nensis).* | *(centuria) C(aii) Mammi(i):* | *M(arcus) Petronius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* ||[10] *(centuria) P(ublii) Mammi(i):* | *Cn(aeus) Otacilius Cn(aei) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Oeniana:* | *M(arcus) Longinus M(arci) f(ilius) Pol(lia) Eten(nensis).*

4 *Vetti Rufi* (Bosch) || **7** *Isinad(ensis)* (*BCTH*) || **8** *C. Mammi* (Bosch) || **10** *P. Mammi* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Etrus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Vettius Rufus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Longinus, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Castus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Cassius, Pollia tribus'undan, Isinda kökenli. Gaius Mammius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Petronius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Publius Mammius centuria'sı: Gnaeus oğlu Gnaeus Otacilius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Oenius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Longinus, Pollia tribus'undan, Etenna kökenli.

LIT Lesquier 1918, 204; Coşkun 2008, 30.
TEM Augustus
ORI Ancyra

Lucius oğlu Lucius Longinus, Ancyra kökenli ve Pollia *tribus*'u mensubudur. İsmi bilinmeyen bir *legio*'nun 4. *cohors*'unun Etrus adlı *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirmiştir. Ancak askerin bundan sonraki yaşamı belirsiz olup, emekli olup olmadığı, memleketine dönüp dönmediği ve bir aile kurup kurmadığı bilinmemektedir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P121
LONGINVS, M.
(ETENNENSIS)

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Etri:* | *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Vetti(i) Rufi:* ||[5] *C(aius) Longinus C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Casti:* | *M(arcus) Cassius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Isinda(nensis).* | *(centuria) C(aii) Mammi(i):* | *M(arcus) Petronius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* ||[10] *(centuria) P(ublii) Mammi(i):* | *Cn(aeus) Otacilius Cn(aei) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Oeniana:* | *M(arcus) Longinus M(arci) f(ilius) Pol(lia) Eten(nensis).*

4 *Vetti Rufi* (Bosch) || **7** *Isinad(ensis)* (*BCTH*) || **8** *C. Mammi* (Bosch) || **10** *P. Mammi* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Etrus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Vettius Rufus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Longinus, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Castus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Cassius, Pollia tribus'undan, Isinda kökenli. Gaius Mammius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Petronius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli.

Publius Mammius centuria'sı: Gnaeus oğlu Gnaeus Otacilius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Oenius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Longinus, Pollia tribus'undan, Etenna kökenli.

LIT Lesquier 1918, 205; Coşkun 2008, 30.
TEM Augustus
ORI Etenna

Etenna kökenli ve Pollia *tribus*'una mensup olan M. Longinus, ismi bilinmeyen bir *legio*'nun 4. *cohors*'unda, Oenius adlı *centuria*'da askerlik görevini yerine getirmiştir. Bilgi eksikliği dolayısıyla, kendisinin daha sonraki yaşamı hakkında yorum yapılamamaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P122
LONGINVS, M.
(GANGRENVS)

A [Aegyptus/Nicopolis]

EE II 290,336; *EE* II 468,1023; *CIL* III 6607; Reinach 1911, 68,3; *ILS* 2247; Lafli-Magnani-Buora 2019, 52,17:

C(aius) Niger C(aii) f(ilius) Pol(lia) miss(icius) | *Amasia, et M(arcus)* | *Longinus M(arci) f(ilius) Pol(lia) Gangr(is)* | *mil(es) leg(ionis) III (centuria) Laeli(i) Tiron(is).*

1 *C(ai) f(ilius)* (Lafli-Magnani-Buora) || **3** *Gangr(a)* (*EE* 336) || **4** *Lael(ii)* (*EE* 336); *Laeli Tiron(is)* (*CIL*; Lafli-Magnani-Buora); *III c(enturia)* (Reinach); *Laeli Tiron* (*ILS*).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Gaius Niger, Pollia tribus'undan, missicius, Amasia kökenli ve Marcus oğlu Marcus Longinus, Pollia tribus'undan, Gangra kökenli, legio III askeri, Laelius Tiro'nun centuria'sından.

LIT Reinach 1911, 68,3; Lesquier 1918, 205; Cuntz 1929, 71; Coşkun 2008, 33; Groff 2021, 268.
TEM *Terminus ante quem* MS 120
ORI Gangra

Yukarıdaki metin, *missicius* C. Niger ile *legio III* askeri M. Longinus'un mezar taşları olarak hazırlanmış bir anıtın yazıtına aittir.

Yazıtta tam olarak ismi geçmemesine karşılık, Alexandreia yakınlarındaki Nicopolis'te konuşlanan *legio*'lar arasındaki tek *legio III*'ün *Cyrenaica cognomen*'li birlik

olduğu bilinmektedir.[694] Söz konusu askeri ünitenin Nicopolis'teki ikamet dönemi MS 14 yılından MS 106 ya da 120 yılına dek uzanmaktadır.[695] Dolayısıyla M. Longinus'un yaşamı ve askerlik hizmeti de bu tarihler arasına denk gelmelidir. Nitekim askerlerin isimlerinde *cognomen* bulunmaması da metnin *Principatus*'un erken dönemlerine ait olduğu görüşünü desteklemektedir.[696] Bu dönemde *legio III Cyrenaica*'nın asker toplama sahaları arasında *Galatia*'nın bulunduğu bilinmektedir.[697]

Metindeki *mil(es)* ifadesinden, Gangra kökenli M. Longinus'un askere alınmasının ardından görev süresi dolmadan önce yaşamını yitirdiği ve Nicopolis'te defnedildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte *miss(icius)* olarak belirtilen C. Niger'in birliğinin *legio III Cyrenaica* olup olmadığı bilinmemektedir.

P123
LVSIVS, SEX.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Canini(i):* | *C(aius) Valerius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Marci Corneli(i):* | *M(arcus) Iulius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Materni:* ||[20] *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Cliterniana:* | *Sex(tus) Lusius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Clementis* | *C(aius) Vibius C(aii) f(ilius) Ani(ensi) Verg(ellensis)* (sic!). ||[25] *(centuria) Gavisidiana:* | *C(aius) Aufidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).*

15 *Canini* (Bosch; Bernand) || **17** *M. Corneli* (Bosch) || **21** *Cliternia* (*BCTH*) || **26** *C(aius) Aveidius* (*BCTH*).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Caninius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Valerius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Marcus Cornelius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Maternus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Cliternius centuria'sı: Sextus oğlu Sextus Lusius, Pollia tribus'undan, Tavium kökenli. Clemens centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Vibius, Aniensis tribus'undan, Vercellae kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Aufidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 205.

---

694 *DNP* 7 (1999) 15-16 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 26.

695 Parker 1928, 112, 162; *DNP* 7 (1999) 15 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 18.

696 Roma vatandaşlarının isimlerinde *cognomen* bulunması, İmparator Claudius zamanından itibaren gelenek haline gelmiştir. Bk. Parker 1928, 173.

697 Forni 1953, 221-222.

TEM Augustus
ORI Tavium

Sex. Lusius, Pollia *tribus*'una mensup olmakla birlikte, Tavium kökenli bir askerdir. Öte yandan, Lusius'un askerlik görevini, 5. *cohors*'ta, ve Cliternius *centuria*'sında yerine getirdiği bilinmektedir. Fakat veri yetersizliği dolayısıyla, hangi *legio*'da görev aldığı ve daha sonraki yaşamı, hakkında yorum yapılamamaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P124
MANILIVS, C.

A [Pannonia Inferior/Intercisa]

VÁGÓ 1970, 123,448; *AE* 1971, 347; *RIU* 1242:

D(is) [M(anibus)] | *C(aio) Manil[io … vet(erano)]* | *leg(ionis) II Ad(iutricis) n[at(ione) --- domo]* | *Galatia Anc[yra civ(itate) q(ui) v(ixit) ann(is) ---]* ||[5] *Manilia Cresc[entia filia ---]* | *naturalis her[es --- et]* | *Manilia Nici[a ---]* | *coniugi fec(erunt) [t(itulum)* | *b]ene m[erent]i.*

2 *G(aio)* (*AE*) || **3** *n[(atione)]* (VÁGÓ); *na[t(ione) --- domo]* (*RIU*) || **4** *a(nnos)* (*RIU*) || **5** *Cres[centia? filia]* (*RIU*) || **6** *her[es prima et]* (*RIU*) || **7** *Nicia [?liberta et]* (*RIU*) || **8** *[co]niux sec[unda heres]* (*RIU*) || **9** *[b]ene m[erenti f(aciendum) c(uraverunt)].* (*RIU*).

Türkçe Çeviri:
Yer altı tanrılarına. Gaius Manilius için, legio II Adiutrix veteranus'u, … asıllı, Galatia/Ancyra vatandaşı, … yıl yaşadı, kızı Manilia Crescentia, … doğal varisi … ve Manilia Nicia … eşi için, layık olduğu üzere, bu yazıtı yaptırmışlardır.

LIT SPEIDEL 1984, 58.
TEM MS 2. yy.
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio II Adiutrix* bünyesinde askerlik hizmeti verip, emekli olduktan sonra Intercisa'ya yerleşen, *veteranus* C. Manilius'un mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

VÁGÓ ile *AE*, *veteranus*'un kızı Manilia'nın Crescentia ya da Crescentina *cognomen*'ini taşıdığını, buradan hareketle askerin tam adının C. Manilius Crescens ya da Crescentius olabileceğini ifade etmişlerdir.[698]

[698] VÁGÓ 1970, 123,448; *AE* 1971, 347.

Legio II Adiutrix'in asker toplama sahaları arasına Hadrianus döneminden itibaren Ancyra'nın dâhil olduğu bilinmektedir.[699] Dolayısıyla C. Manilius'un MS 2. yüzyılda yaşamış olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte söz konusu askeri birliğin, Traianus'un Dacia Savaşları'ndan sonra MS 5. yüzyıla kadar Aquincum'da konuşlandırılmış olduğu belirtilmektedir.[700] Ek olarak, *veteranus*'un mezar taşı, Aquincum yakınlarındaki Intercisa'da[701] bulunmuştur; bu bilgiler de yazıtın MS 2. yy. ve sonrasına ait olduğunu desteklemektedir.

Metinde, Manilia Crescentia'nın doğrudan *veteranus*'un kızı olduğu belirtilirken, Manilia Nicia'nın akrabalık düzeyinin görünmemesine karşılık, anıtı eşi için yaptırdığı ifade edildiğinden, *veteranus*'un hanımı olduğu söylenebilir.

P125
MARCILIVS, L.

A [Dalmatia/Bigeste]

Dodig 2005, 212,10; Tončinić 2011, 69,40; Glavičić-Pandža 2017, 71,11:

L(ucius) Marcilius | C(aii) [f(ilius) do]mo Pe|[ssin(unte) - - - leg(ionis) V]II | [- - -] ||[5] *- - -] | C(aius) M[arcilius | - - -].*

1 *L(aius) Marcilius* (Tončinić) || **3** *[---V]II* (Dodig); *[vet(eranus) leg(ionis) V]II* (Glavičić-Pandža) || **4** *C(laudiae) [p(iae) f(idelis)?* (Tončinić).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Lucius Marcilius, Pessinus kökenli, legio VII … … … Gaius Marcilius …

LIT Dodig 2002, 365.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Pessinus

Yukarıdaki metin, muhtemelen *legio VII*'den emekli, *veteranus* Lucius Marcilius'un mezar taşı olarak, Gaius Marcilius adlı akrabası tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Yazıttaki tahribat dolayısıyla *legio VII*'nin *Claudia Pia Fidelis* unvanından bahsedilip edilmediği sorusu yanıtlanamamaktadır; bununla birlikte bölgede bulunan ve *Galatia* kökenli olan *legio VII* mensuplarına ait mezar taşlarının ortak noktaları, *Claudia Pia*

699 Forni 1953, 218.
700 Parker 1928, 157; *DNP* 7 (1999) 10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 16-17.
701 *RE* IX/2 (1916) 1609, *s.v.* «2) *Intercisa*» (Vulić).

Fidelis unvanının yer almaması, dolayısıyla MS 42 yılından daha önceye[702] ait olmaları ve askerlerin genellikle *veteranus* konumunda olmalarıdır.[703] Buradan hareketle Marcilius'un da bu gruptaki askerlere dâhil olduğu düşünülebilir; nitekim yazıtta geçen isimlerde *cognomen* bulunmayışı da bu tarihlemeyi desteklemektedir.[704]

Sonuç olarak L. Marcilius, *legio VII Galatia*'da konuşlu durumdayken askere alınmış, bu birliğin *Dalmatia*'ya yerleştirilmesiyle birlikte söz konusu bölgeye gelerek burada görevine devam etmiş, emekli olduktan sonra ise *Dalmatia*'da *veteranus*'ların yerleştirildiği verimli ovalara sahip kentlerden biri olan Bigeste'de[705] ikamet etmeye başlamış ve burada yaşamını yitirmiş olmalıdır.

Yazıtta adı geçen C. Marcilius'un, isminden dolayı L. Marcilius'un akrabası olduğu anlaşılmaktadır; buna karşılık akrabalık düzeyi tespit edilememektedir.

Legio VII hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesine ilişkin olarak bk. **P81**.

P126
MESSIVS PVDENS, M.

A [Italia/Roma]

CIL VI 3614; Dąbrowa 1993, 99,41:

M(arcus) Messius M(arci) f(ilius) Col(lina) | Pudens singularis | leg(ionis) X Fretensis | (centuria) Volusi(i) Magni ||[5] *domo Ancyra milit(avit) an(nis) XX | vixit ann(is) XXXVIIII.*

5 *an(nis) X[X?]* (Dąbrowa).

Türkçe Çeviri:
Marcus oğlu Marcus Messius Pudens, Collina tribus'undan, legio X Fretensis('ten seçilme) singularis, Volusius Magnus'un centuria'sından, Ancyra kökenli, 20 yıl askerlik hizmeti verdi, 39 yıl yaşadı.

LIT *EE* V 219; Parker 1928, 182,4; Domaszewski 1967, 40; Bosworth 1977, 251,147; Speidel 1984, 54; Anders 2011, 102,389; Kaya 2016, 203,228.

TEM MS 100 – 150

ORI Ancyra

---

[702] Parker 1928, 94; *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

[703] Tončinić 2011, 69,40.

[704] Parker 1928, 173.

[705] Patsch 1908, 110-111.

Yukarıdaki metin, *legio X Fretensis* bünyesinde askerlik yaparken *singularis* olarak seçilmiş ve Roma'da göreve başlamış olan M. Messius Pudens'in mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Ancyra, *legio X Fretensis*'in asker toplama sahaları arasına Vespasianus'un saltanatı ile Traianus dönemi arasında dâhil olmuştur.[706] Buradan hareketle Messius'un MS 1. yüzyılın ikinci yarısında ya da 2. yy. başlarında orduya alındığı sonucuna ulaşılabilir. *Legio X Fretensis*'in, MS 70'teki Kudüs Kuşatması'nın ardından burada yerleştiği ve MS 3. yy. sonlarına dek orada kaldığı bilinmektedir.[707] Dolayısıyla M. Messius Pudens'in orduya alındığı dönemde hizmet verdiği karargâhın Hierosolyma'da olduğu söylenebilir.

Roma ordusundaki *legio*, *cohors* ya da *ala* gibi birliklerde görev yapan askerlerden fiziksel durumu ve eğitim düzeyi iyi olanlar *singularis* olarak seçilip, üst düzey kişilerin muhafızlığını ve emir subaylığını üstlenmişlerdir.[708] Öte yandan Domaszewski, *legio* askerleri arasından seçilen *singularis*'lerin, yalnızca *tribunus militum laticlavius*'ların yanına verildiklerini ifade etmektedir.[709] Dolayısıyla M. Messius'un da Hierosolyma'da bulunan *legio X Fretensis*'te görev yapmaktayken *singularis* olarak seçilip, Roma'ya gönderildiği ve burada, bir *tribunus militum laticlavius*'un muhafızı olarak askerlik hizmetine devam ettiği anlaşılmaktadır.

P127
MVMMIVS, L.

A [Dalmatia/Tilurium]

AE 1995, 1232; Šegvić 1996, 135,32; Librenjak 2010, 108,114; Tončinić 2011, 71,42; Sanader *et al.* 2010, 488,4; Falileyev 2015, 929; Zović 2015, 205,154:

a) *L(ucius) Mummius L(ucii)* | *f(ilius) Fab(ia) Ancyra* | *miles leg(ionis) VII* | *ann(is) XXXVI* ||[5] *stipend(iis) XVI* | *h(ic) s(itus) e(st).* |

b) *Arma bis octonis felicia qui tulit annis* | *hic situs est fato Mummius ipse suo.* | *Si sapiunt obiti data munera, percipis am(pla)* ||[10] *et recipis nostrae pignus amicitiae.* | *Hoc tibi cum titulo posuit Cornelius Chrestus* | *et dixit lachrymans* (sic!) *sit tibi ter(r)a levis.*

c) *M(arcus) Cornelius M(arci) l(ibertus)* | *Chrestus posuit.*

---

706 Forni 1953, 228.

707 Parker 1928, 149; *DNP* 7 (1999) 18, *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 21.

708 *RE* III/A,1 (1927) 237, *s.v.* «Singulares» (Fiebiger); Lewis-Short 1958, 1707; Domaszewski 1967, 35; *OLD* 2012, 1950.

709 Domaszewski 1967, 40.

4 *ann(orum)* (*AE*; Tončinić; Sanader *et al.*; Фалилеев); *annorum* (Šegvić; Librenjak; Sanader *et al.*; Zović) || **5** *stipend(iorum)* (*AE*; Tončinić; Фалилеев); *stipendiorum* (Šegvić; Zović); *stipendiarum* (Librenjak) || **8** *Mum(m)ius* (Šegvić; Zović) || **9** *muneta* (Šegvić; Librenjak); *munetra* (Tončinić); *dana muneta* (Zović) || **12** *tera* (Librenjak); *lachrymnas* (Tončinić).

Türkçe Çeviri:

a) *Lucius oğlu Lucius Mummius, Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio VII askeri, 36 yıl yaşadı, 16 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır.*

b) *Taşıdı uğurlu silahları 16 yıl boyunca, burada yatıyor Mummius, kaderi dolayısıyla. Ah bir bilse ölmüş olanlar, verilmiş ödülleri, anlarsın bolluğunu ve kavrarsın bir daha dostluğumuzun gücünü. Yazıtıyla birlikte dikti bu (anıtı) senin için Cornelius Chrestus, ve dedi ki ağlayarak, hafif olsun toprağın.*

c) *Marcus (Cornelius)'un azatlısı, Marcus Cornelius Chrestus (bu anıtı) yaptırmıştır.*

TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Ancyra

Yukarıdaki metinler, *legio VII* bünyesinde 16 yıl boyunca askerlik hizmeti vermiş olan, Lucius oğlu Lucius Mummius'un mezar taşı olarak, dostu M. Cornelius Chrestus tarafından yaptırılmış bir anıtın üzerindeki yazıtlara aittir.

Ancyra kökenli L. Mummius, *legio VII Galatia*'dayken ya da *Dalmatia*'ya transfer edildikten sonra askere alınmış olabilir. 36 yaşında hayata veda ettiği ve 16 yıl askerlik yapmış olduğu için 20 yaşında göreve başladığı anlaşılan Mummius, 25 yıllık askerlik sürecini tamamlayamadan, görev başında yaşamını yitirmiş ve *legio VII*'nin karargâhının bulunduğu Tilurium'da defnedilmiştir.

Anıtı yaptırdığı ifade edilen kişi, Hellen asıllı bir azatlı olmalıdır; zira azatlılar efendilerinin isimlerini *praenomen* ve *nomen gentilicium* olarak edinirler, kendi isimleri de *cognomen* olarak eklenirdi.[710] Dolayısıyla M. Cornelius Chrestus'un efendisinin de adı M. Cornelius olmalı, Chrestus ise azatlının özgür bırakılmasından önceki isminin (Χρηστός) Latince formu olmalıdır. Bu bilgilere karşılık adı geçen azatlının L. Mummius ile nasıl dostluk kurduğu ve kendisinin bir asker olup olmadığı bilinmemektedir.

Öte yandan, anıtları yine Tilurium'da bulunan *Galatia* kökenli 3 askerin daha (**P81, P90, P108**) mezar yazıtında şiire rastlanmış olması dikkat çekicidir.

Legio VII ve yazıtın tarihlenmesine ilişkin olarak bk. **P81**.

---

[710] *RE* XVI/2 (1935) 1662, *s.v.* «Namenswesen (Lat., Verfall)» (Ernst Fraenkel); *OCD*^{3} 1025, *s.v.* «names, personal, Roman» (Solin).

P128
MVNATIVS, SEX.

A [Aegyptus/Alexandreia]

Néroutsos Bey 1891, 341; *CIL* III 12059; *ILS* 2274:

Sex(tus) Mu[n]atius Sex(ti) f(ilius) | *[G]alat[i]a* (sic!) *meiles* (sic!) *leg(ionis)* | *XXII.*

Türkçe Çeviri:
Sextus oğlu Sextus Munatius, Galatia kökenli, legio XXII askeri.

1 *Muatius* (Néroutsos); **2** *C ALATA* (Néroutsos); *[G]alata* (*CIL*; *ILS*).

LIT Reinach 1911, 68,1; Lesquier 1918, 205; Parker 1928, 272; Cuntz 1929, 71; Coşkun 2008, 35,53; Groff 2021, 268.
TEM *Terminus ante quem* MS 132
ORI *Galatia*

Yukarıdaki metin, *legio XXII* bünyesinde askerlik yapmış, *Galatia* kökenli, Sextus oğlu Sextus Munatius'un mezar taşı olarak hazırlanmış anıtın yazıtına aittir.

Legio XXII Primigenia hiçbir zaman Mısır'a yerleşmemiş olduğu için,[711] bu metinde bahsi geçen birliğin *legio XXII Deiotariana* olduğu anlaşılmaktadır. Bu birlik MÖ 25 yılında, eyalet haline getirilen Galatia Krallığı'nın askerlerinden oluşturulmuş ve kral Deiotaros'un isminden dolayı *Deiotariana cognomen*'ini almıştır. MS 132'de yok edilene kadar varlığını koruyan bu birlik, daima Alexandreia yakınlarındaki Nicopolis'te konuşlanmıştır.[712] Dolayısıyla Munatius'un askerlik döneminin, MÖ 25 ila MS 132 yılları arasına denk geldiği söylenebilir.

Metinde *Galatia* kökenli olduğu açıkça belirtilen Sextus Munatius, *legio XXII* bünyesine alınarak Mısır'a getirilmiş, ancak askerlik görevini tamamlayıp emekli olamadan, bir *miles* olarak yaşamını yitirmiş ve burada defnedilmiştir. Nitekim *Galatia*, *legio XXII Deiotariana*'nın asker toplama sahaları arasında bulunmaktadır.[713]

P129
MVNATIVS PLACIDVS, M.

A [Pannonia Superior/Brigetio]

---

711 Farnum 2005, 25.
712 Parker 1928, 194; *DNP* 7 (1999) 21 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 24-25.
713 Forni 1953, 234-235.

Maionica-Schneider 1877, 153; *EE* IV 147,509; *CIL* III 11030; *RIU* 570; Ferjančić 2002, 246,78; Borhy 2006, 73,42:

M(arcus) Munati|us M(arci) f(ilius) Coll(ina) | Placidus Ic|conio (sic!) *vet[e]r(anus) ||*[5] *leg(ionis) I Ad(iutricis) P(iae) F(idelis) | an(nis) L h(ic) s(itus) e(st). T(e)r|t(i)us Abascan|tus Domes(t)ic(us) | patrono be||*[10]*ne merenti.*

4 *veter(anus)* (*RIU*) || **6** *an(norum)* (Maionica-Schneider; *RIU*; Ferjančić; Borhy); *T{r?}i* (Borhy) || **8** *do(mo) M(o)esic(us)* (Maionica-Schneider); *DMESIC (sic!)* (*CIL*; Ferjančić); *D(o)mes(t)ic(us)* (*RIU*); *ius D(o)mes(t)ic(us)* (Borhy).

Türkçe Çeviri:
Marcus oğlu Marcus Munatius Placidus, Collina tribus'undan, Iconium kökenli, legio I Adiutrix Pia Fidelis veteranus'u, 50 yıl yaşadı, burada yatmaktadır. Tertius Abascantus Domesticus?, patronus'u için, layık olduğu üzere (bu anıtı yaptırmıştır).

LIT Speidel 1984, 58.
TEM *Terminus post quem* MS 122
ORI Iconium

Yukarıdaki metin, *legio I Adiutrix* bünyesinde askerlik yapıp, emekli olmuş M. Munatius Placidus'un mezar taşı olarak, *cliens*'i Tertius Abascantus tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Legio I Adiutrix, MS 102 dolaylarında, Traianus tarafından *Pia Fidelis* unvanıyla onurlandırılmış ve MS 122'den itibaren, 4.-5. yüzyıllara kadar Brigetio'da konuşlu olarak kalmıştır.[714] Munatius Placidus'un mezar taşının burada bulunmasından, kendisinin MS 122 yılı ve sonrasında askerlik yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, *legio I Adiutrix*'in asker toplama sahaları arasına,[715] en azından Hadrianus dönemi ve sonrası için *provincia Galatia*'nın eklenmesi gerekmektedir.

Askerin *nomen gentilicium*'u olan *Munatius*, Italia kökenli bir isimdir.[716] Dolayısıyla Placidus ya da atalarının, Italia kökenli kişilerin himayesinde Roma vatandaşlığı elde ettikleri düşünülebilir.

Borhy, *cliens*'in ismi için Tritus/Titus Abascanius önerisini yapmaktadır.[717] Bununla birlikte, Antik Çağ'da, Hellence şahıs adları arasında Ἀβάσκαντος ismine ve Ἀβασκαντίς, Ἀβασκάντιος gibi türevlerine rastlanmış, fakat bu isim, Abascanius'a karşılık gelebilecek bir formda (Ἀβασκάνιος ?) kaydedilmemiştir.[718] Yine Borhy, önceki

[714] Parker 1928, 161; *DNP* 7 (1999) 9-10 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 15.
[715] Forni 1953, 215-216.
[716] Schulze 1933, 362.
[717] Borhy 2006, 73,42.
[718] Pape 1884, 2.

yayınlarda *do(mo) M(o)esic(us)* olarak alınmış ve *cliens*'in kökeni ile ilgili bilgi verildiği düşünülmüş olan kısmı *D(o)mes(t)ic(us)* olarak okumayı önermiştir.[719] *Ablativus casus*'undaki *do(mo)* ile *nominativus* olarak verilmiş olan *M(o)esic(us)*'un birbirlerine uyumlu olmamaları dolayısıyla, Borhy'nin önerisi akla yatkın görünmektedir.

Sonuç olarak Iconium kökenli olan Munatius Placidus'un MS 122 yılı veya sonrasında *legio I Adiutrix* bünyesinde askerlik yapmaya başladığı, emekli olmasının ardından *legio* karargâhının bulunduğu Brigetio'ya yerleşerek, yaşamını burada tamamladığı söylenebilir.

P130
OPPIVS SEGNINVS, L.

A [Dalmatia/Bigeste]

ILJug 1916; Atanacković-Salčić 1981, 265,4; Škegro 1997, 86,4; Wilkes 2000, 336,11; Ferjančić 2002, 268,228; Dodig 2005, 211,5; Tončinić 2011, 76,45; Glavičić-Pandža 2017, 66,5:

L(ucius) Oppius L(ucii) [f(ilius)] | Ser(gia) Segninus do|mo Conana vet(eranus) | leg(ionis) VII annor(um) LXX ||[5] *h(ic) s(itus) e(st).*

1 *Q(uintus) Pius [---]* (Atanacković-Salčić; Škegro); *[L(ucius)]* (Dodig; Tončinić; Glavičić-Pandža) || **2** *Signinus* (Atanacković-Salčić; Škegro; Wilkes; Dodig; Glavičić-Pandža) || **3** *Con(s)tan(ti)a* (Atanacković-Salčić; Škegro) || **4** *annor(um) LXXI, [stip(endiorum) XXVII]* (Atanacković-Salčić; Škegro); *ann(orum) L st(ipendiorum) XXVII* (Dodig; Glavičić-Pandža).

Türkçe Çeviri:
Lucius oğlu, Lucius Oppius Segninus, Sergia tribus'undan, Conana kökenli, legio VII veteranus'u, 70 yıl yaşadı, burada yatmaktadır.

LIT Alföldy 1969, 292; Mitchell 1976, 305; Dodig 2002, 365.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Conana

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde askeri hizmet verdikten sonra emekli olmuş, Conana kökenli L. Oppius Segninus'un mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

L. Oppius Segninus'un *legio VII, Galatia* ya da *Dalmatia*'dayken askere alınmış, görevini tamamladıktan sonra emekli olmuş ve *Dalmatia*'daki, *veteranus*'ların iskân

[719] Borhy 2006, 73,42.

edildiği, verimli ovalara sahip Bigeste kentine[720] yerleşip, 70 yaşında yaşamını yitirene dek burada oturmuş olduğu ifade edilebilir.

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesi için bk. **P81**.

P131
OTACILIVS, Cn.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Etri:* | *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Vetti(i) Rufi:* ||[5] *C(aius) Longinus C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Casti:* | *M(arcus) Cassius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Isinda(nensis).* | *(centuria) C(aii) Mammi(i):* | *M(arcus) Petronius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* ||[10] *(centuria) P(ublii) Mammi(i):* | *Cn(aeus) Otacilius Cn(aei) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Oeniana:* | *M(arcus) Longinus M(arci) f(ilius) Pol(lia) Eten(nensis).*

4 *Vetti Rufi* (Bosch) || **7** *Isinad(ensis)* (*BCTH*) || **8** *C. Mammi* (Bosch) || **10** *P. Mammi* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Etrus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Vettius Rufus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Longinus, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Castus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Cassius, Pollia tribus'undan, Isinda kökenli. Gaius Mammius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Petronius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Publius Mammius centuria'sı: Gnaeus oğlu Gnaeus Otacilius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Oenius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Longinus, Pollia tribus'undan, Etenna kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 204.
TEM Augustus
ORI Ancyra

Cn. Otacilius, Ancyra kökenli ve Pollia *tribus*'una mensuptur. İsmi bilinmeyen bir *legio*'nun 4. *cohors*'unda, Publius Mammius'un *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirmiştir. Kendisinin daha sonraki yaşamı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84**.

P132
PAPIRIVS, P.

[720] Patsch 1908, 110-111.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184-185; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) VI]:* ||[28] *(centuria) Firmi:* | *C(aius) Spedius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Cyren(aeus).* ||[30] *(centuria) Longi:* | *C(aius) Antonius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Flacci:* | *P(ublius) Papirius P(ublii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).*

33 . *Papirius P. F. Pol. Anc.* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Altıncı cohors: Firmus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Spedius, Pollia tribus'undan, Cyrene kökenli. Longus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Antonius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Flaccus centuria'sı: Publius oğlu Publius Papirius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 205.
TEM Augustus
ORI Ancyra

P. Papirius, Pollia *tribus*'una mensup olan, Ancyra kökenli bir askerdir. Askerlik görevini 6. *cohors*'ta, ve Flaccus *centuria*'sında yürütmüştür. Veri yetersizliği dolayısıyla, askerin daha sonraki yaşamına, hangi *legio*'da görev aldığına ve ailesine ilişkin yorum yapılamamaktadır.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P133
PONTIVS SABVRIANVS, M.

A [Aegyptus/Nicopolis]

EE II 288,331; *EE* V 1,4; *CIL* III 6598; Diehl 1910, 4,4:

Leg(io) XXII Deioter(iana) (sic!) | *(centuria) Caeselli(i) Fusci* | *M(arcus) Pontius M(arci) f(ilius) Col(lina)* | *Saburianu<s> Gal(atia)* ||[5] *vixit an<n>is XXV* | *militavit an<n>is II {hic* | *situs}* | *h(ic) e(st) s(itus).*

2 *Caeselli* (*EE* II; *EE* V; *CIL*; Diehl) || **3** *M. Pontius M. f. Pol* (*EE* II) || **4** *Saburianus Gal* (*EE* II); *Saburianut Garasa/Gerasa (Syriae)* (*EE* V; *CIL*; Diehl) || **5** *annis* (*EE* II) || **6** *annis* (*EE* II).

Türkçe Çeviri:
Legio XXII Deiotariana, Caesellius Fuscus centuria'sı, Marcus oğlu Marcus Pontius Saburianus, Collina tribus'undan, Galatia kökenli, 25 yıl yaşadı, 2 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır.

LIT Kubitschek 1889, 259; *CIL* XI 109,5; Groff 2021, 268.
TEM *Terminus ante quem* MS 132
ORI *Galatia*

Yukarıdaki metin, *legio XXII Deiotariana* bünyesinde askerlik yapmış olan M. Pontius Saburianus'un mezar taşı olarak hazırlanmış anıtın yazıtına aittir.

Metinden Saburianus'un 25 yaşında yaşamını yitirdiği ve o zaman henüz 2 yıllık asker olduğu öğrenilmektedir. Dolayısıyla Saburianus, 23 yaşında orduya alınmıştır.

Askerin memleketi için, *EE* V, *CIL* ve Diehl tarafından *Syria*'daki Gerasa kenti önerilmiştir.[721] *EE* II ve Groff ise metindeki ifadeyi *Gal(atia)* olarak okumaktadırlar.[722] *Legio XXII Deiotariana*'nın, özellikle *Principatus*'un erken dönemlerinde, *Galatia*'dan hayli fazla sayıda asker toplamış olması,[723] askerin memleketinin burası olduğu ihtimalini desteklemektedir. *Legio XXII Deiotariana*, MS 132 yılında ortadan kalkmıştır.[724] Dolayısıyla bu tarih, Saburianus'un anıtı için *terminus ante quem* olarak saptanabilir.

Öte yandan Saburianus'un kademesine dair herhangi bir açıklama bulunmamaktadır; dolayısıyla onun sıradan bir *miles* olduğu düşünülebilir.

P134
SABINIVS, T.

A [Dalmatia/Salona]

CIL III 2048; Wilkes 2000, 337,21; Tončinić 2011, 82,53:

[T(itus) Sabinius T(iti) f(ilius) | *Fab(ia) do]mo* | *[Seb]aste vete[ranus]* | *leg(ionis) VII ann(is) LVI* ||[5] *sti[p(endiis)] XXXII* | *h(ic) s(itus) e(st).*

3 *vete(ranus)* (Tončinić) || **4** *ann(orum)* (Tončinić) || **5** *sti(pendiorum)* (Tončinić).

Türkçe Çeviri:
Titus oğlu Titus Sabinius, Fabia tribus'undan, Sebaste kökenli, legio VII veteranus'u, 56 yıl yaşadı, 32 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır.

LIT Hörnes 1880, 40; Cuntz 1929, 71; Mitchell 1976, 305.

---

721 *EE* V 1,4, *CIL* III 6598 ve Diehl 1910, 4,4.
722 *EE* II 288,331 ve Groff 2021, 268.
723 Forni 1953, 234-235.
724 Farnum 2005, 25.

TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Sebaste (Paphlagonia ? – Pontos ?)

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde askerlik yaptıktan sonra emekli olan Titus oğlu Titus Sabinius'un mezar taşı olarak hazırlanmış anıtın yazıtına aittir.

T. Sabinius'un kökeni olarak belirtilen Sebaste ile aynı ismi paylaşan 5 farklı kent bulunmaktadır. Bunlar *Syria*, Kilikia, Phrygia, Pontos ve Paphlagonia'da yer almaktadırlar.[725] *Dalmatia*'da *Syria* kökenli asker bulunmadığına, buradaki ordularda daha ziyade Küçük Asya'dan gelme askerlerin yer aldığına değinen *CIL*, Sabinius'un Phrygia ya da Pontos'taki bir kentten gelme ihtimalinin daha yüksek olduğunu ifade eder.[726] Çalışma içerisinde yer alan, *Galatia* kökenli oldukları halde mezarlarına *Dalmatia*'da rastlanan askerlerin miktarı dikkate alınarak, Sabinius'un Paphlagonia ya da Pontos'taki Sebaste kentinden geldiği öne sürülebilir.

32 yıl askerlik hizmeti veren ve 56 yaşında yaşamını yitiren Sabinius'un, askere alınabileceği en küçük yaşta (17) *legio VII* bünyesine katılmış olması durumunda dahi, emeklilik döneminde en fazla 7 yıl hayatta kalabildiğini söylemek mümkündür.

Legio VII hakkında bilgi ve yazıtın tarihlenmesine yönelik olarak bk. **P81**.

P135
SEMPRONIVS CELER, M.

A [Italia/Roma]

Schöpflin 1751, 604,287; *CIL* VI 3627; Strubbe 2005, 281, T78:

M(arcus) Sempronius M(arci) f(ilius) Col(lina) | *Celer, aquilifer* | *legionis X Fretensis*, | *domo Pessenunto*, ||[5] *militavit annis XX*, | *vixit annis XXXX.*

2 *aquillifer* (Schöpflin).

Türkçe Çeviri:
Marcus oğlu Marcus Sempronius Celer, Collina tribus'undan, legio X Fretensis aquilifer'i, Pessinus kökenli, 20 yıl askerlik hizmeti verdi, 40 yıl yaşadı.

LIT Forni 1953, 184; Speidel 1984, 54; Kaya 2016, 203,228.
TEM MS 100 – 150
ORI Pessinus

---

[725] Talbert 2000, 963, 1016, 1066, 1221, 1235.
[726] *CIL* III 2048.

Yukarıdaki metin, *legio X Fretensis* bünyesinde *aquilifer* olarak hizmet vermiş M. Sempronius Celer'in mezar taşı olarak hazırlanmış anıtın yazıtına aittir.

Pessinus, Roma imparatorları Vespasianus ile Traianus dönemleri arasındaki zaman diliminde *legio X Fretensis*'in asker toplama sahaları arasına dâhil olmuştur.[727] Sempronius Celer'in de bu dönemde orduya alındığı, dolayısıyla MS 1. yy. sonları ya da 2. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olduğu düşünülebilir. *Legio X Fretensis*, MS 70 yılından itibaren MS 3. yy. sonlarına dek Hierosolyma'da konuşlu kalmıştır.[728] Dolayısıyla Celer'in burada askerlik yapmış olduğu düşünülebilir.

Mezar taşının Roma'da bulunmuş olması, yazıtta belirtilmediği halde Celer'in *singularis* olarak seçildiğine işaret ediyor olabilir. Bu durumda, yine bir *Galatia* kenti olan Ancyra'dan *legio X Fretensis* bünyesine alınıp, daha sonra *singularis* olarak seçilip Roma'ya yollanan ve burada yaşamını yitiren M. Messius Pudens'in (**P126**) varlığı da kayda değerdir.

P136
SENTIVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Publili(i):* | *C(aius) Didius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Gavisidi(i):* | *C(aius) Helvius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Gang(renus).* | *(centuria) Iustiana:* ||[20] *T(itus) Antonius T(iti) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Licini(i) Veri:* | *C(aius) Sentius C(aii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Numeri(i):* | *C(aius) Iulius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexan(drinus).* ||[25] *(centuria) Lucretiana:* | *L(ucius) Iulius L(ucii) f(ilius) Gal(eria) Lugdun(ensis).*

15 *Publili* (Bosch) || **17** *Gavisidi* (Bosch) || **21** *Licini Veri* (Bosch) || **23** *Numeri* (Bernand; Bosch).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Publilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Didius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Helvius, Pollia tribus'undan, Gangra kökenli. Iustus centuria'sı: Titus oğlu Titus Antonius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Licinius Verus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sentius, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Numerius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Lucretius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Iulius, Galeria tribus'undan, Lugdunum kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 205.

---

[727] Forni 1953, 228.

[728] Parker 1928, 149; *DNP* 7 (1999) 18, *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 21.

TEM Augustus
ORI Tavium

Tavium kökenli olduğu bilinen C. Sentius, Sergia *tribus*'unun bir üyesidir. Kendisinin 5. *cohors*'ta, ve Licinius Verus'un *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirdiği bilinmekle birlikte, *legio*'sunun ismi öğrenilememektedir. Askerin, daha sonraki yaşamı, emekli olup olmadığı ve memleketine dönüp dönmediği, veri yetersizliği dolayısıyla bilinmemektedir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P137
SOS(S)IVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 183; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. I: *[Coh(ors) IIII]:* | *(centuria) Longi:* | *C(aius) Marcius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Alexand(rinus).* | *(centuria) Catti:* ||[5] *L(ucius) Longinus L(ucii) f(ilius) Ser(gia) Tavio(nensis).* | *(centuria) Vedi(i):* | *L(ucius) Licinius L(ucii) f(ilius) Pol(lia) Sebastop(olitanus).* | *(centuria) Servati(i):* | *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* ||[10] *(centuria) Caecili(i):* | *C(aius) Cornelius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Aquilae:* | *C(aius) Sossius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Pompeiop(olitanus).*

3 *C(aii filius)* (*BCTH*) || **6** *Vedi* (Bosch) || **8** *Servati* (Bosch) || **10** *Caecili* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Dördüncü cohors: Longus centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Marcius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Cattus centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Longinus, Sergia tribus'undan, Tavium kökenli. Vedius centuria'sı: Lucius oğlu Lucius Licinius, Pollia tribus'undan, Sebastopolis kökenli. Servatius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Caecilius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Aquila centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Sossius, Pollia tribus'undan, Pompeiopolis kökenli.

LIT Lesquier 1918, 205; Coşkun 2008, 29.
TEM Augustus
ORI Pompeiopolis

Pompeiopolis kökenli ve Pollia *tribus*'u mensubu C. Sos(s)ius, ismi bilinmeyen bir *legio*'nun 4. *cohors*'unun Aquila adlı *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirmiştir.

Ancak Sos(s)ius'un emekli olup olmadığı, memleketine dönüp dönmediği ve bir aile kurup kurmadığı hakkında yorum yapılamamaktadır.

CIL III 6591'de, *legio III Cyrenaica* mensubu olan, *optio* rütbesinde bir C. Sos(s)ius'tan bahsedilmektedir. Groff, bu askerin, burada ismi geçen C. Sos(s)ius ile aynı kişi olduğunu ifade etmektedir.[729] Bu önermeyi doğrulamak ya da yanlışlamak üzere yeterli veri bulunmamaktadır.

Filolojik kaynaklarda Sosius biçiminde geçen *nomen gentilicium*, yazıtlarda bazen Sossius olarak kaydedilmektedir. Schulze tarafından bu isimler eş değer kabul edilerek "Sos(s)ius" olarak verilmektedirler.[730] Bu nedenle çalışma içerisinde de iki isim eş değer kabul edilmiş, ancak yazıtlarda Sossius biçimi kullanıldığı takdirde isim, Sos(s)ius olarak belirtilmiştir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P138
SOSIVS, M.

A [Dalmatia/Bigeste]

Hörnes 1880, 40,3; *CIL* III 8493; Patsch 1908, 111; Wilkes 2000, 336,10; Dodig 2005, 210,3; Tončinić 2011, 84,55:

M(arcus) Sosius M(arci) f(ilius) | *Fab(ia) Sebasto*|*[poli leg(io)] VII*

3 *[mil (?) leg]* (Hörnes); *[(centurio) leg.]* (*CIL*); *[vet(?) leg(onis)]* (Wilkes); *[vet(eranus) leg(ionis)]* (Dodig); *[poli---]* (Tončinić).

Türkçe Çeviri
Marcus oğlu Marcus Sosius, Fabia tribus'undan, Sebastopolis kökenli, legio VII mensubu

LIT Mitchell 1976, 305.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Sebastopolis

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde askerlik yapmış Marcus Sosius'un mezar taşı olarak yaptırılmış anıtın yazıtına aittir.

Metindeki tahribat dolayısıyla Sosius'un *legio VII* içerisindeki rütbesi okunamamaktadır. Bigeste'de mezar taşları bulunan *Galatia* kökenli askerlerin tamamının *veteranus* statüsünde olmasından hareketle, Sosius'un da askerlik hizmetini tamamlayarak emekli olduğu ileri sürülebilir.

Legio VII hakkında detaylı bilgi ve tarihleme için bk. **P81.**

---

729 Groff 2021, 266,4.
730 Schulze 1933, 425 ve 623.

P139
SVLPICIVS

A [Aegyptus/Crocodilopolis]

BGU IV 1083; *CPL* 109; Fink 1971, 165,36; Strubbe 2005, 272, T71:

G]enucius C(aii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem (sic!) | *C]anidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* | *-] Baebius Q(uinti) f(ilius) [Po]l(lia) Ancyra* | *-] Cornelius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Ancyra* ||[5] *-] [[Sulpicius L(ucii) f(ilius) Aem(ilia) Pesinuntem]]* (sic!).

1 *].nucius Cf. …a. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *]enucius* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **2** *C. f. Pom[ ]* (*BGU*; *CPL*); *pom(ptina)* (Fink); *C(ai)* (Strubbe) || **3** *Q. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *q. f. p[om] / r[om] ancyra* (Fink) || **4** *Sex. f. […]* (*BGU*; *CPL*); *pom* (Fink) || **5** *L. f. Lem. Pesinuntem* (*BGU*; *CPL*); *L(uci)* (Strubbe).

Türkçe Çeviri:
Gaius oğlu Genucius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli; Gaius oğlu Canidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Quintus oğlu Baebius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Sextus oğlu Cornelius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli; Lucius oğlu Sulpicius, Aemilia tribus'undan, Pessinus kökenli.

TEM MS 32 – 38
ORI Pessinus

Yukarıdaki metinden, Lucius oğlu Sulpicius'un MS 1. yy. başlarında Mısır'da askerlik yaptığı öğrenilmektedir. Pessinus kökenli olan Sulpicius, Aemilia *tribus*'una mensuptur. Askerin hangi *legio*'da görev aldığı bilinmemekte, hakkında başka bir bilgi edinilememektedir.

Metnin tamamı, çevirisi, tarihleme ve yorum için bk. **P89**.

P140
TITIVS, M.

A [Dalmatia/Salona]

Tončinić 2011, 85,56:

M(arcus) Titius M(arci) f(ilius) S[er]|gia domo Isinda | *eques leg(ionis) VII anno[r(um)]* | *XXXV stipend(iorum) X[---]* ||5 *ex testament(o) fi[eri]* | *iussit arbitr[atu]* | *L(uci) Gelli M(arci) f(ili) Serg[ia].*

Türkçe Çeviri:

Marcus oğlu Marcus Titius, Sergia tribus'undan, Isinda kökenli, legio VII süvarisi, 35 yıl yaşadı, 10…(?) yıl askerlik hizmeti verdi, vasiyetinde (bu anıtın) yapılmasını emretti; Sergia tribus'undan, Marcus oğlu Lucius Gellius'un kararıyla, (bu anıt yaptırılmıştır).

LIT Cuntz 1929, 71; Mitchell 1976, 305; Miletić 1990/91, 33.
TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Isinda

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde süvari olarak hizmet vermiş olan M. Titius'un mezar taşı olarak, kendi vasiyeti gereği hazırlanmış anıtın yazıtına aittir.

M. Titius'un 35 yıl yaşamış olduğu anlaşılmakla birlikte, kaç yıl askerlik hizmeti verdiği, metindeki tahribat dolayısıyla belirsiz kalmakta, ancak hizmet süresinin 10 yılı aştığı anlaşılmaktadır.

Lykia ve Pisidia bölgelerinde birer tane Isinda bulunmaktadır.[731] Cuntz, burada söz konusu olan kentin Pisidia'ya ait olduğunu düşünmektedir.[732] Bu durumda kent, *Galatia* sınırları içerisinde kalmaktadır.

Legio VII'ye ilişkin bilgi ve yazıtın tarihlemesi için bk. **P81.**

P141
VALERIVS, C.

A [Aegyptus/Coptos]

BCTH 1 (1883) 184; *EE* V 5,15; *CIL* III 6627; *ILS* 2483; Bosch 1967, 28,49; Bernand 1984, 178,56:

Col. II: *[Coh(ors) V]:* ||[15] *(centuria) Canini(i):* | *C(aius) Valerius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).* | *(centuria) Marci Corneli(i):* | *M(arcus) Iulius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Alex(andrinus).* | *(centuria) Materni:* ||[20] *M(arcus) Lollius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Ancyr(anus).* | *(centuria) Cliterniana:* | *Sex(tus) Lusius Sex(ti) f(ilius) Pol(lia) Tavio(nensis).* || *(centuria) Clementis* | *C(aius) Vibius C(aii) f(ilius) Ani(ensi) Verg(ellensis)* (sic!). ||[25] *(centuria) Gavisidiana:* | *C(aius) Aufidius C(aii) f(ilius) Pol(lia) Anc(yranus).*

15 *Canini* (Bosch; Bernand) || **17** *M. Corneli* (Bosch) || **21** *Cliternia* (*BCTH*) || **26** *C(aius) Aveidius* (*BCTH*).

Türkçe Çeviri:
Beşinci cohors: Caninius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Valerius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Marcus Cornelius centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Iulius, Pollia tribus'undan, Alexandreia kökenli. Maternus centuria'sı: Marcus oğlu Marcus Lollius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli. Cliternius centuria'sı: Sextus oğlu Sextus Lusius, Pollia tribus'undan, Tavium

731 Talbert 2000, 1000.
732 Cuntz 1929, 71.

kökenli. Clemens centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Vibius, Aniensis tribus'undan, Vercellae kökenli. Gavisidius centuria'sı: Gaius oğlu Gaius Aufidius, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli.

LIT Reinach 1911, 67; Lesquier 1918, 204.
TEM Augustus
ORI Ancyra

C. Valerius, Ancyra kökenli olup, Pollia *tribus*'una mensup bir askerdir. Bununla birlikte onun, 5. *cohors*'ta, ve Caninius *centuria*'sında askerlik görevini yerine getirdiği bilinmektedir. Ancak hangi *legio*'da görev aldığı öğrenilememektedir. Askerin, daha sonraki yaşamı, emekli olup olmadığı ve memleketine dönüp dönmediği belirsizdir.

Tarihleme ve yazıt hakkında bk. **P84.**

P142
VALERIVS, Q.

A [Dalmatia/Bigeste]

Dodig 2002, 364; *AE* 2003, 1330; Dodig 2005, 213,11; Tončinić 2011, 91,60; Glavičić-Pandža 2017, 67,6:

Q(uintus) Valerius | *Q(uinti) f(ilius) Qui(rina) dom(o)* | *Icon(io) vet(eranus) leg(ionis)* | *VII an(nis) LV stip(endiis)* ||[5] *XXVIII h(ic) s(itus) e(st).* | *Q(uintus) Portorius et Q(uintus) Va*|*lerius Anteros posuer(unt).*

4 *VII an(norum) LV stip(endiorum)* (Dodig 2002; *AE*; Dodig 2005; Tončinić; Glavičić-Pandža) || **7** *posuerunt* (Tončinić); *posue(runt)* (Glavičić-Pandža).

Türkçe Çeviri:
Quintus oğlu Quintus Valerius, Quirina tribus'undan, Iconium kökenli, legio VII veteranus'u, 55 yıl yaşadı, 28 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır. Quintus Portorius ve Quintus Valerius Anteros (bu anıtı) yaptırmışlardır.

TEM *Terminus ante quem* MS 42
ORI Iconium

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde 28 yıl boyunca askerlik hizmeti verdikten sonra emekli olan Q. Valerius'un mezar taşı olarak yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir.

Q. Valerius *legio VII*, *Galatia*'da ya da *Dalmatia*'da konuşlu durumdayken bir *Galatia* kenti olan Iconium'dan askere alınmış olmalıdır. 25 yıllık normal askeri hizmet sürecini uzatan ve 3 yıl daha hizmet veren Valerius, emekli olduktan sonra Bigeste'ye yerleşmiş

olmalıdır. Valerius *legio* birliklerine girilebilecek en küçük yaşta (17) görevine başlamış olsa dahi, emekli olduktan sonra en fazla 10 yıl hayatta kalmış olmalıdır.

Metinde anıtı yaptıran kişiler olarak zikredilen Q. Portorius ile Q. Valerius Anteros'un, *veteranus* ile ilişkileri bilinmemektedir. *Nomen gentilicium* Portorius, genellikle Iconium'da karşılaşılan bir isimdir.[733] İkinci kişinin *cognomen*'i Anteros ise Hellence kökenlidir ve daha önce *Dalmatia*'da tespit edilmiştir.[734] Buradan hareketle Dodig, bu kişilerin Lykaonia yerlilerinden olabileceklerini belirtmiştir.[735] *AE* ise, Portorius'un *veteranus*'un asker arkadaşı, Anteros'un ise azatlısı olabileceğini ifade etmektedir.[736] Zira Antik Roma'da azatlılar, efendilerinin isimlerini *praenomen* ve *nomen gentilicium* olarak alırlar ve ardından kendilerine ait eski adları da *cognomen* olarak yeni isim formlarının ardına eklenirdi.[737]

Legio VII hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P81**.

P143
VALERIVS GERMANVS, T.

A [Moesia Inferior/Tomis]

Tocilescu 1891, 26,51; *CIL* III 12498; *AE* 1891, 55; Steiner 1906, 52,42; Strubbe 2005, 280, T77:

T(itus) Valerius T(iti) f(ilius) Collina Germanus Pes|sennunto (sic!) *immaginif(er)* (sic!) *leg(ionis) VII C(laudiae) P(iae) F(idelis), donis II don(atus), | vixit an(nis) LVII, h(ic) s(itus) e(st). Heredes T(itus) Valerius <I>ulianus et | L(ucius) Valerius (G)e[r]m[a]nus et Valeria Germana et …||*[5]*lia coniun[x] b(ene) [m(erenti) f(ecerunt)].*

3 *Valerius [I]ulianus* (Tocilescu); *an(nos) LVII h(ic) s(itus) e(st). Heredes T. Valerius [I]ulia[n]us* (*CIL*); *Lulianus* (AE); *[J]ulia[n]us* (Steiner); *an(nos)* (Strubbe) || **4** *[G]e[r]m[an]us et Valeria Germana et C[l. I]u* (*CIL*); *L Valerius Germanus* (*AE*); *[G]e[r]m[an]us et Valeria Germana et C[l. J]u* (Steiner); *<G>e<r>ma<n>us et Valeria Germana et C<l. I>u* (Strubbe) || **5** *ia coniun[x] B(e)ne)(?).* (Tocilescu); *lia coniun[x] b(ene) [m]e(erenti)* (*CIL*; Steiner); *CON IVNV B N E* (*AE*); *lia con vacat iun<x> vacat b(ene) <m>(erenti?) <f>(ecerunt?).* (Strubbe).

Türkçe Çeviri:
Titus oğlu Titus Valerius Germanus, Collina tribus'undan, Pessinus kökenli, legio VII Claudia Pia Fidelis imaginifer'i, 2 kere ödül bahşedilmiş, 57 yıl yaşadı, burada yatmaktadır. Varisleri, Titus

---

733 Cronin 1902, 357,114; Calder 1912b, 55,9; *SEG* 6, 428.

734 Pape 1884, 94; Alföldy 1969, 151.

735 Dodig 2002, 365.

736 *AE* 2003, 1330.

737 *RE* XVI/2 (1935) 1662, *s.v.* «Namenswesen (Lat., Verfall)» (Ernst Fraenkel); *OCD*[3] 1025, *s.v.* «names, personal, Roman» (Solin).

Valerius Iulianus, Lucius Valerius Germanus, Valeria Germana ve (imaginifer'in) eşi …, layık olduğu üzere (bu anıtı) yaptırmışlardır.

TEM MS 50 – 100
ORI Pessinus

Yukarıdaki metin, *legio VII Claudia Pia Fidelis* bünyesinde *imaginifer*[738] olarak görev yapmış olan T. Valerius Germanus'un mezar taşı olarak, eşinin de aralarında bulunduğu varisleri tarafından yaptırılmış bir anıta aittir.

Legio VII'nin MS 42 yılında *Claudia Pia Fidelis* unvanını edindiği bilinmektedir.[739] Dolayısıyla bu tarih, anıt için *terminus post quem* olarak saptanabilir. MS 3. yy. yazıtlarındaki isimlerde genellikle *praenomen* verilmemektedir; burada bulunan isimlerin çoğunda *praenomen* bulunduğu için, yazıtın MS 3. yy. gibi geç bir tarihe ait olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla T. Valerius Germanus'un MS 42 ile MS 2. yüzyılın son yılları arasındaki dönemde yaşamış olduğu söylenebilir. Pessinus, en son Claudius ve Nero dönemlerinde *legio VII*'nin asker toplama sahaları arasında yer almıştır.[740] Bu durum, askerin adı geçen imparatorlar zamanında orduya alındığını ve dolayısıyla MS 1. yüzyılın ikinci yarısında askerlik görevini yerine getirmiş olabileceğini düşündürmektedir. *Legio VII*, MS 56/57 ya da 62 yılından itibaren MS 4.-5. yüzyıllara dek Viminacium'da (*Moesia Superior*) konuşlanmıştır.[741] Dolayısıyla Valerius Germanus'un da Viminacium'daki ordugâhta ya da oraya bağlı olarak askerlik hizmeti vermiş olduğu ifade edilebilir.

Metinde askerin bir eşi olduğu belirtilmektedir; anıt, askerlerin görev başında evlenmelerine müsaade edilen Septimius Severus döneminin öncesine ait olduğu için, Valerius Germanus'un görevini tamamlayıp emekli olduğu ve ardından evlilik yaptığı anlaşılmaktadır.

Asker 57 yaşında hayata veda etmiştir; dolayısıyla orduya dâhil olunabilecek en küçük yaşta (17) *legio VII*'ye katılmış olması durumunda dahi 25 yıllık hizmet sonrasında, emekliliğinin ardından en fazla 15 yıl yaşamış olmalıdır.

Askerin varisleri olarak adı geçen kişilerin, *nomen gentilicium* ve *cognomen* uyumları dolayısıyla çocukları olduğu söylenebilir. Zira *CIL* ile Steiner tarafından öne sürüldüğü üzere, askerin eşinin ismi *Claudia Iulia* olarak kabul edilirse, ilk varis T. Valerius Iulianus'un *nomen gentilicium*'u babasından, *cognomen*'i ise annesinden aldığı

---

738 Roma ordusunun mensuplarından olan *imaginifer*'ler, imparatorun suretinin bulunduğu sancağı taşımakla görevliydiler. Bk. Veg. mil. II,7; *OLD* 2012, 913.

739 Parker 1928, 94; *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

740 Forni 1953, 226.

741 Parker 1928, 144; *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 20.

görülecektir.[742] 2. ve 3. varisler L. Valerius Germanus ile Valeria Germana ise hem *nomen gentilicium* hem de *cognomen*'lerini babalarından almış olmalıdırlar.

Anıtın Tomis'te elde edilmiş olması ve metinde hem askerin eşinden hem de varislerden bahsedilmesi, askerin, ailesinin ve tanıdıklarının bu kentte ikamet ettiklerini düşündürmektedir; dolayısıyla Germanus, emekli olmasının ardından Tomis'e yerleşmiş olmalıdır.

P144
VALERIVS SATVRNINVS, M.

A [Aegyptus/Alexandreia]

Renier 1870, 181; Miller-Renier 1870, 103; *CIL* III 6023; *EE* II 468,1021; *CIL* III 6606; Reinach 1911, 68,2; Bosch 1967, 56,59:

M(arcus) Liburnius M(arci) f(ilius) Pol(lia) Saturn|inus Ancy(ra), sign(ifer) leg(ionis) XXII, (centuria) Valeri(i) | Prisci. M(arcus) Valerius M(arci) f(ilius) Pol(lia) | Saturninus Ancy(ra), signife[r] ||[5] leg(ionis) XXII, [centuria] T(iti) Servi[lii R]ufi.

2 *Valeri* (Renier; Miller-Renier; *CIL* 6023; *EE*; *CIL* 6606; Reinach; Bosch); *c(enturia)* (Reinach); *Ancy(ranus)* (Bosch) || **4** *signif* (Renier; Miller-Renier; *CIL* 6023); *Ancy(ranus)* (Bosch) || **5** *centuria SERVI ////////* (Renier; Miller-Renier; *CIL* 6023); *T SERVI /// VFI* (*EE*; *CIL* 6606); *c(enturia) Servi [R]ufi* (Reinach); *Servi[li]* (Bosch).

Türkçe Çeviri:
Marcus oğlu Marcus Liburnius Saturninus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio XXII signifer'i, Valerius Priscus'un centuria'sından. Marcus oğlu Marcus Valerius Saturninus, Pollia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio XXII signifer'i, Titus Servilius Rufus'un centuria'sından.

LIT Reinach 1911, 68,2; Coşkun 2008, 34.
TEM MS 50 – 100
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio XXII* bünyesinde *signifer* olarak görev yapmış M. Valerius Saturninus hakkında bilgi vermektedir. Askerin Ancyra kökenli olduğu ve MS 1. yüzyılda yaşadığı anlaşılmaktadır.

Metindeki diğer detaylar ve tarihleme hakkında bk. **P114.**

P145

[742] *CIL* III 12498; Steiner 1906, 52,42.

VARIVS, T.

A [Dalmatia/Bigeste]

Patsch 1908, 110-111; *ILJug* 1921; Wilkes 2000, 336,12; Dodig 2005, 211,7; Strubbe 2005, 276, T74; Tončinić 2011, 93,63; Glavičić-Pandža 2017, 68,7; Lozić 2021, 142,107:

T(itus) Varius T(iti) f(ilius) | *Vel(ina) domo* | *Pessinunte,* | *vet(eranus) leg(ionis) VII,* ||[5] *an(nis) L sti(pendiis) XXIX,* | *h(ic) s(itus) e(st). Her(es) pos(uit).*

1 Ti(itus) (Tončinić) || **5** an(norum) L sti(pendiorum) XXIX (Patsch; Wilkes; Dodig; Strubbe; Tončinić; Glavičić-Pandža; Lozić) || **6** est (Patsch); p(osuti) (Lozić).

Türkçe Çeviri:
Titus oğlu Titus Varius, Velina tribus'undan, Pessinus kökenli, legio VII veteranus'u, 50 yıl yaşadı, 29 yıl askerlik hizmeti verdi, burada yatmaktadır. Varisi (bu anıtı yaptırmıştır).

LIT Cuntz 1929, 71; Syme 1933, 30,119; Mitchell 1976, 305; Zaccharia 1985, 97,41; Dodig 2002, 365.
TEM *Terminus ante quem* 42
ORI Pessinus

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinde 29 yıl askerlik yaptıktan sonra emekli olup, Bigeste'ye *veteranus* olarak yerleştirilmiş Titus oğlu Titus Varius'un mezar taşı olarak, ismi belirtilmeyen varisi tarafından yaptırılmış bir anıtın yazıtına aittir. Söz konusu metinden, askerin 50 yaşında yaşamını yitirdiği ve Pessinus kökenli olduğu da anlaşılmaktadır.

T. Varius'un, *legio VII Galatia*'da bulunurken askere alındığı ve daha sonra bu birliğin *Dalmatia*'da konuşlanması üzerine bu bölgeye gelerek görevine devam ettiği, emekli olduktan sonra, *Dalmatia*'da *veteranus*'ların iskân edildiği, Bigeste'de[743] ikamet etmeye başladığı ve bu kentte yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır.

T. Varius, Roma *legio*'larına katılım için gereken en küçük yaşta (17) askere alınmış olsa dahi, 29 yıllık hizmetinin ardından en fazla 4 yıl emekli olarak Bigeste'de bulunabilmiş olmalıdır; zira 50 yaşında yaşamını yitirmiştir. Bunun yanında normal askerlik süresi olan 25 yılın sınırlarını aşarak 29 yıl boyunca askeri hizmet verdiği görülmektedir.

Legio VII hakkında bilgi ve anıtın tarihlenmesi için bk. **P81**.

P146

[743] Patsch 1908, 110-111.

[---]TVS

A [Moesia Superior/Viminacium]

Mirković 2004, 212; *AE* 2004, 1223:

Col. I (latus sinistrum): *[……..] Zar(mizegethusa?), P(ublius) Ael(ius) Silvanus tub(icen) […] ||[18] [……..]tus Anc(yra), M(arcus) Aurelius Sempron(ius) […] | [……] R( ), M(arcus) Cocceius Vitalis c(ornicularius?) […] ||[20] [….]nn( ) cor(nicularius) Sc(upis), C(aius) Val(erius) Herculan(us) […]*

17 *Zar(misegetusa?)* (Mirković); *Zar(mizegetusa)* (*AE*) || **18** *Semorın(ianus)* (*AE*).

Türkçe Çeviri
… Sarmizegethusa kökenli; Publius Aelius Silvanus, tubicen, … kökenli; …tus, Ancyra kökenli; Marcus Aurelius Sempronius, … kökenli; … R… kökenli; Marcus Cocceius Vitalis, cornicularius, … kökenli; ..nn.., cornicularius, Scupi kökenli; Gaius Valerius Herculanus, … kökenli

TEM MS 170-195
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, *legio VII* bünyesinden MS 195 yılında terhis olan askerlerin listesini içeren, iki kolon ve bir ön cepheden oluşan yazıtın, diğer parçalarından daha sonra bulunmuş bir kısmını barındırmaktadır. Yukarıda belirtilenler haricinde, yazıtın diğer kısımlarını parça parça ya da bütünüyle içeren önceki yayınlar şunlardır: Premerstein-Vulić 1900, 110-116; *AE* 1901, 12; *AE* 1901, 13; Brunšmid-Jevremović 1901, 2-10; Ladek-Premerstein-Vulić 1901, 81-97; *AE* 1901, 126; *CIL* III 14507; *IMS* II 53; Schallmayer *et al.* 1990, 440,576.

Metnin her satırında iki askerin ismi ve kökenlerinin dayandığı kent belirtilirken, bazılarının *legio* içerisindeki görevlerine de yer verilmiştir. 18. satırda karşılaşılan ilk askerin isminin yalnızca son üç harfi (*tus*) okunabilmektedir. Bu askerin Ancyra kökenli olduğu ve *legio VII*'nin yedinci *cohors*'unda görev yaptığı metnin bütününden anlaşılmaktadır.[744]

Yazıt MS 195 yılına ait olduğu için, 25 senelik hizmet süreci sonunda terhis edilmesi gereken askerlerin, 170 yılında *legio*'ya katılmış oldukları ortaya çıkmaktadır. Ancyra kökenli askerin hayatının emeklilik sonrası dönemi ve ailesinin olup olmadığı belirsizdir.

Legio VII, MS 1. yüzyılda çok sayıda *Galatia* kökenli asker barındırmaktaydı; söz konusu yazıt, bu durumun MS 2. yy. sonlarında değiştiğini göstermektedir. Zira bu listeye göre Küçük Asya'dan *legio*'ya katılan tek kişi, yalnızca bu yazıtta yer alan askerdir.

[744] Mirković 2004, 218-219.

P147
[*Anonymus*]

A [Regnum Bosporani/Tyras]

Son 1986, 64; *AE* 2012, 1280:

[P(ro) s(alute) | Imp(eratoris) Ca]es(aris) T(iti) Ael(ii) | [Had(riani) Ant(onini) Aug(usti) Pii et] Aurel(ii) Veri C[aes(aris) | --- Fab(ia?) --- A]ncyra (centurio) leg[(ionis) V Mac(edonicae) ?].

Türkçe Çeviri:
İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius ve Aurelius Verus Caesar'ın esenliği için, … Fabia tribus'undan, Ancyra kökenli, legio V Macedonica centurio'su, (bu anıtı yaptırmıştır).

TEM MS 146-161
ORI Ancyra

Yukarıdaki metin, adı bilinmeyen bir *centurio* tarafından, İmparator Antoninus Pius ile *Caesar* M. Aurelius'a adanmış bir anıtın yazıtına aittir.

Son, Antoninus Pius ile M. Aurelius'un birlikte anılmalarından yola çıkarak, anıtın bu kişilerin ortak imparator oldukları döneme (MS 146-161) ait olması gerektiğini ifade etmektedir.[745] Bölgede bulunan ve *legio*'larla ilişkili olan diğer yazıtların genellikle *legio V Macedonica*'nın askerlerine ait olmalarından hareketle Son bu yazıtın da söz konusu *legio*'da görev yapan bir askere ait olması gerektiğini belirtmiştir.[746]

Legio V Macedonica, MS 72 – 166 yılları arasında *Moesia Inferior*'da konuşlanmış görünmektedir; dolayısıyla anıtın yaptırıldığı dönemde *legio*'nun karargâhı Troesmis kentinde bulunmaktaydı.[747] Bu kent, MS 2. yüzyılda, yazıtın buluntu noktası olan Tyras'a en yakın *legio* karargâhı konumunda idi. Sonuç olarak bu durum da askerin *legio V Macedonica* bünyesinde hizmet verdiği görüşünü desteklemektedir. Bununla birlikte askerin memleketi olan Ancyra'nın, *legio V Macedonica*'nın asker toplama sahaları arasında bulunduğu bilinmektedir.[748]

Yazıtta *centurio*'nun herhangi bir aile mensubundan bahsedilmediği gibi, anıtın imparatora yönelik bir adak steli özelliği taşıması, askerin halen görev başındayken bu anıtı yaptırdığını düşündürmektedir. Bu da Troesmis merkezli *legio V Macedonica*'nın,

---

745 Son 1986, 65.
746 Idem, 64.
747 *DNP* 7 (1999) 17 *s.v.* «Legio» (Campbell); Farnum 2005, 19.
748 Forni 1953, 224.

Roma İmparatorluğu'nun vasalı olan Bosporus Krallığı sınırlarına dâhil Tyras gibi kentlerde garnizonlar bulundurmuş olabileceğini akla getirmektedir.

II. TARİHSEL DEĞERLENDİRME

1. Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Durumu

PROSOPOGRAPHIA'da toplam 147 asker yer almaktadır. Bunlardan 75 tanesine ilişkin yazıtlar *Galatia* sınırları içerisinde bulunurken, 72 tanesine ait belgelerin *Galatia* dışında ele geçirildiği görülmektedir. Askerler memleketleri bakımından incelendiklerinde, 99 kişinin *Galatia* kökenli olduğu, 23'ünün *Galatia* dışından geldiği bilinmekte, 25 askerin ise kökeni tespit edilememektedir. Sözü edilen askerlerden 72'si MS 1. yüzyılda, 9 tanesi MS 1. ve 2. yüzyıllarda, 27'si MS 2. yüzyılda, 7'si MS 2. ve 3. yüzyıllarda, 22'si MS 3. yüzyılda yaşamıştır. 10 askerin ise yaşadığı yüzyıl tam olarak saptanamamaktadır.

Aşağıdaki tablolarda, çalışma içerisinde incelenen askerlerin kökenlerine göre dağılımları, yaşadıkları her yüzyıl için ayrı olarak verilmektedir:

MS 1. yy.

Galatia kökenli[749] 53

Galatia dışı[750] 12

Geriye kalan 7 tanesinin (**P03, P44, P47, P48, P49, P51, P60**) ise memleketi bilinmemektedir.

MS 1. ve 2. yy.

Galatia kökenli 5 (**P21, P42, P55, P92, P112**)

Galatia dışı 2 (**P61, P65**)

---

[749] **P05, P33, P35, P56, P63, P64, P81, P82, P84, P85, P86, P87, P89, P90, P93, P94, P95, P96, P97, P98, P99, P100 P104, P105, P106, P108, P109, P113, P114, P115, P116, P117, P118, P119, P120, P121, P123, P125, P127, P130, P131, P132, P134, P136, P137, P138, P139, P140, P141, P142, P143, P144, P145.**

[750] **P17, P18, P19, P20, P23, P26, P27, P29, P53, P54, P66, P80.**

Geriye kalan 2 askerin (**P57, P67**) kökeni öğrenilememektedir.

MS 2. yy.

Galatia kökenli[751] 16

Galatia dışı 5 (**P30, P32, P43, P46, P69**)

Diğer 6 askerin (**P01, P22, P37, P38, P39, P52**) ise kökeni belirsizdir.

MS 2. ve 3. yy.

Galatia kökenli 4 (**P04, P36, P41, P45**)

Galatia dışı 1 (**P31**)

Diğer 2'sinin (**P02, P59**) ise geldiği bölge/kent bilinmemektedir.

MS 3. yy.

Galatia kökenli[752] 12

Galatia dışı 3 (**P08, P24, P58**)

Geriye kalan 7 kişinin (**P12, P14, P34, P40, P68, P73, P75**) kökeni belirsizdir.

Yaşadıkları yüzyıl tam olarak saptanamayanlar:

Galatia kökenli 9 (**P25, P72, P76, P78, P79, P122, P128, P129, P133**)

1 askerin (**P74**) ise kökeni öğrenilememektedir.

Bu verilerin incelenmesi sonucunda, MS 1. ve 2. yy. ile 2. ve 3. yüzyıllarda, diğer bir deyişle bir yüzyılın sonu ile diğerinin başında yaşamış olan az sayıdaki asker bir kenara bırakıldığında, toplam asker sayısının MS 1. yüzyıldan 3. yüzyıla doğru gittikçe azaldığı, *Galatia* kökenli askerlerin her dönemde sayıca fazla oldukları ve *Galatia* dışından gelenlerin sayılarının en yüksek olduğu dönemin MS 1. yy. olduğu görülmektedir. Asker sayısının MS 3. yüzyıla doğru azalması, epigrafik verilerin de bu dönemde azalmalarıyla alakalı olabilir. Kökenleri *Galatia* dışına dayananların sayılarının MS 3. yüzyıla doğru azalması ise, MS 1. yüzyılda askerlerin memleketleri dışında başka eyaletlerde görev yapabildiklerini, dolayısıyla *Principatus*'un erken dönemlerinde eyaletler arasında asker

[751] **P28, P62, P70, P77, P83, P92, P101, P102, P103, P110, P111, P124, P126, P135, P136, P137.**
[752] **P06, P07, P09, P10, P11, P13, P15, P16, P50, P71, P88, P107.**

hareketliliği olduğunu, MS 3. yüzyıla doğru ise bu hareketliliğin azalarak, askerlerin genellikle kendi eyaletlerinde görev yapmaya başladıklarını göstermektedir.

1.1. Belgeleri *Galatia*'da Bulunanlar

1.1.1. Belgelerin Buluntu Noktaları

Yazıtları *Galatia*'da bulunmuş olan 75 *legio* görevlisinin, belgelerinin buluntu noktalarına göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Alisa	1	(**P09**)
Amasia	2	(**P28, P42**)
Amblada	1	(**P05**)
Ancyra[753]	28	
Antiocheia (Pisidia)[754]	13	
Aşağıeşenler	1	(**P75**)
Attaleia	1	(**P03**)
Balçıkhisar	1	(**P36**)
Cinna	1	(**P14**)
Cormasa	1	(**P35**)
Elecik	1	(**P17**)
Iconium	6	(**P13, P16, P39, P47, P49, P51**)
Lystra	2	(**P11, P70**)
Neapolis	1	(**P41**)

[753] **P01, P02, P07, P08, P10, P12, P15, P21, P22, P24, P30, P31, P32, P37, P38, P40, P43, P44, P46, P50, P52, P55, P58, P59, P65, P68, P69, 73.**

[754] **P18, P19, P20, P23, P26, P27, P29, P34, P48, P53, P54, P66, P74.**

Neoclaudiopolis	3	(**P06, P25, P71**)
Pessinus	1	(**P56**)
Polyetta	1	(**P72**)
Prostanna	1	(**P60**)
Satala	2	(**P57, P67**)
Savatra	2	(**P62, P63**)
Side	1	(**P33**)
Tynna	1	(**P61**)
Yalıhüyük	1	(**P45**)
Zosta	2	(**P04, P64**)

Bunlar arasında, 28 askerin yazıtını barındıran Ancyra ön plana çıkarken, onu 13 yazıt ile Pisidia Antiocheia'sı takip etmekte, 6 asker yazıtı ile de Iconium izlemektedir. Ancyra, *Galatia*'nın merkezi olmasının yanında aynı zamanda *legio* görevlilerinin emeklilik dönemlerinde yerleşmek üzere tercih ettikleri önde gelen kentlerden biri olduğu için listede başı çekmektedir. Antiocheia ise, Anadolu'da, özellikle MS 1. yüzyılda, *veteranus*'ların iskân edildiği en önemli Roma *colonia*'larından biridir. Iconium da tıpkı Antiocheia gibi bölgenin önde gelen *colonia*'ları arasında yer almakta olduğu için listedeki kentler arasında üçüncü sırada bulunmaktadır.

1.1.2. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Kökenleri

Yazıtları *Galatia*'da bulunan 75 askerden 25 tanesinin kökeni bilinmemektedir. Geldiği yer kesin olarak bilinen ya da tahmin edilen 50 askerin 28 tanesinin kökeni, *provincia Galatia* sınırları içerisinde kalan kentlere, 22 tanesininki ise Roma coğrafyasının diğer bölgelerine dayanmaktadır. Bu askerlerin geldikleri bölge/kentlere göre dağılımları şu şekildedir:

Galatia Kökenliler:

Amasia	2	(**P28, P42**)

Ancyra	5	(**P07, P10, P15, P21, P50**)
Balçıkhisar	1	(**P36**)
Iconium	2	(**P13, P16**)
Isauria	1	(**P05**)
Isauria ya da Lykaonia	2	(**P09, P11**)
Lykaonia	1	(**P70**)
Neapolis (Pisidia)	1	(**P41**)
Neoclaudiopolis	3	(**P06, P25, P71**)
Pessinus	2	(**P55, P56**)
Polyetta	1	(**P72**)
Savatra	2	(**P62, P63**)
Yalıhüyük	1	(**P45**)
Zosta	2	(**P04, P64**)

Bu listeye ek olarak, kentleri saptanamayan ancak *Galatia* kökenli oldukları bilinen 2 asker (**P33, P35**) daha bulunmaktadır. Sonuç olarak, *Galatia*'da askerlik yapan *Galatia* kökenli *legio* üyelerinin kökenlerinin dayandığı kentler arasında Ancyra, Neoclaudiopolis, Amasia, Iconium, Pessinus, Savatra ve Zosta gibi kentlerin öne çıktıkları görülmektedir.

Galatia Kökenli Olmayanlar:

Dacia ya da Pannonia	1	(**P31**)
Etruria	1	(**P53**)
Germania	1	(**P30**)
Germania Inferior	1	(**P58**)
Uxama (*Hispania Tarraconensis*)	1	(**P61**)
Italia[755]	9	

[755] **P17, P18, P19, P20, P23, P27, P32, P54, P66.**

Italia ya da *Gallia Cisalpina*	1	(**P29**)
Italia ya da Germania	1	(**P26**)
Moesia Superior	1	(**P08**)
Pannonia	3	(**P43, P46, P69**)
Savaria (*Pannonia Superior*)	1	(**P24**)
Apamea (*Syria*)	1	(**P65**)

Galatia kökenli olmayan *legionarius*'ların memleketleri arasında da 9 asker ile *Italia*'nın ön plana çıktığı Pannonia'nın ise (*Pannonia Superior* ile birlikte) toplamda 4 askerle onu takip ettiği anlaşılmaktadır. *Italia*'dan gelen 9 kişiden 7'sinin (**P18, P19, P20, P23, P27, P54, P66**) yazıtı Pisidia Antiocheia'sında, 1 tanesinin (**P32**) Ancyra'da, 1 tanesinin de (**P17**) Elecik'te bulunmuştur. 1 tanesi (**P29**) *Italia* ya da *Gallia Cisalpina*'dan, 1 tanesi de (**P26**) *Italia* ya da Germania'dan gelmiş olan 2 askerin de yazıtları Antiocheia'da ele geçirilmiştir. Öte yandan Pannonia'dan gelen 4 askerin (**P24, P43, P46, P69**) ve ayrıca Dacia ya da Pannonia'dan geldiği düşünülen 1 askerin (**P31**) yazıtları Ancyra'da bulunmuştur. Bu tablodan, *Italia*'dan gelenlerin genellikle Antiocheia'ya, Pannonia'dan gelenlerin ise Ancyra'ya yerleşmiş oldukları görülmektedir. Bunun nedeni, *Italia* kökenli askerlerin, *veteranus*'lar için bir *colonia* olarak kurulmuş olan Antiocheia'da iskân edilmeleri; Pannonia kökenlilerin ise Ancyra'yı seferlerde geçiş güzergâhı olarak kullanırken burada yaşamını yitirmiş ya da *Cappadocia legio*'larının Ancyra'da bulundurdukları garnizonlarda görev yapmış askerler olmalarıdır.

1.1.3. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Yaşadıkları Yüzyıllar

Yazıtları *Galatia*'da bulunan 75 askerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

MS 1. yy.[756] 24

[756] **P03, P05, P17, P18, P19, P20, P23, P26, P27, P29, P33, P35, P44, P47, P48, P49, P51, P53, P54, P56, P60, P63, P64, P66.**

MS 1. ve 2. yy.	7	(**P21, P42, P55, P57, P61, P65, P67**)
MS 2. yy.[757]	14	
MS 2. ve 3. yy.	6	(**P04, P31, P36, P41, P45, P59**)
MS 3.yy.[758]	20	

Bunlara ek olarak, MS 72 yılından sonraki herhangi bir tarihte yaşamış olan 1 asker (**P25**), Hadrianus dönemi ve sonrasında yaşayan 1 asker (**P02**), MS 260 yılından daha önce yaşadığı bilinen 1 asker (**P72**) ve yaşadığı dönem, Roma İmparatorluk Çağı adı altında genel olarak tarihlenmiş 1 asker (**P74**) daha bulunmaktadır. Bunlar arasında, MS 1. yüzyılda yaşamış olan askerlerin 24 kişilik bir toplam ile öne çıktıkları ve MS 3. yy. askerlerinin de 20 kişi ile bunları takip ettikleri görülmektedir.

Askerlerin kökenlerinin dayandığı kent ve bölgeler ile yaşadıkları yüzyıllar arasında şu şekilde bir değerlendirme yapılabilir: kökenleri Ancyra'ya dayanan 5 askerin 4'ü (**P07, P10, P15, P50**) MS 3. yüzyılda, geriye kalan 1 asker (**P21**) ise MS 1. yy. sonu ve 2. yy. başında yaşamış kişilerdir. Neoclaudiopolis kökenli askerlerden 2 tanesi (**P06, P71**) MS 3. yüzyılda, 1 tanesi de (**P25**) MS 72'den sonraki herhangi bir tarihte yaşamıştır. *Italia*'dan gelen 9 askerin 8'i (**P17, P18, P19, P20, P23, P27, P54, P66**) MS 1. yüzyılda, geriye kalan 1 tanesi (**P32**) ise Traianus döneminde yaşamıştır. Pannonia'dan gelen 4 askerden 3'ü (**P43, P46, P69**) MS 2. yy. içerisinde yaşarken, 1 tanesi (**P24**) MS 3. yüzyılda askerlik görevini yerine getirmiştir. Dolayısıyla, Ancyra ve Neoclaudiopolis'ten gelen, diğer bir deyişle *Galatia* kökenli olarak *Galatia*'da görev yapan ya da mezar taşı burada bulunmuş olan asker sayısı MS 3. yüzyılda artış göstermektedir. *Galatia* dışından en çok asker temin edilen bölge olan *Italia*'dan gelen askerler ise, yoğun olarak MS 1. yüzyılda faaliyet göstermişlerdir. Öte yandan Pannonia kökenlilerin MS 2. yüzyılda *Galatia*'da askerlik yaptıkları anlaşılmaktadır. Kesin tarihleme yapılabilenlere genel olarak bakıldığında ise, *Galatia* kökenli askerlerin yüzyıllara göre dağılımı şu şekildedir:

MS 1. yy.	6	(**P05, P33, P35, P56, P63, P64**)

[757] **P01, P22, P28, P30, P32, P37, P38, P39, P43, P46, P52, P62, P69, P70.**

[758] **P06, P07, P08, P09, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P24, P34, P40, P50, P58, P68, P71, P73, P75.**

MS 1. ve 2. yy.	3	(**P21, P42, P55**)
MS 2. yy.	2	(**P28, P70**)
MS 2. ve 3. yy.	4	(**P04, P36, P41, P45**)
MS 3. yy.[759]	10	

Galatia kökenli olup da *Galatia*'da askerlik yapanlar ile mezar taşları burada bulunanların sayısının MS 3. yüzyılda yoğunlaştığı görülmektedir. *Galatia* dışından gelenler arasında kesin tarihleme yapılabilenlerin yüzyıllara göre dağılımı ise şöyledir:

MS 1. yy.[760]	11	
MS 1. ve 2. yy.	2	(**P61, P65**)
MS 2. yy.	5	(**P30, P32, P43, P46, P69**)
MS 2. ve 3. yy.	1	(**P31**)
MS 3. yy.	3	(**P08, P24, P58**)

Bu veriler de *Galatia* dışından gelen askerlerin MS 1. yüzyılda yoğunlaştıklarını göstermektedir. İki grup karşılaştırıldığında, MS 1. yüzyılda *Galatia*'da askerlik yapanların, *Galatia* dışından, özellikle de *Italia*'dan geldikleri görülürken, MS 2. yüzyılda *Galatia* kökenliler ve dışarıdan gelenler arasında durumun hemen hemen eşitlendiğini, MS 3. yüzyılda ise ağırlığın *Galatia* kökenliler lehine değiştiğini görmekteyiz. Bu tablo, *Principatus*'un erken dönemlerinde farklı bölgelere göreve yollanabilen askerlerin, geç dönemlere doğru, en azından *Galatia* açısından, çoğunlukla kendi eyaletlerinde kaldıklarını ve eyaletler arası asker hareketliliğinin azaldığını göstermektedir.

1.2. Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunanlar

1.2.1. Belgelerin Buluntu Noktaları

[759] **P06, P07, P09, P10, P11, P13, P15, P16, P50, P71.**
[760] **P17, P18, P19, P20, P23, P26, P27, P29, P53, P54, P66.**

Belgelerine *provincia Galatia* sınırlarının dışında ulaşılmış olan fakat kökenleri *Galatia*'ya dayanan ya da *Galatia*'da görev yaptığı saptanmış olan askerlerin sayısı 72'dir. Bu askerlere ait belgelerin ele geçtiği noktalar şunlardır:

Alexandreia (*Aegyptus*)	3	(**P114, P128, P144**)
Coptos (*Aegyptus*)[761]	19	
Crocodilopolis (*Aegyptus*)	5	(**P89, P93, P96, P104, P139**)
Nicopolis (*Aegyptus*)	5	(**P91, P92, P113, P122, P133**)
Nisyra (*Asia*)	1	(**P80**)
Apulum (*Dacia*)	3	(**P78, P110, P111**)
Bigeste (*Dalmatia*)	5	(**P125, P130, P138, P142, P145**)
Burnum (*Dalmatia*)	1	(**P98**)
Narona (*Dalmatia*)	1	(**P86**)
Salona (*Dalmatia*)	4	(**P85, P109, P134, P140**)
Scardona (*Dalmatia*)	1	(**P95**)
Tilurium (*Dalmatia*)[762]	7	
Roma (*Italia*)	2	(**P126, P135**)
Novae (*Moesia Inferior*)	1	(**P112**)
Tomis (*Moesia Inferior*)	1	(**P143**)
Troesmis (*Moesia Inferior*)	4	(**P83, P101, P102, P103**)
Viminacium (*Moesia Superior*)	1	(**P146**)
Aquincum (*Pannonia Inferior*)	4	(**P76, P77, P79, P107**)
Intercisa (*Pannonia Inferior*)	1	(**P124**)
Ulcisia Castra (*Pannonia Inferior*)	1	(**P88**)

[761] **P84, P87, P94, P97, P99, P105, P106, P115, P116, P117, P119, P120, P121, P123, P131, P132, P136, P137, P141.**

[762] **P81, P82, P90, P100, P108, P118, P127.**

Brigetio (*Pannonia Superior*) 1 (**P129**)

Tyras (Regnum Bosporani) 1 (**P147**)

Bunlar arasında *Aegyptus* 32, *Dalmatia* 19, *Moesia Inferior* ile *Pannonia Inferior* ise 6'şar askere ait belgeleri barındırmalarıyla öne çıkmaktadırlar. *Aegyptus* ve *Dalmatia*, bu eyaletlerde konuşlanmış olan *legio VII* ve *legio XXII Deiotariana*'nın, özellikle MS 1. yüzyılda *Galatia*'dan çok sayıda asker toplamış olmalarının[763] bir sonucu olarak ön plana çıkmışlardır. Ayrıca *legio VII*, Pannonia İsyanı'nı bastırmak üzere MS 9 yılında *Galatia*'daki karargâhından alınarak *Dalmatia*'ya gönderilmiştir.[764] Birlik *Galatia*'dayken bünyesine dâhil olan askerler, *legio*'nun MS 9 yılında *Dalmatia*'ya yerleşmesi sonucu bu bölgeye gelerek hizmetlerine devam etmişler ve bir kısmı emekli olduktan sonra, bir kısmı da görev başındayken burada yaşamlarını yitirerek defnedilmişlerdir. Tablolarda belgelerin buluntu noktaları arasında *Dalmatia*'nın, askerlerin yaşadıkları yüzyıllar arasında ise MS 1. yüzyılın öne çıkma nedeni budur. *Legio XXII Deiotariana* ise, en geç MÖ 25 dolaylarında Galatia Krallığı'nın askerlerinden oluşturularak *Aegyptus*'ta konuşlandırılmıştır.[765] Bu birliğin içinde Mısır'a gelen Galatia kökenli askerler, burada hizmet verip, yaşamlarını yitirmelerinin ardından yine bu eyalette defnedilmişlerdir. Yukarıdaki listede 6'şar askerle üçüncü sıraya yerleşen eyaletlerden *Moesia Inferior*, *legio V Macedonica*, *legio I Italica* ve *legio VII Claudia Pia Fidelis*; *Pannonia Inferior* ise *legio II Adiutrix* gibi bu eyaletlerde konuşlu olan birliklerin, *Galatia* kentlerinden asker toplamış olmaları[766] dolayısıyla öne çıkmaktadır.

1.2.2. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Kökenleri

Belgeleri *Galatia* dışında bulunmuş olan bu askerlerin kökenlerine göre dağılımları ise şu şekildedir:

Amasia 1 (**P98**)

---

763 Forni 1953, 225-226, 234-235.

764 Farnum 2005, 20.

765 Idem, 24-25.

766 Forni 1953, 216, 218, 224-226.

Amblada	1	(**P118**)
Ancyra[767]	29	
Conana	2	(**P90, P130**)
Etenna	1	(**P121**)
Galatia	2	(**P78, P111**)
Galatia	3	(**P107, P128, P133**)
Gangra	2	(**P106, P122**)
Iconium	2	(**P129, P142**)
Isaura ya da Isauria	1	(**P110**)
Isinda	2	(**P94, P140**)
Laranda	3	(**P81, P82, P95**)
Ninica	1	(**P108**)
Nisyra	1	(**P80**)
Pessinus[768]	9	
Phazemon	1	(**P85**)
Pompeiopolis	1	(**P137**)
Sebaste	1	(**P134**)
Sebastopolis	2	(**P115, P138**)
Tavium	7	(**P84, P91, P92, P113, P119, P123, P136**)

Bunlar arasında 29 asker ile Ancyra'nın öne çıktığı ve onu 9 asker ile Pessinus, 7 asker ile de Tavium'un takip ettiği görülmektedir.

Ancyra kökenli olan 29 askerin, 15'i görev yapmak üzere *Aegyptus*'a,[769] 5'er tanesi *Moesia Inferior* (**P83, P101, P102, P103, P112**) ile *Pannonia Inferior*'a

[767] **P76, P77, P79, P83, P87, P88, P89, P93, P96, P97, P99, P101, P102, P103, P105, P112, P114, P116, P117, P120, P124, P126, P127, P131, P132, P141, P144, P146, P147.**

[768] **P86, P100, P104, P109, P125, P135, P139, P143, P145.**

[769] **P87, P89, P93, P96, P97, P99, P105, P114, P116, P117, P120, P131, P132, P141, P144.**

(**P76, P77, P79, P88, P124**), kalan 4'ü ise *Dalmatia* (**P127**), *Italia* (**P126**), *Moesia Superior* (**P146**) ve Regnum Bosporani'ye (**P147**) gitmişlerdir.

Pessinus kökenli olanların 5'i *Dalmatia*'da (**P86, P100, P109, P125, P145**), 2 tanesi *Aegyptus*'ta (**P104, P139**), 2'si ise *Italia* (**P135**) ile *Moesia Inferior*'da (**P143**) görev almışlardır.

Tavium kökenli 7 askerin ise tamamının *Aegyptus*'a gitmiş olduğu görülmektedir. Sonuç olarak Ancyra'lı ve Tavium'lu askerlerin en çok *Aegyptus*'un; Pessinus'lu askerlerin ise en çok *Dalmatia*'nın asker ihtiyacını karşılamış olduğu anlaşılmaktadır.

1.2.3. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Yaşadıkları Yüzyıllar

Papirüs ve yazıtlarına *Galatia* dışında ulaşılmış olan 72 askerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları şu şekildedir:

MS 1. yy.[770]	48	
MS 1. ve 2. yy.	2	(**P92, P112**)
MS 2. yy.[771]	13	
MS 3. yy.	2	(**P88, P107**)

Bunların dışında 1 askerin MS 120'den önceki (**P122**), 1 askerin MS 122'den sonraki (**P129**), 2 askerin ise MS 132 yılından önceki (**P128, P133**) herhangi bir tarihte yaşamış olduğu bilinmektedir. **P76, P78** ve **P79**'un yaşadıkları dönem için ise, Hadrianus'un saltanatı *terminus post quem* olarak saptanmıştır. Bu veriler de askerlerin MS 1. yüzyılda memleketleri dışındaki bölgelerde görev aldıklarını, ancak MS 3. yüzyıla doğru bu hareketliliğin giderek kaybolduğunu ve kendi memleketlerinde kaldıklarını doğrulamaktadır.

---

[770] **P80, P81, P82, P84, P85, P86, P87, P89, P90, P93, P94, P95, P96, P97, P98, P99, P100 P104, P105, P106, P108, P109, P113, P114, P115, P116, P117, P118, P119, P120, P121, P123, P125, P127, P130, P131, P132, P134, P136, P137, P138, P139, P140, P141, P142, P143, P144, P145.**

[771] **P77, P83, P91, P101, P102, P103, P110, P111, P124, P126, P135, P146, P147.**

Sonuç olarak, *Galatia* kökenli askerlerin en çok *Aegyptus* ve *Dalmatia*'da görev aldıkları, *Galatia*'ya ise en çok *Italia* ve *Pannonia*'dan asker geldiği görülmektedir. Ayrıca, eyaletler arasında gerçekleşen bu askeri trafiğin MS 1. yüzyılda yoğunlaştığı, MS 3. yüzyıla doğru ise azaldığı anlaşılmaktadır.

2. Mensup Oldukları *Legio*'lara Göre *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Durumu

Çalışma içerisinde ele alınmış olan 147 askerden 32 tanesinin hangi *legio*'da görev yaptığı bilinmemektedir. Buna karşılık 6 asker, birden fazla birlikte görev almıştır. Geriye kalan 109 askerin tamamı, kariyerleri boyunca yalnızca 1 *legio*'da hizmet vermiş kişilerdir. Görev yaptıkları birlikler bilinen askerlerin *legio*'larına göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Legio I Adiutrix	2	(**P30, P129**)
Legio I Italica	1	(**P112**)
Legio I Minervia	1	(**P01**)
Legio I Parthica Severiana	1	(**P50**)
Legio II Adiutrix	6	(**P61, P76, P79, P88, P107, P124**)
Legio II Augusta	1	(**P07**)
Legio II Italica Pia Fidelis	1	(**P34**)
Legio II Traiana Fortis	1	(**P39**)
Legio III Augusta	3	(**P56, P61, P62**)
Legio III Cyrenaica	4	(**P03, P41, P113, P122**)
Legio III Gallica	1	(**P15**)
Legio III Parthica Severiana	1	(**P75**)
Legio IV Flavia Felix	3	(**P08, P34, P77**)
Legio IV Scythica	3	(**P21, P44, P110**)
Legio V Gallica[772]	8	
Legio V Macedonica[773]	9	

[772] **P18, P19, P20, P23, P26, P48, P54, P66.**

[773] **P10, P28, P42, P55, P83, P101, P102, P103, P147.**

Legio VI Ferrata	2	(**P02, P72**)
Legio VI Victrix Pia Fidelis	1	(**P62**)
Legio VII (Claudia Pia Fidelis)[774]	29	
Legio VIII Augusta	1	(**P06**)
Legio IX Hispana	1	(**P62**)
Legio X Fretensis	2	(**P126, P135**)
Legio X Gemina	2	(**P01, P69**)
Legio XI (Claudia Pia Fidelis)	3	(**P01, P95, P98**)
Legio XII Fulminata	5	(**P05, P25, P32, P53, P74**)
Legio XIII Gemina[775]	9	
Legio XIV Gemina Martia Victrix	3	(**P01, P43, P46**)
Legio XV Apollinaris[776]	8	
Legio XVI Flavia Firma[777]	7	
Legio XXI Rapax	1	(**P61**)
Legio XXII Deiotariana[778]	6	
Legio XXII Primigenia	2	(**P01, P59**)
Legio XXX Ulpia Victrix	2	(**P22, P58**)

Sonuç olarak, *PROSOPOGRAPHIA*'da incelenen toplam 147 askerin birlikleri arasından en çok ön plana çıkan ilk 5 *legio*, 29 askerle *legio VII (Claudia Pia*

---

[774] *Legio VII*, MS 42 yılında *Claudia Pia Fidelis* unvanını almıştır. Aşağıda, sözü edilen birlik bu unvanı almadan önce ve aldıktan sonra görev yapanlar ayrı ayrı sıralanmaktadır.
Legio VII askerleri: **P27, P29, P35, P47, P49, P80, P81, P82, P85, P86, P90, P100, P108, P109, P118, P125, P127, P130, P134, P138, P140, P142, P145.**
Legio VII Claudia Pia Fidelis askerleri: **P01, P12, P40, P73, P143, P146.**

[775] **P01, P13, P16, P31, P36, P37, P78, P110, P111.**

[776] **P01, P31, P38, P45, P52, P60, P70, P71.**

[777] **P04, P24, P57, P65, P67, P68, P110.**

[778] **P33, P92, P114, P128, P133, P144.**

Fidelis), 9'ar kişiyle *legio V Macedonica* ve *legio XIII Gemina*, 8'er kişiyle ise *legio V Gallica* ve *legio XV Apollinaris*'tir.

Galatia kökenli askerler, *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*) hem MÖ 25 – MS 9 yılları arasında bu eyalette konuşlandığında[779] hem de daha sonrasında birlik *Dalmatia*'ya alındıktan sonra adı geçen *legio*'da hizmet vermişlerdir. *Legio XV Apollinaris* ise MS 120 yılından itibaren *Cappadocia*'ya yerleşmiştir.[780] *Cappadocia*'da konuşlanan *legio* birliklerinin *Galatia* kentlerinde, özellikle Ancyra'da küçük garnizonlar bulundurdukları bilinmektedir.[781] Dolayısıyla tabloda ön plana çıkan *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*) ve *legio XV Apollinaris* ya doğrudan *Galatia*'da konuşlanmış ya da komşu eyalet *Cappadocia*'da konuşlanarak *Galatia*'da garnizon bulundurmuş birliklerdir. *Legio V Macedonica* ise *Galatia* kentlerinden asker topladığı için,[782] *Galatia* kökenli askerler bu birlikte hizmet vermişlerdir. *Legio XIII Gemina* ile *legio V Gallica*, *Galatia*'da ya da komşu eyaletlerden herhangi birinde konuşlanmış değillerdir.[783] Yukarıdaki tabloda *legio XIII Gemina*'nın asker sayısının fazla olması büyük olasılıkla adı geçen birliğin *Galatia* kentlerinden asker toplamış olmasından kaynaklanmıştır. *Legio V Gallica*'nın askerleri ise, emeklilik dönemlerinde Pisidia Antiocheia'sına yerleştirilmiş kişiler olup, *Galatia* ile ilişkileri, bu eyaletteki *colonia*'da iskân edilmiş olmalarından kaynaklanmaktadır.

2.1. Belgeleri *Galatia*'da Bulunanlar

Yazıtlarına *Galatia* sınırları içinde ulaşılmış olan 75 askerden 7'sinin[784] görev yaptığı *legio* bilinmemektedir. Buna karşın 5 askerin **(P01, P31, P34, P61, P62)** birden fazla *legio*'da görev aldığı, geriye kalan 63 askerin ise kariyerleri boyunca yalnızca bir *legio* bünyesinde görev yaptıkları tespit edilmiştir. Birden fazla

---

779 Farnum 2005, 26.

780 Idem, 23.

781 Bosch 1967, 253; Mitchell 1993, 134-135; Mitchell-French 2012, 338.

782 Forni 1953, 224

783 Farnum 2005, 19, 22-23.

784 **P09, P11, P14, P17, P51, P63, P64.**

legio'da görev almış olan bu 5 askerden **P34** dışındakilerin hepsi *centurio* rütbesindedir. Bunların görev birliklerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

P01, 8 farklı *legio*'da görev yapmıştır. Bunlar kronolojik sırasıyla, *legio X Gemina*, *legio XI Claudia Pia Fidelis*, *legio XIV Gemina Martia Victrix*, *legio I Minervia*, *legio XXII Primigenia*, *legio XIII Gemina*, *legio VII Claudia Pia Fidelis* ve *legio XV Apollinaris*'tir.

P61, toplamda 3 farklı *legio*'da görev almıştır; birlikleri ise şunlardır: *legio II Adiutrix*, *legio III Augusta* ve *legio XXI Rapax*.

P62'nin 3 farklı birlikte görev aldığı bilinmektedir: *legio IX Hispana*, *legio III Augusta* ve *legio VI Victrix Pia Fidelis*.

P31, 2 farklı *legio*'da askerlik yapmıştır. Bu birlikler *legio XIII Gemina* ve *legio XV Apollinaris*'tir.

P34'ün görev yaptığı 2 birlik, *legio II Italica Pia Fidelis* ve *legio IV Flavia Felix*'tir.

Kariyeri boyunca tek bir *legio*'da görev almış olan 63 askerin birliklerine göre dağılımı şu şekildedir:

Legio I Adiutrix	1	(**P30**)
Legio I Parthica Severiana	1	(**P50**)
Legio II Augusta	1	(**P07**)
Legio II Traiana Fortis	1	(**P39**)
Legio III Augusta	1	(**P56**)
Legio III Cyrenaica	2	(**P03, P41**)
Legio III Gallica	1	(**P15**)
Legio III Parthica Severiana	1	(**P75**)
Legio IV Flavia Felix	1	(**P08**)
Legio IV Scythica	2	(**P21, P44**)

Legio V Gallica[785]	8	
Legio V Macedonica	4	(**P10, P28, P42, P55**)
Legio VI Ferrata	2	(**P02, P72**)
Legio VII Claudia (Pia Fidelis)[786]	8	
Legio VIII Augusta	1	(**P06**)
Legio X Gemina	1	(**P69**)
Legio XII Fulminata	5	(**P05, P25, P32, P53, P74**)
Legio XIII Gemina	4	(**P13, P16, P36, P37**)
Legio XIV Gemina Martia Victrix	2	(**P43, P46**)
Legio XV Apollinaris	6	(**P38, P45, P52, P60, P70, P71**)
Legio XVI Flavia Firma	6	(**P04, P24, P57, P65, P67, P68**)
Legio XXII Deiotariana	1	(**P33**)
Legio XXII Primigenia	1	(**P59**)
Legio XXX Ulpia Victrix	2	(**P22, P58**)

Tek bir *legio*'da görev almış askerler ile birden fazla *legio*'da görev yapmış olanların birlikleri toplu olarak değerlendirildiğinde, yazıtları *Galatia*'da bulunmuş olan kişilerin *legio*'ları arasında barındırdıkları asker sayısı bakımından öne çıkanlar şunlardır:

Legio VII Claudia Pia Fidelis	9 kişi
Legio V Gallica	8 kişi
Legio XV Apollinaris	8 kişi
Legio XIII Gemina	6 kişi
Legio XVI Flavia Firma	6 kişi
Legio XII Fulminata	5 kişi

[785] **P18, P19, P20, P23, P26, P48, P54, P66.**
[786] **P12, P27, P29, P35, P40, P47, P49, P73.**

Bunlardan *legio VII Claudia Pia Fidelis*, *legio XV Apollinaris*, *legio XII Fulminata* ve *legio XVI Flavia Firma*, tarihin bir döneminde *Galatia*'da konuşlanmış ya da komşu eyalet *Cappadocia*'da konuşlanarak, *Galatia*'da garnizon bulundurmuş birlikler oldukları için, yazıtlarına *Galatia*'da rastlanan askerlerin *legio*'ları arasında öne çıkmaları doğal görünmektedir. Diğer 2 birlikten biri olan *legio V Gallica*'nın mensupları arasındaki 8 askerden herhangi birisinin *Galatia* kökenli olduğuna dair veri bulunmamaktadır. Aksine bu askerlerin çoğunluğu *Italia*'dan gelmiş olmakla birlikte, hepsi MS 1. yüzyılda yaşamışlardır. Dolayısıyla *legio V Gallica* askerlerine ait yazıtların *Galatia*'daki varlığı, MS 1. yüzyılda yaşanan, eyaletler arası asker/*veteranus* hareketliliğinin bir sonucu olmalıdır. MS 1. yüzyılda görülen bu hareketlilikte *legio V Gallica*'dan emekli olan bazı askerler Pisidia Antiocheia'sına yerleştirildikleri için bu birliğin mensuplarına ait yazıtlara *Galatia*'da rastlandığı görülmektedir. Geriye kalan son birlik *legio XIII Gemina*'da görev almış olan 6 kişiden 3 tanesi (**P13, P16, P36**) *Galatia*, 1'i (**P31**) Dacia ya da Pannonia kökenli olmakla birlikte, 2 askerin (**P01, P37**) memleketi bilinmemektedir. Dolayısıyla bu *legio*'nun asker toplama sahaları arasında *Galatia*'nın bulunduğu, bundan dolayı yazıtları *Galatia*'da bulunan askerlerin birlikleri arasında öne çıktığı düşünülebilir.

2.1.1. Asker Sayıları Bakımından Öne Çıkan *Legio*'lara Mensup Kişilerin Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre Değerlendirilmesi

Legio VII bünyesinde görev almış 9 askere ait yazıtların buluntu noktalarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Ancyra	4	(**P01, P12, P40, P73**)
Antiocheia (Pisidia)	2	(**P27, P29**)
Cormasa	1	(**P35**)
Iconium	2	(**P47, P49**)

Sözü edilen askerlerin kökenlerine göre dağılımı ise şöyledir:

Galatia	1	(**P35**)
Italia	1	(**P27**)

Italia ya da *Gallia Cisalpina*	1	(**P29**)

Geriye kalan 6 askerin (**P01, P12, P40, P47, P49, P73**) geldikleri bölge/kent bilinmemektedir.

Yazıtları *Galatia*'da bulunmuş *legio VII* askerlerinin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımı şu şekildedir:

MS 1. yy.	5	(**P27, P29, P35, P47, P49**)
MS 2. yy.	1	(**P01**)
MS 3. yy.	3	(**P12, P40, P73**)

Yazıtları Ancyra'da bulunan 4 asker, yüksek ihtimalle askeri bir sefer dolayısıyla kenti geçiş güzergâhı olarak kullanırlarken ya da bu kentte bulunan garnizonlarda görev yaparlarken yaşamlarını yitirmiş kişilerdir. Söz konusu 4 askerin kökenleri bilinmemekle birlikte, MS 2. ve 3. yüzyıllarda yaşamış oldukları görülmektedir. Yazıtları Antiocheia'da ve Iconium'da bulunanlar ise, aynı zamanda birer *colonia* olan bu kentlere emeklilik dönemlerinde yerleştirilmiş askerlerdir. Antiocheia'daki askerlerin 1'i *Italia*'dan, 1 tanesi ise *Italia* ya da *Gallia Cisalpina*'dan gelmiştir. Yazıtları Iconium'da bulunanların ise kökenleri bilinmemektedir. Bu kişilerin tamamı MS 1. yüzyılda yaşamışlardır. Yazıtı Cormasa'da bulunan **P35** ise, büyük olasılıkla kökeni bu kente dayanan bir asker olup, MS 1. yüzyılda yaşamış ve görevini tamamladıktan sonra memleketine dönmüştür. Genel olarak bakıldığında, belgeleri *Galatia*'da bulunan *legio VII* askerlerine ait yazıtların en çok bulunduğu kentin Ancyra olduğu, kökenleri tespit edilebilenlerin genellikle *Galatia* dışından geldikleri ve yoğun olarak MS 1. yüzyılda yaşamış oldukları anlaşılmaktadır.

Legio V Gallica mensubu 8 asker hakkında bilgi veren bütün yazıtlar Pisidia Antiocheia'sında bulunmuştur.

Bu askerlerin kökenlerine göre dağılımı ise şu şekildedir:

Italia	6	(**P18, P19, P20, P23, P54, P66**)
Italia ya da Germania	1	(**P26**)

Geriye kalan 1 kişinin (**P48**) kökeni belirsizdir.

Bu *legio*'da görev alan 8 askerin tamamı MS 1. yüzyılda yaşamıştır. Sonuç olarak, hepsinin yazıtları Antiocheia'da bulunan ve tamamı MS 1. yüzyılda yaşamış olan *legio V Gallica* mensuplarının, yoğun olarak *Italia* kökenli oldukları görülmektedir. Dolayısıyla *Italia* kökenli askerler, MS 1. yüzyılda *legio V Gallica* bünyesinde alınarak, bu birliğin konuşlandığı *Germania Inferior* ve *Moesia*'da[787] görev yapmışlar, emekli olmalarının ardından ise Augustus tarafından *veteranus*'ları için iskân etmek için kurulmuş olan Antiocheia'ya yerleştirilmişlerdir.

Legio XV Apollinaris'te görev yapmış 8 askere ait yazıtların buluntu noktaları aşağıdaki gibidir:

Ancyra	4	(**P01, P31, P38, P52**)
Lystra	1	(**P70**)
Neoclaudiopolis	1	(**P71**)
Prostanna	1	(**P60**)
Yalıhüyük	1	(**P45**)

Bunlar arasında 4 asker ile Ancyra'nın öne çıktığı görülmektedir.

Belgeleri *Galatia*'da bulunmuş olan *legio XV Apollinaris* askerlerinin kökenlerine göre dağılımı da şu şekildedir:

Dacia ya da Pannonia	1	(**P31**)
Lykaonia	1	(**P70**)
Neoclaudiopolis	1	(**P71**)
Yalıhüyük	1	(**P45**)

Geriye kalan 4 askerin (**P01, P38, P52, P60**) kökeni belirsizdir.

Söz konusu 9 askerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları ise şöyledir:

MS 1. yy.	1	(**P60**)

[787] Farnum 2005, 19.

MS 2. yy.	4	(**P01, P38, P52, P70**)
MS 2. ve 3. yy.	2	(**P31, P45**)
MS 3. yy.	1	(**P71**)

Belgeleri Ancyra'da bulunmuş olan 4 askerin MS 2. yy. ve sonrasında yaşamış oldukları göz önünde tutulduğunda, yazıtlarının bu kentte bulunma nedeninin *legio XV Apollinaris*'ten Ancyra'ya yollanan garnizonlarda görev yapmaları olduğu düşünülebilir. Bu askerlerden **P31**'in Dacia ya da Pannonia'dan geldiği düşünülmektedir (bk. **P31**). Diğer 3 askerin (**P01, P38, P52**) kökeni ise belirsizdir. Ancyra dışındaki kentlerde bulunmuş yazıtlar yalnızca birer tane oldukları için haklarında genelleyici yorum yapılamamaktadır. Öte yandan bu yazıtlarda adı geçen askerlerin kökenleri bu kentlere dayandığı için söz konusu belgeler buralarda ele geçirilmiş olabilirler. Tablolara genel olarak bakıldığında, *legio XV Apollinaris* mensuplarının MS 2. yüzyıl ve sonrasında yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu durum, *legio XV Apollinaris*'e bağlı askerlerin, söz konusu birliğin *Cappadocia*'ya konuşlandırılmasından (MS 115/120) sonra *Galatia*'da görev almış olmalarıyla açıklanabilir. MS 1. yüzyılda yaşamış olan **P60**'ın yazıtının buluntu yeri olan Prostanna bu askerin aynı zamanda memleketi olabilir. Dolayısıyla bu kişiler, söz konusu *legio* bünyesinde, birliğin o zaman bulunduğu *Pannonia*'da[788] askerlik yapmış ve görev sürelerinin dolmasının ardından memleketlerine geri dönmüş olmalıdırlar.

Legio XIII Gemina askeri olan 6 kişiye ait yazıtların buluntu noktalarına göre dağılımı şu şekildedir:

Ancyra	3	(**P01, P31, P37**)
Balçıkhisar	1	(**P36**)
Iconium	2	(**P13, P16**)

Bahsi geçen askerlerin kökenlerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Balçıkhisar	1	(**P36**)
Iconium	2	(**P13, P16**)

[788] Farnum 2005, 23.

Dacia ya da Pannonia	1	(**P31**)

2 (**P01, P37**) tanesinin ise kökeni belirsizdir.

Sözü edilen askerlerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları ise şöyledir:

MS 2. yy.	2	(**P01, P37**)
MS 2. ve 3. yy.	2	(**P31, P36**)
MS 3. yy.	2	(**P13, P16**)

Yazıtların buluntu noktalarını gösteren tabloda görülen kentler arasında 3 askerle Ancyra öne çıkmaktadır. Söz konusu 3 askerden **P01** ve **P31** büyük olasılıkla Ancyra kökenli olmayıp, bu kente görevleri dolayısıyla gelmiş kişilerdir. Ancak **P37** Ancyra yerlisi de olabilir, görev icabı burada bulunuyor olması da mümkündür. Belgeleri Ancyra'da ele geçirilmiş olan bu askerlerin tamamı MS 2. yy. ve sonrasında yaşamışlardır. Yazıtları Iconium'da bulunan askerlerin kökenleri ise bu kente dayanmaktadır ve her ikisi de MS 3. yüzyılda yaşamış kişilerdir. Yazıtına Balçıkhisar'da ulaşılmış olan **P36**'nın memleketi de Balçıkhisar'dır. Bu asker MS 2. ve 3. yüzyıllarda yaşamıştır. *Legio XIII Gemina*, *Galatia*'da konuşlanmamış olmakla birlikte,[789] bu eyaletin kentlerinden asker toplamış olmalıdır. Bu nedenle *Galatia* kökenli askerlerin katıldıkları birlikler arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Tablolardaki veriler dikkate alındığında, *legio XIII Gemina*'nın MS 1. yüzyılda *Galatia*'dan asker toplamadığı, ancak 2. ve 3. yüzyıllarda, dolayısıyla birlik Pannonia ve Dacia'da konuşlu iken alımların başladığı anlaşılmaktadır.

Legio XVI Flavia Firma askerlerine ait yazıtların buluntu noktaları şunlardır:

Ancyra	3	(**P24, P65, P68**)
Satala	2	(**P57, P67**)
Zosta	1	(**P04**)

Sözü edilen kişilerin kökenlerine göre dağılımı şu şekildedir:

Zosta	1	(**P04**)

[789] Farnum 2005, 22-23.

Savaria (*Pannonia Superior*)	1	(**P24**)
Apamea (*Syria*)	1	(**P65**)

Geriye kalan 3 askerin (**P57, P67, P68**) kökeni bilinmemektedir.

Legio XVI Flavia Firma askerlerinin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları ise aşağıdaki gibidir:

MS 1. ve 2. yy.	3	(**P57, P65, P67**)
MS 2. ve 3. yy.	1	(**P04**)
MS 3. yy.	2	(**P24, P68**)

Buluntu noktaları arasında 3 askerle Ancyra'nın öne çıktığı görülmektedir. Bu kentte yazıtları bulunan 3 askerden 2'si kesin olarak, 1'i de büyük olasılıkla kökenleri *Galatia* dışına dayanan kişiler olup, Ancyra'ya emeklilik dönemlerinde yerleşmişlerdir. Bu askerlerden **P65** MS 1. ve 2. yüzyıllarda, **P24** ve **P68** ise MS 3. yüzyılda yaşamışlardır. Satala, MS 72-120 yılları arasında *legio XVI Flavia*'nın karargâhı olarak kullanılmıştır. Bu kentte görülen 2 asker (**P57, P67**), söz konusu dönemde görev başında yaşamlarını yitirmişlerdir. Her ikisinin de kökeni bilinmemektedir. Sözü edilen askerler, MS 1. ve 2. yüzyıllarda yaşamışlardır. Yazıtı Zosta'da bulunan **P04** ise, muhtemelen bu kent aynı zamanda memleketi olduğu için emeklilik döneminde buraya yerleşmiştir. Bu kişinin MS 2. ve 3. yüzyıllarda yaşamış olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, bu birliğin üyelerine ait yazıtların buluntu noktaları, askerlerin kökenleri ya da yaşadıkları yüzyıllar üzerine değerlendirme yapılabilecek ortak bir nokta bulunamamıştır.

Legio XII Fulminata'da görev yapmış olan 5 askere ait yazıtların buluntu noktaları aşağıdaki gibidir:

Amblada	1	(**P05**)
Ancyra	1	(**P32**)
Antiocheia	2	(**P53, P74**)
Neoclaudiopolis	1	(**P25**)

Söz konusu askerlerin kökenlerine göre dağılımı şu şekildedir:

Etruria	1	(**P53**)
Isauria	1	(**P05**)
Italia	1	(**P32**)
Neoclaudiopolis	1	(**P25**)

Öte yandan **P74**'in kökeni bilinmemektedir.

Legio XII Fulminata bünyesinde görev yapmış olan bu 5 askerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları ise şöyledir:

MS 1. yy.	2	(**P05, P53**)
MS 2. yy.	1	(**P32**)

Geriye kalan 2 kişiden 1 tanesi (**P25**) MS 72 yılından sonraki herhangi bir tarihte yaşamıştır. 1 tanesinin ise (**P74**) yaşadığı dönem bilinmemektedir. Sözü edilen askerlerden **P05**, **P53** ve **P74** yalnızca *Syria* ve/veya *Cappadocia*'da, diğerleri ise yalnızca *Cappadocia*'da görev yapmışlardır. Bunlar arasında buluntu noktası, köken ya da yüzyıl bakımından sonuca varılabilecek başkaca bir ortak nokta bulunamamıştır.

2.2. Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunanlar

Yazıt ya da papirüslerine *Galatia* sınırları dışında ulaşılmış olan 72 asker bulunmaktadır. Bunlardan 25'inin[790] görev yaptığı birlik bilinmemektedir. Birden fazla *legio*'da görev almış olan 1 asker (**P110**) bulunmaktadır. Bu askerin görev birlikleri, *legio IV Scythica*, *legio XIII Gemina* ve *legio XVI Flavia Firma*'dır. Rütbesi de, tıpkı yazıtlarına *Galatia*'da ulaşılmış olan askerler arasındaki, birden fazla *legio*'da görev yapmış 5 kişiden 4'ü (**P01, P31, P61, P62**) gibi *centurio*'dur. Geriye kalan 46 askerin her biri yalnızca bir *legio*'da görev almıştır. Bunların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Legio I Adiutrix	1	(**P129**)

[790] **P84, P87, P89, P91, P93, P94, P96, P97, P99, P104, P105, P106, P115, P116, P117, P119, P120, P121, P123, P131, P132, P136, P137, P139, P141.**

Legio I Italica Pia Fidelis	1	(**P112**)
Legio II Adiutrix	5	(**P76, P79, P88, P107, P124**)
Legio III Cyrenaica	2	(**P113, P122**)
Legio IV Flavia Felix	1	(**P77**)
Legio V Macedonica	5	(**P83, P101, P102, P103, P147**)
Legio VII (*Claudia Pia Fidelis*)[791]	20	
Legio X Fretensis	2	(**P126, P135**)
Legio XI Claudia Pia Fidelis	2	(**P95, P98**)
Legio XIII Gemina	2	(**P78, P111**)
Legio XXII Deiotariana	5	(**P92, P114, P128, P133, P144**)

Sonuç olarak belgeleri *Galatia* dışında bulunmuş askerlerin en fazla görev yaptığı birlik, 20 asker ile *legio VII*'dir. Bu askerlerin büyük çoğunluğu, *legio*'nun *Galatia*'da bulunduğu dönemde askere alınmış olan kişilerdir. Sözü edilen askerler, *legio VII*, MS 9 yılında *Galatia*'dan ayrıldıktan sonra da bu birliğin bünyesinde kalarak, *Dalmatia*'ya gitmişlerdir. *Legio VII*'yi 5'er asker ile *legio II Adiutrix*, *legio V Macedonica* ve *legio XXII Deiotariana*'nın takip ettiği görülmektedir. Bu 3 birliğin askerleri, *legio*'ların Anadolu'da konuşlanması sonucunda değil, *Galatia*'dan, özellikle Ancyra kentinden asker toplamış olmaları dolayısıyla söz konusu birliklere katılmışlardır.

2.2.1. Asker Sayıları Bakımından Öne Çıkan *Legio*'lara Mensup Kişilerin Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre Değerlendirilmesi

Legio VII'ye mensup 20 askere ait yazıtların buluntu noktalarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Nisyra (*Asia*)	1	(**P80**)

[791] **P80, P81, P82, P85, P86, P90, P100, P108, P109, P118, P125, P127, P130, P134, P138, P140, P142, P143, P145, P146.**

Bigeste (*Dalmatia*)	5	(**P125, P130, P138, P142, P145**)
Narona (*Dalmatia*)	1	(**P86**)
Salona (*Dalmatia*)	4	(**P85, P109, P134, P140**)
Tilurium (*Dalmatia*)[792]	7	
Tomis (*Moesia Inferior*)	1	(**P143**)
Viminacium (*Moesia Superior*)	1	(**P146**)

Bu askerlerin memleketlerine göre dağılımları şu şekildedir:

Amblada	1	(**P118**)
Ancyra	2	(**P127, P146**)
Conana	2	(**P90, P130**)
Iconium	1	(**P142**)
Isinda	1	(**P140**)
Laranda	2	(**P81, P82**)
Ninica	1	(**P108**)
Nisyra	1	(**P80**)
Phazemon	1	(**P85**)
Pessinus	6	(**P86, P100, P109, P125, P143, P145**)
Sebaste	1	(**P134**)
Sebastopolis	1	(**P138**)

Legio VII bünyesinde görev yapmış olan 20 askerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımı ise şöyledir:

MS 1. yy.[793]	19	
MS 2. yy.	1	(**P146**)

[792] **P81, P82, P90, P100, P108, P118, P127.**

[793] **P80, P81, P82, P85, P86, P90, P100, P108, P109, P118, P125, P127, P130, P134, P138, P140, P142, P143, P145.**

Belgelerin buluntu noktaları eyalet bazında değerlendirildiğinde, *legio VII* mensuplarına ait yazıtların 17 tanesinin *Dalmatia*'dan, geriye kalan 3 tanesinin de *Asia*, *Moesia Inferior* ve *Moesia Superior*'dan geldiği görülmektedir. *Dalmatia*'nın kayda değer bir farkla öne çıkıyor olması, *legio VII*'nin karargâh merkezinin MS 9 yılında *Galatia*'dan alınarak bu eyalete yerleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Zira bu birliğe kaydolmuş *Galatia* kökenli askerler, *legio*'nun *Dalmatia*'ya taşınması üzerine bu eyalete gelerek görevlerine devam etmişler ve burada yaşamlarını yitirmişlerdir. Ayrıca *legio VII*, *Dalmatia*'ya yerleştikten sonra da *Galatia*'dan asker toplamaya devam etmiştir. *Dalmatia* kentleri arasında Tilurium 7, Bigeste 5, Salona ise 4 yazıt ile öne çıkmaktadır. Tilurium *legio VII*'nin karargâh merkezi olduğu için, listede başı çekmesi doğal görünmektedir. Diğer kentler ise *Dalmatia* sınırları içerisinde, yani *legio*'nun bulunduğu eyalette yer almaktadırlar. Yazıtı *Asia*'da bulunan asker ise, *legio VII*, *Galatia*'da konuşluyken hizmet vermiş ve emekli olduktan sonra memleketi Nisyra'ya dönmüştür. Yazıtı *Moesia Inferior*'da bulunan **P143**, *legio VII*'nin karargâhı *Moesia*'dayken görev yapmış olan Pessinus kökenli bir askerdir. Daha sonra Tomis'e yerleşmiş ve burada yaşamını yitirmiştir. Hakkındaki belgeye *Moesia Superior*'da ulaşılmış olan **P146** ise, *legio VII* bu eyalette konuşluyken Ancyra'dan askere alınarak görev yapmış ve terhis olmuştur. Ancak emeklilik döneminde nereye yerleştiği bilinmemektedir.

Yazıtları *Galatia* dışında bulunmuş olan *legio VII* askerlerinin kökenlerini gösteren tabloda, 6 asker ile Pessinus'un öne çıktığı görülmekte, onu 2'şer askerle Ancyra, Conana ve Laranda izlemektedir. **II. TARİHSEL DEĞERLENDİRME** bölümünün **1.2.2. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Kökenleri** kısmında, Pessinus kentinin özellikle *Dalmatia*'nın asker ihtiyacını karşıladığı belirtilmişti. Belgelerine *Galatia* dışında ulaşılmış *legio VII* askerlerinin memleketlerine göre dağılımını veren bu tabloda Pessinus'un 6 asker ile öne çıkması, söz konusu kentin özellikle *Dalmatia*'nın asker ihtiyacını karşılamış olduğu sonucu ile örtüşmektedir. Zira bu 6 askerden 5 tanesi (**P86, P100, P109, P125, P145**) *Dalmatia*'da, 1'i (**P143**) ise *Moesia*'da görev almışlardır. Bunun yanında Amblada, Conana, Iconium, Isinda, Laranda, Ninica, Phazemon, Sebaste ve Sebastopolis kökenli askerlerin tamamı da *Dalmatia*'da görev almışlardır. Ancyra kökenlilerden **P127**, *Dalmatia*'da, **P146** ise *Moesia*

Superior'da görev almıştır. Nisyra kökenli **P80**'in ise, *Galatia*'da görev yaptığı bilinmektedir.

Askerlerin yüzyıllara göre dağılımını gösteren tablo incelendiğinde, 19 askerin MS 1. yüzyılda, geriye kalan 1 askerin ise 2. yüzyılda yaşadığı görülmektedir. Bu tablo, **II. TARİHSEL DEĞERLENDİRME** bölümünün ***Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Yaşadıkları Yüzyıllar** başlıklı **1.1.3.** ve **1.2.3.** kısımlarında öne sürülmüş olan, MS 1. yüzyılda askerlerin memleketlerinden farklı eyaletlerde görev aldıkları, MS 2. ve 3. yüzyıllarda bu durumun azaldığı ve her askerin kendi memleketinde görev yapmaya başladığı savıyla örtüşmektedir. Bütün tablolar değerlendirildiğinde, *Galatia* kökenli toplam 20 adet *legio VII* askerinin, yoğun olarak *Dalmatia*'da askerlik yaptıkları ve büyük çoğunlukla MS 1. yüzyılda yaşadıkları anlaşılmaktadır. Görev bölgesi olarak *Dalmatia*'nın, askerlerin yaşadıkları yüzyıllar bakımından ise MS 1. yüzyılın öne çıkmasının nedeni, *legio VII*'nin MS 9 yılında *Galatia*'dan alınarak *Dalmatia*'da konuşlandırılmış olması, bu esnada *Galatia* kökenli askerlerin *legio*'larıyla birlikte *Dalmatia*'ya gelmeleridir.

Legio II Adiutrix askerlerine ait yazıtların buluntu noktalarına göre dağılımı şu şekildedir:

Aquincum (*Pannonia Inferior*)	3	(**P76, P79, P107**)
Intercisa (*Pannonia Inferior*)	1	(**P124**)
Ulcisia Castra (*Pannonia Inferior*)	1	(**P88**)

Sözü edilen askerlerin 4'ü Ancyra'dan gelmektedir. **P107** ise kenti belli olmaksızın *Galatia* kökenlidir.

Bu birlikte görev almış olan 5 askerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımı ise şu şekildedir:

MS 2. yy.	1	(**P124**)
MS 3. yy.	2	(**P88, P107**)

Diğer 2 tanesinin (**P76, P79**) yaşadığı dönem için ise İmparator Hadrianus'un saltanatı *terminus post quem* olarak saptanmıştır.

Yukarıdaki tablolardan, *legio II Adiutrix* bünyesinde görev almış bütün askerlerin yazıtlarının, söz konusu *legio*'nun ordugâhının yer aldığı *Pannonia Inferior*'da bulunduğu anlaşılmaktadır. Aquincum, *legio II Adiutrix*'in karargâh merkezidir.[794] Burada yazıtları bulunan **P76** ve **P79**, görevlerini tamamlayamadan yaşamlarını yitirmiş oldukları için, mezar taşları da bu kentte yer almaktadır. **P107**'ye ait yazıt ise bir mezar taşına değil, askerin kendisi tarafından yaptırılmış bir adak steline aittir. Intercisa ve Ulcisia Castra kentlerinde bulunan yazıtların sahipleri olan askerler (**P88, P124**) ise, *veteranus* konumundadırlar. Dolayısıyla emekli olmalarının ardından, karargâh merkezinin bulunduğu eyaletin, merkez dışındaki diğer kentlerine yerleşmişlerdir. **P107** dışındaki bütün askerlerin Ancyra kökenli oluşu, Ancyra'nın, *legio II Adiutrix*'in söz konusu dönemdeki asker toplama sahaları arasında bulunan tek *Galatia* kenti olmasıyla[795] açıklanabilir. Dolayısıyla **P107**'nin de Ancyra kökenli olabileceği düşünülebilir. Yüzyıllara göre askerlerin dağılımını gösteren tabloya bakıldığında ise, *legio II Adiutrix* üyelerinin yoğun olarak MS 2. yy. ve sonrasında yaşadıkları görülmektedir. Bu durum, *legio*'nun Hadrianus dönemi ve sonrasında *Galatia*'dan asker toplamaya başlamış olmasıyla[796] örtüşmektedir.

Legio V Macedonica'da görev almış 5 askere ait yazıtların buluntu noktalarının dağılımı şöyledir:

Troesmis (*Moesia Inferior*)	4	(**P83, P101, P102, P103**)
Tyras (Regnum Bosporani)	1	(**P147**)

Söz konusu askerlerin tamamı Ancyra kökenli olduğu gibi, hepsi MS 2. yüzyılda yaşamışlardır.

Sonuç olarak, *legio V Macedonica* askerlerinin 1 tanesi hariç hepsine ait yazıtlar, birliğin karargâh merkezi olan Troesmis'te bulunmuş, bütün askerlerin Ancyra kökenli olup, MS 2. yüzyılda yaşadıkları anlaşılmıştır. *Legio V Macedonica* MS 2. yüzyılda Anadolu'da konuşlanmamış, karargâhının

[794] Farnum 2005, 16-17.
[795] Forni 1953, 218.
[796] Idem.

Troesmis'te bulunduğu MS 106-166 yılları arasında[797] *Galatia*'dan asker toplamıştır.[798] Birlik, bu nedenle *Galatia* kökenli askerleri bünyesinde barındırmaktadır.

Legio XXII Deiotariana askerlerine ait yazıtların buluntu noktalarının dağılımı şöyledir:

Alexandreia (*Aegyptus*)	3	(**P114, P128, P144**)
Nicopolis (*Aegyptus*)	2	(**P92, P133**)

Bahsi geçen askerlerin kökenlerine göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Ancyra	2	(**P114, P144**)
Tavium	1	(**P92**)

Geriye kalan 2 asker ise (**P128, P133**) ise kentleri belli olmaksızın *Galatia*'dan gelmektedirler.

Sözü edilen askerlerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları ise şu şekildedir:

MS 1. yy.	2	(**P114, 144**)
MS 1. ve 2. yy.	1	(**P92**)

Diğer 2 tanesinin (**P128, P133**) MS 132 yılı öncesindeki herhangi bir tarihte yaşamış olduğu bilinmektedir.

Yazıtların buluntu noktalarına bakıldığında, *Galatia* kökenli *legio XXII Deiotariana* askerlerine ait bütün yazıtların *Aegyptus*'ta, *legio* karargâhının bulunduğu eyalette yer aldığı görülmektedir. Bu birlikte görev yapmış askerlerden, memleketleri saptanabilenlerin Ancyra ve Tavium kökenli olması, **II. TARİHSEL DEĞERLENDİRME** bölümünün **1.2.2. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Kökenleri** kısmında ifade edilen, Ancyra ve Tavium kökenli *legio* üyelerinin yoğun olarak *Aegyptus*'un asker ihtiyacını karşıladığı görüşü ile örtüşmektedir. *Legio XXII Deiotariana*'dan MS 132 yılından sonra haber alınamamış olması dolayısıyla[799] Askerlerin yaşadıkları yüzyıllar arasında

[797] Farnum 2005, 19.
[798] Forni 1953, 224.
[799] Farnum 2005, 24-25.

MS 3. yüzyıl görünmemektedir. *Legio XXII* askerlerine ait yazıtların buluntu noktaları, askerlerin kökenleri ve yaşadıkları yüzyıllar arasında değerlendirmeler yapmak üzere başkaca ortak noktalar bulunmamaktadır.

3. Rütbelerine Göre *Legionarius*'ların, Sorumluluk Alanlarına Göre *Legio* Hizmetlilerinin Durumu

Çalışma içerisinde yer alan 147 askerden 32'sinin rütbesi bilinmemektedir. Geriye kalan 115 askerin rütbelerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Primi pili	4	**(P37, P55, P56, P63)**
Centuriones[800]	27	
Beneficiarii legati legionis	2	**(P28, P46)**
Beneficiarii tribuni militum	2	**(P22, P41)**
Aquilifer	1	**(P135)**
Imaginifer	1	**(P143)**
Signiferi	6	**(P42, P57, P58, P60, P114, P144)**
Optiones	2	**(P40, P74)**
Tesserarius	1	**(P12)**
Speculator	1	**(P43)**
Custos armorum	1	**(P77)**
Singularis	1	**(P126)**
Milites[801]	23	
Equites	2	**(P59, P140)**
Missicii	2	**(P03, P35)**
Medicus ordinarius	1	**(P34)**

[800] **P01, P02, P04, P06, P07, P15, P21, P24, P30, P31, P32, P38, P39, P44, P48, P51, P52, P61, P62, P65, P68, P70, P72, P73, P80, P110, P147.**

[801] **P09, P11, P14, P29, P36, P53, P67, P69, P75, P76, P79, P81, P82, P90, P92, P98, P107, P108, P113, P118, P122, P127, P128.**

Veterani[802]	38	

Bunlar arasında 38 kişi ile *veteranus*'ların, 27 kişi ile *centurio*'ların, 23 kişi ile de *miles*'lerin öne çıktıkları görülmektedir.

Yazıtlarına *Galatia* sınırları içerisinde rastlanan 75 askerin rütbelerine göre dağılımları şu şekildedir:

Primi pili	4	**(P37, P55, P56, P63)**
Centuriones[803]	24	
Beneficiarii legati legionis	2	**(P28, P46)**
Beneficiarii tribuni militum	2	**(P22, P41)**
Signiferi	4	**(P42, P57, P58, P60)**
Optiones	2	**(P40, P74)**
Tesserarius	1	**(P12)**
Speculator	1	**(P43)**
Milites[804]	9	
Eques	1	**(P59)**
Missicii	2	**(P03, P35)**
Medicus ordinarius	1	**(P34)**
Veterani[805]	22	

Tabloda yer alan askerler arasında niceliksel açıdan 24 kişi ile *centurio*'ların, 22 kişi ile *veteranus*'ların, 9 kişi ile de *miles*'lerin öne çıktığı görülmektedir.

---

802 **P05, P08, P10, P13, P16, P17, P18, P19, P20, P23, P25, P26, P27, P33, P45, P47, P49, P50, P54, P64, P66, P71, P83, P85, P86, P88, P95, P100, P101, P103, P109, P112, P124, P129, P130, P134, P142, P145.**

803 **P01, P02, P04, P06, P07, P15, P21, P24, P30, P31, P32, P38, P39, P44, P48, P51, P52, P61, P62, P65, P68, P70, P72, P73.**

804 **P09, P11, P14, P29, P36, P53, P67, P69, P75.**

805 **P05, P08, P10, P13, P16, P17, P18, P19, P20, P23, P25, P26, P27, P33, P45, P47, P49, P50, P54, P64, P66, P71.**

Papirüs veya yazıtları *Galatia* dışında ele geçirilen 72 askerin 32 tanesinin rütbesi bilinmemektedir. Diğerlerinin dağılımı ise şöyledir:

Centuriones	3	(**P80, P110, P147**)
Aquilifer	1	(**P135**)
Imaginifer	1	(**P143**)
Signiferi	2	(**P114, P144**)
Custos armorum	1	(**P77**)
Singularis	1	(**P126**)
Milites[806]	14	
Eques	1	(**P140**)
Veterani[807]	16	

Belgeleri *Galatia* dışında bulunmuş olan askerler arasında 16 kişi ile *veteranus*'ların, 14 kişi ile de *miles*'lerin başı çektiği, *centurio*'ların ise 3 kişi ile onları takip ettiği görülmektedir.

Yazıtları *Galatia*'da bulunmuş olan *centurio*'ların, *Galatia* dışındakilere göre fazla olması iki etkene bağlanabilir: MS 70'li yıllardan itibaten *Cappadocia*'da konuşlu olan *legio*'lar, *Galatia*'nın çeşitli bölge/kentlerinde garnizonlar bulundurmuş[808] ve söz konusu garnizonların askerleri arasında *centurio*'lar da yer almıştır. *Galatia* kentlerinde yalnızca görev yapmakla kalmayan *centurio*'lar, emeklilik dönemlerinde özellikle Ancyra gibi kentlere yerleşerek yaşamlarının geri kalanını burada sürdürmüşlerdir. Ayrıca *Galatia*, Roma'nın doğu yönünde gerçekleştirdiği seferlerde geçiş güzergâhı olarak kullanılmış ve askeri harekatlar sırasında yaşamlarını yitiren askerler bu eyalette defnedilmişlerdir. Öte yandan *Galatia* dışında görev yapan *Galatia* kökenli *centurio* sayısının az olduğu görülmekte, bu durumun nedeni bilinmemektedir. *Galatia* sınırları içerisinde *centurio*'lardan sonraki en kalabalık grubu oluşturan *veteranus*'lar ise, Antiocheia ve Iconium gibi *colonia*'lara yerleştirilen emekli askerlerden oluşmaktadırlar.

---

806 **P76, P79, P81, P82, P90, P92, P98, P107, P108, P113, P118, P122, P127, P128.**

807 **P83, P85, P86, P88, P95, P100, P101, P103, P109, P112, P124, P129, P130, P134, P142, P145.**

808 Bosch 1967, 253; Mitchell 1993, 134-135; Mitchell-French 2012, 338.

Galatia dışında bulunan askerler arasında en kalabalık grupları oluşturan *veteranus*'lar ve *miles*'ler ise, özellikle MS 1. yüzyılda *Dalmatia*'da görev yapmış olan *Galatia* kökenli askerlerden kaynaklanmaktadır. Bunlardan görev başında yaşamını yitirenler *miles*, emekli olabilenler ise *veteranus* olarak kaydedilmişlerdir.

3.1. *Primi Pili*

Çalışma içerisinde ele alınan, 2 tanesi *primipilaris* konumunda (**P55, P56**), toplam 4 *primus pilus* (diğerleri: **P37, P63**) söz konusudur. Bunlardan 2 tanesinin (**P37, P55**) yazıtları Ancyra'da, 1 tanesinin (**P56**) Pessinus'ta ve 1 tanesinin de (**P63**) Savatra'da bulunmuştur. Köken bakımından 2 tanesi (**P55, P56**) Pessinus'a, 1 tanesi (**P63**) ise Savatra'ya dayanırken, diğerinin (**P37**) geldiği kent bilinmemektedir. Söz konusu askerlerden 2'si (**P56, P63**) MS 1. yüzyılda, 1'i (**P55**) MS 1. yy. sonu ile MS 2. yy. başında, 1 tanesi de (**P37**) MS 2. yüzyılda yaşamıştır. Bu askerlerden, **P56** *legio III Augusta*'da, **P55** *legio V Macedonica*'da, **P37** ise *legio XIII Gemina* bünyesinde, görev yapmıştır. **P63**'ün ise *legio*'su bilinmemektedir. Askerlik yaptıkları bölgeler bakımından ise 1'inin (**P37**) *Dacia*'da, 1 tanesinin (**P55**) *Moesia*'da ve bir diğerinin de (**P56**) *Africa*'da görev aldığı görülmektedir. 1 tanesinin (**P63**) ise görev yeri bilinmemektedir.

3.2. *Centuriones*

Çalışmada ele alınan 27 *centurio* bulunmaktadır. Bunlardan 24 tanesine ilişkin belgeler *Galatia* sınırları içerisinde, 3 tanesine ilişkin kaynaklar ise *Galatia* dışında ele geçirilmiştir. Belgelerine *Galatia*'da ulaşılan askerlere ait yazıtların buluntu noktalarının dağılımları şu şekildedir:

Ancyra[809]	15	
Antiocheia (Pisidia)	1	(**P48**)

[809] **P01, P02, P07, P15, P21, P24, P30, P31, P32, P38, P44, P52, P65, P68, P73.**

Iconium	2	(**P39, P51**)
Lystra	1	(**P70**)
Neoclaudiopolis	1	(**P06**)
Polyetta	1	(**P72**)
Savatra	1	(**P62**)
Tynna	1	(**P61**)
Zosta	1	(**P04**)

Bu tablo, *centurio*'ların özellikle emeklilik sonrası ikametlerinde Ancyra'yı tercih ettiklerini göstermektedir. Geriye kalan kentler, askerlerin memleketleri, emeklilik dönemleri için iskân edildikleri *colonia*'lar ya da görev başında yaşamlarını yitirdikleri yerler olabilirler.

Yazıtlarına *Galatia* içerisinde ulaşılan *centurio*'lardan 10 tanesinin kökeninin dayandığı kent/bölge belirsizdir. Diğerlerinin 8 tanesi *Galatia* kökenli, 6 tanesi ise *Galatia* dışından gelmedir. Bunların dağılımları şu şekildedir:

Ancyra	3	(**P07, P15, P21**)
Lykaonia	1	(**P70**)
Neoclaudiopolis	1	(**P06**)
Polyetta	1	(**P72**)
Savatra	1	(**P62**)
Zosta	1	(**P04**)
Dacia ya da Pannonia	1	(**P31**)
Germania	1	(**P30**)
Uxama (*Hispania Tarraconensis*)	1	(**P61**)
Italia	1	(**P32**)
Savaria (*Pannonia Superior*)	1	(**P24**)
Apamea (*Syria*)	1	(**P65**)

Centurio'ların kökenleri bakımından dağılımı incelendiğinde değerlendirme yapılabilecek ortak bir nokta görülmemekte, askerlerin geldikleri bölge/kentlerin oldukça dağınık olduğu anlaşılmaktadır.

Yazıtları *Galatia*'da bulunan 24 *centurio*'nun yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

MS 1. yy.	3	(**P44, P48, P51**)
MS 1. ve 2. yy.	3	(**P21, P61, P65**)
MS 2. yy.[810]	8	
MS 2. ve 3. yy.	2	(**P04, P31**)
MS 3. yy.	6	(**P06, P07, P15, P24, P68, P73**)

1 kişinin (**P02**) Hadrianus dönemi ve sonrasında, 1 kişinin (**P72**) ise MS 260 yılından önceki herhangi bir tarihte yaşadığı bilinmektedir. Dolayısıyla bu askerlerin özellikle MS 2. ve 3. yüzyıllarda yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu durum, aşağıdaki tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere, belgelerine *Galatia*'da ulaşılan *centurio*'ların özellikle, *Cappadocia*'da konuşlanmış *legio XV Apollinaris* ve *legio XVI Flavia Firma* gibi birliklerden geliyor olmalarıyla açıklanabilir. *Cappadocia*'daki *legio*'ların, 1. yy. sonlarından itibaren Ancyra'da garnizon bulundurmaya başladıkları bilinmektedir. Zira *Cappadocia*'ya ilk defa MS 70 dolaylarında Vespasianus tarafından *legio*'lar yerleştirilmiş, bunu takiben çeşitli amaçlarla, *Galatia*'nın bölge/kentlerine bu *legio*'lardan küçük müfrezeler gönderilmiştir.[811]

Yazıtlarına *Galatia*'da ulaşılmış olan 24 *centurio*'nun görev yaptıkları *legio*'lara göre dağılımı şöyledir:

Legio I Adiutrix:	**P30**
Legio I Minervia:	**P01**
Legio II Adiutrix:	**P61**
Legio II Augusta:	**P07**

[810] **P01, P30, P32, P38, P39, P52, P62, P70.**

[811] Bosch 1967, 253; Mitchell 1993, 134-135; Mitchell-French 2012, 338.

Legio II Traiana Fortis: **P39**

Legio III Augusta: **P61, P62**

Legio III Gallica: **P15**

Legio IV Scythica: **P21, P44**

Legio V Gallica: **P48**

Legio VI Ferrata: **P02, P72**

Legio VI Victrix Pia Fidelis: **P62**

Legio VII Claudia Pia Fidelis: **P01, P73**

Legio VIII Augusta: **P06**

Legio IX Hispana: **P62**

Legio X Gemina: **P01**

Legio XI Claudia Pia Fidelis: **P01**

Legio XII Fulminata: **P32**

Legio XIII Gemina: **P01, P31**

Legio XIV Gemina Martia Victrix:**P01**

Legio XV Apollinaris: **P01, P31, P38, P52, P70**

Legio XVI Flavia Firma: **P04, P24, P65, P68**

Legio XXI Rapax: **P61**

Legio XXII Primigenia: **P01**

Öte yandan **P51**'in hangi *legio*'da görev yaptığı bilinmemektedir. Bunlar arasında 5 asker ile *legio XV Apollinaris*'in öne çıktığı ve onu 4 asker ile *legio XVI Flavia Firma*'nın takip ettiği görülmektedir. Bu 9 askerin yoğun olarak MS 2. ve 3. yüzyıllarda yaşayan kişiler olmaları, belgelerine *Galatia*'da ulaşılan *centurio*'ların özellikle *Cappadocia*'da konuşlu *legio XV Apollinaris* ve *legio XVI Flavia Firma*'nın üyeleri olmalarından kaynaklanmaktadır.

Söz konusu askerlerin görev bölgelerine göre dağılımları ise şu şekildedir:

Aegyptus 1 (**P39**)

Arabia ve/veya *Syria*	1	(**P72**)
Britannia	1	(**P07**)
Cappadocia	4	(**P32, P38, P52, P70**)
Cappadocia ve/veya *Syria*	1	(**P65**)
Germania Inferior	1	(**P48**)
Germania Superior	1	(**P06**)
Iudaea ya da *Syria*	1	(**P02**)
Moesia Superior	1	(**P73**)
Numidia ve/veya *Syria*	1	(**P15**)
Syria	5	(**P04, P21, P24, P44, P68**)

Bunun yanında 5 askerin (**P01, P30, P31, P61, P62**) görev bölgeleri ikiden fazladır; 1 askerin (**P51**) ise nerede ve hangi *legio*'da görev aldığı bilinmemektedir.

Görev alanları ikiden fazla olan 5 askerden **P01**, şu bölgelerde görev almıştır: *Pannonia Superior, Moesia Inferior, Moesia Superior, Germania Inferior, Germania Superior, Dacia Apulensis, Cappadocia.*

P30, *Germania Superior, Pannonia* ve *Dacia*'da görev yapmıştır.

P31, *Dacia* ve/veya *Dacia Superior*, *Pannonia Superior* ve *Cappadocia*'da askerlik hizmeti vermiştir.

P61'in görev alanları, *Germania Superior, Germania Inferior, Pannonia, Africa* ve *Dacia* olmuştur.

P62 *Britannia* ve Africa'da kesin olarak görev almıştır. Bunlara ek olarak, *Hispania Tarraconensis* ya da *Germania Inferior*'da da görev yapmış olma ihtimali bulunmaktadır.

Birden fazla bölgede görev alanlar ile tek bir bölgede görev yapanlar bir arada değerlendirildiğinde, *centurio*'ların en çok askerlik yaptığı bölgeler arasında, *Cappadocia* 6 (**P01, P31, P32, P38, P52, P70**), *Syria* 5 (**P04, P21 P24, P44, P68**) ve *Germania Inferior* (**P01, P48, P61, P62**) ile *Germania Superior* (**P01, P06, P30 P61**) 4'er kişi ile öne çıkmaktadırlar.

Cappadocia'da görev yapmış olanlara ait yazıtların 5'i (**P01, P31, P32, P38, P52**) Ancyra'da, 1'i (**P70**) Lystra'da bulunmuş, bu askerlerin 5'i (**P01, P32, P38, P52, P70**) MS 2. yüzyılda 1 tanesi (**P31**) MS 2. ve/veya 3. yüzyılda yaşamıştır. Dolayısıyla *Cappadocia*'da görev almış olan kişilerin MS 2. yüzyılda yoğunlaştıkları ve yazıtlarının çoğunlukla Ancyra'da bulunduğu görülmektedir. Bu durum, *Cappadocia*'da konuşlu *legio*'ların, *Galatia*'nın merkezi Ancyra'da birlikler bulundurmaları ve/veya Ancyra'nın emekli askerlerin ikamet etmek için sıkça tercih ettikleri bir kent olması ile açıklanabilir.

Syria'da görev almış olan 5 *centurio*'nun 4 tanesine (**P21, P24, P44, P68**) ait yazıt Ancyra'da, 1 tanesi (**P04**) ise Zosta'da bulunmuştur. Bu askerlerin aralarında, MS hem 1. hem 2. hem de 3. yüzyıllarda yaşamış olanlar mevcuttur. Dolayısıyla yaşadıkları dönemler bakımından ortak bir nokta tespit edilememektedir.

Germania Inferior'da görev almış olan askerlere ait yazıtların buluntu noktaları ya da kökenleri arasında da ortak bir nokta bulunmamakta, ancak bu askerlerin tamamının MS 1. ve/veya 2. yüzyıllarda yaşamış oldukları görülmektedir.

Germania Superior'da görev alan askerler arasında ise, yazıtlarının buluntu noktaları, kökenleri ya da yaşadıkları dönem bakımından yalnızca **P01** ve **P30** arasında ortak noktalar tespit edilebilmiştir. Yazıtları Ancyra'da bulunan bu askerlerin her ikisi de MS 2. yüzyılda yaşamışlardır.

Belgeleri *Galatia* dışında bulunmuş olan 3 *centurio* (**P80, P110, P147**) söz konusudur. Bu kişilerden **P80**'in yazıtı Nisyra'da (*Asia*), **P110**'unki Apulum'da (*Dacia*) ve **P147**'nin ise Tyras'ta (Regnum Bosporani) bulunmuştur. Köken bakımından 1'i (**P80**) Nisyra'dan (*Asia*), 1'i (**P110**) Isaura ya da Isauria'dan, 1 tanesi (**P147**) ise Ancyra'dan gelmektedir. Bunlardan **P80**, MÖ 1. ve MS 1. yüzyıllarda, **P110** ve **P147** ise MS 2. yüzyılda yaşamışlardır. **P110** *legio IV Scythica, legio XIII Gemina* ve *legio XVI Flavia Firma*'da, **P147** *legio V Macedonica*'da, **P80** ise *legio VII* bünyesinde görev almıştır. **P80**'in görev yeri *Galatia*, **P110**'un *Syria*, *Cappadocia* ve *Dacia*, **P147**'nin ise *Moesia Inferior* olmuştur.

3.3. *Beneficiarii*

Çalışma içerisinde 4 adet *beneficiarius* yer almaktadır. Bunlardan 2 tanesi (**P28, P46**) bir *legatus legionis*'in, 1 tanesi (**P41**) bir *tribunus militum laticlavius*'un, 1 tanesi de (**P22**) bir *tribunus militum (angusticlavius)*'un *beneficiarius*'u olarak görev yapmışlardır. 1'inin (**P28**) yazıtı Amasia'da, 2'sinin (**P22, P46**) Ancyra'da, 1 tanesinin (**P41**) ise Neapolis'te (Pisidia) bulunmuştur. Köken bakımından **P28** Amasia'ya, **P41** Neapolis'e (Pisidia), **P46** Pannonia'ya dayanırken, **P22**'nin nereden geldiği bilinmemektedir.

Yaşadıkları dönemler açısından incelendiğinde **P22, P28** ve **P46** MS 2. yüzyılda, **P41** ise MS 2. yy. sonu ile 3. yy. başında yaşamıştır. *Beneficiarius*'ların MS 2. yy. ve sonrasında yaşamış oldukları görülmektedir. Ancak yalnızca 4 kişi olmaları dolayısıyla bu durum hakkında bir genelleme yapılabilmesi için daha fazla veriye ihtiyaç duyulmaktadır. **P41** *legio III Cyrenaica*'da, **P28** *legio V Macedonica*'da, **P46** *legio XIV Gemina Martia Victrix*'te, **P22** ise *legio XXX Ulpia Victrix* bünyesinde görev yapmıştır. Görev yerleri bakımından dağılımları ise şu şekildedir: *Germania Inferior* (**P22**), *Moesia Inferior* ve/veya *Dacia Inferior* (**P28**), *Arabia* (**P41**) ve *Pannonia Superior* (**P46**).

3.4. *Aquilifer*

Çalışma içerisinde yer alan tek *aquilifer* (**P135**) Pessinus kökenli olup, MS 2. yüzyılda yaşamıştır. Görev yaptığı birlik olan *legio X Fretensis* Hierosolyma'da konuşlu haldeyken, bu kişi *singularis* olarak seçilip *Italia*'ya gitmiş ve görevine orada devam etmiştir. Bundan dolayı yazıtının buluntu yeri de Roma'dır.

3.5. *Imaginifer*

PROSOPOGRAPHIA içerisinde bulunan tek *imaginifer*'in (**P143**) yazıtı Tomis'te (*Moesia Inferior*) ele geçirilmiş olmakla birlikte, kendisi Pessinus kökenlidir. MS 1. yüzyılda yaşayan bu kişi, Viminacium'da (*Moesia Superior*), *legio VII Claudia Pia Fidelis* bünyesinde görev yapmıştır.

3.6. *Signiferi*

Çalışmada yer alan 6 *signifer*'in 4 tanesine (**P42, P57, P58, P60**) ait yazıtlar *Galatia*'da bulunurken, 2'sinin (**P114, P144**) belgeleri *Galatia* dışında ele geçirilmiştir.

Belgelerine *Galatia*'da ulaşılan kişilerin yazıtlarının buluntu noktaları Amasia (**P42**), Ancyra (**P58**), Prostanna (**P60**) ve Satala'dır (**P57**). Yazıtları *Galatia*'da bulunan kişilerden **P42** Amasia, **P58** ise *Germania Inferior* kökenlidir; 2 tanesinin (**P57, P60**) ise geldiği kent/bölge bilinmemektedir. Bunlardan 1'i (**P60**) MS 1. yüzyılda, 2'si (**P42, P57**) 1. ve 2. yüzyıllarda, 1 tanesi (**P58**) ise 3. yüzyılda yaşamıştır. **P42** *legio V Macedonica*'da, **P60** *legio XV Apollinaris*'te, **P57** *legio XVI Flavia Firma*'da, **P58** ise *legio XXX Ulpia Victrix*'te görev yapmıştır. Bu kişilerin görev bölgeleri ise, *Galatia-Cappadocia* (**P57**), *Moesia* (**P42**), *Germania Inferior* (**P58**), ve *Pannonia*'dır (**P60**). Sonuç olarak bu kişilerin yazıtlarının buluntu noktaları, kökenleri, yaşadıkları yüzyıllar, görev yaptıkları birlikler ve bölgeler hakkında, birbirinden farklı olmaları ve ortak bir noktalarının bulunmaması dolayısıyla yorum yapmak güçtür.

Belgelerine *Galatia* dışında rastlanan 2 *signifer* ise aynı yazıt üzerinde, *Aegyptus*'da kaydedilmişlerdir. Bunların memleketleri Ancyra olup, yaşadıkları dönem MS 1. yüzyıldır. Söz konusu askerler, *legio XXII Deiotariana* bünyesinde, *provincia Aegyptus*'ta görev yapmışlardır.

3.7. *Optiones*

Çalışma kapsamındaki 2 *optio*'nun birinin (**P40**) yazıtı Ancyra'da bulunmuş olup, kendisinin kökeni bilinmemektedir. MS 3. yüzyılda yaşamış olduğu bilinen asker, *legio VII Claudia Pia Fidelis* bünyesinde *Moesia Superior*'da hizmet vermiştir. Diğer *optio*'ya (**P74**) ait yazıt Pisidia Antiocheia'sında bulunmuştur. Kökeninin bu kente ait olup olmadığı tartışmalıdır. Roma İmparatorluk Çağı'nda yaşayan *optio*'nun birliği *legio XII Fulminata*, görev bölgesi ise *Syria* ve/veya *Cappadocia*'dır.

3.8. *Tesserarius*

Çalışma içerisinde yer alan tek *tesserarius*'a (**P12**) ait yazıt Ancyra'da bulunmuş olmakla birlikte, kendisinin kökeni bakımından hangi kentten geldiği bilinmemektedir. Öte yandan yaşadığı dönem MS 3. yy. olup, birliği *legio VII Claudia Pia Fidelis*, görev bölgesi ise Viminacium'dur (*Moesia Inferior*).

3.9. *Speculator*

PROSOPOGRAPHIA'daki tek *speculator*'a (**P43**) ait yazıt Ancyra'da ele geçmiştir. Pannonia kökenli olan asker, MS 2. yüzyılda yaşamıştır. Birliği *legio XIV Gemina Martia Victrix*, görev bölgesi ise *Pannonia Superior* olmuştur.

3.10. *Custos Armorum*

Çalışma içerisindeki tek *custos armorum*'un (**P77**) yazıtı Aquincum'da (*Pannonia Inferior*) bulunmuştur. Ancyra kökenli olan asker, MS 2. yüzyılda yaşamıştır. Birliği *legio IV Flavia Felix*, görev bölgesi Singidunum'dur (*Moesia Superior*).

3.11. *Singulares*

PROSOPOGRAPHIA içerisindeki 2 *singularis*'ten 1 tanesi (**P135**) aynı zamanda *aquilifer* olduğu için, *aquilifer*'lere ayrılan kısımda incelenmiştir. Diğer *singularis*'e (**P126**) ait yazıt da tıpkı **P135**'inki gibi Roma'da bulunmuştur. Ancyra kökenli olan asker, MS 2. yüzyılda yaşamıştır. Kendisinin *legio X Fretensis* bünyesinde *Syria*'da askerlik yaparken, *singularis* olarak seçilmiş ve kalan hizmetini Roma'da tamamlayıp, burada yaşamını yitirmiş olduğu bilinmektedir.

3.12. *Milites*

Çalışmada yer alan toplam 23 *miles* bulunmaktadır. Bunlardan 9 tanesi hakkında bilgi edinilen yazıtlar *Galatia* sınırları içerisinde, 14 tanesine ait belgeler ise *Galatia* dışında bulunmuştur.

Belgelerine *Galatia*'da ulaşılmış olan 9 askerin yazıtlarının buluntu noktaları şunlardır:

Alisa	1	(**P09**)
Ancyra	1	(**P69**)
Antiocheia (Pisidia)	2	(**P29, P53**)
Aşağıeşenler	1	(**P75**)
Balçıkhisar	1	(**P36**)
Cinna	1	(**P14**)
Lystra	1	(**P11**)
Satala	1	(**P67**)

Bu 9 askerin kökenleri bakımından dağılımları ise şöyledir:

Balçıkhisar	1	(**P36**)
Isauria ya da Lykaonia	2	(**P09, P11**)
Etruria	1	(**P53**)
Italia ya da *Gallia Cisalpina*	1	(**P29**)
Pannonia	1	(**P69**)

Geriye kalan 3 kişinin (**P14, P67, P75**) ise geldikleri yer bilinmemektedir.

Söz konusu askerlerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

MS 1. yy.	2	(**P29, P53**)
MS 1. ve 2. yy.	1	(**P67**)

MS 2. yy.	1	(**P69**)
MS 2. ve 3. yy.	1	(**P36**)
MS 3. yy.	4	(**P09, P11, P14, P75**)

Bahsi geçen 9 askerin görev birliklerine göre dağılımları şu şekildedir:

Legio III Parthica Severiana: **P75**

Legio VII (Claudia Pia Fidelis): **P29**

Legio X Gemina: **P69**

Legio XII Fulminata: **P53**

Legio XIII Gemina: **P36**

Legio XVI Flavia Firma: **P67**

P09, **P11** ve **P14**'ün hangi *legio*'larda görev aldıkları bilinmemektedir.

Sözü edilen askerlerin görev bölgelerinin dağılımları aşağıdaki gibidir:

Dacia	1	(**P36**)
Galatia-Cappadocia	1	(**P67**)
Galatia ve/veya *Dalmatia*	1	(**P29**)
Osrhoena	1	(**P75**)
Pannonia Superior	1	(**P69**)
Syria	1	(**P53**)

Geriye kalan 3 tanesinin (**P09, P11, P14**) ise görev bölgesi belirsizdir.

Yukarıdaki tablolar incelendiğinde, belgelerine *Galatia*'da ulaşılan *miles*'lerin MS 3. yüzyılda yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu durum da *legio* askerlerinin MS 2. ve 3. yüzyıllarda daha ziyade kendi eyaletlerinde görev yaptıklarını doğrulamaktadır. Onun dışında, yazıtların buluntu noktaları, askerlerin kökenleri, görev birlik ve bölgelerinin her bir asker için farklı olduğu ve ortak noktalarının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Belgelerine *Galatia* dışında ulaşılmış olan 14 askerin yazıtlarının buluntu noktaları şunlardır:

Alexadreia (*Aegyptus*)	1	(**P128**)
Nicopolis (*Aegyptus*)	3	(**P92, P113, P122**)
Burnum (*Dalmatia*)	1	(**P98**)
Tilurium (*Dalmatia*)	6	(**P81, P82, P90, P108, P118, P127**)
Aquincum (*Pannonia Inferior*)	3	(**P76, P79, P107**)

Sözü edilen askerlerin kökenlerine göre dağılımları şu şekildedir:

Amasia	1	(**P98**)
Amblada	1	(**P118**)
Ancyra	3	(**P76, P79, P127**)
Conana	1	(**P90**)
Galatia	2	(**P107, P128**)
Gangra	1	(**P122**)
Laranda	2	(**P81, P82**)
Ninica	1	(**P108**)
Tavium	2	(**P92, P113**)

Bu askerlerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

MS 1. yy.[812]	8	
MS 1. ve 2. yy.	1	(**P92**)
MS 3. yy.	1	(**P107**)

P76 ve **P79**'un yaşadıkları dönem için İmparator Hadrianus'un saltanatı *terminus post quem* olarak saptanmıştır. Bunun yanında **P122**'nin MS 120'den önceki, **P128**'in ise MS 132 yılından önceki herhangi bir tarihte yaşamış olduğu bilinmektedir.

Miles'lerin görev yaptıkları *legio* birliklerinin dağılımı ise şöyledir:

Legio II Adiutrix:	3	(**P76, P79, P107**)

[812] **P81, P82, P90, P98, P108, P113, P118, P127.**

Legio III Cyrenaica:	2	**(P113, P122)**
Legio VII (*Claudia Pia Fidelis*):	6	**(P81, P82, P90, P108, P118, P127)**
Legio XI Claudia Pia Fidelis:	1	**(P98)**
Legio XXII Deiotariana:	2	**(P92, P128)**

Söz konusu askerlerin görev bölgeleri aşağıdaki gibidir:

Aegyptus	4	**(P92, P113, P122, P128)**
Dalmatia	1	**(P98)**
Galatia ve/veya *Dalmatia*	6	**(P81, P82, P90, P108, P118, P127)**
Pannonia Inferior	3	**(P76, P79, P107)**

Belgelerin buluntu noktalarını gösteren tablolar incelendiğinde, 7 asker yazıtıyla *Dalmatia*'nın, 4 yazıt ile de *Aegyptus*'un öne çıktığı, bunları 3 yazıt ile *Pannonia Inferior*'un takip ettiği görülmektedir. Buluntu noktaları arasında *Dalmatia*'nın öne çıkma nedeni, *legio VII* karargâhının bu eyaletteki Tilurium kentinde yer almasından kaynaklanmaktadır. MS 9 yılında, Pannonia İsyanı'nı bastırmak üzere *Galatia*'dan *Dalmatia*'ya aktarılan *legio VII*, Tilurium'da konuşlandırılmıştır. Bu esnada söz konusu *legio*'da görev yapmakta olan pek çok *Galatia* kökenli asker de *Dalmatia*'ya gelmiştir. *Legio VII*'nin bu hareketi aynı zamanda, yüzyıllara göre dağılımı gösteren tabloda MS 1. yüzyılın öne çıkmasının da nedenidir. *Dalmatia*'da bulunan 7 yazıtın 6 tanesi, yukarıdaki tabloda Tilurium'da görülen 6 askere ait olup, bunlar MS 1. yüzyılda yaşamış *legio VII* mensuplarıdır. Kökenleri bakımından ise 1'i Amblada (**P118**), 1'i Ancyra (**P127**), 1'i Conana (**P90**), 2'si Laranda (**P81, P82**), 1'i de Ninica'dan (**P108**) gelmektedir. Burnum'da (*Dalmatia*) bulunan yazıt ise, Amasia kökenli, *legio XI Claudia Pia Fidelis* mensubu olan, MS 1. yüzyılda yaşamış bir askere aittir. Bu belgenin buluntu noktası, aynı zamanda *legio XI Claudia Pia Fidelis*'in karargâh merkezidir. *Legio XI Claudia Pia Fidelis*, *Galatia*'da konuşlanmamış olmakla birlikte,[813] *Galatia*'yı asker toplama sahası olarak kullanmıştır.[814] Yazıtları *Aegyptus*'ta bulunan askerlerin ise, *legio III Cyrenaica* (**P113, P122**) ya da *legio XXII Deiotariana*'nın (**P92, P128**) üyeleri oldukları görülmektedir. Her iki

[813] Farum 2005, 22.

[814] Forni 1953, 229-230.

legio'nun da *Galatia*'dan asker topladığı bilinmektedir.[815] *Legio III Cyrenaica* bünyesinde askerlik yapanlardan **P122** Gangra, **P113** ise Tavium kökenlidir. *Legio XXII Deiotariana*'nın askerlerinden **P92**'nin de Tavium kökenli olduğu bilinirken, **P128**'in *Galatia*'nın hangi kentinden geldiği belirsizdir. Belgeleri *Pannonia Inferior*'da bulunan Ancyra kökenli 2 asker (**P76, P79**) ve kenti bilinmeksizin *Galatia* kökenli olan 1 asker (**P107**) ise *legio II Adiutrix*'in üyeleridir; bu birliğin de *Galatia*'dan asker topladığı bilinmektedir.[816]

Sonuç olarak yukarıdaki tablolardan, *Galatia* kökenli *miles*'lerin en çok *legio VII* bünyesinde görev yaptıkları anlaşılmaktadır. *Legio VII* dışındaki bütün birlikler ise, *Galatia*'da konuşlanmamış olmakla birlikte, bu eyaletten asker toplamışlar ve bu nedenle listeye dâhil olmuşlardır.

3.13. *Equites*

Çalışmada yer alan 2 (**P59, P140**) *eques* bulunmaktadır. Bunlardan **P59**'un yazıtı Ancyra'da bulunmuş olmakla birlikte, kökeni bilinmemektedir. MS 2. yy. sonu ile 3. yy. başında yaşamış olan bu askerin birliği *legio XXII Primigenia*, görev bölgesi ise *Germania Superior* olmuştur.

Yazıtı Salona'da (*Dalmatia*) ele geçirilen **P140** ise köken bakımından Isinda'ya dayanmaktadır. Bu kişinin MS 1. yüzyılda yaşamış olduğu bilinmekte, birliğinin *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*) görev bölgesinin ise *Galatia* ve/veya *Dalmatia* olduğu anlaşılmaktadır.

3.14. *Missicii*

PROSOPOGRAPHIA'da ele alınan 2 *missicius* (**P03, P35**) bulunmaktadır. Bunlardan **P03**'ün yazıtı Attaleia'da bulunmuştur. Ancak kökeni

[815] Forni 1953, 221-222; 234-235.
[816] Idem, 217-218.

bilinmemektedir. MS 1. yüzyılda yaşamış olduğu öğrenilen bu kişi, askerlik görevini *legio III Cyrenaica* bünyesinde, *Aegyptus*'ta yerine getirmiştir.

Yazıtı Cormasa'da bulunmuş olan **P35** ise muhtemelen *Galatia* kökenli olmakla birlikte, MS 1. yüzyılda yaşamıştır. Birliği *legio VII* olan bu askerin görev alanları ise *Galatia* ve/veya *Dalmatia*'dır.

3.15. *Medicus Ordinarius*

Çalışma içerisinde yer alan tek *medicus ordinarius* (ἀρχιατρός = başhekim) olan **P34**'e ait yazıt Pisidia Antiocheia'sında bulunmuştur. Kökeni bilinmeyen ancak MS 3. yüzyılda yaşadığı öğrenilen bu kişinin *legio IV Flavia Felix* ve *legio II Italica Pia Fidelis* bünyesinde, *Moesia Superior* ve *Noricum*'da görev yaptığı bilinmektedir. Askerlik görevinin dışında, emekli olup Antiocheia'ya yerleşmesinin ardından kamusal görevler de üstlenen bu kişi, kentte *quaestor*'luk, *arkhon*'luk, *eirenarkhos*'luk ve Asklepios rahipliği yapmıştır.

3.16. *Veterani*

Yazıtlarına *Galatia*'da ulaşılmış 22 ve *Galatia* dışında ulaşılmış 16 kişi olmak üzere *PROSOPOGRAPHIA*'da toplam 38 *veteranus* bulunmaktadır.

Belgelerine *Galatia*'da ulaşılmış emekli askerlerin yazıtlarının buluntu noktalarının dağılımı şöyledir:

Amblada	1	(**P05**)
Ancyra	3	(**P08, P10, P50**)
Antiocheia (Pisidia)	8	(**P18, P19, P20, P23, P26, P27, P54, P66**)
Elecik	1	(**P17**)
Iconium	4	(**P13, P16, P47, P49**)
Neoclaudiopolis	2	(**P25, P71**)
Side	1	(**P33**)

Yalıhüyük	1	(**P45**)
Zosta	1	(**P64**)

Söz konusu emekli askerlerin kökenlerine göre dağılımları ise şu şekildedir:

Ancyra	2	(**P10, P50**)
Galatia	1	(**P33**)
Iconium	2	(**P13, P16**)
Isauria	1	(**P05**)
Neoclaudiopolis	2	(**P25, P71**)
Yalıhüyük	1	(**P45**)
Zosta	1	(**P64**)
Italia	8	(**P17, P18, P19, P20, P23, P27, P54, P66**)
Italia ya da Germania	1	(**P26**)
Moesia Superior	1	(**P08**)

Bunlara ek olarak, 2 kişinin (**P47, P49**) nereden geldiği bilinmemektedir. Yazıtları *Galatia*'da bulunmuş 22 *veteranus*'un yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları şöyledir:

MS 1. yy.[817]	14	
MS 2. ve 3. yy.	1	(**P45**)
MS 3. yy.	6	(**P08, P10, P13, P16, P50, P71**)

1 kişinin (**P25**) ise MS 72 yılından sonraki herhangi bir tarihte yaşadığı bilinmektedir.

Belgelerine *Galatia*'da ulaşılmış olan *veteranus*'ların, görev birliklerine göre dağılımı şu şekildedir:

Legio I Parthica Severiana:	**P50**
Legio IV Flavia Felix:	**P08**

[817] **P05, P17, P18, P19, P20, P23, P26, P27, P33, P47, P49, P54, P64, P66.**

Legio V Gallica:	**P18, P19, P20, P23, P26, P54, P66**
Legio V Macedonica:	**P10**
Legio VII (*Claudia Pia Fidelis*):	**P27, P47, P49**
Legio XII Fulminata:	**P05, P25**
Legio XIII Gemina:	**P13, P16**
Legio XV Apollinaris:	**P45, P71**
Legio XXII Deiotariana:	**P33**

Buna karşılık, **P17** ve **P64**'ün birlikleri bilinmemektedir.

Yazıtları *Galatia*'da bulunmuş 22 *veteranus*'un görev bölgelerine göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Aegyptus	1	(**P33**)
Cappadocia	3	(**P25, P45, P71**)
Dacia	2	(**P13, P16**)
Dacia Inferior ve *Moesia Inferior*	1	(**P10**)
Galatia ve/veya *Dalmatia*	3	(**P27, P47, P49**)
Germania Inferior ve/veya *Moesia*[818]	7	
Mesopotamia	1	(**P50**)
Moesia Superior	1	(**P08**)
Syria ve/veya *Cappadocia*	1	(**P05**)

Buna ek olarak, 2 askerin (**P17, P64**) görev alanı tespit edilememektedir.

Belgelerin buluntu noktalarını içeren tablo incelendiğinde, Pisidia Antiocheia'sı, Ancyra, Iconium ve Neoclaudiopolis'in öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan Pisidia Antiocheia'sı ve Iconium *veteranus*'ların yerleştirildikleri önemli *colonia*'lar arasında bulunurken, Ancyra ise askerlerin emeklilik dönemlerinde tercih ettikleri bir kent olması dolayısıyla öne çıkmaktadır. Yazıtları Neoclaudiopolis'te bulunan 2 asker ise kökenleri bu kente dayandıkları

[818] **P18, P19, P20, P23, P26, P54, P66.**

için emeklilik dönemlerinde memleketlerine dönmüşler ve burada yaşamlarını yitirmişlerdir. Tabloda bulunan diğer buluntu noktaları ise yüksek ihtimalle aynı zamanda askerlerin memleketleridir.

Emekli askerlerin kökenlerini ve yaşadıkları yüzyılları gösteren tablolara göz atıldığında, *Italia*'dan gelen 8 kişinin (**P17, P18, P19, P20, P23, P27, P54, P66**) tamamının ve ayrıca *Italia* ya da Germania'dan geldiği düşünülen 1 askerin (**P26**) MS 1. yüzyılda yaşamış olduğu görülmektedir. MS 3. yüzyılda yaşamış olan 6 kişinin 5 tanesi (**P10, P13, P16, P50, P71**) *Galatia*, 1 tanesi (**P08**) ise *Moesia Superior* kökenlidir. Dolayısıyla MS 1. yüzyılda *Galatia* dışından, özellikle de *Italia*'dan gelen askerler yoğunluktayken, MS 3. yüzyılda *Galatia* yerlileri çoğunluğu ele geçirmişlerdir. Bu durum *veteranus*'ların MS 1. yüzyılda memleketleri dışındaki eyaletlerde görev yaptıkları, 3. yüzyıla doğru ise genellikle kendi eyaletlerinde kaldıkları görüşünü desteklemektedir. Öte yandan tabloda MS 1. ve 3. yüzyıllarda yaşayan askerler yer alırlarken, neden yalnızca 2. yüzyılda yaşamış hiçbir *veteranus*'un bulunmadığı bilinmemektedir.

Veteranus'ların görev yaptıkları birlikler arasında, 7 kişi ile *legio V Gallica* öne çıkmakta, onu 3 kişiyle *legio VII* izlemektedir. Görev yerleri *Germania Inferior* ve/veya *Moesia* olan *legio V Gallica*'nın bütün *veteranus*'larının belgeleri Antiocheia'da bulunmuş ve bu kişiler MS 1. yüzyılda yaşamışlardır. 6 tanesi *Italia* kökenli olan bu askerlerin 1 tanesi *Italia* ya da Germania'dan gelmektedir. Dolayısıyla MS 1. yüzyılda, *Italia* kökenli askerler *legio V Gallica* bünyesine katılarak, *Germania Inferior* ve/veya *Moesia*'da görev yapmış, emekli olmalarının ardından da Antiocheia'ya yerleştirilmişlerdir. Ancak bunun nedeni bilinmemektedir. Zira *legio V Gallica*'nın karargâhı *Galatia*'da değildir. *Legio V Gallica*'nın bütün emekli askerlerinin mi yoksa bir kısmının mı bu kente yerleştirildiği bilinmemekte, bu askerlerin hangi düzene göre hangi *colonia*'da iskân edildikleri anlaşılamamaktadır. Öte yandan kesin bir düzenin olmaması ve *colonia*'lara yapılan yerleştirmelerde günün şartlarına göre kararların alınmış olması da mümkündür. Bu durumda sistemli bir iskân tablosu oluşturmak da olanak dışı görünmektedir. *Legio VII* bünyesinde görev yapmış olan 3 *veteranus*'un ise 2'sine (**P47, P49**) ait yazıt Iconium'da, 1 tanesinin (**P27**) belgesi Antiocheia'da bulunmuştur. Görev yerleri *Galatia* ve/veya *Dalmatia* olan bu askerlerden **P27** *Italia* kökenliyken, diğerlerinin memleketleri bilinmemektedir. Öte yandan bu 3 askerin tamamı MS 1. yüzyılda yaşamışlardır. *Legio I Parthica*

Severiana, *legio V Macedonica*, *legio XII Fulminata*, *legio XIII Gemina*, *legio XV Apollinaris* ve *legio XXII Deiotariana* askerlerinin memleketleri büyük olasılıkla *Galatia*'nın bölge/kentlerine dayanmaktadır. Geriye kalan *legio IV Flavia Felix*'in askeri **P08** ise, kökeni *Galatia*'ya dayanmamakla birlikte, emeklilik döneminde Ancyra'ya yerleşmeyi tercih etmiş görünmektedir. *Legio I Parthica Severiana* bünyesindeki **P50** *Mesopotamia*'da, *legio IV Flavia Felix* askeri **P08** *Moesia Superior*'da, *legio V Macedonica veteranus*'u **P10** *Dacia Inferior* ya da *Moesia Inferior*'da, *legio XII Fulminata* (**P25**) ve *legio XV Apollinaris*'in (**P45, P71**) üyeleri *Cappadocia*'da, *legio XII Fulminata*'nın bir başka üyesi **P05** *Syria* ve/veya *Cappadocia*'da, *legio XIII Gemina* bünyesinde askerlik yapan **P13** ve **P16** *Dacia*'da, son olarak *legio XXII Deiotariana*'nın askeri **P33** *Aegyptus*'ta görev almıştır.

Haklarındaki belgelere *Galatia* dışında ulaşılan 16 *veteranus*'a ait yazıtların buluntu noktalarının dağılımı şu şekildedir:

Bigeste (*Dalmatia*)	3	(**P130, P142, P145**)
Narona (*Dalmatia*)	1	(**P86**)
Salona (*Dalmatia*)	3	(**P85, P109, P134**)
Scardona (*Dalmatia*)	1	(**P95**)
Tilurium (*Dalmatia*)	1	(**P100**)
Novae (*Moesia Inferior*)	1	(**P112**)
Troesmis (*Moesia Inferior*)	3	(**P83, P101, P103**)
Intercisa (*Pannonia Inferior*)	1	(**P124**)
Ulcisia Castra (*Pannonia Inferior*)	1	(**P88**)
Brigetio (*Pannonia Superior*)	1	(**P129**)

Sözü edilen 16 *veteranus*'un kökenlerinin dayandığı kentler ise şunlardır:

Ancyra	6	(**P83, P88, P101, P103, P112, P124**)
Conana	1	(**P130**)
Iconium	2	(**P129, P142**)
Laranda	1	(**P95**)

Pessinus 4 (**P86, P100, P109, P145**)

Phazemon 1 (**P85**)

Sebaste 1 (**P134**).

Belgelerine *Galatia* dışında ulaşılmış olan *veteranus*'ların yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımları şöyledir:

MS 1. yy. 9 (**P85, P86, P95, P100, P109, P130, P134, P142, P145**)

1. ve 2. yy. 1 (**P112**)

MS 2. yy. 4 (**P83, P101, P103, P124**)

MS 3. yy. 1 (**P88**)

P129 ise, MS 122'den sonraki herhangi bir tarihte yaşamıştır.

Bahsi geçen emekli askerlerin görev yaptıkları birliklere göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Legio I Adiutrix: **P129**

Legio I Italica: **P112**

Legio II Adiutrix: **P88**, **P124**

Legio V Macedonica: **P83**, **P101**, **P103**

Legio VII (*Claudia Pia Fidelis*)[819]

Legio XI (*Claudia Pia Fidelis*): **P95**

Belgelerine *Galatia* dışında ulaşılmış olan bu 16 *veteranus*'un görev alanlarına göre dağılımları ise şöyledir:

Dalmatia: **P95**

Galatia ve/veya *Dalmatia*: **P85, P86, P100, P109, P130, P134, P142, P145**

Moesia Inferior: **P83, P101, P103, P112**

Pannonia Inferior: **P88, P124**

Pannonia Superior: **P129**

[819] **P85, P86, P100, P109, P130, P134, P142, P145.**

Belgelerin dağılımını gösteren tabloda, toplamda 9 yazıt barındıran kentleriyle *Dalmatia* öne çıkmakta, onu 4 yazıtla *Moesia Inferior* takip etmektedir. **3.12. *Milites*** bölümünde incelenen, belgeleri *Galatia* dışında yer alan emekli askerlere ait yazıtların önemli kısmı Tilurium'da bulunmuş, bunun nedeni olarak da söz konusu kentin *legio VII*'nin karargâh merkezi olması açıklanmıştı. *Miles* olarak yaşamını yitiren askerler görev sürelerini doldurmadıkları için yazıtları da ordugâhlarının bulunduğu kentte yer almaktaydı. Ancak bu başlık altında *veteranus*'lar incelendiği için Tilurium'da yazıtına ulaşılan yalnızca 1 asker bulunmaktadır. Zira emekli olan askerler, *legio* karargâhı dışındaki Bigeste, Narona, Salona ve Scardona gibi *Dalmatia* kentlerine yerleşmişlerdir. *Dalmatia*'nın 9 askerle öne çıkması, karargâh merkezi *Galatia*'da olan *legio VII*'nin MS 9 yılında *Dalmatia*'ya nakledilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum aynı zamanda askerlerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımı gösteren tabloda MS 1. yüzyılın öne çıkmasını sağlamıştır. Yazıtı *Dalmatia*'da bulunduğu halde *legio VII veteranus*'u olmayan tek kişi (**P95**), *legio XI Claudia Pia Fidelis* mensubudur. *Legio VII* bünyesindeki askerlerin dışında kalanların tamamı, diğer bir deyişle hem **P95** hem de yazıtları *Dalmatia* dışında, *Moesia Inferior*, *Pannonia Inferior* ve *Pannonia Superior*'da bulunmuş olan *legio* üyelerinin birlikleri *Galatia*'dan asker toplamış oldukları için bu bölgelere gelerek görev yapmışlardır.

Yazıtları *Dalmatia*'da bulunan askerlerin tamamının MS 1. yüzyılda yaşamış oldukları görülmektedir. Bu askerlerden 1'i Conana (**P130**), 1'i Iconium (**P142**), 1'i Laranda (**P95**), 4'ü Pessinus (**P86, P100, P109, P145**), 1'i Phazemon (**P85**) ve 1 tanesi de Sebaste (**P134**) kökenlidir. Öte yandan belgelerine *Moesia Inferior*'da ulaşılmış olan 4 kişinin tamamı Ancyra kökenlidir. Bunlardan **P112** MS 1. ve 2. yüzyıllarda, diğerleri ise 2. yüzyılda yaşamışlardır. Bu askerler arasından **P112**'nin *legio I Italica*'da, diğerlerinin ise *legio V Macedonica*'da görev yaptıkları bilinmektedir. Belgeleri *Pannonia Inferior*'da bulunan **P88** ve **P124** Ancyra kökenli olup, *legio II Adiutrix* bünyesinde görev almışlardır. Bunların görev bölgeleri ile yazıtlarının buluntu yeri aynıdır. **P88** MS 3. yüzyılda, **P124** ise MS 2. yüzyılda yaşamıştır. Yukarıdaki tabloda, *Pannonia Superior*'da görev yapmış tek emekli asker olan **P129** ise, Iconium kökenli olup, MS 122 yılından sonraki herhangi bir tarihte yaşamıştır. Bu kişinin görev birliği ise *legio I Adiutrix*'tir.

Veteranus'ların kökenlerini gösteren tabloya bakıldığında, 6 asker ile Ancyra, 4 asker ile de Pessinus'un öne çıktığı görülmektedir. Ancyra kökenlilerden 4

tanesi (**P83, P101, P103, P112**) *legio I Italica* ve *legio V Macedonica* bünyesinde *Moesia Inferior*'a, 2 tanesi (**P88, P124**) ise *legio II Adiutrix* askeri olarak *Pannonia Inferior*'a giderlerken, Pessinus kökenlilerin tamamının *legio VII* bünyesinde *Dalmatia*'ya gittikleri görülmektedir. Burada varılan sonuç, **II. TARİHSEL DEĞERLENDİRME** bölümünün **1.2.2. *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Kökenleri** ve **2.2.1. Asker Sayıları Bakımından Öne Çıkan *Legio*'lara Mensup Kişilerin Bölge, Kent ve Yüzyıllara Göre Değerlendirilmesi** kısımlarında öne sürülen, Pessinus kökenli askerlerin özellikle *Dalmatia*'nın asker ihtiyacını karşılamış olduğu savını desteklemektedir. Tablonun geriye kalanında görülen Iconium kökenli askerlerden **P129**, *legio I Adiutrix* ile *Pannonia Superior*'a, **P142** ise *legio VII* bünyesinde *Dalmatia*'ya gitmiştir. Geriye kalan, Conana, Phazemon ve Sebaste kökenli askerler *legio VII*'nin, Laranda kökenli **P95** ise *legio XI Claudia Pia Fidelis*'in bünyesinde *Dalmatia*'da görev almışlardır.

4. Hazırlandıkları Dillere Göre Yazıt ve Papirüslerin Durumu

Çalışma içerisinde ele alınan 147 asker hakkında papirüs ve yazıtlardan bilgi edinilmektedir. Toplamda 18 askere ait belge Hellence, 11 askere ait yazıt ise Hellence ve Latince ile çift dilli olarak hazırlanmıştır. Geriye kalan 118 askerin belgesi Latincedir.

4.1. *Galatia*'da Bulunan Belgeler

Belgelerine *Galatia* sınırları içerisinde rastlanan askerlerden 47 tanesine ait yazıtın dili Latince, 17 askerin yazıtı Hellence, 11 askerin yazıtı ise Hellence ve Latince ile çift dilli olarak hazırlanmıştır.

4.1.1. Hellence Olarak Hazırlanmış Belgeler

Hellence olarak hazırlanmış yazıtların buluntu noktaları şunlardır:

Alisa	1	(**P09**)
Amasia	1	(**P28**)
Ancyra	2	(**P15, P50**)
Antiocheia	1	(**P34**)
Aşağıeşenler	1	(**P75**)
Cinna	1	(**P14**)
Lystra	1	(**P11**)
Neapolis	1	(**P41**)
Neoclaudiopolis	3	(**P06, P25, P71**)
Polyetta	1	(**P72**)

Prostanna	1	(**P60**)
Side	1	(**P33**)
Yalıhüyük	1	(**P45**)
Zosta	1	(**P64**)

Bunlar arasında Neoclaudiopolis 3 yazıtla öne çıkarken, onu 2 yazıtla Ancyra izlemektedir. Öte yandan yazıtların buluntu noktalarının dağınık olduğu görülmekte, değerlendirme yapmaya müsait ortak bir nokta bulunamamaktadır. Yazıtları Hellence olarak hazırlanmış askerlerin kökenlerine göre dağılımları ise şöyledir:

Amasia	1	(**P28**)
Ancyra	2	(**P15, P50**)
Galatia	1	(**P33**)
Isauria ya da Lykaonia	2	(**P09, P11**)
Neapolis	1	(**P41**)
Neoclaudiopolis	3	(**P06, P25, P71**)
Polyetta	1	(**P72**)
Yalıhüyük	1	(**P45**)
Zosta	1	(**P64**)

Bunlar arasında 3 asker ile Neoclaudiopolis'in öne çıktığı, Amasia ve Ancyra ile Isauria ya da Lykaonia'nın ise ikişer askerle onu takip ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte, 4 askerin (**P14, P34, P60, P75**) hangi kentten geldiği bilinmemektedir. Aynı zamanda *Galatia*'da bulunan Hellence yazıtların sahipleri olan ve kökeni bilinen bütün askerlerin *Galatia*'lı oldukları görülmektedir. Diğer bir deyişle, *Galatia*'da, *Galatia* dışından gelen askerlere ait Hellence bir yazıta rastlanmamıştır.

Yazıtları Hellence olarak hazırlanmış olan bu askerlerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımı şu şekildedir:

MS 1. yy.	3	(**P33, P60, P64**)

MS 2. yy.	1	(**P28**)
MS 2. ve 3. yy.	2	(**P41, P45**)
MS 3. yy.	9	(**P06, P09, P11, P14, P15, P34, P50, P71, P75**)

Ayrıca 1 asker (**P25**) MS 72 yılından sonraki herhangi bir tarihte, 1 asker (**P72**) ise MS 260 yılı öncesindeki bir tarihte yaşamıştır. Bunlar arasında 9 asker ile MS 3. yy. öne çıkmakta, onu 3 askerle MS 1. yy. takip etmektedir. Bu durum, belgeleri *Galatia*'da bulunan askerlerin yazıtlarında MS 3. yüzyılda Hellence kullanımının yoğunlaştığını göstermektedir. MS 1. yüzyılın, Roma egemenliğinin henüz yeni tesis edildiği Anadolu'da kültürel olarak Latincenin tam olarak yerleşememiş olması; MS 3. yüzyılın ise imparatorluk genelinde İtalik-Latin kültür egemenliğinin zayıflamaya başlaması ve yerel unsurların önem kazanması dolayısıyla Hellence yazıtların sayılarında artış görülen dönemler oldukları söylenebilir.

4.1.2. Çift Dilli Olarak Hazırlanmış Belgeler

Yazıtları çift dilli olarak hazırlanmış askerlere ait belgelerin buluntu noktalarının dağılımı şöyledir:

Amasia	1	(**P42**)
Ancyra	2	(**P10, P21**)
Balçıkhisar	1	(**P36**)
Cormasa	1	(**P35**)
Iconium	4	(**P13, P16, P47, P49**)
Pessinus	1	(**P56**)
Zosta	1	(**P04**)

Bu tabloda Ancyra ve Iconium'un 2'şer yazıt ile öne çıktıkları görülmektedir. Bu durumun, bu kentlerin Hellencenin yaygın olarak kullanıldığı bir coğrafyada bulunuyor olmalarıyla birlikte, aynı zamanda özellikle *legio* askerlerinin emeklilik dönemlerinde yerleşmek üzere sıkça tercih ettikleri kentler

olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Zira Ancyra ve Iconium gibi kentlerde, yerli halkın yaygın olarak kullandığı Hellencenin yanında, buralarda yerleşmiş olan Romalı eşrafın ve askeri zümrenin tercih ettiği Latince de kayda değer bir öneme sahip olmuştur.

Yazıtları çift dilli olarak hazırlanmış olan bu askerlerin kökenlerine göre dağılımları ise şu şekildedir:

Amasia	1	(**P42**)
Ancyra	2	(**P10, P21**)
Balçıkhisar	1	(**P36**)
Galatia	1	(**P35**)
Iconium	2	(**P13, P16**)
Pessinus	1	(**P56**)
Zosta	1	(**P04**)

2 askerin (**P47, P49**) ise kökeni bilinmemektedir.

Bunlar arasında da Ancyra ve Iconium'un 2'şer askerle öne çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda yazıtları çift dilli olarak hazırlanmış askerler arasında geldikleri bölge/kent tespit edilebilenlerin tamamının *Galatia* kökenli oldukları görülmektedir. Bu askerlerin yaşadıkları yüzyıllara göre dağılımı ise şöyledir:

MS 1. yy.	4	(**P35, P47, P49, P56**)
MS 1. ve 2. yy.	2	(**P21, P42**)
MS 2. ve 3. yy.	2	(**P04, P36**)
MS 3. yy.	3	(**P10, P13, P16**)

Bunlar arasında 4 asker ile MS 1. yy. öne çıkarken, onu 3 askerle MS 3. yy. takip etmektedir. MS 1. yüzyılın öne çıkışının, *Galatia*'da Roma yönetiminin henüz taze olduğu bu yüzyılda hazırlanan asker yazıtlarında hem Romalı yerleşimcilere hem de yerel halka hitap edilme isteğinden kaynaklandığını düşündürmektedir. MS 3. yüzyılda hazırlanan çift dilli yazıtlar ise, Ancyra (**P10**) ve Iconium'da (**P13, P16**) tespit edilmişlerdir. Bu kentler, yukarıda belirtildiği

üzere, Hellence bilen yerel halkın yanında, Latince kullanan Romalı eşraf ve askeri zümreyi de barındırmalarıyla öne çıkmaktadırlar. Dolayısıyla çift dilli yazıtların bu kentlerde hazırlanması doğal görünmektedir.

4.2. *Galatia* Dışında Bulunan Belgeler

Belgelerine *Galatia* dışında rastlanan 72 askerden 67 tanesi hakkında yazıtlardan, 5 tanesi (**P89, P93, P96, P104, P139**) hakkında ise bir papirüsten bilgi edinilmektedir. Bunlar arasında yalnızca 1 tanesinin (**P80**) yazıtı Hellence olarak hazırlanmış olup, diğer papirüs ve yazıtların tamamı Latincedir. Bu tek Hellence yazıtın sahibi olan asker MÖ 1. ve MS 1. yüzyıllarda yaşamış olup, kendisi Nisyra (*Asia*) kökenlidir. Askere ait yazıtın buluntu noktası da burasıdır.

Sonuç olarak, çalışma içerisinde yararlanılan, Hellence ya da çift dilli olarak hazırlanmış yazıtların yalnızca Küçük Asya sınırları içerisinde bulunduğu görülmektedir. Hellencenin baskın olarak kullanıldığı Mısır'daki askerlere ilişkin papirüs ve yazıtlar dahi Latince olarak hazırlanmışlardır. Zira bunların önemli kısmı askerlerin kendileri tarafından değil, *legio*'lar tarafından yaptırılmış olup, bünyelerinde görev yapan ya da terhis olan askerlerin listelerini içeren resmi belge niteliği taşımaktadırlar. Mısır'daki yerel halk ile ya da askerlerin çevrelerinde bulunan kişilerle değil, doğrudan devlet ve ordu ile alakalı olmaları dolayısıyla dilleri Latincedir. Küçük Asya sınırları içerisinde bulunan Hellence ve çift dilli yazıtların ise önemli kısmı askerlerin kendileri ya da aileleri tarafından yaptırılmış mezar taşlarıdır. Doğrudan Roma devleti için resmi bir önemi bulunmayan bu yazıtların hazırlanma amacı, yerel halka ve askerlerin tanındığı çevreye mezar taşının kime ait olduğu bilgisini vermek ve kısmen de askerin görevlerinden bahsederek yararlılıklarını ortaya koymak olmuştur. Dolayısıyla bu belgelerin bölge halkının anlayabileceği Hellence ile hazırlanması gerekmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Galatia kökenli, *Galatia*'da görev almış ya da yazıtları *Galatia*'da bulunmuş *legionarius*'ları tespit edip, prosopografik olarak bir araya getirmeyi ve *provincia Galatia*'nın *Principatus* Devri'ndeki askeri potansiyelini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın neticesinde toplam 147 *legio* askeri incelenmiştir. Daha önce ifade edildiği üzere, bunlardan 75'ine ait yazıtlar *Galatia*'da, geriye kalan 72 askerin belgeleri ise *Galatia* dışında bulunmuştur. Askerlerin yaşadıkları yüzyıllar dikkate alındığında, en kalabalık kısmının MS 1. yüzyılda bulunduğu, MS 3. yüzyıla doğru ise sayılarının giderek azaldığı görülmektedir. Bu durumun nedeni, epigrafik materyallerin *Principatus* Devri'nin ilk 2 yüzyılında artış gösterip, 3. yüzyıldan itibaren azalmaya başlaması olabilir. Ancak bu durumda 2. yüzyılda neden azalma olduğu açıklanamamaktadır. Çalışma içerisinde yer alan askerlerin büyük bölümünü *Galatia* kökenliler oluşturmakta ve bütün yüzyıllarda sayısal üstünlüğü yine *Galatia* kökenliler ellerinde tutmaktadır. *Galatia* dışından gelenlerin önemli kısmı ise MS 1. yüzyılda yaşamış olup, MS 3. yüzyıla doğru sayıları azalmıştır. Bu durum, çalışma içerisinde çeşitli değerlendirme noktalarında belirtildiği üzere, MS 1. yüzyılda askerlerin kökenlerinin dayandığı eyaletler dışında görev yapabildiklerini, diğer bir deyişle, eyaletler arası asker hareketliliğinin bulunduğunu, ancak MS 3. yüzyıla doğru bu hareketliliğin azaldığını ve askerlerin daha çok kendi eyaletlerinde görev yapmaya başladıklarını göstermektedir.

Belgelerine *Galatia*'da ulaşılmış olan 75 askerin, yazıtlarının buluntu noktaları arasında sırasıyla Ancyra, Antiocheia ve Iconium gibi kentler öne çıkmıştır. Bu durum, Ancyra'nın *Galatia*'nın merkezi olması, Antiocheia ve Iconium'un ise emekli askerlerin yerleştirilmeleri için kurulmuş *colonia*'lar olmalarından kaynaklanmıştır.

Belgeleri *Galatia*'da bulunan bu askerlerden *Galatia* kökenli olanların geldikleri kentler arasında sırasıyla Ancyra, Neoclaudiopolis, Amasia, Iconium, Pessinus, Savatra ve Zosta öne çıkmışlardır. *Galatia* dışından gelen *legio* görevlilerinin ise çoğunluğunun *Italia* kökenli olduğu bilinmekte, bunu

Pannonia'lı askerler takip etmektedir. *Italia* kökenli kişilerin çoğunlukta olmalarının nedeni, bunların büyük bölümünün MS 1. yüzyılda yaşamış olmalarıyla açıklanabilmektedir. Zira *legio* üyesi olabilmek için sağlanması istenen gereklilikler arasında Roma yurttaşı olmak bulunmaktadır. MS 1. yüzyılda Roma yurttaşlarının en kalabalık kısmının *Italia*'da oturdukları bilinmektedir. Dolayısıyla *Galatia*'ya dışarıdan gelen askerlerin büyük bölümünün *Italia* kökenli olması doğal görünmekte ve sözü edilen kişilerin yurttaşlık hakkına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Pannonia kökenli askerler ise *Galatia*'yı seferlerde geçiş güzergâhı olarak kullanan ya da *Cappadocia*'daki *legio*'larda hizmet verdikten sonra *Galatia* kentlerine yerleşen kişilerden oluşmaktadır. *Italia* kökenliler yoğun olarak Antiocheia'ya, Pannonia'lılar ise Ancyra'ya yerleşmişlerdir. Zira *Italia*'dan gelen askerler, genellikle MS 1. yüzyılda yaşayan ve emeklilik dönemlerinde, *veteranus*'lar için kurulmuş bir *colonia* olan Antiocheia'ya yerleştirilmiş kişilerdir. Belgeleri Ancyra'da bulunan Pannonia kökenliler ise özellikle MS 2. yüzyılda yaşamış ve *Cappadocia*'da konuşlu *legio*'ların Ancyra'da bulundurdukları garnizonlarda görevli olarak yer almış ya da seferlerde Ancyra'yı geçiş güzergâhı olarak kullanırken yaşamlarını yitirmiş olan askerlerdir. Dolayısıyla Antiocheia bir *colonia*, Ancyra ise Küçük Asya'daki yol ağının merkezinde bulunan kent olması dolayısıyla önem kazanmıştır.

Yazıtlarına *Galatia*'da ulaşılan 75 askerin büyük bölümü MS 1. yüzyılda yaşamıştır. Bunların hemen ardından niceliksel çoğunluğu MS 3. yüzyılda yaşayanlar oluşturmaktadır. Sözü edilen 75 asker arasında *Galatia* kökenliler dışarıdan gelenlere oranla her yüzyılda sayısal üstünlüğe sahip olmuşlardır. *Galatia* dışından gelenlerin ise çoğunluğu MS 1. yüzyılda yaşamış olup, bunların sayıları MS 3. yüzyıla doğru azalmaktadır. Bu durum da askerlerin, MS 1. yüzyılda kökenlerinin dayandığı eyaletlerin dışında görev alabildiklerine, ancak MS 3. yüzyıla doğru daha çok kendi eyaletlerinde görev yapmaya başladıklarına işaret etmektedir.

Belgeleri *Galatia* dışında bulunmuş olan 72 askerin, papirüs ve yazıtlarının buluntu noktaları arasında *Aegyptus*, *Dalmatia*, *Moesia Inferior* ve *Pannonia Inferior* öne çıkmışlardır. Bu durum, *Galatia* kökenli askerlerin en çok bu bölgelerde görev yaptıklarını göstermektedir.

Dış eyaletlere en çok asker veren *Galatia* kentleri Ancyra, Pessinus ve Tavium'dur. Zira belgeleri *Galatia* dışında bulunmuş olan askerlerin kökenleri çoğunlukla bu kentlere dayanmaktadır. Buna ek olarak, Ancyra ve Tavium kökenli askerlerin yoğun olarak *Aegyptus*'ta, Pessinus kökenlilerin ise *Dalmatia*'da görev aldıkları tespit edilmiştir.

Belgelerine *Galatia* dışında ulaşılan askerlerin yoğun olarak MS 1. yüzyılda yaşadıkları, onu ise MS 2. yüzyılın takip ettiği görülmektedir. Bu sonuç da askerlerin memleketleri dışındaki eyaletlerde daha çok *Principatus*'un erken dönemlerinde görev yaptıkları yönündeki savı desteklemektedir.

Yazıtları *Galatia*'da bulunan askerlerin görev yaptıkları birlikler arasında en çok öne çıkanlar, *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*), *legio V Gallica*, *legio XV Apollinaris*, *legio XIII Gemina*, *legio XVI Flavia Firma* ve *legio XII Fulminata* olmuştur.

Belgeleri *Galatia* dışında ele geçirilen askerlerin ise en çok *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*), *legio II Adiutrix, legio V Macedonica* ve *legio XXII Deiotariana* bünyesinde görev aldıkları anlaşılmıştır.

Belgeleri *Galatia* içinde ve dışında bulunan bütün askerler göz önüne alındığında, görev birlikleri olarak öne çıkan *legio*'lar şunlar olmuştur: *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*), *legio V Macedonica, legio XIII Gemina, legio V Gallica* ve *legio XV Apollinaris. Galatia* kökenli askerler, *legio VII* (*Claudia Pia Fidelis*) hem bu eyalette konuşlandığında hem de daha sonrasında adı geçen birliğe katılarak görev yapmışlardır. *Cappadocia*'da konuşlanmış ancak *Galatia*'nın çeşitli kentlerinde garnizonlar bulundurmuş olan *legio XV Apollinaris*'in askerlerinin hepsi *Galatia* kökenli olmasalar da çoğu burada görev yapmış ya da *Galatia*'yı seferlerde geçiş güzergâhı olarak kullanmış kişilerdir. *Legio V Macedonica* ve *legio XIII Gemina*, *Galatia* kentlerinden, özellikle Ancyra'dan asker topladıkları için bu listede ön plana çıkmaktadırlar. *Galatia* kökenli askerler, bu birliklere katılarak Dacia, Moesia ve Pannonia gibi bölgelerde hizmet vermişlerdir. Öte yandan *legio V Gallica* ne *Galatia*'da konuşlanmış ne de bu eyalette garnizon bulundurmuştur. Büyük çoğunluğu *Italia* kökenli olan *legio V Gallica* mensuplarının tamamı MS 1. yüzyılda yaşamışlar ve emeklilik dönemlerinde, Augustus tarafından *veteranus*'ların iskân edilmesi için bir *colonia* olarak

kurulmuş olan Antiocheia'ya yerleştirilmişlerdir. *Legio V Gallica*'nın *Galatia* ile olan ilişkisi, emekli askerlerinin eyalette iskân edilmesine dayanmaktadır.

Yazıtları *Galatia*'da bulunan *legio* görevlileri rütbeleri bakımından ele alındığında en çok öne çıkanların, sırasıyla *centurio*'lar, *veteranus*'lar ve *miles*'ler oldukları görülmektedir. Belgeleri *Galatia* dışında bulunan askerler arasında ise en çok *veteranus*'lar, *miles*'ler ve *centurio*'lar öne çıkmışlardır. Belgeleri *Galatia* içinde ve dışında bulunan askerlerin tamamı incelendiğinde en çok öne çıkan bu 3 gruptan *veteranus*'ların sayısının fazla olmasının nedeni, hem *Galatia*'daki *colonia*'lara pek çok *veteranus*'un yerleştirilmiş olması hem de özellikle *Aegyptus* ve *Dalmatia*'ya yollanan askerlerden önemli kısmının, emekli olmalarının ardından yaşamlarını yitirmiş olmalarıdır. *Centurio*'lara gelince, bunlar özellikle *Galatia*'da yazıtları bulunan askerler arasından çıkmışlardır. Bu durum, hem *Galatia*'nın bir askeri geçiş güzergâhı olmasıyla hem de *Cappadocia legio*'larının *Galatia*'da garnizon bulundurmalarıyla açıklanabilir. Zira *centurio*'lar birden fazla *legio*'da görev almış, askerlik yapmak üzere pek çok bölgeye gitmiş kişiler olabilmektedirler. Askeri seferler esnasında *Galatia*'dan geçerken yaşamını yitiren ya da emekli olmalarının ardından bu eyalette, özellikle Ancyra'da ikamet etmeyi tercih eden *centurio*'lar olmuştur. Öte yandan *Cappadocia legio*'larının *Galatia*'ya yerleştirdikleri garnizonların başında da genellikle *centurio* rütbesinde *legio* görevlileri bulunmuşlardır. Üçüncü grubu oluşturan *miles*'lerin büyük çoğunluğunu ise özellikle MS 1. yüzyılda *Galatia*'dan *Aegyptus* ve *Dalmatia*'ya gönderilen ve görevleri başında yaşamlarını yitiren askerler oluşturmaktadır.

Ele alınan askerler hakkında bilgi edinilen belgelerin dilleri göz önünde tutulduğu takdirde ise, *Galatia* içinde ve dışında Latincenin ağırlık kazandığı görülmektedir. *PROSOPOGRAPHIA*'da incelenen askerlere ait belgelerden, *Galatia*'da bulunmuş olanlar arasında yalnızca 17 askerin yazıtının Hellence, 11'inin belgesinin ise Hellence ve Latince ile çift dilli olarak hazırlanmış olduğu görülmektedir. *Galatia* dışında Hellence olarak hazırlanmış tek belge ise, *provincia Asia* sınırları içerisindeki Nisyra'da bulunmuştur. Geriye kalan 118 asker hakkında bilgi veren papirüs ve yazıtların tamamı Latincedir. Dolayısıyla, çalışmada ele alınan epigrafik ve papirolojik belgelerden Hellence ya da çift dilli olarak hazırlanmış olanların tamamı Küçük Asya sınırları içerisinde bulunmuştur. Anadolu dışındaki ilgili yazıt ve papirüslerin tamamı Latince olarak hazırlanmıştır. Hellencenin kültürel olarak Latinceye nazaran baskın

olduğu Mısır'da dahi askeri belgelerde Latincenin kullanılmış olmasının nedeni, bunların doğrudan *legio* birlikleri tarafından hazırlanan asker listeleri olmalarından kaynaklanmaktadır. Resmi evrak niteliğinde olan bu belgeler, bireysel olarak askerlerle değil, genel olarak askeri birliklerle ilgilenmektedirler. Küçük Asya'daki yazıtların önemli kısmı ise, bizzat askerler ya da aileleri/yakınları tarafından yaptırılmış olan ve Hellence bilen yerel halk için askerlerin kariyerini açıklayıp, başarılarını ortaya koymaya çalışan mezar taşlarıdır. Hellence ya da Hellence ve Latince ile çift dilli olarak hazırlanmış olan belgelerin büyük çoğunluğu MS 3. yüzyıla ait olup, bunu MS 1. yüzyılın belgeleri takip etmiştir. Dolayısıyla Roma egemenliğinin *Galatia*'da henüz taze olduğu MS 1. yy. ile İtalik-Latin kültür egemenliğinin imparatorluk coğrafyasında zayıflayarak yerel unsurların önem kazanmaya başladığı MS 3. yüzyılın etkileri, epigrafik verilerde kendisini Hellence ya da çift dilli hazırlanmış yazıtlarla göstermektedir.

Sonuç olarak *Galatia*, *Principatus*'un erken dönemlerinde barındırdığı *legio*'lar ve emekli askerler için kurulan *colonia*'larıyla, MS 2. ve 3. yüzyıllarda ise *Cappadocia*'da kurulan *limes*'e sağladığı kaynaklarla, ayrıca Anadolu'daki Roma yolları ve askeri sefer güzergâhları açısından kavşak niteliğindeki konumu ile Roma devletinin askeri sistemi ve savunma politikasında önemli bir rol üstlenmiş, bunun yanında Roma ordusuna asker yetiştiren kentleriyle de özellikle *Aegyptus* ve *Dalmatia* gibi *provincia*'lardaki *legio*'lar için insan kaynağı sağlamıştır.

ANTİK KAYNAKLAR DİZİNİ

1. Edebî Kaynaklar

Dig.
49,16,14,1: s.19 n.91; s.152 n.597
Dion. Hal. ant.
4,16-17: s.1 n.2
Frontin. strat.
4,1,7: s.8 n.37
Itin. Anton. Aug.
183,5: s.86 n.292; s.107 n.402; s.115 n.438
220,5: s.61 n.198
245,7: s.150 n.592; s.153 n.601
247,4: s.85 n.290; s.102 n.367
248,2: s.140 n.553
484,4: s.57 n.184
Liv.
1,43: s.1 n.2
5,10: s.2 n.6
8,8: s.2 n.5; s.2 n.6, 8
26,4: s.4 n.18
31,35: s.4 n.18
Not. dign. occ.
XXVIII,19: s.57 n.184
XXXIII,54: s.150 n.592; s.153 n.601
XXXIV,25: s.140 n.553
XXXIV,26: s.85 n.290; s.102 n.367
Not. dign. or.
XXXVI,29: s.112 n.419
XXXVIII,5: s.86 n.292; s.107 n.402; s.115 n.438
XXXVIII,13: s.86 n.292; s.107 n.402; s.115 n. 438
XLII,33: s.61 n.198
Plut. Cam.
2,2-3: s.2 n.6
40,3-4: s.2 n.6
SHA Sept. Sev.
IX,9-11: s.74 n.242
Suet. Vesp.
8,4: s.24 n.111
Veg. mil.
II,7: s.19 n.90; s.219 n.736
Vell.
II,39,3: s.129 n.506

2. Epigrafik Kaynaklar

Adamik 2005
264: **P88, A**
AE
1891, 55: **P143, A**
1893, 70: **P98, A**
1903, 74: **P47, A; P49, A**
1903, 77: **P63, A**
1911, 143: **P80, A**
1912, 271: **P39, A**
1914, 131: **P53, A**
1914, 135: **P42, A**
1915, 47: **P03, A**
1920, 75: **P54, A**
1930, 109: **P62, A**
1931, 130: **P08, A**
1932, 52: **P112, A**
1937, 95: **P08, A**
1941, 166: **P69, A**
1957, 266: **P103, A**
1961, 15: **P35, A**
1961, 16: **P72, A**
1961, 22: **P60, A**
1962, 112: **P77, A**
1966, 353: **P112, A**
1966, 451: **P69, A**
1969/1970, 633: **P91, A**
1971, 347: **P124, A**
1971, 465: **P57, A**
1972, 438: **P88, A**
1972, 665: **P57, A**
1975, 817: **P57, A**
1977, 811: **P43, A; P46, A**
1981, 784: **P50, A**
1981, 786: **P55, A**
1984, 886: **P55, A**
1984, 888: **P17, A**
1991, 1473: **P28, A**
1991, 1543: **P61, A**
1994, 1355: **P109, A**
1995, 1232: **P127, A**
1997, 1509: **P67, A**
1998, 1386: **P19, A; P20, A**
1998, 1387: **P23, A**
1998, 1389: **P48, A**
1999, 1230: **P81, A**
2000, 1447: **P58, A**
2003, 1330: **P142, A**
2004, 1223: **P146, A**
2006, 1478: **P02, A**
2006, 1479: **P22, A**
2006, 1480: **P44, A**
2007, 1478: **P41, A**
2007, 1479: **P60, A**
2012, 1280: **P147, A**
2012, 1585: **P21, A**
2012, 1593: **P14, A**
2013, 1600: **P56, A**
2016, 1673: **P04, A**
2017, 1535: **P34, A**
Alf 1941
352,166: **P69, A**
Alkan-Işık 2021
467,66: **P63, A**
Ann. d. Inst.
40 (1868) 64,63: **P83, A**
Atanacković-Salčić 1981
265,4: **P130, A**
Balla 1972
228: **P88, A**
Ballance 1959
128,3: **P60, A**
Barkóczi 1977
196,87: **P69, A**
BCTH 1 (1883)
183: **P84, A; P97, A; P99, A; P106, A; P115, A; P116, A; P119, A; P136, A; P137, A**
184: **P87, A; P94, A; P105, A; P117, A; P120, A; P121, A; P123, A; P131, A; P141, A**
184-185: **P132, A**
Bean 1959
93,42: **P35, A**
97,48: **P72, A**
Bennett 2006
95: **P44, A**

Bennett 2007
408: **P44, A**
Bennett 2008
543: **P22, A**
Berges-Nollé 2000
285,128: **P61, A**
Bernand 1984
178,56: **P84, A; P87, A; P94, A; P97, A; P99, A; P105, A; P106, A; P115, A; P116 A; P117, A; P119, A; P120, A; P121, A; P123, A; P131, A; P132, A; P136, A; P137, A; P141, A**
Betz 1966
39: **P69, A**
Borhy 2006
73,42: **P129, A**
Bosch 1967:
28,49: **P84, A; P87, A; P94, A; P97, A; P99, A; P105, A; P106, A; P115, A; P116 A; P117, A; P119, A; P120, A; P121, A; P123, A; P131, A; P132, A; P136, A; P137, A; P141, A**
56,59: **P114, A; P144, A**
132,109: **P58, A**
133,110: **P68, A**
133,111: **P24, A**
133,112: **P65, A**
194,153: **P76, A**
194,154: **P79, A**
223,171: **P101, A; P102, A**
223,172: **P83, A**
236,176: **P30, A**
237,177: **P59, A**
237,178: **P31, A**
251,187: **P01, A**
277,213: **P69, A**
328,268: **P32, A**
328,269: **P12, A; P40, A; P73, A**
329,270: **P10, A**
330,271: **P08, A**
331,272: **P15, A**
409,362: **P37, A**
410,363: **P07, A**
412,366: **P38, A; P52, A**
Buckler-Calder-Cox 1924
64,76: **P09, A**
Bulić 1893
49: **P98, A**
Bull. d. Inst. 1869
23: **P101, A; P102, A**
Bücheler 1895
40,77: **P90, A**
Byrne-Labarre 2006
102,192: **P74, A**
Cagnat-Besnier 1915
364,47: **P03, A**
Calder 1912a
102,34: **P53, A**
Calder 1912b
71,44: **P39, A**
Calvelli 2015
94,19: **P69, A**
Christol – Drew-Bear 2000
529-539: **P58, A**
CIL
III 242: **P31, A**
III 260: **P01, A**
III 261: **P07, A**
III 262: **P10, A**
III 263: **P12, A; P40, A; P73, A**
III 264: **P24, A**
III 265: **P30, A**
III 266: **P32, A**
III 267: **P37, A**
III 268, **P38, A; P52, A**
III 269: **P59, A**
III 293: **P26, A**
III 294: **P66, A**
III 1044: **P110, A**
III 1629(5): **P78, A**
III 1818: **P86, A**
III 2048: **P134, A**
III 2709: **P82, A**
III 2710: **P100, A**
III 2818: **P95, A**
III 6023: **P114, A; P144, A**
III 6056: **P68, A**
III 6184: **P83, A**
III 6188: **P101, A; P102, A**
III 6598: **P133, A**
III 6606: **P114, A; P144, A**
III 6607: **P122, A**
III 6627: **P84, A; P87, A; P94, A; P97, A; P99, A; P105, A; P106, A; P115, A; P116**

A; P117, A; P119, A; P120, A; P121, A; P123, A; P131, A; P132, A; P136, A; P137, A; P141, A
III 6761: **P01, A**
III 6762: **P10, A**
III 6764: **P58, A**
III 6765: **P59, A**
III 6766: **P65, A**
III 6767: **P68, A**
III 6787: **P70, A**
III 6788: **P51, A**
III 6800: **P05, A**
III 6824: **P18, A**
III 6825: **P26, A**
III 6826: **P27, A**
III 6827: **P29, A**
III 6828: **P66, A**
III 8064(5): **P78, A**
III 8065(29): **P111, A**
III 8493: **P138, A**
III 9726: **P100, A**
III 9733: **P90, A**
III 9737: **P118, A**
III 10497: **P76, A**
III 10499: **P79, A**
III 11030: **P129, A**
III 12059: **P128, A**
III 12139: **P51, A**
III 12498: **P143, A**
III 12615: **P111, A**
III 13263: **P98, A**
III 14138(3): **P113, A**
III 14398: **P63, A**
VI 3614: **P126, A**
VI 3627: **P135, A**
Conrad 2004
229,383: **P112, A**
Cronin 1902
356,111: **P47, A; P49, A**
372,145: **P63, A**
Cronin 1904
114,152: **P51, A**
118,167: **P11, A**
Croitoru-Gheleţchi 2020
19,4: **P01, A**
Cumont-Anderson 1912
233,1: **P42, A**
Dąbrowa 1993
99,41: **P126, A**
Di Donato 2020
10,I: **P103, A**
Diehl 1910
4,4: **P133, A**
5,14: **P01, A**
Dobó 1975
114,590: **P60, A**
Dodig 2002
364: **P142, A**
Dodig 2005
210,3: **P138, A**
211,5: **P130, A**
211,7: **P145, A**
212,10: **P125, A**
213,11: **P142, A**
Does 1599
93: **P30, A**
94: **P31, A**
99: **P32, A**
Domaszewski 1885
114,66: **P15, A**
Drew-Bear 1991
141: **P61, A**
Eck-Koßmann 2015
37,2: **P08, A**
EE
II 288,331: **P133, A**
II 290,336: **P122, A**
II 382,699: **P76, A**
II 468,1021: **P114, A; P145, A**
II 468,1023: **P122, A**
IV 107,347: **P90, A**
IV 108,348: **P118, A**
IV 147,509: **P129, A**
V 1,4: **P133, A**
V 5,15: **P84, A; P87, A; P94, A; P97, A; P99, A; P105, A; P106, A; P115, A; P116 A; P117, A; P119, A; P120, A; P121, A; P123, A; P131, A; P132, A; P136, A; P137, A; P141, A**
V 29,48: **P01, A**
V 29,49: **P10, A**
V 29,50: **P59, A**
V 30,54: **P68, A**
V 30,57: **P58, A**

V 32,62: **P65, A**
V 34,65: **P51, A**
V 580,1350: **P29, A**
EpRom
2016, 45,001: **P04, A**
Falileyev 2015
929: **P127, A**
Faure 2013
59,55: **P12, A; P40, A; P73, A**
Ferjančić 2002
246,78: **P129, A**
263,198: **P88, A**
268,228: **P130, A**
281,313: **P95, A**
296,415: **P112, A**
299,427: **P103, A**
300,432: **P83, A**
Fitz 1993
899,565: **P01, A**
934,638: **P30, A**
French 2003
124,25: **P31, A**
141,39: **P02, A**
142,40: **P08, A**
143,41: **P10, A**
145,42: **P22, A**
146,43: **P30, A**
147,44: **P32, A**
149,45: **P37, A**
150,46: **P44, A**
152,47: **P55, A**
153,48: **P59, A**
155,49: **P69, A**
158,51: **P12, A; P40, A; P73, A**
160,52: **P50, A**
Fröhner 1897
61,150: **P113, A**
Gatzke 2013
290: **P39, A**
Gerardin 2009
303,01: **P26, A**
303,02: **P18, A**
303,03: **P66, A**
303,04: **P54, A**
303,05: **P19, A, P20, A**
303,06: **P23, A**
303,07: **P48, A**
Gerov 1949
75,27: **P112, A**
Glavičić-Pandža 2017
59,51: **P86, A**
66,5: **P130, A**
67,6: **P142, A**
68,7: **P145, A**
71,11: **P125, A**
Glogowski 2017
84: **P98, A**
Gökalp 2008
131,4.4.2: **P03, A**
Grbić 2007
224,27: **P08, A**
Grégoire 1909
13: **P25, A**
Groff 2021
266: **P92, A**
Gruter 1601
31,10: **P30, A**
541,6: **P31, A**
544,3: **P32, A**
Hall 1983
35: **P13, A; P16, A**
Hamilton 1842
438,183: **P26, A**
Henzen 1856
6674: **P26, A**
Hereward 1958
72,18: **P75, A**
Höhn 1911
65,151: **P58, A**
Hörnes 1880
40,3: **P138, A**
IDR III,5
148: **P110, A**
IDRE II
414,398: **P37, A**
415,399: **P01, A**
415,400: **P36, A**
418,403: **P13, A; P16, A**
IGLNovae
83: **P112, A**
IGR
III 141: **P06, A**
III 213: **P10, A**
III 214: **P15, A**

III 271: **P64, A**
III 281: **P45, A**
III 814: **P75, A**
III 1476: **P47, A; P49, A**
III 1482: **P11, A**
IV 1375: **P80, A**
ILBulg
304: **P112, A**
ILJug
1916: **P130, A**
1921: **P145, A**
2091: **P85, A**
ILS
2237: **P18, A**
2238: **P26, A**
2247: **P122, A**
2252: **P82, A**
2253: **P100, A**
2274: **P128, A**
2327: **P59, A**
2403: **P05, A**
2483: **P84, A; P87, A; P94, A; P97, A; P99, A; P105, A; P106, A; P115, A; P116 A; P117, A; P119, A; P120, A; P121, A; P123, A; P131, A; P132, A; P136, A; P137, A; P141, A**
IScM V
187,155: **P103, A**
208,174: **P83, A**
216,183: **P101, A; P102, A**
Jacopi 1937
43: **P69, A**
Jerphanion 1928
38: **P12, A; P40, A; P73, A**
39: **P08, A**
40: **P58, A**
41: **P32, A**
Kazarow 1932
120,4: **P112, A**
Keil-Premerstein 1911
98,192: **P80, A**
Kinneir 1818
547,19,74: **P32, A**
Kovács 2007
99-107: **P60, A**
Królczyk 2003
283,11: **P112, A**
Kruschwitz 2013
202,10: **P90, A**
Kurilić 2006
143,118: **P81, A**
Kurilić 2014
12: **P98, A**
Labarre-Özsaït-Özsaït 2007
142,5: **P41, A**
Lafli-Magnani-Buora 2019
52,17: **P122, A**
Laminger-Pascher 1984
58,91: **P70, A**
Laminger-Pascher 1985
381,1: **P05, A**
Laminger-Pascher 1992
39: **P64, A**
177: **P51, A**
198: **P11, A**
219: **P70, A**
Le Bas
III 1792: **P32, A**
III 1796: **P30, A**
III 1797: **P37, A**
III 1798: **P07, A**
III 1799: **P59, A**
Librenjak 2010
108,114: **P127, A**
Liu 2012
23,33: **P30, A**
Lozić 2021
142,107: **P145, A**
Lucas 1714
305,32: **P32, A**
Maionica-Schneider 1877
153: **P129, A**
MAMA
VIII 9: **P70, A**
VIII 16: **P51, A**
XI 223: **P14, A**
Maróti 2003
43,37: **P88, A**
Martemyanov 2014
16: **P103, A**
18: **P101, A; P102, A**
Martemyanov 2021
110: **P103, A**
111: **P101, A; P102, A**

Mathieu 2013
522,62: **P88, A**
Maxfield 1972
175,195: **P62, A; P63, A**
McLaughlin 2015
206,680: **P26, A**
Meyer 1853
159,70: **P95, A**
Meyr-Flügel 2016
152: **P111, A**
Miller-Renier 1870
103: **P114, A; P144, A**
Miltner-Miltner 1937
41,45: **P08, A**
Mirković 2004
212: **P146, A**
Mitchell 1977
65,3: **P43, A; P46, A**
84,18: **P50, A**
87,28: **P55, A**
Mitchell 1993
123,21: **P01, A**
Mitchell-French 2012
335,156: **P43, A; P46, A**
340,161: **P30, A**
341,162: **P07, A**
343,163: **P15, A**
343,164: **P44, A**
348,165: **P21, A**
349,166: **P55, A**
351,167: **P02, A**
352,168: **P12, A; P40, A; P73, A**
353,169: **P32, A**
355,170: **P37, A**
356,171: **P01, A**
358,172: **P38, A; P52, A**
359,173: **P24, A**
360,174: **P65, A**
361,175: **P68, A**
362,176: **P69, A**
363,177: **P59, A**
365,178: **P22, A**
366,179: **P58, A**
378,188: **P50, A**
379,189: **P08, A**
380,190: **P10, A**
382,192: **P31, A**
Mitchell-French 2019
330, L16: **P83, A**
Mitford 1974
164,3: **P57, A**
Mitford 1997
140,4: **P57, A**
141,5: **P67, A**
MonAnt 23 (1914)
20,6: **P03, A**
Mosser 2003
189,51: **P71, A**
236,135: **P01, A**
242,142: **P70, A**
262,193: **P38, A; P52, A**
271,212: **P31, A**
271,213: **P45, A**
Mowat 1884
264: **P113, A**
MRT
7, 258-259: **P88, A**
Muratori 1740
783,4: **P07, A**
822,4: **P37, A**
850,6: **P59, A**
Néroutsos Bey 1891
341: **P128, A**
Nollé 2001
521,197: **P33, A**
Paris-Radet 1886
509,20: **P64, A**
Patsch 1897
191: **P98, A**
Patsch 1908
110-111: **P145, A**
111: **P138, A**
Pavkovič 1991
190,82: **P35, A**
Perrot *et al.* 1872
230,117: **P12, A; P40, A; P73, A**
266,147: **P68, A**
Petolescu 1978
217,13: **P78, A**
217,23: **P111, A**
Petolescu 1994
725,16: **P01, A**
Petolescu 2007
143: **P44, A**

Petolescu 2008-2009
228,1313: **P44, A**
Piso 2018
57,41: **P110, A**
58,55: **P78, A**
58,56: **P111, A**
Raepsaet-Charlier – Deman 1973
190,b: **P103, A**
Ramsay 1883b
316,43: **P51, A**
Ramsay 1916
90, **P54, A**
Ramsay 1967
61,43: **P54, A**
188,181: **P70, A**
194,196: **P11, A**
Ramsay-Ramsay 1928
188: **P63, A**
189: **P62, A**
RECAM II
200: **P17, A**
289: **P36, A**
RECAM III
70,152: **P35, A**
RECAM IV
90: **P13, A; P16, A**
233: **P39, A**
Reinach 1911
68,2: **P114, A; P144, A**
68,3: **P122, A**
Renier 1870
181: **P114, A; P144, A**
Reuter 2012
107,60: **P58, A**
115,70: **P22, A**
Richier 2004
133,44: **P62, A; P63, A**
351,300: **P06, A**
364,320: **P01, A**
Riese 1914
87,710: **P18, A**
152,1383: **P58, A**
RIU
570: **P129, A**
889: **P88, A**
1242: **P124, A**
Robinson 1926a
227,56: **P66, A**
Rohde 1940
65,1: **P69, A**
Rómer 1876
51: **P79, A**
Rott 1908
366,65: **P03, A**
Ruiz De Arbulo 2008
3,5: **P53, A**
Sanader 1999-2000
229,1: **P81, A**
Sanader *et al.* 2010
484,1: **P81, A**
485,2: **P90, A**
487,3: **P108, A**
488,4: **P127, A**
Santos Yanguas 2007
406: **P55, A**
Schallmayer *et al.* 1990
529,684: **P43, A; P46, A**
532,688: **P70, A**
534,690: **P05, A**
Schleiermacher 1984
243,120: **P35, A**
251,126: **P51, A**
Schöpflin 1751
604,287: **P135, A**
SEG
6, 507: **P09, A**
17, 669: **P75, A**
18, 566: **P60, A**
19, 777: **P35, A**
19, 783: **P72, A**
27, 863: **P50, A**
33, 1188: **P13, A; P16, A**
40, 1162: **P28, A**
45, 1699: **P36, A**
48, 1528: **P72, A**
48, 1530: **P35, A**
57, 1407: **P41, A**
57, 1408: **P60, A**
63, 1206: **P56, A**
66, 1780: **P04, A**
Simón-Polo-Rodríguez 2009
77,39: **P69, A**
Son 1986
64: **P147, A**

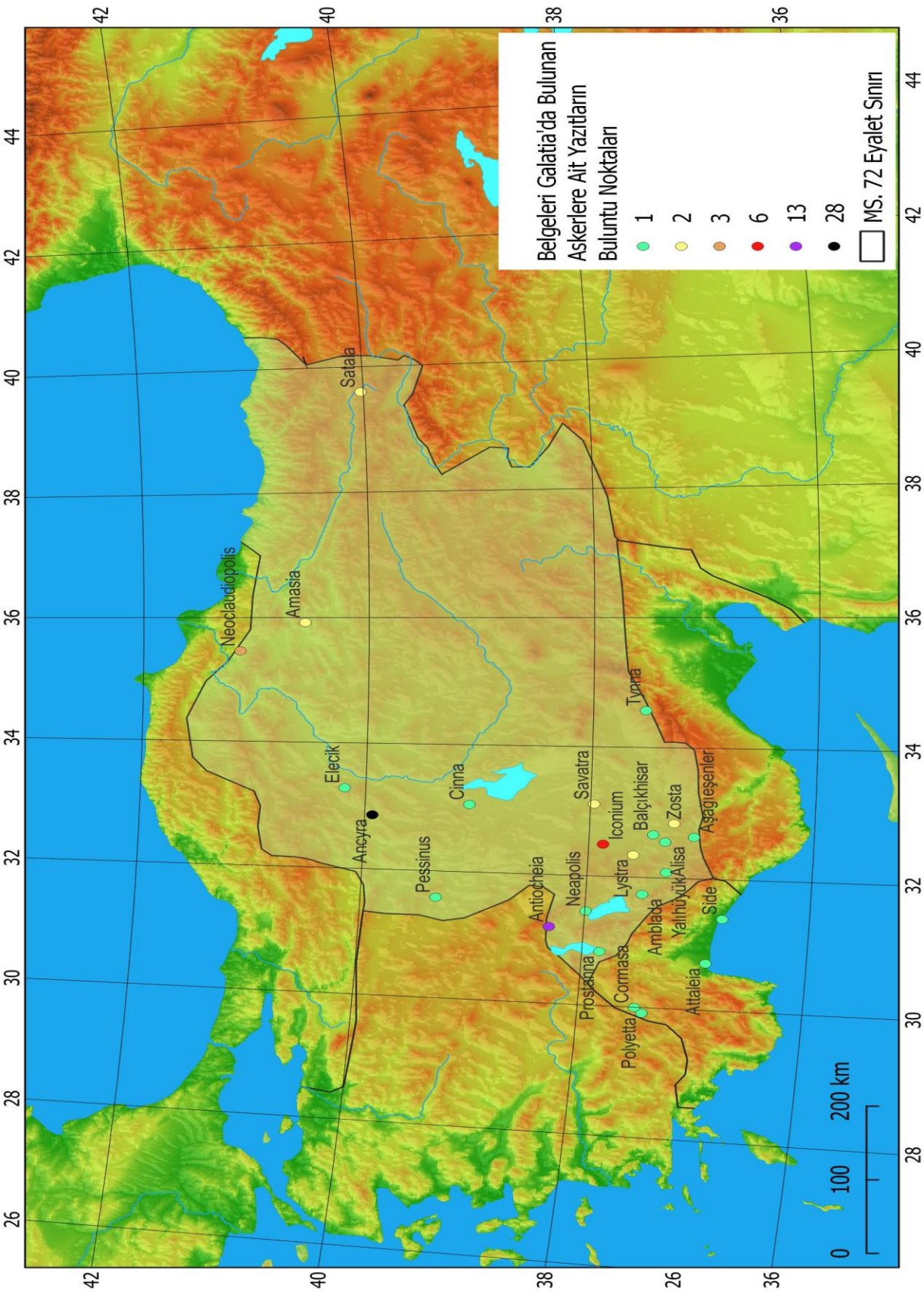
Sorrosal 2013
240: **P69, A**
Speidel 1983a
18-19: **P55, A**
Speidel 1983b
285: **P17, A**
Speidel 1992
29,3: **P12, A; P40, A; P73, A**
Speidel 2007
263: **P44, A**
Stauner 2016
114: **P04, A**
Steiner 1906
52,42: **P143, A**
71,160: **P63, A**
Sterrett 1888b
26,25: **P64, A**
76,131: **P75, A**
133,227: **P45, A**
155,266: **P70, A**
182,300: **P05, A**
275,391: **P27, A**
275,393: **P18, A**
Strubbe 2005
272, T71: **P89, A; P93, A; P96, A; P104, A; P139, A**
274, T72: **P100, A**
275, T73: **P109, A**
276, T74: **P145, A**
277, T75: **P86, A**
280, T77: **P143, A**
281, T78: **P135, A**
Stud. Pont.
III 48,34: **P71, A**
III 62,49: **P06, A**
III 90,70: **P25, A**
Summerly 1990
55,218: **P62, A; P63, A**
144,19: **P01, A**
161,18,1: **P31, A**
165,696,3: **P37, A**
168,25(a),1: **P38, A; P52, A**
Szilágyi 1955
396: **P77, A**
Şahin 1995
166,3: **P36, A**
Šegvić 1996
134,25: **P109, A**
135,32: **P127, A**
Şenocak 2014
157, Y-26: **P27, A**
159, Y-36: **P31, A**
160, Y-37: **P70, A**
184, Y-85: **P48, A**
Škegro 1997
86,4: **P130, A**
TAM
V,1,425: **P80, A**
Tibiletti 1963
301: **P61, A**
TitAq
II 511: **P76, A**
II 771: **P79, A**
Tocilescu 1891
26,51: **P143, A**
Tončinić 2011
23,1: **P81, A**
23,2: **P82: A**
26,4: **P85, A**
30,8: **P90, A**
35,12: **P100, A**
43,20: **P108, A**
45,21: **P109, A**
59,34: **P118, A**
69,40: **P112, A**
71,42: **P127, A**
76,45: **P130, A**
82,52: **P86, A**
82,53: **P134, A**
84,55: **P138, A**
85,56: **P140, A**
91,60: **P142, A**
93,63: **P145, A**
Torma 1882
140,13: **P111, A**
Tournefort 1717
329: **P07, A**
330: **P37, A; P59, A**
Ultsch 2020
183,93: **P12, A; P40, A; P73, A**
191,103: **P88, A**
215,138: **P01, A**
Uzunaslan 2016
720: **P34, A**

Ünver 2005
60,29: **P03, A**
Vágó 1970
123,448: **P124, A**
Walser 2013
531: **P56, A**
542: **P55, A**
Wilkes 2000
336,10: **P138, A**
336,11: **P130, A**
336,12: **P145, A**
336,16: **P86, A**
337,18: **P85, A**
337,21: **P134, A**
Yildiz 2021
1291: **P10, A**
Zović 2015
205,154: **P127, A**

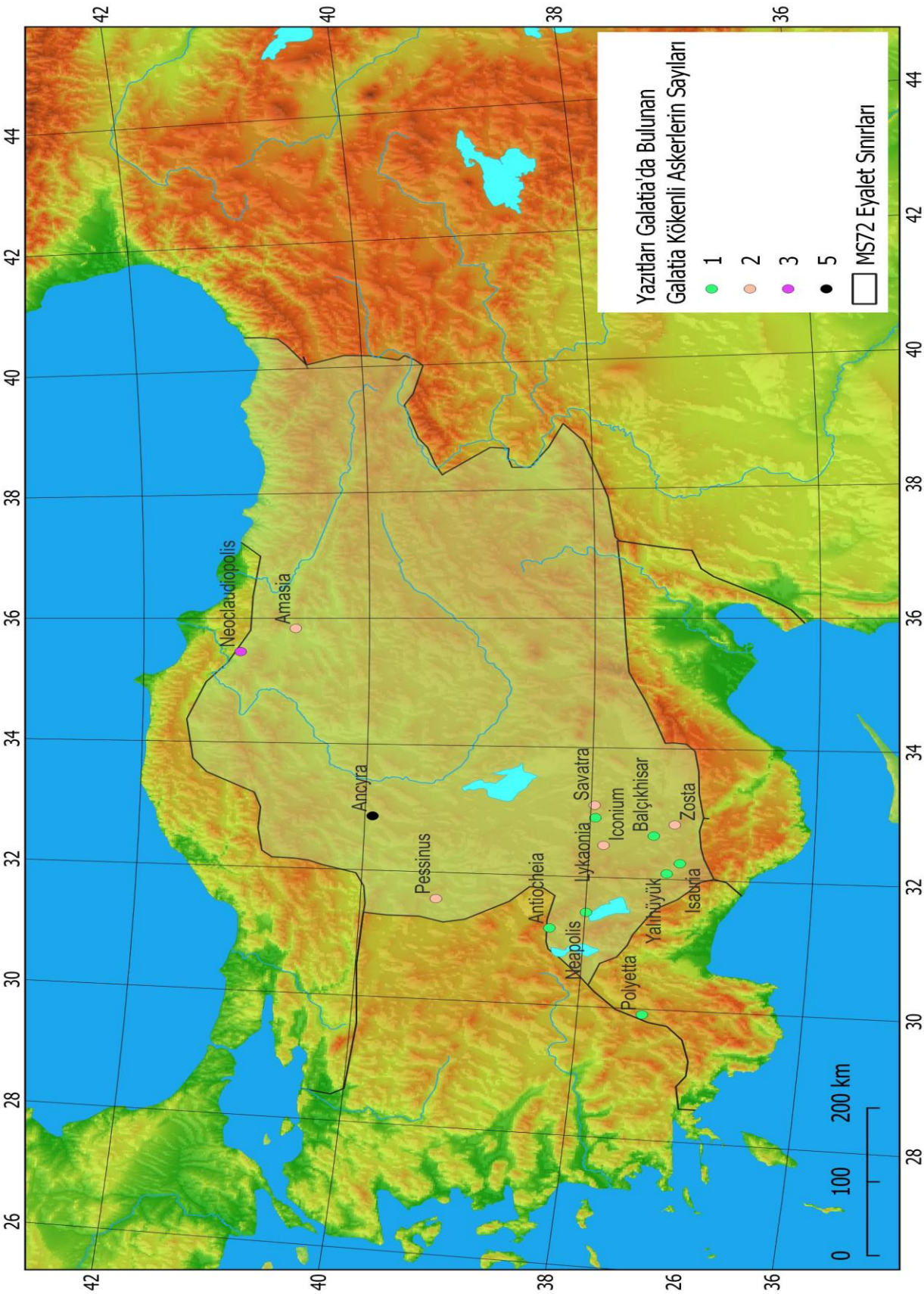
3. Papirolojik Kaynaklar

BGU
IV 1083: **P89, A; P93, A; P96, A; P104, A; P139, A**
CPL
109: **P89, A; P93, A; P96, A; P104, A; P139, A**
Fink 1971
165,36: **P89, A; P93, A; P96, A; P104, A; P139, A**

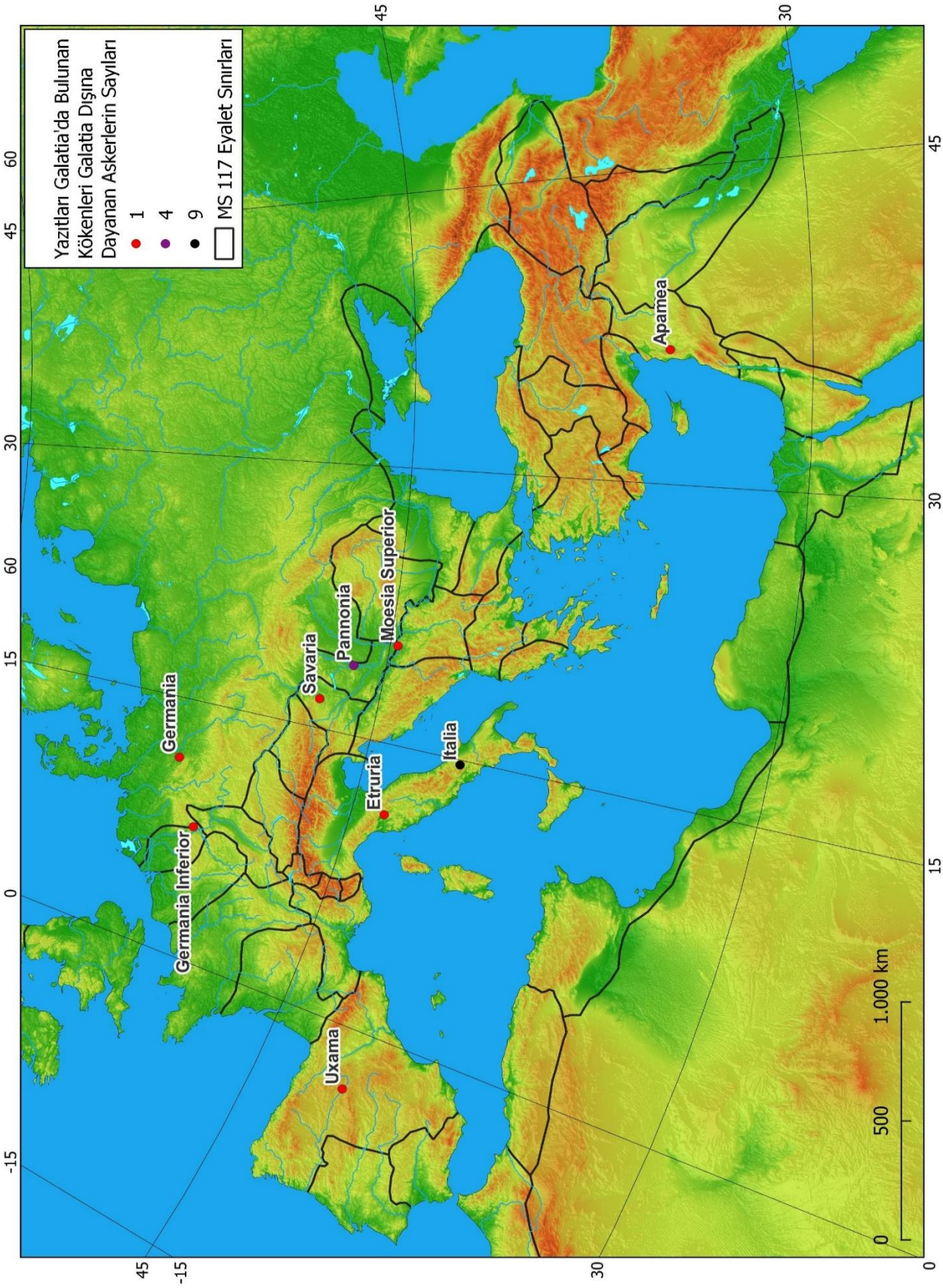
EKLER

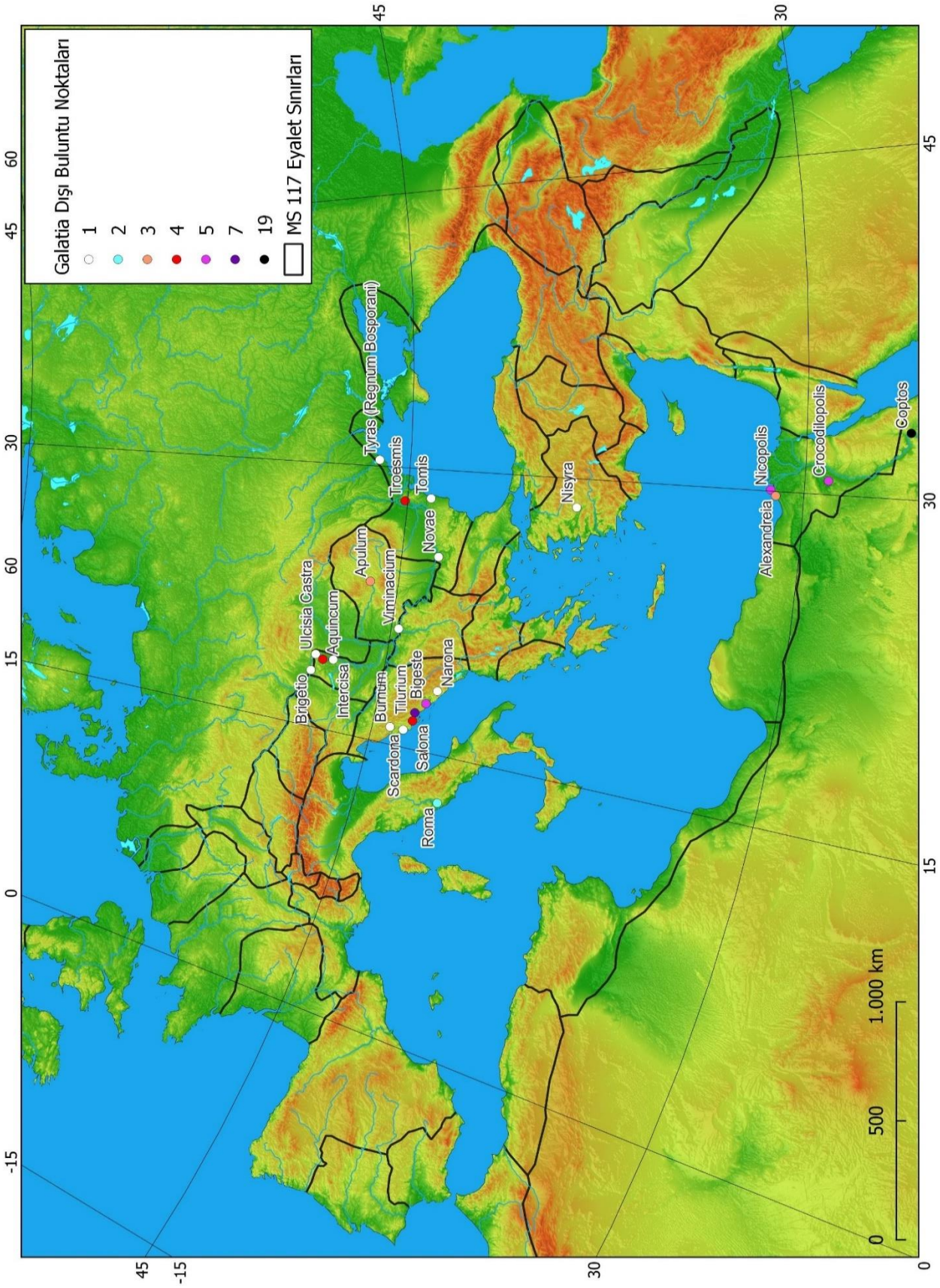
Harita 1
Belgeleri *Galatia*'da Bulunmuş Olan *Legionarius*'lara ve *Legio* Hizmetlilerine Ait Yazıtların Buluntu Noktaları

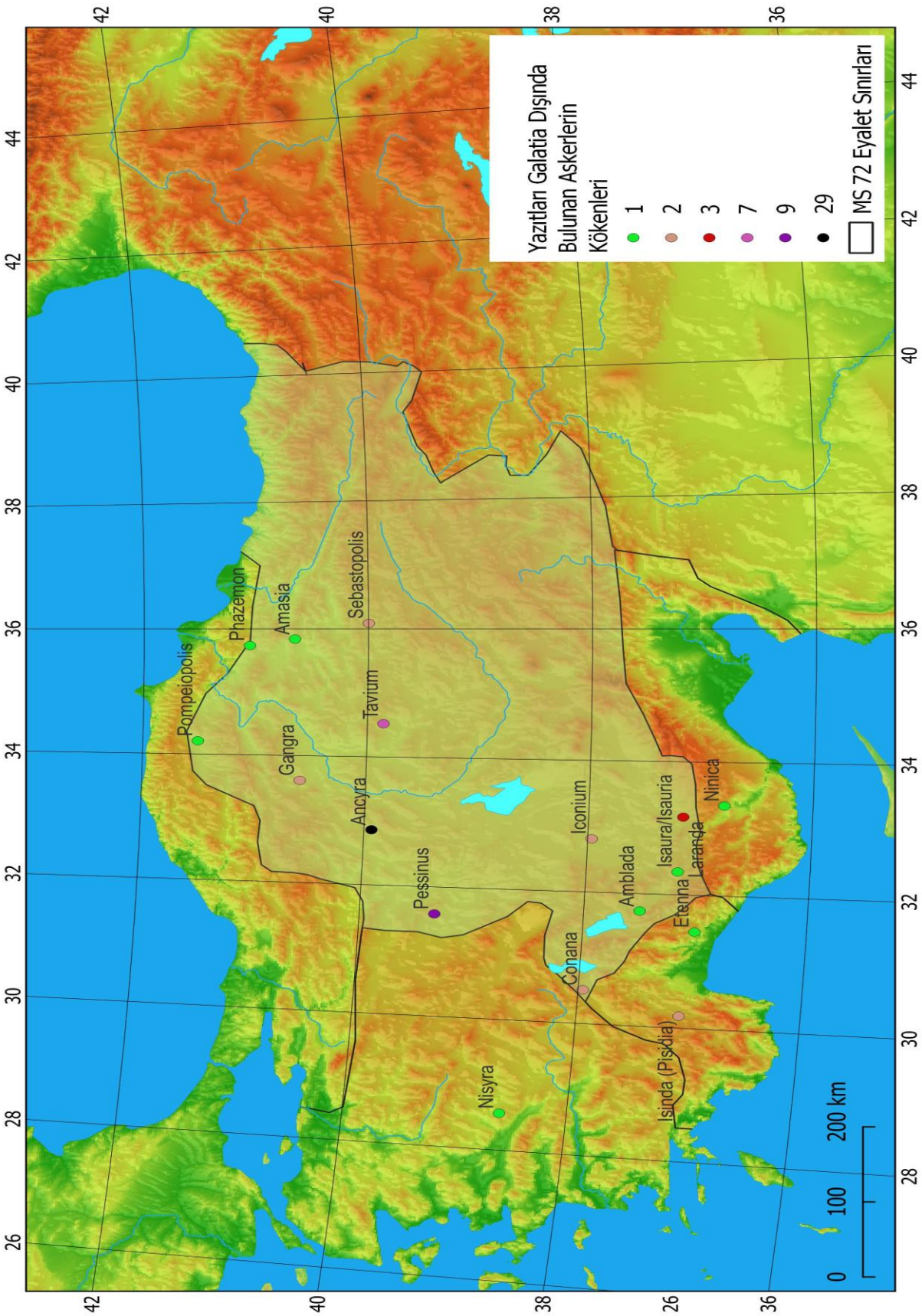
Harita 2
Belgeleri *Galatia*'da Bulunmuş Olan *Galatia* Kökenli *Legionarius*'ların
ve *Legio* Hizmetlilerinin Memleketleri

Harita 3
Belgeleri *Galatia*'da Bulunmuş Olan, Kökenleri *Galatia* Dışına Dayanan *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Memleketleri

Harita 4
Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunmuş Olan *Legionarius*'lara ve *Legio* Hizmetlilerine Ait Yazıt ve Papirüslerin Buluntu Noktaları

Harita 5

Belgeleri *Galatia* Dışında Bulunmuş Olan *Legionarius*'ların ve *Legio* Hizmetlilerinin Memleketleri

KISALTMALAR LİSTESİ

AC = L'Antiquité Classique Revue interuniversitaire d'études classiques

AE = L'Année épigraphique

AJA = American Journal of Archaeology

AJPh = The American Journal of Philology

Ann. d. Inst. = Annali dell'Instituto di Corrispondenza Archeologica = Annales de l'Institut de Correspondance Archéologique

ANRW = Aufstieg und Niedergang der römischen Welt

AntAfr = Antiquités africaines: *L'Afrique du Nord, de la protohistoire à la conquête arabe, Publiée par CNRS Éditions*

Arch.-epigr. Mitt = Archäologisch-epigraphische Mitteilungen aus Österreich-Ungarn

AS = Anatolian Studies

BAHD = Bullettino di arheologia e storia Dalmata

BCH = Bulletin de correspondance hellénique

BCTH = Bulletin archéologique du Comité des travaux historiques et scientifiques

BE = Bulletin épigraphique, şurada: *REG*

BGU IV = *Ägyptische Urkunden aus den Königlichen Museen zu Berlin / Griechische Urkunden* 4, 1912.

BJ = Bonner Jahrbücher

Bull. d. Inst. = Bullettino dell'Instituto di Corrispondenza Archeologica = Bulletin de l'Institut de Correspondance Archéologique

CIL = Corpus Inscriptionum Latinarum

CPL = Corpus Papyrorum Latinarum, Wiesbaden, 1956.

CRAI = Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres

DNP = Der Neue Pauly

EA = Epigraphica Anatolica: Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens

EE = *Ephemeris Epigraphica*

EpRom = *Epigraphica Romana*

IDR III,5 = Piso, I., *Inscriptions d'Apulum, (Inscriptions de la Dacie romaine – III 5)*, vol. 1, Paris, 2001.

IDRE II = Petolescu, C. C., *Inscriptiones Daciae Romanae, Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie II: Illyricum – Oriens – Africa septentrionalis*, Editura Enciclopedică, Bucarest, 2000.

IGLNovae = Kolendo, J. / Božilova, V., *Inscriptions Grecques et Latines de Novae (Mésie Inférieure),* Paris, 1997.

IGR = *Inscriptiones Graeceae ad res Romanas pertinentes*

IK = *Die Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien*

ILBulg = Gerov, B., *Inscriptiones Latinae in Bulgaria Repertae*, Sofya, 1989.

ILJug = *Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMII et MCMXL repertae et editae sunt*

ILS = *Inscriptiones Latinae Selectae* (Dessau)

IMS II = Mirković, M. (ed.), *Inscriptions de la Mésie supérieure, vol. II, Viminacium et Margum*, Beograd, 1986.

IScM V = Doruțiu-Boilă, A. (ed.), *Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris antiquae, Series altera: Inscriptiones Scythiae Minoris graecae et latinae*, vol. 5., Capidava, Troesmis, Noviodunum, București, 1980.

JHS = *The Journal of Hellenic Studies*

JÖAI = *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien*

JRS = *The Journal of Roman Studies*

LGPN = *A Lexicon of Greek Personal Names*, vol. I – V.C, Oxford Clarendon Press, Oxford/New York, 1987-2018.

MAMA = *Monumenta Asiae Minoris Antiqua*

MonAnt = *Monumenti antichi*, Accademia Nazionale dei Lincei, Roma.

MRT 7 = Dinnyés I. / Kővári K. / Lovag Z. / Tettamanti S. / Totál J. / Torma I. (ed.), *Pest megye Régészeti Topográfiája, A budai és szentendrei járás (XIII/1.), Magyarország Régészeti Topográfiája* 7, Budapest, 1986.

MZ = *Mainzer Zeitschrift*

OCD^{3} = *The Oxford Classical Dictionary*

OLD 2012 = *Oxford Latin Dictionary*, Clarendon Press, Oxford.

PIR[1] = *Prosopographia Imperii Romani*[1]

PIR[2] = *Prosopographia Imperii Romani*[2]

PME = Devijver, H., *Prosopographia militiarum equestrium quae fuerunt ab Augusto ad Gallienum*, I–III, Leuven 1976–1980; IV, Suppl. 1: Leuven 1987; V, Suppl. 2: Leuven 1993.

RA = *Revue Archéologique*

RANT = *Res Antiquae*

RE = *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*

REA = *Revue des études anciennes*

RECAM = *Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor*

REG = *Revue des Études Grecques*

RFFZd = *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*

RIU = *Die Römischen Inschriften Ungarns 2-5, Budapest, 1976-1991.*

RPh = *Revue de philologie, de littérature et d'histoire anciennes*

SCI = *Scripta Classica Israelica*

SCIV = *Studii şi Cercetări de istorie veche şi arheologie*

SEG = *Supplementum Epigraphicum Graecum*

SJC = *Scripta Judaica Cracoviensia*

Stud. Pont. III = Anderson, J. G. C. / Cumont, F. / Grégoire, H. (ed.), *Studia Pontica III, Recueil des inscriptions grecques et latines du Pont et de l'Arménie*, Bruxelles, 1910.

SUSBED = *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*

TAD = *Tarih Araştırmaları Dergisi*

TAM = *Tituli Asiae Minoris*

TAPA = *Transactions of the American Philological Association*

TitAq = *Tituli Aquincenses*

VAHD = *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*

VDI = *Вестник древней истории* = *Vestnik Drevnej Istorii*

VHAD = *Vjesnik hrvatskoga arheolockoga društva*

WMBH = *Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien und der Herzegowina*

ZPE = *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*

KAYNAKÇA

Antik Literatür

Dig. (*Corpus Iuris Civilis*, *Digesta*) = WATSON, A. (ed.), *The Digest of Justinian*, vol. 4, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1998.

Dion. Hal. ant. (Dionysius Halicarnasseus, *Antiquitates Romanae*) = *The Roman Antiquities of Dionysius of Halicarnassus*, with an English translation by E. CARY, II, London – Cambridge 1961 (The Loeb Classical Library).

Frontin. strat. (Sex. Iulius Frontinus, *Strategemata*) = *Frontinus The Stratagems and The Aqueducts of Rome*, with an English translation by. C. E. BENNETT, London – New York, 1925 (The Loeb Classical Library).

Itin. Anton. Aug. (*Itinerarium, Antonini Augusti*) = PARTHEY, G. / PINDER, M. (ed.), *Itinerarium Antonini Augusti et Hierosolymitanum*, Berolini, 1848.

Liv. (Titus Livius, *Ab urbe condita*) = *Livy*, with an English translation by B. O. FOSTER, I, Cambridge, MA/London 1967 (The Loeb Classical Library); IV, London/New York, 1926 (The Loeb Classical Library); I, Oxford Classical Texts, New York, 1974.

Not. dign. occ. (*Notitia dignitatum occidentis*) = SEECK, O. (ed.), *Notitia dignitatum accedunt notitia urbis Constantinopolitanae et laterculi prouinciarum*, Berlin, 1876.

Not. dign. or. (*Notitia dignitatum orientis*) = SEECK, O. (ed.), *Notitia dignitatum accedunt notitia urbis Constantinopolitanae et laterculi prouinciarum*, Berlin, 1876.

Plut. Cam. (Plutarkhos, *Camillus*) = *Plutarch's Lives, Themistocles and Camillus; Aristides and Cato Major; Cimon and Lucullus*, with an English Translation by B. PERRIN, II, Cambridge, MA/London, 1968 (The Loeb Classical Library).

SHA Sept. Sev. (*Scriptores historiae Augustae*, *Severus*) = E. HOHL (ed.), *Scriptores historiae Augustae,* I-II, Leipzig 1965.

Suet. Vesp. (Suetonius, *divus Vespasianus*) = *Suetonius*, with an English Translation by J. C. ROLFE, II, Cambridge, MA/London, 1959 (The Loeb Classical Library).

Veg. mil. (Vegetius, *Epitoma rei militaris*) = M. D. REEVE (ed.), *Epitoma rei militaris*, Oxford University Press, Oxford, 2004.

Vell. (Velleius Paterculus, *Historiae Romanae*) = *Velleius Paterculus Compendium of Roman History, Res gestae Divi Augusti*, with an English translation by F. W. Shipley, London 1961 (Loeb Classical Library).

Modern Literatür

Acrudoae, I. 2013. «The Prosopography of the Militaries from Pannonia in Legio XV Apollinaris», *Classica et Christiana*, 8/2, 377-393.

Adamik, B. 2005. «„Fehlerhafte" lateinische Inschriften aus Pannonien», şurada: Kiss, S. (ed.), *Latin et Langues Romanes*, De Gruyter, Tübingen, 257-267.

Akşit, O. 1985. *Roma İmparatorluk Tarihi (M.Ö. 27 – M.S. 395)*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Alexandrescu-Vianu, M. 1985. «Les stèles funéraires de la Mésie inférieure», *Dacia* 29, 57-79.

Alf, M. 1941. «Revue des publications épigraphiques relatives a l'antiquité romaine: 1941», *RA* 18, 303-358.

Alföldy, G. 1969. *Die Personnamen in der römischen Provinz Dalmatia*, Heidelberg.

Alföldy, G. 1977. *Konsulat und Senatorenstand unter den Antoninen*, Bonn.

Alkan, M. / Işık, İ. 2021. «Savatra Antik Kentinden Yeni Adak Yazıtları», *OLBA* 29, 457-474.

Anders, A. O. 2011. *Roman Light Infantry and The Art of Combat, The Nature and Experience of Skirmishing and Non-Pitched Battle in Roman Warfare 264 BC – AD 235*, Doctoral Thesis, Cardiff University.

Aparaschivei, D. 2005-2006. «Municipul Troesmis. Instituţii şi Elite», *Peuce* III-IV, 189-208.

Atanacković-Salčić, V. 1981. «Kameni spomenici u arheološkoj zbirci na humcu», *Naše starine* XIV-XV, 257-284.

Balla, L. 1972. «Kisázsiai legióveterán szarkofágja Szentendéről – Sarcophagus of Legion-Veteran from Asia Minor at Szentendre», *Archaeologiai értesítő* 99, 228-231.

Ballance, M. H. 1959. «The Site of Prostanna», *AS* 9, 125-129.

Barkóczi, L. 1977. *Vindobona - die Römer im Wiener Raum*, 52. Sonderausstellung des Historischen Museums der Stadt Wien, Karlsplatz - Wien.

Baz, F. 2013. «Considerations for the Administration of the Province Pontus et Bithynia during the Imperial Period», *Cedrus* 1, 261-284.

Bean, G. E. 1959. «Notes and Inscriptions from Pisidia. Part I», *AS* 9, 67-117.

Belayche, N. 2008. «Un dieu romain et ses dévots au sanctuaire d'Antioche en Pisidie», *Cahiers du Centre Gustave Glotz* 19, 201-218.

Belayche, N. 2009. «Luna / Μην Ασκαηνος: Un Dieu Romain À Antioche (Pisidie)», şurada: Hekster, O. / Schmidt-Hofner, S. / Witschel, C. (ed.), *Ritual Dynamics and Religious Change in the Roman Empire,* Brill, Leiden – Boston, 327-348.

Bellen, H. 1981. *Die germanische Leibwache der römischen Kaiser des julisch-claudischen Hauses*, Mainz – Wiesbaden.

Benea, D. 1983. *Din istoria militară a Moesiei Superior şi a Daciei: legiunea a VII-a Claudia şi legiunea a IIII-a Flavia*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.

Bennett, J. 1997. *Trajan, Optimus Princeps, A Life and Times*, Routledge, London.

Bennett, J. 2006. «New Evidence from Ankara for the collegia veteranorum and the albata decursio: In Memoriam J. C. Mann», *AS* 56, 95-101.

Bennett, J. 2007. «Two New Centurions of the 'Legio IIII Scythica'», *Latomus* 66,2, 404-413.

Bennett, J. 2008. «The *Legio XXX Ulpia Victrix Pia Fidelis* and Severus' *Expeditiones Asiana* and *Mesopotamena*», *Archäologisches Korrespondenzblatt* 38, Heft 4, Römisch-Germanisches Zentralmuseum, Mainz.

Bennett, J. 2019. «The Annexation of Galatia Reviewed», *Adalya* 22, 223-257.

Berges, D. / Nollé, J. 2000. *Tyana: Archäologisch-historische Untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien 1*, *IK* 55, Bonn.

Bernand, A. 1984. *Les portes du désert, Recueil des inscriptions grecques d'Antinooupolis, Tentyris, Koptos, Apollonopolis Parva et Apollonopolis Magna*, Paris.

Betz, A. 1966. «Zur Geschichte der Legio X Gemina», şurada: Swoboda-Milenović, R. M. (ed.), *Corolla Memoriae Erich Swoboda Dedicata,* Herman Böhlaus Nachf., Graz-Köln, 39-42.

Birley, A. R. 1999. *Septimius Severus The African Emperor*, Routledge, London.

Birley, E. 1965. «Promotions and Transfers in the Roman Army II: The Centurionate», *Carnuntum Jahrbuch*, 1963/64, Verlag Hermann Böhlaus Nachf. / Graz-Köln, 21-33.

Birley, E. 1969. «Septimius Severus and the Roman Army», *Epigraphische Studien* 8, 63-82.

Birley, E. 1989. «Some Legionary Centurions», *ZPE* 79, 114-128.

Borhy, L. 2006. *Vezető Komárom város római kori kőemlékeihez*, Acta Archæologica Brigetionensia, Komárom.

Bosch, C. E. 1967. *Quellen zur Geschichte der Stadt Ankara im Altertum*, TTK Basımevi, Ankara.

Bosworth, A. B. 1977. «Arrian and the Alani», şurada: *Harvard Studies in Classical Philology*, vol. 81, Harvard University Press, Cambridge, 217-256.

Brakman, C. 1930. «Ad Carmina Latina Epigraphica», *Mnemosyne* Vol. 58, Pars 3, 329-338.

Brandt, H. 1992. *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphyliens und Pisidiens im Altertum*, Bonn.

Breeze, D. 2016. *The Roman Army*, Bloomsbury Academic, London – New York.

Bru, H. 2002. «Un arc de triomphe a Antioche», *Actes du Ier Congrès International sur Antioche de Pisidie,* Drew-Bear, T. / Taşlialan, M. / Thomas, C. M. (ed.), Lyon, 359-368.

Bru, H. / Demirer, Ü. 2006. «Dionysisme, culte impérial et vie civique à Antioche de Piside», *REA* 108, 581-612.

Brunšmid, J. / Jevremović, L. 1901. «Stari napisi iz okoline Požarevca u Srbiji», *VHAD* 5, 1-18.

Buckler, W. H. / Calder, W. M. / Cox, C. W. M. 1924. «Asia Minor, 1924. I.--Monuments from Iconium, Lycaonia and Isauria», *JRS* 14, 24-84.

Bulić, F. 1893. «Iscrizioni Inedite», *BAHD* 16, 49-53.

Bücheler, F. 1895. *Carmina Latina Epigraphica I,* Teubner, Leipzig.

Byrne, M. A. 2002. «The Date of the City Gate of Antioch», Drew-Bear, T. / Taşlialan, M. / Thomas, C. M. (ed.), *Actes du Ier Congrès International sur Antioche de Pisidie*, Lyon, 193-200.

Byrne, M. A. / Labarre, G. 2006. «Nouvelles Inscriptions d'Antioche de Pisidie», *IK* 67, Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn.

Cagnat, R. / Besnier, M. 1915. «Revue des publications épigraphiques relatives à l'antiquité romaine. Janvier-Juin», *RA* I, 353-371.

Cagniart, P. 2007. «The Late Republican Army (146–30 BC)», şurada: Erdkamp, P. (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Blackwell Publishing, Oxford, 80-95.

Calder, W. M. 1912a. «Colonia Caesareia Antiocheia», *JRS* 2, 78-109.

Calder, W. M. 1912b. «Inscriptions d'Iconium», *RPh* 36, 48-77.

Calvelli, L. 2015. «A New Legionary Epitaph from Venice – Un nuovo epitaffio di legionario da Venezia», *Sylloge Epigraphica Barcinonensis* XIII, 87-100.

Campbell, B. 1978. «The Marriage of Soldiers under the Empire», *JRS* 68, 153-166.

Campbell, B. 1994. *The Roman Army 31 BC–AD 337 A Source Book*, Routledge, London.

Cheesman, G. L. 1913. «The Family of the Caristanii at Antioch in Pisidia», *JRS* 3, 253-266.

Christol, M. / Drew-Bear, T. 2000. «Une inscription d'Ancyre relative au *sacer comitatus*», şurada: Le Bohec, Y. (ed.), *Les légions de Rome sous le Haut-Empire* II, Lyon, 529-539.

Christol, M. / Drew-Bear, T. 2002. «Un nouveau notable d'Antioche de Pisidie et les préfets de duumviri de la colonie» *Anatolia Antiqua* 10, 277-289.

Christol, M. / Drew-Bear, T. 2007. «P. Anicius Maximus, légat du proconsul d'Afrique M(anius) Acilius Glabrio, et les grandes familles d'Antioche de Pisidie», *Anatolia Antiqua* 15, 225-232.

Christol, M. / Drew-Bear, T. 2009. «Une famille de notabilité précoce à Antioche de Pisidie : les Volumnii», *L'Antiquité Classique* 78, 169-193.

Conrad, S. 2004. *Die Grabstelen aus Moesia Inferior, Untersuchungen zu Chronologie, Typologie und Ikonografie,* Casa Libri, Leipzig.

Cooley, A. E. / Mitchell, S. / Salway, B. 2007. «Roman Inscriptions 2001-2005», *JRS* 97, 176-263.

Coşkun, A. 2008. «Galatische Legionäre in Ägypten, Die Konstituierung der *legio XXII Deiotariana* in der frühen Kaiserzeit», *Tyche* 23, 21-46.

Croitoru, C. / Gheleţchi, I. 2020. «Traianus in Imperial Onomastics / «ТРОЯН» В ІМПЕРСЬКІЙ ОНОМАСТИЦІ», *History / ІСТОРІЯ,* 13-22.

Cronin, H. S. 1902. «First Report of a Journey in Pisidia, Lycaonia, and Pamphylia. II», *JHS* 22, 339-376.

Cronin, H. S. 1904. «First Report of a Journey in Pisidia, Lycaonia, and Pamphylia. III», *JHS* 24, 113-124.

Cumont, F. / Anderson J. G. C. 1912. «Three New Inscriptions from Pontus and Pisidia», *JRS* 2, 233-236.

Cuntz, O. 1929. «Legionäre des Antonius und Augustus aus dem Orient», *JÖAI* 25, 70-81.

Dąbrowa, E. 1986. «Cohortes Ituraeorum», *ZPE* 63, 221-230.

Dąbrowa, E. 1993. *Legio X Fretensis A Prosopographical Study of its Officers (I-III c. A.D.),* Franz Steiner Verlag, Stuttgart.

Dąbrowa, E. 2000. «Legio III Gallica», şurada: Le Bohec, Y. / Wolff, C. (ed.), *Les légions de Rome sous le Haut-Empire*, Tome I, Lyon, 309-315.

DEAN, L. R. 1916. *A Study of the Cognomina of Soldiers in the Roman Legions*, Princeton, N. J.

DEMİRER, Ü. 2002. *Pisidian Antioch, St. Paul, Sanctuary of Men, Yalvaç Museum*, Dönmez Ofset Basımevi, Ankara.

DEMOUGIN, S. 1988. *L'ordre équestre sous les Julio-Claudiens*, Collection de l'École Française de Rome, 108.

DEMOUGIN, S. 1992. *Prosopographie des chevaliers romains julio-claudiens: (43 av. J.-C.-70 ap. J.-C.),* École française de Rome, Palais Farnèse.

DEVIJVER, H. 1986. «Equestrian Officers from the East», şurada: FREEMAN, P. / KENNEDY, D. (ed.), *The Defence of the Roman and Byzantine East Proceedings of a colloquium held at the University of Sheffield in April 1986 I,* British Institute of Archaeology at Ankara Monograph No. 8, BAR International Series 297(i), Oxford, 109-225.

DEVIJVER, H. 1991. «Equestrian Officers from North Africa», *L'Africa romana* 8, Atti dell'VIII convegno di studio Cagliari, 14-16 dicembre 1990 – a cura di Attilio Mastino, Pubblicazioni del Dipartimento di Storia dell'Università degli Studi, 17, Sassari, 127-201.

DEVIJVER, H. 1992. «Veränderungen in der Zusammensetzung der ritterlichen Offiziere von Septimius Severus bis Gallienus (193-268)», *The Equestrian Officers of the Roman Imperial Army,* vol. 2, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 316-340.

DI DONATO, G. 2020. «Le *canabae legionis*: aspetti giuridici della vita dei militari in provincia», *Cultura giuridica e diritto vivente* 7, 1-20.

DIDU, I. 1986. «I 'Praefecti' come sostituti di Imperatori, Cesari e altri notabili eletti alle piu alte magistrature municipali», şurada: *Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Cagliari,* Vol. V (XLII), n.s. 1983/1984, 53-92.

DIEHL, E. 1910. *Vulgärlateinische Inschriften*, A. Marcus und E. Weber's Verlag, Bonn.

DOBÓ, Á. 1932. «Pannoniai Vonatkozású Külföldi Feliratok», *Egyetemes Philologiai Közlöny,* LVI. Évfolyam, Budapest, 116-120.

DOBÓ, Á. 1975. *Inscriptiones extra fines Pannoniae Daciaeque repertae ad res earundem provinciarum pertinentes*, Akademiai Kiado, Budapest.

DOBSON, B. 1978. *Die Primipilares, Entwicklung und Bedeutung, Laufbahnen und Persönlichkeiten eines römischen Offiziersranges*, Beihefte der Bonner Jahrbücher 37, Köln – Bonn.

DOBSON, B. 1993. «The Praefectus Fabrum in the Early Principate», şurada: BREEZE, D. J. / DOBSON, B. (ed.), *Roman Officers and Frontiers,* Mavors X, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 218-241.

DODIG, R. 2002. «Spomenik Kvinta Valerija iz Hardomilja kod Ljubuškoga - Monumentum Quinti Valeri e Hardomilje apud Ljubuški», *VAHD* 95, 363-373.

Dodig, R. 2005. «The Seventh Legion's Monuments in the Area of Ljubuški», *Illyrica Antiqua*, International Conference on issues in Ancient Archaeology, Zagreb, November 6-8, 2003, Department of Archaeology, Faculty of Humanities and Social Sciences University of Zagreb, FF-Press, 209-217.

Does, J. v. d. 1599. *De itinere suo Constantinopolitano Epistola. Accesserunt veteres inscriptiones Byzantio et ex reliqua Graecia nunc primum in lucem editae cum quibusdam doctorum virorum epistolis*, Lugdunum Batavorum, Leiden.

Domaszewski, A. v. 1885. «Inschriften aus Kleinasien, [3]», *Arch.-epigr. Mitt.* 9, 113-132.

Domaszewski, A. v. 1967. *Die Rangordnung des römischen Heeres, 2. durchgesehene Auflage Einführung, Berichtigungen und Nachträge von Brian Dobson*, Beihefte der Bonner Jahrbücher 14, Böhlau Verlag, Köln.

Drew-Bear, T. 1991. «Inscriptions de Cappadoce», *Anatolia Antiqua* I, 131-149.

Drew-Bear, T. 2008. «Frigya ve Pisidya'da Hıristiyanlar, Askerler ve Eğitim Görmüş Köylüler», *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı 28 Mayıs – 1 Haziran 2007 Kocaeli* II, Ankara, 261-268.

Dubois, M. S. 2015. *Legio: Volume 1*, Lulu Enterprises, Raleigh, North Carolina.

Dušanić, S. 1990. «The Legions and the Fiscal Estates in Moesia Superior: Some Epigraphical Notes», *Arheološki vestnik* (Arh. vest., AV) 41, 585-596.

Dušanić, S. 2000. «Army and Mining in Moesia superior», şurada: Alföldy, G. / Dobson, B. / Eck, W. (ed.), *Kaiser, Heer und Gesellschaft in der Römischen Kaiserzeit*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 343-363.

Eck, W. / Koßmann, D. 2015. «Ein Legionssoldat in einer Inschrift aus Nazareth und die Präsenz der legio IV Flavia Felix in den östlichen Provinzen», *SJC* 13, 31-40.

Eckhardt, B. 2021. *Romanisierung und Verbrüderung, Das Vereinswesen im römischen Reich,* Walter de Gruyter GmbH, Berlin/Boston.

Edmonson, J. / Pascual, H. G. 2017. «Primier testimonio de evergetismo en el foro de valeria (conventus Carthaginiensis, Hispania Citerior): Una nueva placa opistógrafa», *Madrider Mitteilungen* 58, Reichert Verlag, Wiesbaden, 321-372.

Erdkamp, P. (ed.) 2007a. *A Companion to the Roman Army*, Blackwell Publishing, Oxford.

Erdkamp, P. 2007b. «War and State Formation in the Roman Republic», şurada: Erdkamp, P. (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Blackwell Publishing, Oxford, 96-113.

Ernout, A. / Meillet, A. 2001. *Dictionnaire étymologique de la langue latine histoire des mots,* Paris.

Erzen, A. 1946. *İlkçağda Ankara*, TTK Basımevi, Ankara.

Ezov, A. 2007. «The Centurions in the Rhine Legions in the Second and Early Third Century», *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 56, 46-81.

Falileyev, A. I. = Фалилеев А. И. 2015. «Varia Dalmatica», *Indo-European Linguistics and Classical Philology* – XIX, June 22-24, 2015, Санкт-Петербург Наука, 923-934.

Farnum, J. H. 2005. *The Positioning of the Roman Imperial Legions*, BAR International Series 1458, Oxford.

Faure, P. 2013. «Entre épigraphie et archéologie: la IIe légion partique et les structures des légions romaines», şurada: Bertholet, F. / Heidenreich, C. S. (ed.), *Entre archéologie et épigraphie, Nouvelles perspectives sur l'armée romaine,* Bern, 17-77.

Ferguson, J. 1990. «Epicureanism under the Roman Empire», *ANRW* II.36.4, 2257-2327.

Ferjančić, S. 2002. *Settlement of Legionary Veterans in Balkan Provinces I-III Century A.D.,* Belgrade.

Fink, R. O. 1971. *Roman Military Records on Papyrus*, The American Philological Association, Case Western Reverse University, Cleveland.

Fitz, J. 1993. *Die Verwaltung Pannoniens in der Römerzeit* - 2, Encyclopedia Publishers, Budapest.

Forni, G. 1953. *Il reclutamento delle legioni da Augusto a Diocleziano*, Fratelli Bocca Editori, Pubblicazioni della Facoltà di Filosofia e Lettere della Università di Pavia 5, Milano – Roma.

Forni, G. 1982. «Revisione di epigrafi da Apulum (Dacia)», *ZPE* 46, 188-190.

Frankfurter, S. 1891. «Neue Inschriften aus Bulgarien», *Arch.-epigr. Mitt* 14, 143-161.

French, D. H. 1980. «The Roman Road-system of Asia Minor», *ANRW* II.7.2, 698-729.

French, D. H. 2003. *Roman, Late Roman and Byzantine Inscriptions of Ankara A Selection*, Turkisch Republic Ministry of Culture and Tourism, Ankara.

Fröhner, W. 1897. *Catalogue des antiquités grecques et romaines,* Musée de Marseille, Paris.

Fuhrmann, C. J. 2012. *Policing the Roman Empire, Soldiers, Administration and Public Order,* Oxford University Press, Oxford – New York.

Gatzke, A. F. 2013. *Language and Identity in Roman Anatolia: A Study in the Use and Role of Latin in Asia Minor*, The Pennsylvania State University, The Graduate School, College of the Liberal Arts, PhD Dissertation.

Gerardin, B. 2009. *La légion des Alouttes*, Université de Franche-Comté UFR Sciences du Langage, de l'Homme et de la Société, Mémorie de Master 2.

Gerov, B. 1949. *La Romanisation entre le Danube et les Balkans*, Sofya.

GILLIVER, K. 2007. «The Augustan Reform and the Structure of the Imperial Army», şurada: ERDKAMP, P. (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Blackwell Publishing, Oxford, 183-200.

GLAVIČIĆ, M. / PANDŽA, Ž. 2017. «Veterani pagi Scunastici», *Zbornik Radova*, Kulturno Povijesna Baština Općine Ljubuški, Ljubuški, 49-77.

GLOGOWSKI, H. 2017. «Naissance et essor d'un centre démographique en Dalmatie La population de Burnum entre le I er et le VIe siècle ap. J.-C.», *RANT* XIV, 69-90.

GOLDSWORTHY, A. 1996. *The Roman Army at War 100 BC–AD 200*, Clarendon Press, Oxford.

GOLDSWORTHY, A. 2000. *Roman Warfare*, Cassel, London.

GOLDSWORTHY, A. 2007. *The Complete Roman Army*, Thames & Hudson, London.

GÖKALP, N. 2008. *Attaleia Kent Tarihi ve Yazıt Korpusu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Antalya.

GRBIĆ, D. 2007. «The Cilicians in Singidunum Notes on Military Epigraphy and Topography», Starinar / *СТАРИНАР*, 221-227.

GRÉGOIRE, H. 1909. «Rapport sur un voyage d'exploration dans le Pont et en Cappadoce», *BCH* 33, 3-169.

GREN, E. 1941. *Kleinasien und der Ostbalkan in der wirtschaftlichen Entwicklung der römischen Kaiserzeit*, Uppsala.

GROFF, T. 2021. «Eine Grabinschrift eines Soldaten der 22. Legion aus Ägypten», *ZPE* 217, 266-270.

GRUTER, J. 1601. *Inscriptiones antiquae totius orbis Romani*, in absolutissimum corpus redactae, ingenio et cura I. Gruteri auspiciis I. Scaligeri ac M. Velseri, Heidelberg.

HAENSCH, R. 2001. «Inschriften und Bevölkerungsgeschichte Niedergermaniens zu den Soldaten der Legiones I Minervia und XXX Ulpia Victrix», *Kölner Jahrbuch* 34, 89-134.

HALFMANN, H. 1979. *Die Senatoren aus dem östlichen Teil des Imperium Romanum bis zum Ende des 2.Jh. n. Chr.*, Hypomnemata 58, Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen.

HALFMANN, H. 1982. «Die Senatoren aus den kleinasiatischen Provinzen des römischen reiches vom 1. bis 3. Jahrhundert (Asia, Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia, Galatia, Cappadocia, Cilicia)», şurada: *Tituli 5 Epigrafia e Ordine Senatorio II*, Edizioni di Storia e Letteratura, Roma, 603-650.

HALL, A. S. 1968. «Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia», *AS* 18, 57-92.

HALL, A. S. 1983. «Two Veterans of Legio XIII Gemina at Iconium», şurada: MITCHELL, S. (ed.), *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia,* British Institute of Archaeology at Ankara, Oxford, 35-40.

HALLA-AHO, H. 2008. *The non-literary Latin letters. A study of their syntax and pragmatics,* Helsinki University Print, Helsinki.

HAMILTON, W. J. 1842. *Researches in Asia Minor, Pontus, and Armenia: with some account of their antiquities and geology*, in two volumes, London.

HEBERDEY, R. / WILHELM, A. 1896. *Reisen in Kilikien*, Wien.

HENZEN, G. 1856. *Inscriptionum Latinarum Selectarum Amplissima Collectio ad Illustrandam Romanae Antiquitatis* III, Zürich.

HEREWARD, D. 1958. «Inscriptions from Pamphylia and Isauria», *JHS* 78, 57-77.

HOLDER, P. A. 1980. *Studies in the Auxilia of the Roman Army from Augustus to Trajan*, BAR International Series 70, Oxford.

HOYOS, D. 2007. «The Age of Overseas Expansion (264–146 BC)», şurada: ERDKAMP, P. (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Blackwell Publishing, Oxford, 63-79.

HÖHN, K. 1911. *Quellenuntersuchungen zu den Viten des Heliogabalus und des Severus Alexander im Corpus der Scriptores Historiae Augustae*, Druck und Verlag von B. G. Teubner, Leipzig und Berlin.

HÖRNES, M. 1880. «Römische Altertümer in Bosnien und der Hercegovina», *Arch.-epigr. Mitt* 4, 32-47.

İPLİKÇİOĞLU, B. 1981/83. «Zum senatorischen *Cursus Honorum* der römischen Kaiserzeit», *Anadolu* 22, 173-181.

İPLİKÇİOĞLU, B. 2008. «Die Provinz *Lycia* unter Galba und die Gründung der Doppelprovinz *Lycia et Pamphylia* unter Vespasian», *Anzeiger der philosophisch-historischen Klasse* 143-2, 5-23.

İPLİKÇİOĞLU, B. 2020. «Bir Roma Eyaleti Olarak Likya», şurada: İŞKAN, H. – DÜNDAR, E. (ed.), *Lukka'dan Likya'ya Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 58-64.

JACOPI, G. 1937. *Esplorazioni e studi in Paflagonia e Cappadocia. Relazione sulla seconda campagna esplorativa*, Agosto-Ottobre 1936-XIV, Roma.

JERPHANION, G. de. 1928. *Mélanges d'archéologie anatolienne, Monuments préhelléniques, gréco-romains, byzantins et musulmans de Pont, de Cappadoce, et de Galatie*, Imprimerie Catholique, Beyrouth.

KADIOĞLU, M. / GÖRKAY, K. / MITCHELL, S. (ed.) 2018. *Roma Döneminde Ankyra*, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2018.

KAJANTO, I. 1982. *The Latin Cognomina*, Giorgio Bretschneider Editore, Roma.

Kaya, M. A. 2005. «Roma Lejyonerleri ve Anadolu», *TAD*, Cilt 24, Sayı 37, 87-98.

Kaya, M. A. 2016. *Anadolu'daki Galatlar ve Galatya Tarihi*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.

Kazarow, G. 1932. «Antike Denkmäler aus Nordbulgarien», *JÖAI* 27, Beiblatt, 115-124.

Keil, J. / v. Premerstein, A. 1911. *II. Bericht über eine zweite Reise in Lydien*, ausgeführt 1908, Wien.

Keppie, L. J. F. 1984. *The Making of the Roman Army from Republic to Empire*, BT Batsford Ltd, London.

Keppie, L. J. F. 2000. *Legions and Veterans*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.

Kinneir, J. M. 1818. *Journey through Asia Minor, Armenia and Koordistan, in the years 1813 and 1814*, John Murray, Albemarle-Street, London.

Kolb, F. 2019. «Provincia Lycia et Pamphylia», şurada: Tekin, O. (ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 314-331.

Kovács, P. 2007. «A Pisidian Veteran and the First Mention of Pannonia», *Tyche Beiträge zur Alten Geschichte Papyrologie und Epigraphik* 22, Holzhausen Verlag GmbH, Wien, 99-107.

Królczyk, K. 2003. «Roman Veterans in Novae (Moesia Inferior)», *Novensia: Studia i Materiały* 14, 273-285.

Kruschwitz, P. 2013. «*Memento mori*: the use(s) of the future imperative in the *Carmina Latina Epigraphica*», şurada: Fernández Martínez, C. / Limón Belén, M. / Gómez Pallarès, J. / del Hoyo Calleja, J. (ed.), *Ex Officina Literature epigráfica en verso,* Universidad de Sevilla Secretariado de Publicaciones, 193-216.

Kubińska, J. 1968. *Les monuments funéraires dans les inscriptions grècques de l'Asie Mineure*, Warszawa.

Kubitschek, J. W. 1889. *Imperium Romanum Tributim Discriptum*, Bibliopola Academiae Litterarum Caesareae Vindobonensis, Vindobona.

Kurilić, A. 2006. «Recent Epigraphic Finds from the Roman Province of Dalmatia», şurada: Davison, D. / Gaffney, V. / Marin, E. (ed.), *Dalmatia, Research in the Roman Province 1970-2001*, Oxford, 133-147.

Kurilić, A. 2014. «The Characteristics of Vulgar Latin in Epigraphic Monuments», şurada: Bratičević, I. / Radić, T. (ed.), *Classical heritage from the epigraphic to the digital*, Academia Ragusina 2009 & 2011, Zagreb, 9-21.

Kurt, M. 2011. *Antik Çağda Karaman ve Yakın Çevresi*, Çizgi Kitabevi, Konya.

Kurt, M. 2018. «Dağlık Kilikia ve Isauria'daki Kentleşme ve Sosyal Yaşam Üzerine Roma Kültürünün Etkileri», *History Studies* 10,3, 131-153.

Kurt, M. / Bulut, E. 2019. «Antik Çağda Lykaonia-Isauria Sınır Bölgesi», *SUSBED* 42, 100-124.

Labarre, G. / Özsaİt, M. 2007. «Une salle de banquet pour Men et les Volumnii d'Antioche de Pisidie», *Dialogues d'Histoire Ancienne* 33/2, Presses universitaires de Franche-Comté, 91-114.

Labarre, G. / Özsaİt, M. / Özsaİt, N. 2007. «Sites et inscriptions de la plaine cillanienne», *Anatolia Antiqua* 15, 113-146.

Ladek, F. / Premerstein, A. / Vulić, N. 1901. «Antike Denkmäler in Serbien», *JÖAI* 4, 73-162.

Lafli, E. / Magnani, S. / Buora, M. 2019. «Two Roman Inscriptions in the Museum of Giresun», *Hélade* 5,3, 45-60.

Laminger-Pascher, G. 1984. *Beitraege zu den griechischen Inschriften Lykaoniens, mit 12 Seiten Facsimile u. 17 Abb.,* Denkschriften / Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse 173; Tituli Asiae minoris / Ergänzungsbände 11, Verl. d. Österreich. Akad. d. Wiss., Wien.

Laminger-Pascher, G. 1985. «Römische Soldaten in Isaurien», şurada: Weber, E. / Dobesch, G. (ed.), *Römische Geschichte, Altertumskunde und Epigraphik,* Festschrift für Artur Betz zur Vollendung seines 80. Lebensjahres, Selbstverlag der österreichischen Gesellschaft für Archäologie, Wien, 381-392.

Laminger-Pascher, G. 1992. *Die kaiserzeitlichen Inschriften Lykaoniens Faszikel I: Der Süden,* Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse 232; Tituli Asiae minoris / Ergänzungsbände 15, Verl. d. Österreich. Akad. d. Wiss., Wien.

Le Bas, P. / Waddington, W. H. 1972. *Inscriptions grecques et latines, recueillies en Asie Mineure* II, Georg Olms Verlag, Hildesheim – New York.

Le Bohec, Y. 1989. *La troisième légion Auguste*, Éditions du centre national de la recherche scientifique 15, Paris.

Le Bohec, Y. 1993. *Die römische Armee, von Augustus zu Konstantin d. Gr.*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.

Le Bohec, Y. 2000. «Legio III Augusta», şurada: Le Bohec, Y. / Wolff, C. (ed.), *Les légions de Rome sous le Haut-Empire*, Tome I, Lyon, 373-381.

Le Bohec, Y. / Wolff, C. (ed.) 2000. *Les légions de Rome sous le Haut-Empire*, Tome I-II, Lyon.

Lepper, F. A. 1948. *Trajan's Parthian War*, Oxford University Press, London.

Leschhorn, W. 1993. *Antike Ären, Zeitrechnung, Politik und Geschichte im Schwarzmeerraum und in Kleinasien nördlich des Tauros*, Stuttgart.

Lesquier, J. 1918. *L'armée romaine d'Égypte d'Auguste á Dioclétien*, Le Caire Imprimerie de l'Institut Français d'Archéologie Orientale.

Levick, B. 1967. *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Clarendon Press, Oxford.

Lewis, C. T. / Short, C. 1958. *A Latin Dictionary*, Clarendon Press, Oxford.

Librenjak, A. 2010. «114. Funerary stele of the soldier Lucius Mummius», şurada: Livaja, R. (ed.), *Finds of the Roman Military Equipment in Croatia*, Zagreb, 108-109.

Liddell, H. G. / Scott, R. 1996. *A Greek-English Lexicon*, Clarendon Press, Oxford.

Liebenam, W. 1909. *Fasti Consulares Imperii Romani von 30 v. Chr. bis 565 n. Chr. mit Kaiserliste und Anhang*, A. Marcus und E. Weber's Verlag, Bonn.

Liu, J. 2012. «Clothing Supply for the Military. A Look at the Inscriptional Evidence», şurada: Nosch, M-L. (ed.), *Wearing the Cloak: Dressing the Soldier in Roman Times*, Oxbow Books, Oxford, 19-28.

Lozić, E. 2021. *Funerary Monuments in the Interior of the Roman Province of Dalmatia*, Ljubljana.

Lőrincz, B. 2000. «Legio II Adiutrix», şurada: Le Bohec, Y. / Wolff, C. (ed.), *Les légions de Rome sous le Haut-Empire*, Tome I, Lyon, 159-168.

Lucas, P. 1714. *Voyage du Sieur Paul Lucas, fait par ordre du Roi dans la Grèce, l'Asie Mineure, la Macédoine et l'Afrique*, 1. Contenant la description de la Natolie, de la Caramanie & de la Macédoine, Amsterdam.

Macpherson, I. W. 1954. «Roman Roads and Milestones of Galatia», *AS* 4, 111-120.

Macro, A. D. 1980. «The Cities of Asia Minor under the Roman Imperium», *ANRW* II.7.2, 658-697.

Maionica, E. / Schneider, R. 1877. «Bericht über eine Reise im westlichen Ungarn», *Arch.-epigr. Mitt* I, 145-171.

Mann, J. C. 1983. *Legionary Recruitment and Veteran Settlement During the Principate*, Institute of Archaeology, University of London, London.

Marek, C. 2017. *Geschichte Kleinasiens in der Antike*, 3. überarbeitete Auflage, München.

Maróti, É. 2003. *Die römischen Steindenkmäler von Szentendre - Ulcisia Castra*, Szentendre.

Martemyanov, A. P. 2014. «Veterans of the Roman army – magistrates and priests in Lower Moesia / Ветераны римской армии – магистраты и жрецы в Нижней Мезии», *Res Historica* 38, 11-33.

Martemyanov, A. P. 2021. *Veterans of Roman Army – Magistrates and Priests in Lower Moesia,* Harkov.

Mason, H. J. 1974. *Greek Terms for Roman Institutions, A Lexicon and Analysis*, Hakkert – Toronto.

Matei-Popescu, F. 2009. *Armata romană în Moesia Inferior*, Universitatea din Bucureşti Facultatea de Istorie, Teză de Doctorat, Bucureşti.

Matei-Popescu, F. 2010. *The Roman Army in Moesia Inferior*, Conphys Publishing House, Bucharest.

Mathieu, N. 2013. «Autour du nepos d'Alburnus Maior, Panes, fils de Bizo (*AE*, 2008, 1167 = *AE*, 2007, 1201): petit-fils ou neveu», *Classica et Christiana* 8/2, 497-525.

Matijević, K. 2010. *Römische und frühchristliche Zeugnisse im Norden Obergermaniens*, Epigraphische Studien zu unterer Mosel und östlicher Eifel, Rahden Westf.

Maxfield, V. A. 1972. *The Dona Militaria of the Roman Army*, Durham Theses, Durham University.

Maxfield, V. A. 1983. «The Ala Britannica, Dona and Peregrini», *ZPE* 52, 141-150.

McDermott, W. C. 1970. «'Milites Gregarii'», *Greece & Rome* 17,2, 184-196.

McLaughlin, J. J. 2015. *The Transformation of the Roman Auxiliary Soldier in Thought and Practice*, University of Michigan, Doctoral Thesis.

McLean, B. H. 2002. *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to the Reign of Constantine (323 B.C. – A.D. 337)*, The University of Michigan Press, Ann Arbor.

Merkelbach, R. 1998. «Centurio Regionarius», *EA* 30, Bonn, 114.

Meyer, H. 1853. «Geschichte der XI. und XXI. Legion», *Mitteilungen der Antiquarischen Gesellschaft in Zürich* 7, 125-174.

Meyr, M. / Flügel, C. 2016. «Rom auch am Limes? Aspekte von Urbanitas in römischen Militärsiedlungen», *Saalburg Jahrbuch* 59, 149-190.

Miletić, Ž. 1990/91. «Istočna i jugoistočna nekropola Salone», *RFFZd* 30(17), 21-50.

Miller, E. / Renier, L. 1870. «Inscriptions grecques et latines découvertes a Alexandrie», *RA* 22, 94-106.

Miltner, F. / Miltner, H. 1937. «Epigraphische Nachlese in Ankara» *JÖAI* 30, 9-66.

Mirković, M. 1986. *Inscriptions de la Mésie Supérieure*, vol. 2, Viminacium et Margum, Belgrade.

Mirković, M. 2004. «The Roster of the VII Claudia Legion», *ZPE* 146, 211-220.

Mitchell, S. 1976. «Legio VII and the Garrison of Augustan Galatia», *The Classical Quarterly* 26,2, 298-308.

Mitchell, S. 1977. «R.E.C.A.M. Notes and Studies No. 1: Inscriptions of Ancyra», *AS* 27, 63-103.

Mitchell, S. 1993. *Anatolia Land, Men, and Gods in Asia Minor I, The Celts and The Impact of Roman Rule,* Clarendon Press, Oxford.

Mitchell, S. / Waelkens, M. 1998. *Pisidian Antioch, The Site and Its Monuments*, Duckworth with The Classical Press of Wales, London.

Mitchell, S. / French, D. H. 2012. *The Greek and Latin Inscriptions of Ankara (Ancyra) I from Augustus to the End of the Third Century AD*, München.

Mitchell, S. 2018. «Askeri Kültür», şurada: Kadioğlu, M. / Görkay, K. / Mitchell, S. (ed.), *Roma Döneminde Ankyra*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2018, 57-68.

Mitchell, S. / French, D. H. 2019. *The Greek and Latin Inscriptions of Ankara (Ancyra): Vol. II Late Roman, Byzantine and other texts*, München.

Mitford, T. B. 1974. «Some Inscriptions from the Cappadocian Limes», *JRS* 64, 160-175.

Mitford, T. B. 1997. «The Inscriptions of Satala (Armenia Minor) », *ZPE* 115, 137-167.

Moga, V. 1985. *Din istoria militară a Daciei Romane*, *Legiunea XIII Gemina*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.

Mosser, M. 2003. *Die Steindenkmäler der legio XV Apollinaris*, Wiener Archäologische Studien, E. Becvar GmbH, Wien.

Mowat, R. 1884. *Bulletin épigraphique* IV, Vienne-Paris.

Munro, J. A. R. 1897. «Inscriptions from Mysia», *JHS* 17, 268-293.

Muratori, L. A. 1739-1742. *Novus Thesaurus veterum inscriptionum, in praecipuis earundem collectionibus hactenus praetermissarum* 1-4, Milan.

Néroutsos-Bey, Dr., 1891. «Inscriptions grecques et latines recueillies dans la ville d'Alexandrie et aux environs», *RA* 18, 333-345.

Niewöhner, P. / Dikilitaş, G. / Erkul, E. / Giese, S. / Gorecki, J. / Prochaska, W. / Sari, D. / Stümpel, H. / Vardar, A. / Waldner, A. / Walser, A. V. / Woith, H. 2013. «Bronze Age höyüks, Iron Age hilltop forts, Roman poleis and Byzantine pilgrimage in Germia and its vicinity. 'Connectivity' and a lack of 'definite places' on the central Anatolian high plateau», *AS* 63, 97-136.

Nollé, J. 2001. *Side im Altertum, Geschichte und Zeugnisse* II, *IK* 44, Bonn.

Nuorluoto, T. 2021. *Roman Female Cognomina*, Studies in the Nomenclature of Roman Women, Uppsala Universitet, Uppsala.

Omar, I. 2017. *Les légions romaines de la province de Syrie sous le Haut-Empire d'après les inscriptions latines et grecques*, Paris Sciences et Lettres Research University, Doctorat, Paris.

Ossi, A. J. 2009. *The Roman Honorific Arches of Pisidian Antioch: Reconstruction and Contextualization,* Doctoral Thesis, University of Michigan, 2009.

Öztürk, H. S. 2006. *M.Ö. II. – M.S. IV. Yüzyıllarda Likya-Pamfilya Bölgesinde Kırsal Alan Güvenliği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özüsağlam-Mutlu, Z. 2011. *Principatus Devri'nde Lykia ve Pamphylia Kökenli Roma Senatörleri,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özüsağlam-Mutlu, Z. 2014. *Marius'un Ordu Reformu Öncesi ve Sonrasında Legio'nun Kuruluş ve Muharebe Düzeni*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Pape, W. 1875. *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, 2. Hälfte: Λ – Ω, Braunschweig.

Pape, W. 1884. *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, 1. Hälfte: A – K, Braunschweig.

Paris, P. / Radet, G. A. 1886. «Inscriptions de Pisidie, de Lycaonie et d'Isaurie», *BCH* 10, 500-514.

Parker, H. M. D. 1928. *The Roman Legions*, Clarendon Press, Oxford.

Patsch, C. 1897. «Archäologisch-epigraphische Untersuchungen zur Geschichte der römischen Provinz Dalmatien», *WMBH* 5, 177-241.

Patsch, C. 1908. «Kleinere Untersuchungen in und um Narona», *Jahrbuch für Altertumskunde*, Zweiter Band, Wien, 87-117.

Pavkovič, M. F. 1991. *The Legionary Horsemen: An Essay on the Equites Legionis and Equites Promoti,* Doctor of Philosophy in History, University Microfilms International, Ann Arbor USA.

Perrot, G. / Guillaume, E. / Delbet, J. 1872. *Exploration archéologique de la Galatie et de la Bithynie d'une partie de la Mysie, de la Phrygie, de la Cappadoce et du Pont* I, Librairie de Firmin Didot Frères, Paris.

Petersen, H. 1966. «New Evidence for the Relations Between Romans and Parthians», *Berytus* 16, 61-70.

Petolescu, C. C. 1978. «Les colons d'Asie Mineure dans la Dacie romaine», *Dacia* 22, 213-218.

Petolescu, C. C. 1994. «*Troianus* dans l'épigraphie latine. Onomastique romaine et évolution étymologique», şurada: Le Bohec, Y. (ed.), *L'Africa, la Gaule, la Religion à l'époque romaine*, Latomus Revue d'Études Latines, Bruxelles, 723-729.

Petolescu, C. C. 2007. «M. Iulius Rufus, Donatus Albata Decursione», şurada: Hügel, P. / Mureşan, A. (ed.), *Istoricul Liviu Mărghitan la a 70-a aniversare,* Arad, România, 143-147.

Petolescu, C. C. 2008-2009. «Cronica Epigrafică a României (XXVII-XXVIII, 2007-2008)», *SCIV* 59-60, Bucureşti, 213-239.

Pflaum, H.-G. 1960-1961. *Les carrières procuratoriennes équestres sous le Haut-Empire romain,* I–IV, Paris.

Pflaum, H.-G. 1982. *Les carrières procuratoriennes équestres sous le Haut-Empire romain*, Supplement, Paris.

Phang, S. E. 2001. *The Marriage of Roman Soldiers (13 B.C. – A.D. 235), Law and Family in the Imperial Army,* Brill, Leiden – Boston – Köln.

Piso, I. 2018. «Kleinasiatische Götter und Kolonisten in Dakien», *Gephyra* 15, 37-70.

Posamentir, R. 2017. «Augustus und die Litterae Aureae», *Augustus ist tot – Lang lebe der Kaiser! Tübinger Archäologische Forschungen 24*, Verlag Marie Leidorf GmbH, Rahden/Westf., 451-511.

Premerstein, A. / Vulić, N. 1900. «Antike Denkmäler in Serbien», *JÖAI* 3, Beiblatt, 105-178.

Probst, P. 2020. *Untersuchungen zum Optio, Seine Stellung innerhalb der Rangordnung und seine Funktion in der römischen Armee*, Pharos, Studien zur griechisch-römischen Antike Band 45, Verlag Marie Leidorf GmbH – Rahden/Westf.

Pury-Gysel, A. d. 2017. *Die Goldbüste des Septimius Severus, Gold- und Silberbüsten römischer Kaiser,* Librum Publishers & Editors, Basel – Frankfurt.

Raepsaet-Charlier, M. T. / Deman, A. 1973. «A propos de L. Minicius Natalis Quadronius Verus Iunior et de Cominius Secundus», *AC* 42-1, 185-191.

Ramsay, W. M. 1883a. «Inscriptions de la Galatie et du Pont», *BCH* 7, 15-28.

Ramsay, W. M. 1883b. «Inscriptions inédites de l'Asie Mineure», *BCH* 7, 297-328.

Ramsay, W. M. 1916. «Colonia Caesarea (Pisidian Antioch) in the Augustan Age», *JRS* 6, 83-134.

Ramsay, W. M. 1924. «Studies in the Roman Province Galatia. VI.--Some Inscriptions of Colonia Caesarea Antiochea», *JRS* 14, 172-205.

Ramsay, W. M. / Ramsay, A. M. 1928. «Roman Garrisons and Soldiers in Asia Minor», *JRS* 18, 181-190.

Ramsay, W. M. 1939. «Early History of Province Galatia», Calder, W. M. / Keil, J. (ed.), *Anatolian Studies Presented to William Hepburn Buckler,* Manchester University Press, 201-225.

Ramsay, W. M. 1967. *Social Basis of Roman Power in Asia Minor*, Adolf M. Hakkert Publisher, Amsterdam.

Rawlings, L. 2007. «Army and Battle During the Conquest of Italy (350–264 BC)», şurada: Erdkamp, P. (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Blackwell Publishing, Oxford, 45-62.

Rendić-Miočević, D. 1987. *Carmina Epigraphica*, Split.

Reinach, A. 1911. «Les Gaulois en Égypte», *REA* 13,1, 33-74.

Rémy, B. 1986. *L'évolution administrative de l'Anatolie aux trois premiers siècles de notre ère*, Lyon.

Rémy, B. / Kaiser, F. 1999. *Initiation à l'épigraphie grecque et latine*, Ellipses, Paris.

Rendić-Miočević, D. 1987. *Carmina Epigraphica*, Split.

Renier, L. 1870. «Inscription latine relative à la légion XXIIe, communiquée par M. Miller», *CRAI* 14, 180-185.

Reuter, M. 2012. *Legio XXX ULPIA VICTRIX, Ihre Geschichte, ihre Soldaten, ihre Denkmäler*, Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt/Mainz.

Richier, O. 2004. *Centuriones ad Rhenum: les centurions legionnaires des armées romaines du Rhin,* Paris.

Riemann, O. 1877. «Inscriptions grecques provenant du receuil de Cyriaque d'Ancône. I. Manuscrit 996 de la bibliothèque Riccardienne à Florence», *BCH* 1, 81-88.

Riese, A. 1914. *Das Rheinische Germanien in den Antiken Inschriften*, Druck und Verlag B. G. Teubner, Leipzig – Berlin.

Robert, J. / Robert, L. 1959. «Bulletin épigraphique», *REG* 72, 149-283.

Robert, J. / Robert, L. 1961. «Bulletin épigraphique», *REG* 74, 119-268.

Robinson, D. M. 1924. «A Preliminary Report on the Excavations at Pisidian Antioch and at Sizma», *AJA* 28,4, 435-444.

Robinson, D. M. 1926a. «Greek and Latin Inscriptions from Asia Minor», *TAPA* 57, 195-237.

Robinson, D. M. 1926b. «Roman Sculptures from Colonia Caesarea (Pisidian Antioch)», *The Art Bulletin* 9,1, 4-69.

Rohde, G. 1940. «Neue Inschriftenfunde (I)», *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi* IV, İstanbul, 65-79.

Rosumek, P. 1982. *Index des périodiques dépouillés dans la Collection de bibliographie classique et dans la Revue des comptes rendus des ouvrages relatifs à l'antiquité classique (publiées par J. Marouzeau): et index de leurs sigles*, Paris.

Rott, H. 1908. *Kleinasiatische Denkmäler aus Pisidien, Pamphylien, Kappodokien und Lykien,* Darstellender Teil, Nebst Beiträgen von Dr. Karl Michel, Leipzig.

Rómer, F. F. 1876. «Kiadatlan Romai Feliratok», *Archaeologiai Közlemények* 10, 24-57.

Ruiz De Arbulo, J. 2008. «La *legio Martia* y la fundación de la colonia Tarraco», *Tarraco. Pedra a Pedra*, Catál. Expos. MNAT, Tarragona, 36-56.

Saddington, D. B. 1985. «Praefecti Fabrum of the Julio-Claudian Period», şurada: Weber, E. / Dobesch, G. (ed.), *Römische Geschichte, Altertumskunde und Epigraphik, Festschrift für Artur Betz zur Vollendung seines 80. Lebensjahres*, Selbstverlag der österreichischen Gesellschaft für Archäologie, Wien, 529-546.

Saddington, D. B. 1991. «Praefecti classis, orae maritimae and ripae of the Second Triumvirate and the Early Empire», *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 35. Jahrgang 1988, Teil I, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 299-313.

Salomies, O. 2006. «Roman Names in Pisidian Antioch», *Arctos* 40, 91-107.

Sanader, M. / Milićević Bradač, M. / Demicheli, D. 2010. «Project Tilurium – A "Poet" in the Military Camp at Tilurium», *XVII Roman Military Equipment Conference*, Zagreb, 24-27.05.2010, 483-491.

Santos Yanguas, N. 2007. «El ala I de los astures en el ejército romano», *Gerión* 25, núm. 1, 401-416.

Schaller, D. / Könsgen, E. 2005. *Initia carminum Latinorum saeculo undecimo antiquiorum,* Supplementband, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.

Schallmayer, E. / Eibl, K. / Ott, J. / Preuss, G. / Wittkopf, E. 1990. *Der römische Weihebezirk von Osterburken I, Corpus der griechischen und lateinischen Beneficiarier-Inschriften des Römischen Reisches,* Stuttgart.

Schleiermacher, M. 1984. *Römische Reitergrabsteine Die kaiserzeitlichen Reliefs des triumphierenden Reiters,* Bonn.

Schöpflin, J. D. 1751. *Alsatia illustrata I: Celtica, Romana, Francica*, Colmar.

Schulze, W. 1933. *Zur Geschichte lateinischer Eigennamen*, Weidmannsche Buchhandlung, Berlin.

Sevin, V. 2016. *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 4. Baskı, TTK Yayınları, Ankara.

Sherk, R. K. 1951. *The Legates of Galatia from Augustus to Diocletian*, Baltimore.

Sherk, R. K. 1980. «Roman Galatia: The Governors from 25 B.C. to A.D. 114», *ANRW* II.7.2, 954-1052.

Simón, F. M. / Polo, F. P. / Rodríguez, J. R. 2009. *Formae Mortis: El tránsito de la vida a la muerte en las sociedades antiguas*, Publicacions i Edicions Universitat de Barcelona, Barcelona.

Škegro, A. 1997. «Inscriptiones Latinae et Graecae Bosniae et Hercegovinae», *Opvscvla archaeologica* 21, 85-116.

Son, N. A. 1986. «A New Latin Inscription from Tyras / Новая латинская надпись из Тиры», *VDI* 179, 60-68.

Sorrosal, C. S. 2013. *El ceremonial militar romano: liturgias, rituales y protocolos en los actos solemnes relativos a la vida y la muerte en el ejército romano del alto imperio,* Tesis Doctoral, Culturas en contacto en el Mediterráneo, Dpto. de Ciencias de la Antigüedad y de la Edad Media, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.

Southern, P. 2006. *The Roman Army, A Social and Institutional History*, Santa Barbara – Denver – Oxford.

Spaul, J. E. H. 1994a. *Ala*^{2} *The Auxiliary Cavalry Units of the Pre-Diocletianic Imperial Roman Army*, Nectoreca Press, Great Britain.

Spaul, J. E. H. 1994b. «Governors of Tingitana», *AntAfr* 30, 235-260.

Spaul, J. E. H. 2000. *Cohors*^{2} *The Evidence for and A Short History of the Auxiliary Infantry Units of the Imperial Roman Army*, BAR International Series 841.

Speidel, M. A. 2007. «Albata Decursio: Ein kaiserliches Siegesmanöver. Zu einer neuen Inschrift aus Ankara», *ZPE* 162, 263-270.

Speidel, M. P. 1980. «Legionaries from Asia Minor», *ANRW* II.7.2, 730-746.

Speidel, M. P. 1983a. «The Roman Army in Asia Minor. Recent Epigraphical Discoveries and Researches», şurada: Mitchell, S. (ed.), *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia*, BAR International Series 156, British Institute of Archaeology at Ankara, 7-34.

Speidel, M. P. 1983b. «Cash from the Emperor: A Veteran's Gravestone at Elecik in Galatia», *AJPh* 104,3, 282-286.

Speidel, M. P. 1984. *Roman Army Studies*, vol. 1, Amsterdam.

Speidel, M. P. / Reynolds, J. 1985. «A Veteran of Legio I Parthica from Carian Aphrodisias», *EA* 5, Bonn, 31-35.

Speidel, M. P. 1992. *Roman Army Studies,* vol. 2, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.

Starr, C. G. 1941. *The Roman Imperial Navy 31 B. C. – A. D. 324*, Cornell University Press, Ithaca – New York.

Stauner, K. 2016. «Die bilinguale Weihung des C. Annius Maximus, *centurio* der *legio XVI Flavia firm*a», *PHILIA* 2, 113-122.

Stein, A. 1940. *Die Legaten von Moesien*, Magyar Nemzeti Muzeum, Budapest.

Steiner, P. 1906. «Die dona militaria», *BJ* 114/115, 1-99.

Sterrett, J. R. S. 1888a. *An Epigraphical Journey in Asia Minor*, Boston.

Sterrett, J. R. S. 1888b. *The Wolfe Expedition to Asia Minor*, Boston.

Stoll, O. 2001. *Zwischen Integration und Abgrenzung, Die Religion des Römischen Heeres im Nahen Osten*, Scripta Mercaturae Verlag, St. Katharinen.

Strubbe, J. 2005. *The Inscriptions of Pessinous*, *IK* 66, Bonn.

Summerly, J. R. 1990. *Studies in the Legionary Centurionate*, University of Durham, Radley College, Doctoral Thesis.

Suolahti, J. 1955. *The Junior Officers of the Roman Army in the Republican Period*, *A Study on Social Structure*, Helsinki.

Syme, R. 1933. «Notes on the Legions under Augustus», *JRS* 23, 14-33.

Szilágyi, J. 1955. «A rómaikori ásatások fontosabb eredményei Budapest területén és az Aquincumi Múzeum értékesebb gyarapodásai az 1951-53. években (előzetes jelentés)», *Budapest régiségei* 16, 387-426.

Şahİn, M. Ç. 1995. «Orta Anadolu'da Romalı Bir Lejyon Askeri», *Archivum Anatolicum* I-1, 165-167.

Šegvić, M. 1996. «Croatiae schedae epigraphicae Latinae (CSEL) Inscriptiones quae in Croatia ab anno MCMXCI usque ad annum MCMXCV repertae et editae sunt», *Opvscvla archaeologica* 20, 131-139.

Şenocak, M. B. 2014. *Anadolu'da Roma Lejyonları ve Askeri Birlikleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Doktora Tezi, Konya.

Talbert, R. J. A. 2000. *Barrington Atlas of the Greek and Roman World*, Princeton University Press.

Ţentea O. 2012. *Ex Oriente Ad Danubium; The Syrian Units on the Danube Frontier of the Roman Empire,* 2. Baskı, Mega Publishing House, Cluj-Napoca.

Tibiletti, G. 1963. «Nota all'iscrizione latina di Porsuk», *Oriens Antiquus* II, 300-303.

Tocilescu, G. 1891. «Neue Inschriften aus der Dobrudscha», *Arch.-epigr. Mitt* 14, 10-37.

Tomas, A. 2017. *Living with the Army I Civil Settlements Near Roman Legionary Fortresses in Lower Moesia*, University of Warsaw, Warsaw.

Tončinić, D. 2011. *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije – Monuments of Legio VII in the Roman Province of Dalmatia*, Arheološki muzej u Splitu, Split.

Torma, C. 1882. «Inschriften aus Dacia, Moesia superior und Pannonia inferior», *Arch.-epigr. Mitt* 6, 97-145.

Tournefort, J. P. 1717. *Relation d'un voyage du Levant, fait par ordre du Roy* III, Anisson et Posuel, Lyon.

Ultsch, T. 2020. *Legio VII Claudia, Eine prosopographische Untersuchung zu den Offizieren in der Zeit von Augustus bis Konstantin dem Großen unter Einbeziehung der legio X Fretensis und der legio XX Valeria Victrix*, Bonn.

Uzunaslan, A. 2016. «The Honouring of the Legio Chief Physician L. Hortensius Paulinus», *Belleten*, C 80, S 289, Aralık 2016, 719-740.

Uzunoğlu, H. 2012. «Anadolu'da Roma Lejyonları», *Eskiçağ Yazıları* 2, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 93-127.

Ünver, G. 2005. *Lykia ve Pamphylia'nın Latince ve Latince – Yunanca Çift Dilli Yazıtları Işığında Romalılaşma Süreci*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

Vágó, E. B. 1970. «Neue Inschriften aus Intercisa und Umgebung», *Alba Regia* 11, 120-132.

Wagner, W. 1938. *Die Dislokation der römischen Auxiliarformationen in den Provinzen Noricum, Pannonien, Moesien und Dakien von Augustus bis Gallienus*, Berlin.

Wagner, J. 1983. «Provincia Osrhoenae. New Archaeological Finds Illustrating The Military Organisation Under The Severan Dynasty», şurada: Mitchell, S. (ed.), *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia,* British Institute of Archaeology at Ankara, Oxford, 103-129.

Walde, A. 1910. *Lateinisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg.

Walser, A. V. 2013. «Kaiserzeitliche und frühbyzantinische Inschriften aus der Region von Germia in Nordwestgalatien», *Chiron* 43, 527-620.

Webster, G. 1969. *The Roman Imperial Army of the First and Second Centuries A.D.,* London.

Webster, G. 1981. *The Roman Imperial Army of the First and Second Centuries A.D.,* 3rd Edition, University of Oklahoma Press, Norman.

Weichert, A. 1902. *Die Legio XXII Primigenia*, Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der hohen philosophischen Fakultät der Friedrich-Alexanders-Universität Erlangen.

Weiß, P. 1997. «Neue Militärdiplome», *ZPE* 117, 227-268.

Wilkes, J. J. 2000. «Army and Society in Roman Dalmatia», şurada: Alföldy, G. / Dobson, B. / Eck, W. (ed.), *Kaiser, Heer und Gesellschaft in der Römischen Kaiserzeit,* Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 327-341.

Wright, R. P. 1956. «Roman Britain in 1955: I. Sites Explored: II. Inscriptions», *JRS* 46, 119-152.

YARLIGAŞ, O. 2017. *Principatus Döneminde Roma Devletinin Anadolu'da Oluşturduğu Sınır Boyunca Konuşlandırılan Lejyonlar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.

YÉBENES, S. P. 2006. *Águilas de plata: lecturas sobre ejército romano y religión*, Signifer, Madrid.

YÉBENES, S. P. 2013. *Collegia Militaria, Asociaciones militares en el Impero romano*, Madrid.

YILDIZ, M. E. 2021. «Eski Yunanca Yazıtlar Işığında Anadolu'da Kadının Konumu», *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi* 11(3), 1285-1297.

ZACCHARIA, C. 1985. «Testimonianze epigrafiche dei rapporti tra Aquileia e l'Illirico in età imperiale romana», *Antichità Altoadriatiche* XXVI, 85-120.

ZANINOVIĆ, M. 2007. «Die Römische Zeit», şurada: SANADER, M. (ed.), *Kroatien in der Antike*, Mainz am Rhein, 61-71.

ZGUSTA, L. 1964. *Kleinasiatische Personnamen*, Prag.

ZOVIĆ, V. 2015. «Vulgar Latin in inscriptions from the Roman province of Dalmatia», *VAHD* 108, 157-222.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TÜRKÇE TEZ ÖZETİ FORMU

GALATIA EYALETİ İLE İLİŞKİSİ BULUNAN *LEGIONARIUS*'LAR VE *LEGIO* HİZMETLİLERİ: PROSOPOGRAFİK BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

Etem DÖNMEZ

ÖZET

Bu çalışmada *provincia Galatia*'nın askeri potansiyeli, edebi, epigrafik ve papirolojik kaynaklar ile modern literatürün ışığında ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. *Legio*'ların yapısına ve *provincia Galatia*'nın *Principatus* Devri'ndeki durumuna yönelik bilgi verilen giriş bölümü dışında çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır; ilk bölüm, *provincia Galatia* ile ilişkili *legio* görevlilerinin tespit edilerek, bir araya getirildiği *PROSOPOGRAPHIA*'dır. Bu bölümde söz konusu askerler, yazıtları *provincia Galatia* sınırları içinde bulunmuş olanlar ile haklarında bilgi edinilen belgeler *Galatia* dışında bulunan *Galatia* kökenliler ya da *Galatia*'da görev yapmış olanlar olmak üzere iki alt başlık halinde incelenmişlerdir. İkinci bölümde ise tespit edilen *legio* görevlilerine ilişkin belgelerin buluntu noktaları, askerlerin kökenleri, yaşadıkları yüzyıllar, görev yaptıkları birlikler, görev bölgeleri, rütbeleri ve yazıtlarının hazırlanmasında kullanılmış diller ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiş ve çeşitli açılardan konuya yaklaşılarak bilgi üretmeye çalışılmıştır.

Sayfa Sayısı: 340

Tez Danışmanı (Unvanı/Adı-Soyadı): Doç. Dr. Çağatay AŞKİT
Anahtar Kelimeler: *Galatia*, *Legio*, *Principatus*, *Legionarius*, Asker

Kabul Edildiği Yıl: 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
İNGİLİZCE TEZ ÖZETİ FORMU

THE LEGIONARY OFFICERS AND EMPLOYEES ASSOCIATED WITH THE PROVINCE OF *GALATIA*: A PROSOPOGRAPHICAL STUDY

(M.S. Thesis)

Etem DÖNMEZ

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the military potential of *provincia Galatia* in the light of literary, epigraphical and papyrological sources with the modern literature. The study consists of two main chapter except the introductory part concerning the construction of the legions and the status of *provincia Galatia* under the Principate; the first chapter includes the prosopography where the legionary officers are identified and listed. In this chapter, the soldiers in question were analyzed under two subheadings, as the soldiers whose inscriptions were found within the boundaries of *provincia Galatia* and the officers of Galatian origins or the ones served in *Galatia* whose documents were found outside of the borders of *provincia Galatia*. In the second chapter, the findspots of the documents about the relevant legionary officers, the origins of the soldiers, the centuries they lived, the military units in which they served, their mission areas, ranks and the languages used during the preparation of the inscriptions, were discussed separately. Consequently it was attempted to provide information by approaching the theme from various angles.

Page Number: 340

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Çağatay AŞKİT
Keywords: *Galatia*, Legion, Principate, Legionary, Soldier,
Year: 2022